ମନକୁ ସ୍ଥିରାବେଶ କରି

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

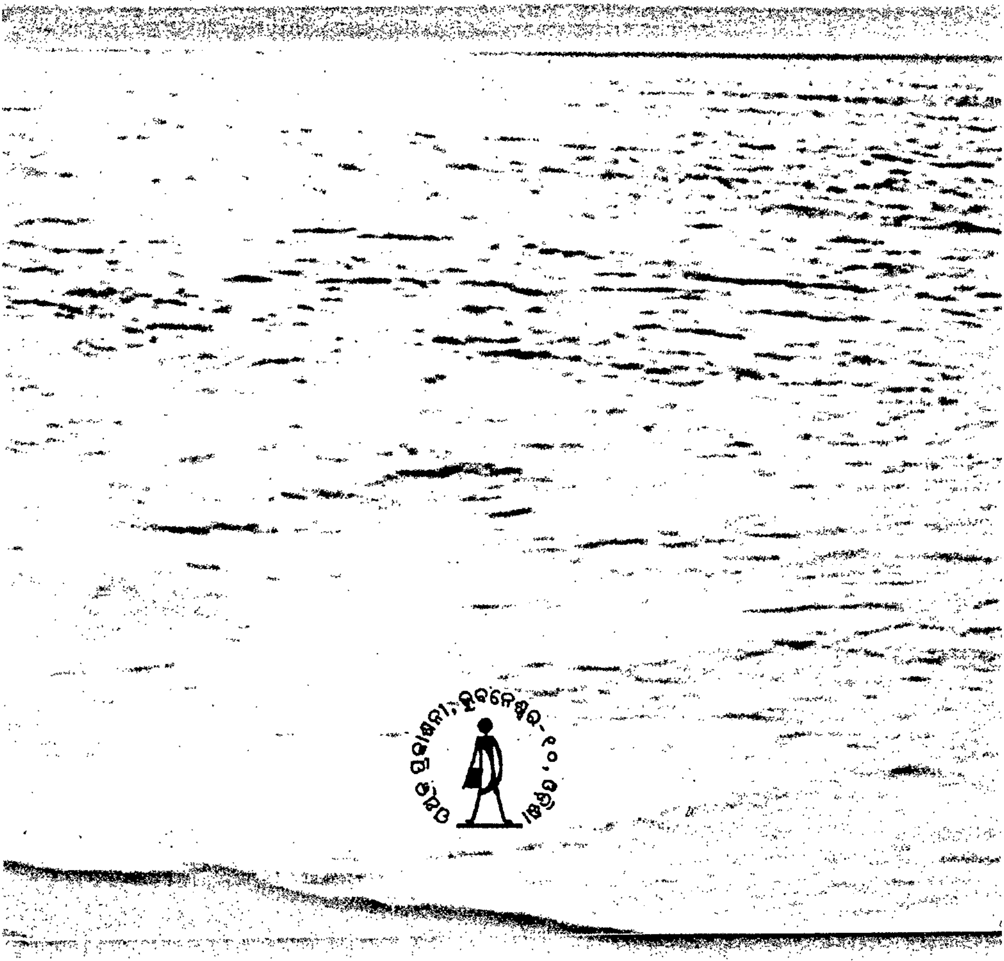

ପଥ ପ୍ରକାଶନୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ମନକୁ ସ୍ତିରୀବେଶ କରି

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପଥେର ପ୍ରକାଶନୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୦, ଓଡ଼ିଶା।

ମନକୁ ସ୍ଥିରୀବେଶ କରି

ଲେଖକ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ

ଭାଗ୍ୟଧର ସାହୁ

ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ

ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ଅକ୍ଷରସଜ୍ଜା

ଗୁଡ୍ଡୁ ଡି.ଟି.ପି. ଆର୍ଟ,

ଏଫ୍/୭୨୭, ସେକ୍ଟର-୭, ସିଡିଏ, କଟକ

ମୁଦ୍ରଣ

ଶୋଭନ

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୨୦୦୮

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୯୦.୦୦ ମାତ୍ର

ସୂଚୀପତ୍ର

ପ୍ରବନ୍ଧ

୧ ।	ସୃଜନାତ୍ମକତା/ସୁଜନାତ୍ମକତା	୧
୨ ।	ସନ୍ଥ-ପ୍ରସଙ୍ଗ	୧୦
୩ ।	ଜଗତୀକରଣ : ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଚ଼ିତି	୨୦
୪ ।	ଗବେଷଣା , ଗବେଷଣା	୪୧
୫ ।	ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ-ଫିଶୁସାହିତ୍ୟ	୫୧
୬ ।	ଗଦ୍ୟମୟ ପୃଥିବୀ	୬୪
୭ ।	ଅନାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ: ତଥାପି ନାମଟିଏ	୭୫
୮ ।	ସଂସାରେ ଥାଇ ମୁଁ...	୯୧
୯ ।	କିଶୋରିଚ଼ରଣଙ୍କର କ୍ଳାନ୍ତି	୧୦୫
୧୦ ।	ପ୍ରବାହ ପ୍ରତିପ୍ରବାହ	୧୨୦
୧୧ ।	ଆତ୍ମଜୀବନୀ ବି ସାହିତ୍ୟ	୧୨୫
୧୨ ।	ମନକୁ ସ୍ତିରୀବେଶ କରି	୧୩୯

ପରିଶିଷ୍ଟ

ଦୁଇଟି ସାକ୍ଷାତ୍କାର

୧ ।	ବିଶ୍ୱନୀଡ଼ମ୍‌ରୁ ବିଶ୍ୱକୁ-ଗବାକ୍ଷ	୧୫୭
୨ ।	ବର୍ତ୍ତିକା ତରଫରୁ ସାକ୍ଷାତ୍କାର	୧୬୯

ଏବଂ, କେତୋଟି ପୁସ୍ତକ-ସମୀକ୍ଷା

୧ ।	ସୁନ୍ଦର ଭୂମି ଓ ଲୋକାଚାର ସଂସ୍କୃତି	୧୭୫
୨ ।	ମନସ୍ୱୀ ଗଦ୍ୟ-ସ୍ରଷ୍ଟା ପ୍ୟାରୀମୋହନ	୧୮୪
୩ ।	ପାନ ଓ ପ୍ରିୟତମା	୧୯୨
୪ ।	ଯା ମନେପଡ଼େ (ଆତ୍ମଚ଼ରିତ)	୧୯୪

*

ଉତ୍ସର୍ଗ

—ପଛକୁ ଅନାଇବା ମାତ୍ରକେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶିଯାଏ ଯେ ସିଏ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ବାଟରେ ଆମେ ବସ୍ତୁତଃ କେତେ ନା କେତେ । ତଥାପି, ମଝିରେ ମଝିରେ କ'ଣ ପାଇଁ ମନେହୁଏ ଯେ ସିଏ ସମ୍ଭବତଃ ନାହାନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସ କର, ସିଏ ଥାଆନ୍ତି ।

ସିଏ **ରବି ସାହୁ**, ବନ୍ଧୁ **ଶୈଳଜ ରବି** । ଏହି ଲେଖାସଂଗ୍ରହଟି ତାଙ୍କରି ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରୁଛି । —

୪୯୭

ସୃଜନାତ୍ମକତା/ସୁଜନାତ୍ମକତା

ସଂପ୍ରତି ରାଜଧାନୀରେ ସୃଜନାତ୍ମକତା ବିଷୟରେ ଏକ ଦୁଇଦିନିଆ କର୍ମଶାଳା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା । ସୃଜନାତ୍ମକତା, ଯାହାକୁ ଆମ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ Creativity ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଏବଂ ବୁଲାଇ କରି କହିଲେ, Creativity ଯାହାକୁ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସୃଜନାତ୍ମକତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏକ ଉଭୟଭାଷୀ କର୍ମଶାଳା, ଓଡ଼ିଆ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ । ଏତିକି ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ଭାବୁଛି, ଏଭଳି କଥାଟିଏ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ନିତାନ୍ତ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ହେଲା । କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଲିଖିତ ବକ୍ତବ୍ୟମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣିଥିଲେ । ବିଧିମତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସନ୍ଦର୍ଭଗୁଡ଼ିକୁ ମୂଳ କରି ସରସ ବହୁପ୍ରକାର ଚର୍ଚ୍ଚାମାନ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସମସ୍ତ ସମୟ କେଜାଣି କାହିଁକି ପୂରା ପରିବେଶଟା ବହୁତ ସହଜ ଲାଗୁଥିଲା । ଔପଚାରିକତା ଅଳପ ଥିଲା ।

ପଠିତ ତଥା ଆଲୋଚ୍ୟ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଅଧିକାଂଶତଃ ଶୁଣିବାରେ ହିଁ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲି । ଶୁଣିବା ସମୟରେ ନିଜ ସହିତ ଏକ କଥୋପକଥନରେ ମଜ୍ଜି ବି ରହିଥିଲି । ସବାଆଗ ଯେଉଁ କଥାଟି ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ ହୋଇ ଭିତରେ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ମଝିରେ ମଝିରେ ଏକ ଉତ୍ତର ନିମନ୍ତେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସଚଳ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା, ସେଇଟି ହେଉଛି- ଏହି Creativity କଥାଟିର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସେପରି କିଛି ସିଧା ତର୍ଜମା କରାଯାଇପାରିବ କି ? ହଁ ଏହି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟିକ ଚଳପ୍ରଚଳର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରୁ ଉକ୍ତ ଶବ୍ଦଟି ଆସି ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ହାବୁଡ଼ି ଯିବାରୁ ଆମେ ପ୍ରାୟ ବିଶେଷ ମଥାଟିଏ ଖରଚ କରି ପ୍ରାୟ ଆଭିଧାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ସୃଜନାତ୍ମକତା (ଅଥବା ସର୍ଜନାତ୍ମକତା) ଶବ୍ଦଟିକୁ ଫାନ୍ଦି ବାହାର କଲୁ କି ଏବଂ ବ୍ୟାବହାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେଇଟିରେ ହିଁ କ୍ରମେ ମନ ମାନିଯିବାରୁ ଯାହା ଖୋଜିଥିଲି ସେଇଟି ମିଳିଗଲା ବୋଲି ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝାଇଦେଇ ପାରିଲୁ ? ଆଗର ଯୁଗମାନଙ୍କରେ ଯେତେବେଳେ ଅବଗାହୀ ସୁଧୀମାନେ କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଭଳି କୌଣସି ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରି କଥାଟିକୁ ବୁଝିବାର ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି । ହଁ, ସେମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ପ୍ରତିଭା ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଆଦି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଇଂରାଜୀ ଉକ୍ତ ଶବ୍ଦଟିର ହୁଏତ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥିବା ପରି ଲାଗୁଛି । ଏବଂ, ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣୁଥିବାର ସେହିଭଳି ଅବସରଟାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ଖୁସି ଦେଉଥାଏ । Creativity ନାମକ ଏହି ଯେଉଁ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦଟି, ସେଥିରୁ କେହି Uncreativity ନାମକ ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଥିବ ବୋଲି ମୋର ମୋଟେ ମନେ ହେଉନଥାଏ । ସେଠି ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ

ଯେତେବେଳେ ସେକଥା ପଚାରିଲି, ସେତେବେଳେ ଠୋ ଠୋ ଢେର କେତେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ସିନା, ମାତ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଉଥିବା ବନ୍ଧୁମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ସ୍ୱୟଂ ବି ରାଜିହୋଇ ପାରୁନଥିବା ପରି ମୁଖମୁଦ୍ରାମାନ ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ନିଜର ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦଟିକୁ ସତେ ଅବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନେଉଥାନ୍ତି । ମୋତେ ସେତିକିବେଳେ ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାର ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦଟି ମିଳିଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେଇଟିରେ ମନ ବି ମାନିଲା । ଶବ୍ଦଟି ହେଉଛି das Schemadenken; ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଙ୍ଗତି ସହିତ ଯାହାକୁ Stereotyped thinking ବୋଲି କୁହାଯିବ । ପ୍ରାୟ ଏକ ପୁନରାବୃତ୍ତି,—ନବୀନତ୍ୱ ବୋଲି ପ୍ରାୟ କିଛି ନ ଥିବା ଗୋଟାଏ ଅନୁକୃତି । ଆମ ନିତିଦିନର ଚିହ୍ନା ଶବ୍ଦଟିଏ ଦେଇ କହିଲେ ଏକ ଗୁଳା । ଗୁଳାଟାର ଅନୁସରଣ କରିବା ଏବଂ ଗଡ଼ଟାଏ ଜିତି ଆସିଲି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ।

ପୁନଶ୍ଚ, ପ୍ରତିଭା ଅଥବା ସୃଜନାତ୍ମକତା, ଏହି ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ଆମେ ଯାହାକିଛି କହିବା ପଛକେ, ପ୍ରତ୍ୟେକଟିର ପଶ୍ଚାତ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ତତ୍ତ୍ୱ—ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସର୍ବଦା ହିଁ ରହିଆସିଛି । ଭାରତୀୟ କାବ୍ୟ—ଅଳିନ୍ଦଟିରେ ପ୍ରତିଭାକୁ ଜନ୍ମଜାତ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିଭାଟିକୁ ଅର୍ଜନ କରାଯାଏ ନାହିଁ, ସେଇଟି ରହିଥାଏ । ବାହ୍ୟ ପରିବେଶଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବେଳ ଜାଣି ପ୍ରକଟ ହୋଇଆସେ । ସରସ୍ୱତୀ କୃପା କରନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ସେଇ ବାଟ କଢ଼ାଇ ଆଣନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୃପା କଲେ ଧନ ଅଜାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ସେହିପରି ହେବ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ସରସ୍ୱତୀ କୃପା କଲେ କାବ୍ୟ ସ୍ଫୁରେ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ପାରମ୍ପରିକ ଧାରଣା କୌଣସି ସାମୂହିକ ମାନସରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ରହିବା ପଛରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ଯେ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ଅଲବତ ରହିଥାଏ, ଆମକୁ ସେଇଟିର କିଛି କିଛି ଆଭାସ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ମିଳିଯାଇଥାଏ । ଆମେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଯେ ସିଆଡ଼ୁ ସତେଅବା ଥାକ ଥାକ ହୋଇ ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଛୁ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଯେ ଆମ ପୃଥିବୀର ସକଳ ବେଭାର ଚଳିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି, ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ମୂଳପ୍ରତ୍ୟୟ ଆମକୁ କେଡ଼େ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସାଧ୍ୟ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଚାର ରହିଛି, ଯାହାକି କଳାଶକ୍ତିକୁ ଏକ ବିଶେଷ ଶକ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛି । ଏହି କାଟର ଏକ ତତ୍ତ୍ୱକାରଦଳ କହନ୍ତି ଯେ, ସୃଜନଶୀଳତାର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଖାସ୍ ପ୍ରହର ରହିଲା ପରି ରହିଛି । ସେତେବେଳେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ କୋଉଠୁ ଆସି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅକ୍ତିଆର କରିନିଏ । କେହି କେହି ଏବେ ତାହାକୁ କାଳିସୀଶକ୍ତି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଲେଣି । କାଳିସୀ କେତେବେଳେ

ଆସିବ, ସେକଥା ସେହି କାଳିସୀ ହିଁ ଜାଣେ। ଆଲୋଚ୍ୟ କର୍ମଶାଳାଟିରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଇଂରାଜୀ ଲେଖା ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ କି ସମୁଦାୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଏକ impetus ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା। ଏବେ ଆମର ଏଠା ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ବହୁତ ସୃଜନ-ପ୍ରବୀଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି ଭଳି ବୁଲାଇ ଏବଂ ବଙ୍କାଇ ସେହି କଥାଟିକୁ ହିଁ କହୁଛନ୍ତି। ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେହିଟିକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଗତିଯୁକ୍ତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଚନ୍ତି ବୋଲି ଦାବୀ ବି କଲେଣି।

ସ୍ମରଣ କରିବା ଉଚିତ ଯେ, ସେହି ବିଜ୍ଞାନର ଗୋଟିଏ ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ଏହି ଉତ୍ପତ୍ତି ବିଷୟକ ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ଯେ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ଖଳାଟି ଭିତରୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟିକୁ ପାଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ଆଦୌ ବିଶେଷ ସନ୍ଦେହ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଇଂରାଜୀ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଆମେରିକା,—ଆମ ତତ୍ତ୍ୱପ୍ରତୀତିର ଗୁମରମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସେହି ଦୁଇଟି ସୂତ୍ରରୁ ହିଁ ସାଉଁଟି ଧରିଛୁ ଓ ସାହିତ୍ୟର କାରବାରଟା ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଏକଆଖିଆ ଭାବରେ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଉଛୁ। ଅନ୍ତେ ବହୁତେ ସେହି ରୀତିଟା ହିଁ ଆମର ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇ ରହିଛି. ସେହି ଦୁଇଟିଯାକ ଭୂମିରେ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରାୟ ମୂଳ ଏକଥା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଗୁଳାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଆସିଛନ୍ତି। ଇତରପ୍ରାଣୀ ମାନଙ୍କର ଆଚରଣରୁ ତଥ୍ୟ ନେଇ ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ଦାଜ କରାଯାଇଛି। ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧିଟାକୁ ପ୍ରାୟ ଗାଣିତିକ ହିସାବରେ ମପା ବି ଯାଇଛି। କେହି କେହି ତ କେଡେ ଦମ୍ଭରେ କହି ପକାଇଛନ୍ତି ଯେ ପରିବେଶ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରହିଥିଲେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଏଇଟା ଅଥବା ସେଇଟା ରୂପେ ନିଶ୍ଚୟ ତିଆରି କରି କାହିଁକି ନହେବ ! କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଏହି ଦୁଃସାହସିକ ଅନୁମାନଗୁଡ଼ିକରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ବହୁ ବହୁ ଫାଇଦା ମଧ୍ୟ ଉଠାଇଛନ୍ତି। ପରମ ସତ୍ୟର ଭାଣମାନଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ମଣିଷଟାକୁ ସତେଅବା କେତେଟା ସାମର୍ଥ୍ୟର ସମଷ୍ଟିମାତ୍ର ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ନିଆଯାଇଛି। ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ ଆଡ଼କୁ ଆମେରିକାର ଏହିଧର୍ମୀ ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ନାନା ଟେକ୍‌ନିକ୍ ଖଟାଇ ପୃଥିବୀରେ ଏକ ଆଦର୍ଶ ମନୁଷ୍ୟ-ସମାଜର ଥାପନା ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଘୋଷଣାଟିଏ ମଧ୍ୟ କରି ପକାଇଥିଲେ।

ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ଭିତରେ ବହୁ ବହୁ ଭାଗ ଏବଂ, ସୃଜନାତ୍ମକତା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ। ଏହିସବୁ କୋଳାହଳ ବେଶ୍ ଲାଗିଥିବା ସମୟରେ ତେଣେ ଇଉରୋପର ମହାଦେଶୀୟ ଭୂଖଣ୍ଡଟିରେ Gestalt ନାମକ ମନୋବିଜ୍ଞାନର ଅନ୍ୟ ରୀତିଟିଏ ବିକଶିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲା। ଆଉ କିଏ ଏପରି ମଧ୍ୟ କହିଲେ ଯେ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଇସ୍ତରର - ଗୋଟିଏ ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକ୍ଷେତ୍ରର ଏବଂ ଆରଟି ମନୁଷ୍ୟସ୍ତରର। ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟଟିକୁ କେବଳ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକର ମନୁଷ୍ୟ ନାମକ

ସମଷ୍ଟି ବୋଲି କଦାପି କହି ହେବ ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ର ବୋଲି, ଐକ୍ୟ ବୋଲି କ'ଣଟିଏ ଥାଏ - ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ ବିଷୟରେ ସତକୁ ସତ କିଛି ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ସେଇଟିକୁ ଘ୍ରାଣ କରିପାରିବା ହେଉଛି ଅସଲ । ସେଇ ଅନନ୍ୟଟିକୁ ଆଗ ଘ୍ରାଣ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡିବ । ତେବେ ଯାଇ ଜଣେ ଲେଖକକୁ ଆମେ ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ଥଟିକୁ ଦେଇ ବୁଝିପାରିବା । ସୃଜନାତ୍ମକତା ସେଥିଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି କାଳିସୀର ସାମୟିକ ଉତ୍ପାତ ନୁହେଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପୃଥିବୀରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପ୍ରାୟ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ଆସିଥିବା ସାମୂହିକ ସଂସ୍ରବଗୁଡ଼ିକ କେତେ ସମ୍ଭାବନାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଲେ । ମାନବଜୀବନ ସହିତ ସଂପର୍କିତ କେତେ କେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରସାରଣମାନ ଘଟିଲା । ମନୋବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଆଉ କ'ଣ ପାଇଁ କୃପଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା ? ସୃଜନାତ୍ମକତାର ଆତ୍ମୀୟମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ହେଲେଣି । ତେଣୁ, ତଥାପି କାଳିସୀ ତତ୍ତ୍ୱଟାର ସେହି ପୁରୁଣା ଦଣ୍ଡିମାନଙ୍କୁ ଆବୋରି ରହିବାର ଆଉ କାହିଁକି କୌଣସି ଅବକାଶ ବି ରହିବ ? ହଁ, ହୁଏତ ଆମର ମତଲବଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଯଦି କୌଣସି ନ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥ ତଥାପି ଜଂକିର ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ କବାଟମାନଙ୍କୁ ଖୋଲିଦେବା ନିମନ୍ତେ ତଥାପି ରାଜି ହେଉନଥାଏ, ତେବେ ଆମ ଆଚାରଟା ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହେଉଥିବ । ସକଳ ପ୍ରକାରର ସୃଜନାତ୍ମକତାକୁ ଯେଉଁମାନେ କାଳିସୀ ହାତରେ ଛାଡିଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ଓ ସେପରି କରି ବେଶ୍ ଉଶ୍ୱାସ ବି ଇନୁଭବ କରୁଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ହୁଅନ୍ତି; ସମ୍ଭବତଃ କାହାରି ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ନିଜର ବି ହୋଇ ପାରନ୍ତିନି ।

ମନୋବିଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆୟୋଜିତ ସେହି କର୍ମଶାଳାଟିକୁ ଲେଖକମାନେ ଆସିଥିଲେ । ଚିତ୍ର ଆଙ୍କୁଥିବା ଶିଳ୍ପୀମାନେ ଆସିଥିଲେ । ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ମନେ ହେଉଥିଲା, ଆୟୋଜକ ଏହି ଆଜ୍ଞାମାନେ ମଧ୍ୟ ଅକ୍ଷମ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଆମେ ଅନେକଙ୍କ ସଦୃଶ ସେହି କାଳିସୀତତ୍ତ୍ୱରେ, ସେହି impetus ରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ କି ? ଅର୍ଥାତ୍, ସୃଜନାତ୍ମକତାର ଶିରାପ୍ରଶିରାଗୁଡ଼ିକର ଗବେଷଣା କରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋଟାମୋଟି ସେହି କାଳିସୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ କି ? ମୋର ଖଳ ବୁଦ୍ଧିଟା କେଜାଣି କାହିଁକି ବେଶ୍ ଚଗଲା ହୋଇ ଆଉ ଏକ କଥା ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । କଲେଜମାନଙ୍କରେ ମୂଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ଶେଷ ହୋଇଗଲେ, ସଭା ଭବନରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅତିଥିମାନେ ଭାଷଣ ଦେଇ ସାରିବା ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ଆପ୍ୟାୟନ ଆରମ୍ଭ ହେବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇ ଯାହାକୁ ମନୋରଂଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ସେଥିରେ ଗୀତ ଥାଏ । ଅଭିନୟ ରହିଥାଏ । ସେତେବେଳେ କାଳିସୀ ହାତରେ ସେହି ସବୁକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ସିଏ ହେଉଛି ବସ୍ତୁତଃ ଏକ ଅନ୍ୟ ଗୁଳାର କଥା ଏବଂ ସେତେବେଳେ

ସାଧାରଣତଃ ହୁଗୁଳା ଭାବରେ ଅଧିକ ଭିଡ଼ ହୋଇଥାଏ । ପୂରା ଲାଗେ । ଆମେ ଆଠ ପହରଯାକ ଯେଉଁ ଜୀବନଟାକୁ ନେଇ ଆତଯାତ ହୋଇଥାଉ, ସେଇଟା ସତକୁ ସତ କେତେ ଶୁଖିଲା, ବଡ଼ ହସ୍ତସନ୍ତ ଓ ଭାରି ହରକତ । ଗୋଟାଏ ଆଡ଼କୁ ଉଠିଆସିବା ପରେ ତଥାପି ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଉପମା ଆସି ଧାରି ପାକାଏ । ନିରନ୍ତରଗୁଡ଼ାକ ସତେଯେପରି ସରିବାକୁ ହିଁ ରାଜି ହେଉନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଅସନ୍ତୋଷ ପରେ ଅସନ୍ତୋଷ, ଯେତେ ଯେତେ ପୂରା ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଜୀବନ ନାମକ ପୋଷରାଟା ଆଦୌ ସରେ ନାହିଁ । କୋଉଠି ପହଞ୍ଚି ପ୍ରକୃତରେ ଫୁଲ ସତଟାଏ ମିଳିବ ବୋଲି ଆଶା ହିଁ ନଥାଏ । ପୃଥିବୀରେ ସତେଅବା ଯେଉଁ ଏତେ ଏତେ ମନୁଷ୍ୟ ମୋତେ ଟପି ଆଗକୁ ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ଅଧିକ ମାନମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, ସେଇଟା ବହୁ ଅନ୍ତର୍ଦହନର କାରଣ ହୁଏ । ତେଣୁ, କିଞ୍ଚିତ ମନୋରଂଜନ ହୁଏତ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ କାଳିସୀର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଅନେକଙ୍କ ସକାଶେ ସେଇଥିପାଇଁ ଏକ ସାମୟିକ ବିସ୍ମରଣ, ଏକ କଳାତ୍ମକ ପଳାୟନ । ନହେଲେ ଜୀବନଟା ଖୁବ୍ ଅସହନୀୟ ହୋଇଯାଇ ନଥାନ୍ତା କି ? ସିଏ ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଗୋଟାଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଗୁଳାର କାମ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ସେହି ବିରଳ ଅନ୍ୟମନସ୍କତାଟିକୁ ଆମେ ଯେ କେଡ଼େ ଅନୁରାଗର ସହିତ ସୃଜନାତ୍ମକତା ବୋଲି କହୁଛୁ, ସେଥିଲାଗି ଆମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ହିଁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଜୀବନଟା ତାହାରି ଅତ୍ୟନୁରାଗରୁ ହିଁ ବିଭାଜିତ ହୋଇପଡ଼ିଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ଆମ ଆଧୁନିକମାନଙ୍କୁ କେତେ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ସମାଧାନମାନ ଆଣି ବି ଯୋଗଇ ଦେଇଛି । ତେବେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କିଛି ଲେଖିଦେଲେ କ'ଣ ତାହା ସୃଜନାତ୍ମକତା ? କବିତାଟିଏ, ଗଳ୍ପଟିଏ, ଉପନ୍ୟାସ ଅଥବା ସେହିଭଳି କ'ଣଟିଏ ଲେଖିଦେଲେ କ'ଣ ତାହାକୁ ଆମେ ଆମର ବିଶେଷ ଅବକାଶମାନଙ୍କରେ ସୃଜନାତ୍ମକତା ବୋଲି କହିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଘୋଷଣା କରିପାରିବା ? ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ସମୟରେ ଦେବୀ ସରସ୍ୱତୀ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ କବି ମଧ୍ୟରୁ କାବ୍ୟ ଉତ୍ସରିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଜନ୍ମଜାତ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉଥିଲା । ସେସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସାଧୁତାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନ ଥିଲା । ସଭାର କର୍ତ୍ତା ତଥା ସଭାର କବିବୃନ୍ଦ କେଡ଼େ ସାଧୁତାର ସହିତ ସେଥିରେ ରାଜି ମଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହାଓ୍ୱାଟିରେ ତାହାହିଁ ଚଳଣି ଥିଲା । ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱର ଗୁଳାମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗିବା ମାନି ଚଳୁଥିଲେ । ଏବେ ଭାରତୀୟ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ସିଧା ସେଇଆଡୁ ଅନୁକରଣ କରି ଅଣାଯାଇ ପାରିଥିବା ଶୈଳୀମାନଙ୍କୁ ହିଁ କେଡ଼େ ମେଧା-ବହୁଳ ଭାବରେ ଗୁଳାମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗିବା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଆମ କବିତାର, ତା'ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ମାହଲମାନଙ୍କରେ । କାଳିସୀର ନୂଆ ଭଲ ଗୁଣଟା ସେଇଥିରୁ ଆସୁଛି । ପୂର୍ବ ଯୁଗର କବିମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେବୀ ସରସ୍ୱତୀ ଆସି

କେବେହେଲେ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି କହିବା ଲାଗି କଦାପି ସାହସ କରିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଦୁଇଟିଯାକ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ କରିବା ନାହିଁ । ସେପରି କଲେ ତାହା ଅଶୁଦ୍ଧତା ହିଁ ହେବ । ବହୁ ଅଶୁଭତାର ସୂତ୍ରପାତ ବି ଯେପରି କରୁଛି, ଠିକ୍ ଆମର ଏହି ଉପସ୍ଥିତ ସମୟଟା ପରି ।

ଏକାଧିକ ଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ଆମ ସାହିତ୍ୟ-ପଙ୍ଗତରେ ଏବର ଏହି ବେତାଳିଆ ମେଳଟାରେ ଅନେକ ସମୟରେ କ୍ଷୋଭ ପ୍ରକାଶ କରି କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଏଠାରେ ସାହିତ୍ୟ ପାଠ କ୍ରମଶଃ କମି କମି ଯାଉଛି ଏବଂ ସତେଅବା ଆମଠାରୁ କେତେ କ'ଣ ଆଶା କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟ-କାରିଗରମାନେ ଭାରି ନିରୁତ୍ସାହିତ ହୋଇ ପଡୁଛନ୍ତି । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଏପରି ବି ଅନୁମାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ କେତେ ବଳିଷ୍ଠ କାରଣ ବି ମିଳିଯାଉଛି ଯେ, ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଲୋକସାଧାରଣ ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଚତୁର ହୋଇ ଆସିବା ସହିତ ବହୁଗୁଣ ଅଧିକ ବହି ଲେଖାହୋଇଛି ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରପକ୍ଷଟା ସେହି ମଉକାରେ ଯାବତୀୟ ସୃଜନାତ୍ମକତାକୁ କେଡ଼େ ମତଲବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କାବୁ କରିନେଇଛି । ଗୋଟିଏ ଶାସନକାଳରେ ରାତିଯାକ ଅଗ୍ନିଉତ୍ସବ କରାଇ ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ—ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମନୁଷ୍ୟ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିଛନ୍ତି । ଆଉ ଏକ ଏକାଧିପତ୍ୟ ଅମଳରେ ବି ବହି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲେଖାଯାଇଛି-ସୃଜନାତ୍ମକତା ଚୁଲିରେ ପଶିଛି ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅନୁଗ୍ରହ ଲାଭ କରିଥିବା ମହାନୁଗତମାନେ କେତେ କ'ଣ ଲେଖି ଜମା କରିଦେଇଛନ୍ତି । ତଥାପି କ'ଣ ସବୁ ଅନ୍ୟ ହିସାବରେ ଘଟିଲା, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସେହି ସଂପୃକ୍ତ ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମତି ବଦଳିଲା । ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କର ମୋହଭଙ୍ଗ ହେଲା । ପୃଥିବୀ କେତେ ପାଦ ଆଗକୁ ବି ବାହାରିଗଲା କି ?

ଆମେ ପୁନର୍ବାର କର୍ମଶାଳାଟିର ଆୟୋଜକ ଓ କାଳିସୀବାଦୀମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପୃଥିବୀସାରା ମନୁଷ୍ୟ-ଚେତନା କେତେ ନୂତନ ଅନୁମାନ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଇଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ବାଟ ଛାଡୁ ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ଅନ୍ୟ ପାରସ୍ପରିକତାମାନେ ଭଳି ଭଳି ସାହସ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ମନୋବିଜ୍ଞାନ ସେଥିରୁ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକ ଲାଭବାନ୍ ହେବାରେ ବେଶି କୁଣ୍ଠିତ ମଧ୍ୟ ହେଉନାହିଁ । ଜୀବନ ତ କେତେ କେତେ ଅଭିନବ ସମ୍ଭାବନାର ଉନ୍ମୋଚନରେ ଆକର୍ଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେହି ଇଉରୋପୀୟ ରେନେସାଁସ୍‌ର ଏକ ଆଦ୍ୟ ସୋପାନରେ ଶ୍ରୀ ମିରାଁଣ୍ଡୋଲା ସତେଅବା ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରକୁ ପୂରା ଯୁଗଟାକୁ ଚମତ୍କୃତ କରି ଯାହା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥିଲେ, ମଣିଷ ନ୍ୟାୟତଃ ସେହିପରି ଏକ ବହୁସମ୍ଭାବନାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, ଯାହାକୁ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶଗୁଡ଼ିକ ମିଳିଲେ ସିଏ ଯେତେ ଯେତେ ଉପଲବ୍ଧିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବ ତଥା ସେହି ଅନୁକୂଳତାମାନ ଉପଲବ୍ଧ ନ ହେଲେ କେତେ

ତଳକୁ ଯେ ଯାଇପାରିବ, ତାହାର କୌଣସି ହିସାବ ହିଁ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ମନୁଷ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ। ସେହିଠାରୁ ହିଁ ପୃଥିବୀଯାକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନରେ ବୀଜବପନ ହୋଇପାରିଲା, ଯାହାକି ଏବେ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟକୁ କେତେ ନା କେତେ ଭଳି ଦୁଃସାହସିକତାର ଉଦ୍ଘାଟନ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି। ମଣିଷର ଆଉ ସନ୍ତୋଷ ହିଁ ନାହିଁ। ଧର୍ମ, ରାଜନୀତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ପୁରାତନକୁ ବଦଳାଇ ନୂଆକୁ ମନ କରିବା, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ଆମର ଏହି ପୃଥ୍ୱୀ–ପ୍ରୟାସଟିରେ ସାମିଲ ହୋଇପାରିବେ। ବାଧାବିଘ୍ନ ଅସରନ୍ତି, ତଥାପି ସମଗ୍ର ଉଦ୍ୟମଟି ଆଦୌ ହଟି ରହି ଯାଉନାହିଁ। ବିଜ୍ଞାନ ନାମକ ସତ ହୃଦୟଟି ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ସେଥିଲାଗି କମ୍ ତତ୍ପରତା ଦେଖାଇ ଆସିଛି ! ପ୍ରକୃତି ବିଜ୍ଞାନର ସତ୍ୟସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରି ମନୁଷ୍ୟର ନିୟତିଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସାମିଲ୍ କରିବାର ଏକ ଦେବତୁଲ୍ୟ ନଛୋଡ଼ବନ୍ଧା ଇଚ୍ଛା ତଥା ସ୍ୱପ୍ନଦେଖା। ପ୍ରମାଦ ତ କେବେ କେତେ ଆସି ହାବୁଡ଼ିଛି, ହାବୁଡୁଛି। ତଥାପି ଆୟାମମାନେ ପ୍ରସାରିତ ହେଉଛନ୍ତି। ହଟୁ ନାହାନ୍ତି। ତେଣୁ ମନୋବିଜ୍ଞାନର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସୀମାଶୃଙ୍ଖଳାମାନେ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଉଛନ୍ତି। ଚେତନା ତଥାକଥିତ ଚେତନାରୁ ଅବଚେତନାର, ଏପରିକି ଅଚେତନାର ସେଇ ଅମାପ ତାଳମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଆବିଷ୍କୃତ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି। ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ଆସି ସାମିଲ ହେଉଛନ୍ତି। ତେଣୁ ମନୋବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଚିହ୍ନା ପ୍ରୟୋଗଶାଳାର ଅଳ୍ପତା ମଧ୍ୟରେ କିପରି ରହି ପାରିଥାନ୍ତା ? ଅଧିକ ସମଗ୍ରତା ଓ ଅଧିକ ସୂକ୍ଷ୍ମତାର ନୂତନ ଭାଷ୍ୟମାନ ବାହାରି ଆସୁଛନ୍ତି। ହାଓ୍ୱାମାନେ କିପରି ବା ଅଟକାଇ ପାରିବେ ? ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଶୃଙ୍ଖଳାର ବାହାନା ବାହାର କରି କିପରି ରାସ୍ତା ଓଗାଳି ଠିଆ ବି ହୋଇପାରିବେ ?

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଫ୍ରାଏଡ୍ Sublimation ବୋଲି ତତ୍ତ୍ୱ–କଥାଟିଏ କହିଛନ୍ତି। ଯାହା ବହୁ ଆଗ୍ରହ ଅର୍ଥାତ୍ ବହୁ ଅତିକ୍ରମଣ ଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବାକୁ ଆସୁଛି। ଆମକୁ ଭିତରୁ ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର କରି ରଖିଛି। ଅଥଚ ଆମର ପରିଚିତ ସମାଜଟିର ବାରଣମାନ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ରାଜି ହେଉନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଜର ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରୁଥିବା ମାର୍ଗଚୟରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବା। ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟି ଅନୁସାରେ ଆମ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ସଂଗୀତ ଆଦି ଏଯାଏ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାହିଁ କରୁଛନ୍ତି। ଏକ କ୍ଷତି–ପୂରଣର ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଉଛନ୍ତି। ଆମେ ସଂପୃକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ସେଗୁଡିକୁ ଖୁସି ହୋଇ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହୁଛୁ। ଖାପ ଖାଇଯାଉଛୁ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତି ବି ଲାଭ କରୁଛୁ। ଅର୍ଥାତ୍ Sublimation ନାମକ ସେହି ଶବ୍ଦଟି ଦ୍ୱାରା ବୁଝିବା ପାଇଁ ବି ଇଚ୍ଛା କରାଯାଇ ପାରିବ୍ କି ? ସମର୍ଥନର ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକରେ ଖାପ ଖାଇଯାଇ ବେଶ ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିବ ହିଁ ମିଳିବ। ରୀତିଟାତ ସେହି ରାଜନ୍ୟ ଅମଳରୁ ହିଁ ଚଳି ଆସିଛି। ଆମକୁ

ରାଜାଟାଏ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରିପାରୁଛି । ଯେଉଁ ସମାଜର ଭାଷାର ତଥା ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗୀତ, ଶିଳ୍ପକଳା, ଯାହାକୁ ଆମେ କେତେ ପୁଲକରେ ଆମ ନିଜ ଧନ୍ଦାଟିଏ ଭିତରକୁ ଡାକି ଆଣି ଏକ ବିଶେଷ ପୁଲକ ଲାଭ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ସେହି ସମାଜ, ଜାତି ତଥା ଭାଷା ସତକୁ ସତ କେଡ଼େ ଯେ ସମୁନ୍ନତ, କେଡ଼େ ସହଜରେ ସେକଥା ଭାବୁଛୁ ଓ ଅସୁମାରି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ ବି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯାବତୀୟ Sublimation ପଛକୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର Inhibition ରହିଛି କି ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଆମେ ଆପଣାର କ'ଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଛୁ ? ଉପନିଷଦର ସେହି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଜୁଗୁମ୍ଫା ଶବ୍ଦଟି ପରି ଆମର ସେହି ହରକତଟା ଅଧିକାଂଶତଃ ସେହିଭଳି ସୋଦରବତ ଆମକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବାରେ ବି ଲାଗିଛି । ଯିଏକି ଆମକୁ ଆମେ ଯେଉଁଠୁ ରହିଛୁ, ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥାତ୍ କାଳର ଉପସ୍ଥିତ ପରମ୍ପରାଟିଠାରୁ ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରି ଆମେ ଆପଣାକୁ କେତେ ମନ୍ତେ ବକ୍ର କରି ରଖିପାରିବା ଏବଂ କଳାତ୍ମକ ଭାବରେ ଖୁବ୍ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରିବା ? ଅର୍ଥାତ୍ ବେଳେବେଳେ ବେଶ୍ ଏପରି ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରି ବିଚିତ୍ର ଲାଗୁଥିବ ଯେ, ସେହି ତଥାକଥିତ ଗୋଟିଏ ପୁଲକ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଚିନ୍ତାମୁକ୍ତତା ଆଣି ଦେବାପାଇଁ ଆମର ସାହିତ୍ୟ, ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା ତଥା ସଙ୍ଗୀତର ଭିଆଣ ହୋଇ ଆସିଛି ଓ ବାଟରେ ଅଟକି ଯାଇ ସୁଜନ ବୋଲାଇବାର ମଉକାମାନେ ସବୁକିଛି ମିଳିଯାଉଛି ବୋଲି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମର ସାଂପ୍ରତିକ ଏହି ଯୁଗଟିରେ ସେହି ରୀତିଟି ଯେ ଅଧିକ ଚତୁରତା ସହିତ ଆମକୁ ସୁଜନାତ୍ମକତାର ଦାଣ୍ଡିଟିଏ ଧରି ସୃଜନାତ୍ମକ ହେବାର ବହୁବିଧ ବୋଧ ମିଳିଯାଉଛି, ଆମେ ମନ କଲେ ସେଇକଥାଟିର ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଆଲୋଚନା ନ ହୁଅନ୍ତା !

ମାତ୍ର ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଆମ ଆରାଧ୍ୟା ଦେବୀ ସରସ୍ୱତୀ କ'ଣ ସେତିକିରେ ବୁଝି କେବେହେଲେ ରହି ପାରୁଥିବେ । ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟକୁ ପାସୋରି ପକାଇଲେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟ ହିଁ ହେବ ଯେ, ଆମର ସରସ୍ୱତୀ ନାମକ ସେହି ଅନୁମାନଟି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭାରି ବଦଳିଛି । ତାହାର କାରଣ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବହୁତ । ଉଭୟ ବାହ୍ୟିକ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏବଂ ହୁଏତ ସେହି ମୁତାବକ ସୃଜନାତ୍ମକତା ସଂପର୍କରେ ଆମର ବୃତ୍ତ–ପ୍ରସାରଟି ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁସାରେ ସଙ୍କୁଚିତ ଅଥବା ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ଅଧିକକୁ ରାଜି ନ ହେବାର ଓ ତେଣୁ ନିରାପତ୍ତାର ଗୋଟିଏ Sublimation ଭିତରେ ଅଟକି ରହିବାକୁ ଖୁବ୍ ଅପପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ଭୀରୁତାମାନେ ସେଥିରେ ଉପାଦାନମାନ ଯୋଗେଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ଦେଉଛନ୍ତି । ମନୋବିଜ୍ଞାନ ସମେତ ଅନେକ ବହୁ ବହୁ ବିଜ୍ଞାନ ସତେ ଅବା କବାଟ ସେପଟୁ ନୂଆ ନୂଆ ଆୟାମରୁ କରାଘାତ କଲେଣି । ଏକ ନିତ୍ୟନୂତନ ଜିଜ୍ଞାସା ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା,-ତାହାହିଁ ସୃଜନାତ୍ମକତା କି ? ନିଜ ଭିତରେ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ଥିବ, ବନ୍ଧୁଟିଏ ଥିବ ଏବଂ ସିଏ ମୋତେ

ଅଟକାଇ ଦେଉନଥିବ ଏବଂ ତାହାରି ଆକର୍ଷଣରେ ବାହାରଟା ମଧ୍ୟ ନୂଆ ନୂଆ ସମ୍ଭାବନା ଦ୍ୱାରା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଭଳି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ପାରୁଥିବ । ଭିତରଟାକୁ ଓ ଏହି ବାହାରକୁ, ଯାହାକୁ ଆମେ ପୃଥ୍ୱୀଭାଗ୍ୟ ଓ ଲୋକଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କାଳେ କାଳେ ବୁଝି ଆସିଛୁ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ କେତେ କେତେ ପାହାଚ ଆରୋହଣ ଏବଂ ଅବତରଣ, ଅସୁମାରି ଶୃଙ୍ଗ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ, ଅଧିକତରରୁ ଆହୁରି ତ ଅଧିକ । ସୃଜନାତ୍ମକତା ହୁଏତ ମାଟେ ସୁଜନାତ୍ମକତା ନୁହେଁ । ଅଧିକତର ସଙ୍ଗତି ସହିତ ତାହା ଜଣେ ଜନନୀ, ଯିଏକି ଆମେ ଯେତିକି ଯେତେବେଳେ ରାଜି ହେବା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା, ଆମକୁ ସେତିକି ଶକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ଯୋଗାଇଦେବ । ସେହି ନିତ୍ୟ-ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଶୁଣିପାରିବା ହେଉଛି ସୃଜନାତ୍ମକତା; ଭୂମାରେ ସୁଖ ଓ ଅଳପରେ ସୁଖ ନାହିଁ ବୋଲି ଋଷିଙ୍କର ଯେଉଁ ବଚନଟି କୁହାଯାଇଛି, ସେଥିରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଆମ ସଭିଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କୁହାଯାଇଛି କି ? ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅମିତ ଆସ୍ପୃହାର ସନ୍ଦେଶଟିଏ ବହନ କରି କୁହା ହିଁ ଯାଇଥିବ ।

ତେଣୁ, କେବଳ କେଉଁଟିକୁ ଆମେ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କହିବା ଏବଂ ତାହାରି ଚିହ୍ନା ରୀତିଗୁଡ଼ିକର ଚଉକାଛ ମଧ୍ୟରେ ତାହାକୁ ଏକମାତ୍ର ଶୃଙ୍ଖଳା ବୋଲି କହିବା ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ତାକୁ ଅରୀତି ଓ ଅବର ବୋଲି କବାଟ କିଳି ରଖିଥିବି ? ସବାଆଗ ସୃଜନାତ୍ମକତା ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ମୋର ଏହି ସ୍ଥାନୀୟତା ମାନଙ୍କର ଚକ୍ରାନ୍ତକାରୀ ଯାହା କିଛି । ଭୂମି ଅନେକ, ଭାଷା ଅନେକ, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମ ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ । ସୃଜନାତ୍ମକତା ସବା ଆଗ । ଖାଲି ଜଣେ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଶିଳ୍ପ ଚମତ୍କାରର ଉତ୍କର୍ଷ ନିମନ୍ତେ, ତା'ର ଗୁଳାମାନଙ୍କର ଗେହ୍ଲା ସୁପାରିଶ୍‌ମାନେ ଆଦୌ ନୁହନ୍ତି । ସବାଆଗ ଗୋଟିଏ ସୃଜନାତ୍ମକ ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଆପଣାକୁ ଅସରନ୍ତି ସକରାତ୍ମକରେ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଯୋଗ୍ୟତର କରି ସେହିପରି ପ୍ରାୟ ସକାରାତ୍ମକତାରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିପାରିବା । ବନ୍ଧୁ କହିଲ, ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାର ଉଭୟ ଆଡ଼କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି କହ, ଏହା କ'ଣ ଦୈବଦତ୍ତ କିଛି ବା ଜନ୍ମଜାତ କିଛି, ଯାହାକୁ ନେଇ ମୁଁ ନିତାନ୍ତ ଅଳପମାନଙ୍କର ଉଲ୍ଲାସଟାକୁ ବୁକୁଲା ବାନ୍ଧି ଧରିଥିବି ଓ ଫୁଲେଇ ହେଉଥିବି । କାହା ଆଗରେ ଫୁଲାଇ ହେଉଥିବି ଓ ସେଥିଲାଗି ନିଜକୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଭାବୁଥିବି ଏବଂ ତା'ପରେ ମୋତେ ଆଉ କେଉଁ କାଛଗୁଡ଼ିକ ବି ଭଲ ଲାଗିବ ? କେଉଁ ଗୁଳାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସାନ ପ୍ରୟୋଗଶାଳାଟିର ଚିରନ୍ତନ ଶୃଙ୍ଖଳା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବି ? ହଁ, କୌଣସି inhibition ଅର୍ଥାତ୍ ଅରାଜି ହେତୁ ହୁଏତ ସେସବୁ ଆଡ଼କୁ ସିନା ମନ ଦେଉଥିବି ଓ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ଖୁସି ବି ହେଉଥିବି !

ନବରବି, ପୂଜା ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୬

✷

ସନ୍ଥ-ପ୍ରସଙ୍ଗ

ନିଜର ଭୂମିଟିକୁ ଭଲ ପାଇବା, - ସିଏ ତ ଏକ ଗୌରବର କଥା ! ମୋ'ର ଭୂମି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ପରିଚିତ ପୃଥିବୀ, ଏହି ଭୂମିର ଗୋଟିଏ ଭାଷା - ମୋ' ଭାଷା,- ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିଚିତ ଭାଷାଟି ହେଉଛି ସେହି ଭାଷାଟି । ମୋ' ପାଇଁ ତାହା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ, ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରିୟ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିଚିତ ଭାଷାଟି ହେଉଛି ସେହି ଭାଷାଟି । ମୋ ପାଇଁ ତାହା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସହଜ । ଇତିହାସର ପ୍ରବାହକ୍ରମରେ ସେହି ଭୂମିକୁ ଏକଦା ଦେଶ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ରାଜାମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସି ସାରିଲେଣି । ରାଜା ଅନୁସାରେ ହିଁ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ନାମରେ ଚିହ୍ନିବାର ରୀତିଟି ସେଇଥିରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବ । ରଜାମାନେ ସମରାଭିଯାନ ମାନଙ୍କରେ ବାହାରି ଆହୁରି କେତେ ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶକୁ ଜୟ କରିଥିବେ ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟସୀମା ଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଇଥିବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ କୋଉ ରାଜ୍ୟ ବଡ଼ ଓ ଆଉ କୋଉ ରାଜ୍ୟ ସାନ । ଗୋଟିଏ ଦେଶ ବଡ଼, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ସାନ । ତଥାପି ତାହା ମୋର ଦେଶ, ମୋ ପାଇଁ ସବାଆଗର ଦେଶ । ସେହି ଦେଶକୁ ନେଇ କାହାଣୀମାନ ରହିଛି । ଆଗେ ଲୋକମୁଖରେ ଥିଲା, ଏବେ ଲେଖାହେଲାଣି । ରାଜ୍ୟମାନେ ବିଦା ହୋଇ କୋଉ କାଳରୁ ଗଲେଣି, ତଥାପି ଦେଶର କଳ୍ପନାଟି ରହିଛି । ଆମର ଦେଶଟିକୁ ଆମେ ଆମର ଭୂମି ବୋଲି କହି ଶିଖିଲୁଣି । ତା' ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବା ଆମର ଖିଅଟିକୁ ଅଧିକ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ଦେଶକୁ ପିତୃଭୂମି ଅଥବା ମାତୃଭୂମି ବୋଲି କୁହାଗଲାଣି । ମାତୃଭୂମିର ଭାଷାଟି ମଧ୍ୟ ତେଣୁ ମାତୃଭାଷା । ମାତୃଭୂମିକୁ ଜନନୀ ବୋଲି କହିବାକୁ କଦାପି ବେଶୀ ଦୂର ଲାଗିନଥିବ । ଯିଏ ଆମକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ସିଏ ଆମର ଜନନୀ । ପ୍ରାୟ ସେହିପରି, ଯେଉଁ ଭୂମିଟିରେ, ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଆମେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛୁ, ସିଏ ମଧ୍ୟ ଆମର ଜନନୀ ।

ଦେଶରୁ ଜାତି । ଏଇଟି ଏକାବେଳେକେ ଏବକାର କଥା । କଥାଟି ଇଉରୋପରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳରୁ ହିଁ ଜାତିର ଏକ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ରହି ଆସିଛି । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ଏହି ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାର ମନୁଷ୍ୟ ତଥା ସମୂହ ସେଇଟିକୁ ସେହି ପୁରୁଣା ଅର୍ଥରେ ହିଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବୁଝୁଛନ୍ତି । 'ଜାତି' ନାମକ ଏହି ନୂଆ କଥାଟିରୁ 'ଜାତୀୟତାବାଦ' ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦଟି କେଉଁ ବାଗରେ କ'ଣ ପାଇଁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା କେଜାଣି ! ଶବ୍ଦଦୁଇଟିର ଉତ୍ସ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଆମ ବ୍ୟାକରଣ କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବସ୍ତୁତଃ

ବହୁତ ବହୁତ ଫରକ ରହିଛି । ପରିସର ଅଲଗା, ପରିମଳଟା ମଧ୍ୟ ଅଲଗା । ଜାତୀୟତା ଏବଂ ଜାତୀୟତାବାଦ,-ଏହି ଦୁଇଟା କଥା ମୋଟେ ଏକାଭଳି ନୁହନ୍ତି । ଇଉରୋପରେ ଯେତେବେଳେ ଜାତି ଜାତି ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ବିତ୍ତ, ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବିସ୍ତାରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତାମାନ ଚାଲିଲା, ଜାତୀୟତାବାଦ ନାମକ ଶବ୍ଦପ୍ରୟୋଗଟି ସେତିକିବେଳେ ଭାରି ଆକର୍ଷକ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଥିଲା କି ? ଇଉରୋପର ଏକାଧିକ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ ମାନଙ୍କରେ ଜାତି ପ୍ରୀତି ଏବଂ ଜାତୀୟତାର ଆବେଦନମାନ ଯେତେ ରହିଛି, ଜାତୀୟତାବାଦର ଅପପ୍ରେରଣାଟା ହୁଏତ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । କାଳର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇ ପଡିଥିବା ଉନ୍ମାଦନାଗୁଡ଼ିକର ସେହି ତଥାପି ପୁରୁଣା ମାଦକଟିକୁ ମୋଟେ ଛାଡ଼ି ହୋଇନାହିଁ ।

\+ \+ \+ \+ \+

ସନ୍ଥ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ପ୍ରଥମେ ପୋଥି ଭିତରେ ଥିଲେ । ସେହି ପୋଥିଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ଭକ୍ତମାନେ ଓ ଶିଷ୍ୟମାନେ ପାରାୟଣ କରୁଥିଲେ । ଅନୁରାଗୀମାନେ ଗାଦୀରେ ରଖି ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ଅନୁରାଗୀମାନେ ହିଁ ସେତେବେଳେ ଗାଦୀକୁ ଗାଦୀବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି କହିଲେ । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କର ପୀଠ ରହିଥିଲା । ସେହି ପୀଠରେ ବର୍ଷର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତେକ ଅବସରରେ ସମାଗମମାନ ହେଉଥିଲା । ସେହି ପରମ୍ପରାଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଭକ୍ତମାନେ ଭଜନ ଗାନ କରୁଛନ୍ତି । ଭଜନଗୁଡ଼ିକର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ବୁଝନ୍ତୁ ବା ନବୁଝନ୍ତୁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗାନ କରି ଆମୋଦିତ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ତତଃ ସେହି ଅବଧିଟି ପାଇଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଏବଂ ସମ୍ମୋହନର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇଯାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଗୋପାଳମାନେ ଉଗାଳ ବୋଲୁଛନ୍ତି । ସନ୍ଥ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମାଳିକା ଲେଖିଛନ୍ତି । ଏକ ବିଭୋର ବିସ୍ମୟର ସହିତ ଆମ ସଂସାରର ସାଧାରଣମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ସେତିକିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କମ୍ ଉପକୃତ ଅନୁଭବ କରୁନାହାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଏହି ଭକ୍ତମାନେ ଏବଂ ପୀଠଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଅନ୍ୟତମ ସଖାରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିଛନ୍ତି । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଗୁଡ଼ିକର ଖିଅ ଧରି ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ଅଧ୍ୟାତ୍ମସଖ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ମିଳିଯାଇଛି । ସେହି ସମ୍ପର୍କ-କାହାଣୀଟି ସଂପୃକ୍ତ ଭକ୍ତମେଳଟି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ହୋଇ ପାରିଛି । ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଭିତରେ କିଏ ଆଗ ଓ କିଏ ପଛ, କିଏ ଗୁରୁ ଓ କିଏ ଶିଷ୍ୟ,-ଏ ସବୁର କୌଣସି ସୂଚନା ହିଁ କଦାପି ମିଳିନାହିଁ ।

ଭକ୍ତମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅକାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ମତି ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସତେଅବା ସମାନ୍ତର ଭାବରେ ପାଞ୍ଚଜଣଯାକ ନିଜ ନିଜ ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତ୍‌ପଥରେ ଚାଲିଛନ୍ତି ଏବଂ ତଥାପି ସଂହତିଟିଏ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ସେହି ସଂହତିଟି ସକାଶେ ତ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସଖାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆମପାଇଁ ପଞ୍ଚସଖା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେରଣାବୃତ୍ତରେ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ସେହି ଆଦ୍ୟ ଦଶକଗୁଡ଼ିକରେ ପୋଥିସଂଗ୍ରହର ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ତଥା ଅନ୍ୟ ସଖାମାନଙ୍କର କେତୋଟି ପୋଥି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଛି । ଏଥିଲାଗି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାଚୀ ସମିତିକୁ ହିଁ ଆମେ ସବାଆଗ ଆମର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇବା । ଆଗରୁ ତ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୁନଃସୃଜିତ ହରିବଂଶର ପାରାୟଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ହେଉଥିଲା । ମାତ୍ର ଏକ ପୁରାଣ ହିସାବରେ ସରଳଚିତ୍ତ ଭକ୍ତିସୋହାଗୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲାଗିବା ସକାଶେ । ତେଣୁ, ଖୁବ୍ ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ସେହି ପ୍ରୀତିକାମୀମାନେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା 'ହରିବଂଶ'କୁ ଲୋଡୁଥିବେ ସତ, ମାତ୍ର ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଖାସ୍ ଭାବରେ ଲୋଡ଼ିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ହିଁ ତାଙ୍କୁ ପୋଥିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ବାହାର କଲା ଓ ତାଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟନାମକ ଏକ ନୂତନ ଆଗ୍ରହ ମଧ୍ୟକୁ ଆଣି ଥାନଟିଏ ଦେଇଥିଲା । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଶୂନ୍ୟସଂହିତା, ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା, ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳି ଓ ଅଣାକାର ସଂହିତା ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ଦ୍ୱାରା ଛପାବହି ହୋଇ ବାହାରିଲା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଯେଉଁ ମୁଖବନ୍ଧ ସବୁ ଲେଖିଥିଲେ, ସେଥିରେ ସିଏ ସିଧା ଛାପାଟିଏ ମାରିଦେଇ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଓ ତାଙ୍କର ସଖାମାନଙ୍କୁ ବୈଷ୍ଣବ ମାର୍ଗର ଜଣେ ଜଣେ ଅନୁଗାମୀ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରାୟ ସମସାମୟିକ ଭାବରେ ତତ୍କାଳୀନ ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ କରା ଯାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥିବା ପଣ୍ଡିତମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ବୌଦ୍ଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଇତିହାସ ଲେଖିଥିବା ପଣ୍ଡିତ ବିନାୟକ ମିଶ୍ର ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କୁ କାୟସାଧକ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ତା'ପରେ, ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲାପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକ ସଙ୍ଗତିଯୁକ୍ତ ସମଗ୍ର ପରିଚିତି ଆଣି ଦେବାଲାଗି ଯେତେବେଳେ ଏକାଧିକ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସେତେବେଳେ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଜିଜ୍ଞାସା ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟୟନ କରାଗଲା ଏବଂ ସେଥିରୁ କ୍ରମେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସମଗ୍ର ଅବୟବଟି ମଧ୍ୟରେ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କର ସମୟଟିକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର

ପର୍ଯ୍ୟାୟର ବି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ଗାଦୀ, ପୀଠ ତଥା ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ବ୍ୟୂହଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପଞ୍ଚସଖା ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିଲେ ।

ସେତିକିବେଳେ ଅଧ୍ୟାପକ ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କର ଅଜସ୍ର ତଥ୍ୟାନୁମାନ ଦ୍ୱାରା ସଂବଳିତ "ସଖାହୀନ ପଞ୍ଚସଖା" ବୋଲି ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ସେଇଟି ସତେଅବା ଏକାବେଳକେ ରାସ୍ତାମଝିଟାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ତୁମେମାନେ କାହିଁକି ଏହି ଭ୍ରମଗୁଡ଼ାକରେ ମାତିଛ ବୋଲି ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତର୍କ କରି ଦେଇଥିଲା । ଡକ୍ଟର ସାମନ୍ତରାୟ ବହୁ ଆଲୋଡ଼ନକାରୀ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଦେଇ କହିଲେ ଯେ, ପଞ୍ଚସଖା ଏହି ତଥାକଥିତ ପାଞ୍ଚଜଣ ଆଦୌ ଗୋଟିଏ ସମୟର ନଥିଲେ । ସେ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କୁ ହିଁ ସତେଅବା ଅସଲ ଆସାମୀ ରୂପେ ଠିଆ କରିଦେଇ କହିଲେ ଯେ ଇଏ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରାୟ ଅଢ଼େଇଶହ ବର୍ଷ ପରର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଚତୁରତା ବଳରେ ପଞ୍ଚସଖା ନାମକ ଭ୍ରମଟାକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ଏହି କଥାଟିର ଔପଚାରିକ ପ୍ରତିବାଦ ବିଶେଷ ହୋଇ ନଥିଲା ଏବଂ ସେଇ ଆଚମ୍ବିତକାରୀ ଇତରମତଟିକୁ କେହି ସତ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ବି କରିନଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ମଥା-ଯୁଦ୍ଧଟା ମୋଟେ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଡକ୍ଟର ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ 'ବୈଷ୍ଣବ ଲୀଳାମୃତ' ବୋଲି ସେହି କାଳର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୋଥି ପାଇ ଛପାଇ ଦେଇଥିଲେ, ଯାହାକି ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କର ସଖାତ୍ୱକୁ ଏକ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଇ ପାରୁଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ସବାବଡ଼ କଥାଟି ହେଉଛି ଯେ, ଆମେ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଖପରାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜର ଆଗ୍ରହ ଏବଂ ଅନାଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକର ଅଠା ସାହାଯ୍ୟରେ ଯୋଡ଼ି ସତ୍ୟାନୁମାନ ବୋଲି ଯାହାକିଛିର ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ପଛକେ, ତାହା ହୁଏତ ମୁଖ୍ୟତଃ ଆମ ଭିତରେ ବୋଳ ପରି ବସି ରହିଥିବା ମୋହାତିଶଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ସୂଚାଇ ଦେଉଥିବ ସିନା, ସାହିତ୍ୟର ସାହିତ୍ୟତ୍ୱକୁ କଦାପି କ୍ଷୁନ୍ନ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଏବଂ, ଜଣେ ସନ୍ଥ ଏବଂ ସିଏ ଆମପାଇଁ ରଖି ଯାଇଥିବା ଭାବସମ୍ପଦ ଗୁଡ଼ିକର ଐତିହ୍ୟଟି ଭିତରକୁ କଦାପି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବନାହିଁ ।

\+ \+ \+ \+ \+

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ହେଉଛି ସନ୍ଥ ଶ୍ରୀ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କର ଶୂନ୍ୟସମାଧି-ଦିବସ । ଏବର୍ଷ ସେହି ଅବସରରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଏକତ୍ର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହି ପ୍ରୟାସ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅଭିନବ ପ୍ରୟାସ । ଶ୍ରୀ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କର ସାଧନାପୀଠ ନେମାଳୋଠାରେ ତ ସେହି ଦିବସଟିର ପାରମ୍ପରିକ ପାଳନ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ କରାଯାଏ । ଏବର୍ଷ ରାଜଧାନୀର ଦୈନିକ କାଗଜଟିଏ ସେହି ପୁଣ୍ୟାହ ତଥା ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆମର ଯେ ଧ୍ୟାନାକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ମନ କଲା, ତାହା ସତକୁ ସତ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସାର ଯୋଗ୍ୟ । ସନ୍ଥମାନେ ପ୍ରାୟ

ସଚ୍ଚରାଚ୍ଚର ସେମାନଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହିଁ ଏକ ଖାସ୍ ପ୍ରେରଣାରୂପେ ସ୍ଵୀକୃତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ-ସ୍ତରୀୟ ଅଧ୍ୟୟନ ହେବା ଫଳରେ ପଞ୍ଚସଖା ମଧ୍ୟ ସଂପୃକ୍ତ ପାଠ୍ୟ ଆୟତନ ଭିତରକୁ ଆସି ପାରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଏକାଧିକ ପରିସ୍ଥିତିଗତ କାରଣରୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ସେହି ଆଳରେ ସ୍ଵଆୟତ୍ତ କିଛି ତଥ୍ୟସାମଗ୍ରୀକୁ ତୁଚ୍ଛା ଅଧ୍ୟାପନାର ଏକ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ଗାରି ପକାଇ ହିଁ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସାରି ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ପାଠର ପରୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକରେ ସଫଳତା ଲାଭ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦରସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ଆଳରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଯେଉଁ ପସ୍ତକଗୁଡ଼ିକୁ ରଚ୍ଚନା କରିଛନ୍ତି, ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ପଛରେ ରହିଥିବା ଧାତୁଟା ତେଣୁ ବଡ଼ ସହଜରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ ।

ଉକ୍ତ ମନ୍ତବ୍ୟ ଓ ମନ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକରୁ ଏଠାରେ ଆମେ କେତୋଟି ବାକ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଯାହାକି ମନ୍ତବ୍ୟକାରୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆଭିମୁଖ୍ୟଟା ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ସୂଚ୍ଚିତ କରାଇ ଦେଇ ପାରିବ : "ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ବିଦ୍ରୋହୀ କାବ୍ୟପୁରୁଷ ।" "ସ୍ଵର୍ଗତ ମହାପୁରୁଷ ଓଡ଼ିଆ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରବକ୍ତା ।" "ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ଓଡ଼ିଶାର ଚିନ୍ତାଜଗତରେ ଜଣେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ସାଧକ ।" "ସନ୍ଥ-କବି ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ କବି ଯିଏକି ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଲାଗି ତାଙ୍କ ନିଜ ଭାଷାରେ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ବିଶେଷ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ ।" "ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ବଳବୀର୍ଯ୍ୟ, ପରାକ୍ରମ, ଶିଳ୍ପ ଓ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରେ ଏକ ସମୟରେ ଭାରତରେ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲା ।" "ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାଗ୍ୟରବି ଅସ୍ତମିତ ହେଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରୁଥିଲା ବେଳେ ହିଁ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ଘଟିଥିଲା । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଓ ବୀରତ୍ଵକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗରେ ପରିଚାଳିତ କରିନଥିଲେ ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହ ବର୍ଷର ପରାଧୀନତା ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର କି ଅବସ୍ଥା ଘଟିଥାନ୍ତା, ତାହା କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।" ସନ୍ଥ ମୋଟେ କୌଣସି ଜାତିଲାଗି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେନାହିଁ । ଭକ୍ତ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଜାତି ଲାଗି ଭକ୍ତିର ଅନୁଶୀଳନ କରେ ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରର ଉକ୍ତି ଅନୁସାରେ ସନ୍ଥମାନେ ବସନ୍ତଋତୁ ପରି ଲୋକହିତର ଆଚ୍ଚରଣ କରିଥାନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ସେ ହିତ ଖାସ୍ କୌଣସି ଜାତି ନିମନ୍ତେ ଆଦୌ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ରହିନଥାଏ । ସନ୍ଥର ଜୀବନ ହେଉଛି ଏକ ଭଗବତ୍‌ପ୍ରେରିତ ଜୀବନ ଏବଂ ସେହି ଜୀବନଟି ସତକୁ ସତ ଭଗବତ୍‌ପ୍ରେରିତ ହେବାଲାଗି ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ଜାତିନାମକ

ଆମର ଏହି ଆୟତନଟିକୁ ଡେଇଁଯାଏ,- ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ପଞ୍ଚସଖା ଏବଂ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ସମୟରେ 'ଜାତି' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କ'ଣ ରହିଥିଲା ? ଜଣେ ସନ୍ଥ ସତକୁ ସତ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ,- ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଟାଣିବାର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କରେନାହିଁ । ଜାତୀୟତାବାଦୀ ମଣିଷଟା ପ୍ରାୟ ସଂସ୍କାରବଶ ଭାବରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ହିଁ ଆପଣାର ମେଦିନୀଟାରେ ଏକ ସଙ୍କୋଚନ ଘଟାଇବାକୁ ହିଁ ନିଜର ଧର୍ମଭଳି ମନେ କରିଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ହୁଏତ ବହୁତ ଉତ୍ତାପ ପାଇଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେ, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ସାନ କରି ରଖେ । ଏବଂ, ଇତିହାସ କହିବ ଯେ, ଆପଣାକୁ ନିବୁଜ ଓ ସ୍ପର୍ଶକାତର କରି ରଖିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ସମୂହମାନେ ହିଁ କ୍ରମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜାକର ଭାବରେ ନିଜକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି । ସେହି ଦେଖାଇ ହେବାଗୁଡ଼ିକ ବି ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟଟା ଭିତରେ ପଶି ଖୁବ୍ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ।

ସନ୍ଥ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କର ସମସାମୟିକ କବୀର ଜଣେ ସନ୍ଥର ସତକୁ ସତ ଆଦୌ କୌଣସି ଜାତି ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଆଣ୍ଟରେ କହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ, କଥାଟିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପରିହାସରେ ଉଡ଼ାଇଦେବା ନିମନ୍ତେ ସିଏ ନିଜକୁ ସମାଜରେ ରହିଥିବା ଏକାବେଳକେ ସବୁଯାକ ଜାତିର ବୋଲି ସୂଚାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ସିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସେଇ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଧୋବା, ହାଡ଼ି, ଏବଂ ଆଉ ସବୁକିଛି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଅର୍ଥ ଖଞ୍ଜିଦେଇ ସିଏ ସେଇ କଥାଟିର ପ୍ରତିପାଦନ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବେ Nation ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କରା ଯାଉଥିବା 'ଜାତି' ଶବ୍ଦଟି ସହିତ ସେହିସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ହିଁ ନାହିଁ । ପୂର୍ବକାଳରେ Nation ଶବ୍ଦଟିର ସମବାଚୀ ଶବ୍ଦଟିଏ ସମ୍ଭବତଃ ଭାରତୀୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ନଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତ କଦାପି ନଥିଲା । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଓ ପଞ୍ଚସଖା ସେମାନଙ୍କର ସାଧନାରୁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥିବା ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଏହି ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଲୋକସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ଆଣିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଗତରେ ଅତିବାହିତ ହେଉଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ କଷଣ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବାକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅନ୍ୱେଷଣର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି ସତ, ତଥାପି ବାସ୍ତବ ଲୋକଜୀବନ ସହିତ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କରେ ନିଜକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାଲାଗି ଏବଂ ଏହି ସର୍ବନିମ୍ନ ସ୍ତରରୁ ହିଁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ଜୀବନଟାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଉତ୍ତୋଳନକାରୀ ଓ ଉନ୍ମୋଚନକାରୀ ଆସ୍ପୃହାଦ୍ୱାରା ଗତିଶୀଳ କରି ରଖିବାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଆବଶ୍ୟକ ବାସ୍ତବ ପ୍ରୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ବାହ୍ୟ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି,- ମଣିଷ ତା'

ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ପରମ ସତ୍ୟଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଠାବ କରୁ ବୋଲି ନାନାଭାବେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏବଂ, ନିଜ ଭିତରେ ଠାବ କରିବାର ସେହି ତଥାକଥିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମାର୍ଗଟିରୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଠାବ କରିବାର ସେହି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସାହସିକତାଟି ବସ୍ତୁତଃ ଆଉ କେତେଦୂର କି ? ସେହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ହିଁ ଆମେ ପଞ୍ଚସଖା ଏବଂ ତେଣୁ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନିରୂପଣ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ସେହି ଅନ୍ୟ ଘୋଷଣାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବା । କର୍ମ ଅନୁସାରେ ସମାଜର ବଣିଜ ଚଳିବା ପାଇଁ ଜାତି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିର ଭିଆଣ ଯେ ହୋଇଛି, ସେମାନେ ସେହି ଗୁଳାଟିରୁ ହିଁ ଯୁକ୍ତିଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ସଂପୃକ୍ତ ସମସାମୟିକ ସମାଜଟାର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇ ସେହି ଗୁଳାଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଆସିବାଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଅନୁସାରେ ଆମର ସମାଜଟା ଚାଲିଲେ ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ହୁଅନ୍ତା, ସେମାନେ କେଡେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ କୌଳିକ ହିସାବରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିନ୍ତୁ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି, ବଳରାମ ଓ ଅନନ୍ତ କାୟସ୍ଥ ବା ବୈଶ୍ୟ, ଯଶୋବନ୍ତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଏବଂ ଅଚ୍ୟୁତ ଖୁଣ୍ଟିଆ,- ସେମାନେ କେହି ନିଜନିଜର କୁଳନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କର୍ମଗୁଡ଼ିକରେ ନାହାନ୍ତି । ତେବେ ସେମାନେ କେଉଁ କର୍ମରେ ଅଛନ୍ତି ? ଭାବସ୍ତରର ଅଙ୍ଗୀକାରଭୂମିଟିରୁ ଏକ କେଡ଼େ ଧନାଢ଼୍ୟ କଳ୍ପନାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ବହୁତ ସହଜ ଭାବରେ କହି ପାରିଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଶୂଦ୍ର, କାରଣ ସମସ୍ତେ ସେବାକାରୀର କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁ କରୁଛନ୍ତି । ଚାରିଯୁଗରୁ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମ ଅବଧି ସେମାନେ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କର ସେବକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଯେକୌଣସି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କଥା ପରି ଏହି ଉକ୍ତିଟିର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଏବେ ମଧ୍ୟ କ'ଣ କମ୍ ରହିଛି ? କଥାଟିକୁ ଆମେ ତଥାକଥିତ କେବଳ ସାହିତ୍ୟର ହିଁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କଥା ବୋଲି କହି ପେଡ଼ୀରେ ମୋଟେ ବନ୍ଦକରି ରଖି ଦେବାନାହିଁ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଏତେଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହିଭଳି କହି ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହି ଆଦୌ ତୁଚ୍ଛା ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ କରିବାନାହିଁ ।

ଅସମାନତା, ଦୂରତା, ନିଜକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଆଉ କାହାକୁ ସାନ କରି ରଖିବା,- ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ହିଁ ସମସ୍ୟା । ଆମ ତୁମ ଗାଆଁର ସମସ୍ୟା ଓ ସମଗ୍ର ଦେଶର ସମସ୍ୟା । ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତି, କଲ୍ୟାଣକାମୀ କେତେ କେତେ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା, ବିଜ୍ଞାନର ଭଳି ଭଳି ସତ୍ୟ ପୃଥିବୀ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଣି ମହଜୁଦ କରି ରଖିଥିବା 'ସର୍ବଜନସୁଖାୟ'ର କେତେ କେତେ ବୃହତ୍ ସମ୍ଭାବନା,- ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସକାଶେ ସିନା ପୃଥିବୀ ସେଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଅଭିପ୍ରେତ ପରିମାଣରେ ତଥାପି ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ତଥାପି, ଏଗୁଡିକ

କେବଳ ରାଜନୀତିର ଅଥବା ଅର୍ଥନୀତିର ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ । ଏବଂ, କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ କଳି ହୋଇ ରହି ମଧ୍ୟ ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଧାନର ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ କଦାପି ସମ୍ଭବ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ଏଇଟି ସବାମୂଳ ଜୀବନଗଣିତର ସ୍ତରରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମସ୍ୟା । ଯାବତୀୟ ପାରସ୍ପରିକତାର ସମସ୍ୟା, ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ଜୀବନ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ପାଇ ପାରିବାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ହିଁ ସମସ୍ୟା । ସମାନତା ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱର ସମସ୍ୟା ନ୍ୟାୟତଃ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମସ୍ୟା । ଏପରିକି ସେହି ଗୋଟିଏ ଗୁଚ୍ଛରେ ଏକତ୍ର କରି ବିଚାର କରା ଯାଉଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟ ସବାଆଗ ଏକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମସ୍ତରରେ ଆମର ବୋଧଗମ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଲାଗି ରାଜନୀତି ତଥା ଅର୍ଥନୀତି ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ଏଠାରେ ଏହି ଜାଗତିକ ଜୀବନରେ ସଚଳ କରି ରଖିଛି, ସେଇଥିରୁ ତ ମନୁଷ୍ୟଜୀବନର ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମପସାରିତ ହୋଇ ଆଧୁନିକ ମେଦିନୀ-ଧାରଣାଟିଏ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଗଠିତ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ଏକାଧିକ ଆତ୍ମକାମିତା ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତ କୁଣ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ବାଟ ଓଗାଳି ରହିଥିବାରୁ ତାହା ଖୁବ୍ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି ସିନା, ତଥାପି ସେଇଟି ହିଁ ସତେଅବା ବିଶ୍ୱର ସ୍ତରରେ,- ଆମର ତଥାକଥିତ ବାହ୍ୟ ଜୀବନସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ସୁଖକଳ୍ପନା ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ତରରେ ଭବିଷ୍ୟତ ନିମନ୍ତେ ସତକୁସତ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଛାଞ୍ଚଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦୃଢ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସନ୍ଥମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଈଶ୍ୱର-ଜିଜ୍ଞାସାର ଆଲୋଚନାରେ ଏକାବେଳେକେ ତୁଚ୍ଛା ଏହି ମାଟିର ସବାମୂଳ ପାହାଚଟି ଯାଏ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସମାଜକୁ ହିଁ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଦେଇ ଆମ ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କୁ ସତ୍ୟ, ନ୍ୟାୟ ଓ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ବହୁ କଥା କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀ ସ୍ତରରୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ଶିଳାନ୍ୟାସ ହେବ ବୋଲି କେଡ଼େ ଆକୁଳ ହୋଇ କହିଛନ୍ତି । ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆମ ପଟଟାକୁ ଆଉକି ଆସି କହିଛନ୍ତି,- ଆପଣାକୁ ଏକ ମହିମାମୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ସହିତ ଶୂଦ୍ର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସଂସାରରେ ମୋଟେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦୟ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ମାନି ନେଇଥିବା ଏବଂ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଦ୍ୱିଚର ଜୀବ ପରି ସଦା ଛଟପଟ ହେଉଥିବା ଆମକୁ ସତେଅବା ଏହିଠାରେ ହିଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାର ସଦନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ସେମାନେ ହାତ ଧରି ନେଇଯିବାର ସହୃଦୟତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ସନ୍ଥମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅବଶ୍ୟ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବା ।

ଏବଂ, ବୃଥା ଅତିରଞ୍ଜନ ଏବଂ ଉଲ୍ଲାସ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ଆମ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଅଳ୍ପାୟତନ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଅକାମୀ କରି ବାନ୍ଧି ରଖିବାର କୌଣସି ଦୁଷ୍କର୍ମ କରିବା ନାହିଁ; ବରଂ, ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଓ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ସମୟର ତତ୍କାଳୀନ ଭାରତବର୍ଷ ନାମକ ଏହି ଭୂମିଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ଭାବରେ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ହେବା। ସେହି ଯୁଗଟି ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରକୃତରେ ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ଯୁଗ। ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ସମସ୍ତେ ଏକାଭଳି ସାରକଥାମାନ କହିଛନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ ଲୋକସ୍ତରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଛନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ ଲୋକଭାଷାରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ମର୍ମକଥା ଗୁଡ଼ିକୁ କହି ପାରିଛନ୍ତି। ଅଧ୍ୟାତ୍ମଟା ଯେ ସଂସାରବିମୁଖ ମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଏକ ହର୍ମ୍ୟବିଳାସରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନରହି ବୃହତ୍ତର ଲୋକଜୀବନର ଏକ ସଚେତନ ଉତ୍ତୋଳନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତରେ କାମରେ ଲାଗିବ, ସନ୍ଥମାନେ ହିଁ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି। ସେମାନେ ବହୁ ପ୍ରତିମା ଭାଙ୍ଗିଛନ୍ତି, ବହୁ ମୋହଭଙ୍ଗ କରାଇଛନ୍ତି। ରାଜାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବହୁ କଟାଳ ସହ୍ୟ କରିଛନ୍ତି,- ତଥାପି ହଟିଯାଇ ନାହାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ରଚନାଦ୍ୱାରା କେତେ କେତେ ଜଡ଼ତ୍ୱର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ କରାଇଛନ୍ତି। 'ସାହିତ୍ୟ' ନାମକ ଅଭିଧାଟିରେ ସେମାନେ ବହୁ ନୂଆ ପ୍ରସ୍ଥ ଆଣି ଯୋଡ଼ି ପାରିଛନ୍ତି। ତେଣୁ, କୌଣସି ଚଳନ୍ତି ତଥା ଶୀତଳକାରୀ ଅର୍ଥରେ ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ରଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କଦାପି କହିବା ନାହିଁ ବା ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଜାତୀୟତାବାଦୀ କୁମ୍ଭ ଭିତରେ ମାର୍କାଟାଏ ମାରି ଦେଇ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ ଆଦୌ ଚେଷ୍ଟା କରିବାନାହିଁ। ବରଂ, ଭାରତବର୍ଷର ତତ୍କାଳୀନ ସମଗ୍ରତର ଭୂମିଟି ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ବାରତାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିବା। ହୁଏତ ଏଇଟା ଆଦୌ ଏକ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ। ଆମେ ସନ୍ଥପଟେ ରହିଛୁ ଏବଂ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଉନ୍ମୋଚନଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ଅଥବା ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ମୂଳତଃ ସଭାଗୁଡ଼ିକର ଏକ ମନୋରଞ୍ଜକ ଆଲୋଚନା ଭିତରେ ମୁଖ୍ୟତଃ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅବସର-ବିନୋଦନର ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପାରକୁ ବୁଝୁଛୁ, ବହୁତ କଥା ସେଇଟି ଉପରେ ନିଶ୍ଚୟ ନିର୍ଭର କରିବ।

ପୀଠଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆମେ ସର୍ବଦା କୃତଜ୍ଞ ରହିବା, କାରଣ ସେମାନେ ପରମ୍ପରାଟିକୁ ଏଯାଏ ସାଇତି ରଖିଛନ୍ତି। ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟଶୀଳମାନେ ଏଣେ ଯେତେ ଯେତେ ଠାଣିରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଏକ ନିର୍ମଳ ଆତ୍ମବିସ୍ମରଣର ପଣ୍ୟ ବୋଲି ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ରଖିବାର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ଦେଖାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ସେହି ଯୋଗ୍ୟତମ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଲଉଡ଼ିଖେଳ ହୋଇପାରୁଛି, ଆପଣାର ଅତିଚିହ୍ନା ଜଣେ ସନ୍ଥଙ୍କୁ ମଢ଼ିରେ ଥାପି ରଖି ଭଜନ ଓ କୀର୍ତ୍ତନ ମାଧ୍ୟମରେ ଯେତେ ଅଳପ ସମୟ ପାଇଁ

ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ଭାବରେ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିଏ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ପାରୁଛି। ଅନ୍ତତଃ ସେହି ସମୟଟି ନିମନ୍ତେ ପୁରୁଣା ଭେଦଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଉଛି ଏବଂ ଯେତେ ଅସଚ୍ଚେତ ଭାବରେ ଆମେ ଏତେ ଏତେ ଅଡୁଆ ଭିତରେ ଜଡ଼ି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଏକ ନୂଆ ଉନ୍ମୀଳନ ଏବଂ ଉଦ୍‌ବେଳନ ଲାଗି ଯେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛୁ, ସେହି ଆକୃତିଟି ପ୍ରକୃତରେ ସାକାର ହୋଇ ଆସୁଛି। ଏତିକି ଆଦୌ ଅଳାପ କଥା ନୁହେଁ। କାରଣ, ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ଯୁଗଟା ହିଁ ଆସୁଛି। ପ୍ରତିମାମାନେ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଆସିଲେଣି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ପ୍ରତିମାପୂଜା ଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ କରି ପଡ଼ି ରହିଥିବା ଆସକ୍ତମାନେ ସତେଅବା ନିଜପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ପରସ୍ପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡା ଉଞ୍ଚାଇ ଲଢ଼ିବେ ବୋଲି ବାହାରିଲେଣି। ପରସ୍ପରର ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିବେ ବୋଲି ପ୍ରହରଣ ଧାରଣ କଲେଣି। ମନେ ହେଉଛି, ଏହିପରି ଭାବରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଅସତ୍ୟମାନେ ଅପସରି ଯିବାର ଏକ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ବାହାରି ଆସିଛନ୍ତି କି ? ତେଣୁ, ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ହିଁ ଆସୁଛି। ସାରା ପୃଥିବୀ ପାଇଁ ହିଁ ଆସୁଛି। ଆମ ସନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଏକ ବିଶ୍ୱାୟତନ ମଧ୍ୟରେ ସମଗ୍ର କରି ଦେଖିବାର ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେବାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବଟିଏ ପୃଥିବୀଯାକ ସର୍ବତ୍ର ତା'ର ମନଲାଖି ନିମିତ୍ତମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି। ଆମର ସାହିତ୍ୟଚର୍ଚ୍ଚା ସେହି ଅନାଗତଟିର ଘ୍ରାଣ କରି ଯେଉଁଦିନ ସେହି ଆୟମଟି ଅନୁସାରେ ସତକୁ ସତ ସାହସ କରି ପାରିବ, ସେତେବେଳେ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଆମକୁ ଅଭାବନୀୟ ଏକାଧିକ ପ୍ରସ୍ଥରେ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ। ଆମ ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉତ୍ତୋଳନ ଘଟାଇବାରେ ନିଶ୍ଚୟ ସହାୟକ ହେବେ। ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ମୂଳଟା ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ ସତ, ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ଆବାହନ କରି ଆଣିବା ମାତ୍ରକେ ପୂରା ଆକାଶଟା ହିଁ ଆମ ଘରକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଲାଗି ଆସୁଥିବା ପରି ବୋଧ ହେବ। ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ରଚନାଗୁଡ଼ିକରୁ ଆମେ ଏକାବେଳେକେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନୂଆ କେତେ କେତେ ପ୍ରେରଣା ପାଇପାରିବ। ଧନ୍ୟ ହେବା।

ବର୍ତ୍ତିକା, ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୨୦୦୦

✸

ଜଗତୀକରଣ : ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଚିତି

ଇତିହାସକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳରେ ମଣିଷର ଇତିହାସ କେଡ଼େ ଅଳପ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଇତିହାସର କ୍ରମାତିକ୍ରମରେ ମନୁଷ୍ୟଜାତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ପାରିଛି, ସେହିଠାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପଛକୁ ନିଘାକରି ଦେଖିଲେ ସତେଅବା ସବାଆଗ କହିବାକୁ ମନ ହୁଏ ଯେ, ଏହାକୁ ଆମେ ପ୍ରାୟ ସର୍ବସମ୍ମତ ଭାବରେ ଜଗତୀକରଣର ହିଁ ଏକ କାହାଣୀ ବା ଇତିହାସ ବୋଲି କହିପାରିବା । ପ୍ରଥମେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଜଗତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ତାତ୍କାଳିକ ଥିଲା । ଏବଂ, ସେହି ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କର ନୀତିନିୟମ, ବିଚାର, ଅନ୍ଦାଜ ଓ ବିବେକମାନେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଅଳ୍ପ ଥିଲେ । ଯେତିକିଯାଏ ଆଖି ପାଉଥିଲା, ସେତିକିକୁ ହିଁ ଜଗତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିଲା; ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରସ୍ଥମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥୁଳ ବି ଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ଥୁଳ ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ସେତେବେଳେ ପାପପୁଣ୍ୟ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଘୃଣା ତଥା ଅର୍ଥ ଓ ପରମାର୍ଥର ଚଉହଦୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ପବିତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଜଗତକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ନଶ୍ୱରତାର ପ୍ରତୀକରୂପେ ବିବେଚନା କରାଯାଉଥିଲା । ଏଠି ସବୁକିଛି ଅଳ୍ପ, ସବୁକିଛି ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ,- ଏଠା ଛାଡ଼ିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ମୁକ୍ତି ଏବଂ ଅସଲ ସୁଖପ୍ରାପ୍ତି । ଅସଲ ଘର ଯାଇ ସେଇଠି,- ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହିଭଳି ଏକ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ କରି ଧର୍ମମାନେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏଠୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖିଥିଲେ,- ଦାୟିତ୍ୱହୀନ କରି ରଖିଥିଲେ ।

କଥିତ ଅଛି, ଗ୍ରୀକ୍ ବୀର ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ରାଜ୍ୟ ଜୟ କରିସାରିବା ପରେ ଜୟ କରିବା ଲାଗି ଆଉ ପୃଥିବୀ ନାହିଁ ବୋଲି ବଡ଼ କ୍ଷୋଭ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ତା' ପରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ଅନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀ କହିଲେ ଯେଉଁ ଜାଗତିକ ଜୀବନ-ସମ୍ଭାରଟିକୁ ବୁଝାଉଛି, ସେହି ପ୍ରଥମ ଏବଂ ପୁରାଣମାନେ ତାହାର କିପରି ବା କୌଣସି କଳ୍ପନା କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ ? ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ସେତେବେଳେ କେତେ ମଣିଷ ଜୀବନର ଭୂମିଟିକୁ ଦେବଭୂମି ବୋଲି କହୁଥିଲେ ଓ ନିଜର ଭାଷାଟିକୁ ଦେବଭାଷା ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କେଡ଼େ ଉଲ୍ଲସିତ ଓ ବିସ୍ଫାରିତ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସେକାଳର ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶତାବ୍ଦୀ ମାନଙ୍କରେ ନିଜକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଆଦୌ କମ୍ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ ଏବଂ କମ୍ ଆଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ନାହିଁ । କିଏ ନିଜର ଧର୍ମଟାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍‌ଧର୍ମ କରି ପତାକା ଉଡ଼ାଇଛି,- ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କଠାରୁ ମନ୍ଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ପାଇ କିଏ ନିଜ ମନ୍ଦିରଟାର

ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସକାଶେ ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ମନ୍ଦିରକୁ ଭାଙ୍ଗି ବାହାରିଛି, ଗୋଟିଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆଉମାନଙ୍କୁ ଯବନ, ମ୍ଲେଚ୍ଛ ଏବଂ କାଫେର୍ ବୋଲି କହି କେତେ କେତେ ଅନାଚାରର କାରଣ ହୋଇଛି । ନିଜେ ମାନୁଥିବା ଅବତାରଟାକୁ ଆଉକିଏ ଅବତାରୀ ବୋଲି ଦାବି କରିଛି । ତଥାକଥିତ ଜାତୀୟତାବାଦର ଯୁଗରେ ନିତାନ୍ତ ମନ୍ଦମତି ହୋଇ ନିଜର ଗୁଳା ବା ଗାତଟିକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଥବା ଏକମାତ୍ର ବୋଲି ଦର୍ଶାଇବାର ସେହି ସୁଆଙ୍ଗଟା ସତେଅବା ଆପଣାର ଉଚ୍ଚତମ ଅକଲହୀନ ସ୍ତରଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ ସରିବାର ସାହସ ଦେଖାଇଛି ।

ମନୁଷ୍ୟ-ଅନ୍ଦାଜର ସ୍ଥାନ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ପୃଥିବୀଟି ଯେ କ୍ରମଶଃ ବୃହତ୍ ଏବଂ ଆହୁରି ବୃହତ୍ ହୋଇ ଜଗତ ବିଷୟରେ ତଥା ସେହି ଜଗତରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆମ ନିଜ ବିଷୟରେ ଆମର ପୂର୍ବତନ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଛି, ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନକୁ ହିଁ ସେଥିଲାଗି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଶ୍ରେୟଃ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ଯେଉଁ ଆସ୍ପୃହାଟା ବିଗତ ତିନି ଚାରି ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥ୍ୱୀ ଯାକର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ପରିଚିତ କରାଇ ଆଣିଛି ଓ ଆଣୁଛି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେଥିପାଇଁ ଇଉରୋପ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବା । ଯେକୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଁ ହେଉ ପଛକେ, ଇଉରୋପୀୟ ନାବିକମାନେ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଜଳପଥରେ ଆଗର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ବହୁ ନୂତନ ଭୂମିରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ । ସ୍ମରଣ କରିବା ଉଚିତ ହୋଇପାରେ ଯେ, ଯେତେବେଳେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାର୍ ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍ ଡ୍ରେକ୍ ଜଳପଥରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧଟିକୁ ବୁଲି ଆସିଲେ ବା ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍‌ର ଭାସ୍କୋଡ଼ାଗାମା ଜାହଜ ଭସାଇ ଭାରତର ଭୂଇଁଯାଏ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିଲେ, ସେହି ଭୂମିରେ ଆଗକୁ ଆହୁରି ଦୁଇ ତିନିଶହ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୁଦ୍ରଯାତ୍ରାକୁ ଏକ ସାମାଜିକ ଅପକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅପରାଧ ବୋଲି ବିଚାର କରା ଯାଉଥିଲା । ମନୁଷ୍ୟପ୍ରଜ୍ଞା ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟନିୟତିର ବିଧାତାଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ ଯେ, ମଣିଷ ଅପରାଧ-ଶୃଙ୍ଖଳାର ସେହି ରେଖାଟି ପାଖରେ ଆଦୌ ଅଟକି ରହି ଗଲାନାହିଁ ।। ଇଉରୋପରୁ ପାଦ୍ରୀମାନେ ବି ଆସିଲେ, ସେମାନେ ନିଜର ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବି ବାନ୍ଧି ପକାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ । କିଛି ସଫଳ ବି ହେଲେ । ମାତ୍ର, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଏକାଧିକ ମାର୍ଗରେ ସଂକ୍ରାମିତ ଓ ପ୍ରଭାବିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଅପର ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷ ଅଧିକ ପରିଚିତ ହେଲେ; ଅର୍ଥାତ ନିଜ ଧର୍ମଟିକୁ ଅଧିକ ଗଭୀର ତଥା ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିବା ଲାଗି ଅନ୍ୟ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଲାଭ କଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇପାରିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ତାହାରି ବଳରେ ଧର୍ମର ଚୋପାଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ ସମ୍ପଦଟି ଆଡକୁ କ୍ରମେ ଅଧିକ ମନ ବଳିଲା ।

ଅର୍ଥପ୍ରମଗୁଡ଼ାକୁ , ବାହ୍ୟଗୁଡିକୁ ଗୌଣ ବୋଲି ବୁଝି ମନୁଷ୍ୟ- ଚେତନାର ହୃଦୟ ଭିତରୁ ହିଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ବାସନା ସାକାର ହୋଇ ଆସିଥିଲା ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଗୁଟେନ୍‌ବର୍ଗ ଛାପାକଳର ଉଦ୍‌ଭାବନ କରିଥିଲେ; ଏକ ଜାଗତିକ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଓ ପାରସ୍ପରିକତାର ଅସଲ ମୂଳଦୁଆ ଗୁଡ଼ିକ ସେହିଠାରୁ ହିଁ ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବହିମାନେ ସେତୁ ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକଲେ । ବିଜ୍ଞାନକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବହୁତ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଓ ଉଦ୍ୟୋଗକୌଶଳ ପୃଥିବୀଟିକୁ ଏକ ଏକାବେଳେକେ ନୂତନ ନାନା ସମ୍ଭାବନାର ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଥିଲା । ସ୍ଥଳ ତଥା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ମାର୍ଗମାନ ଖୋଲିଗଲା । ଟେଲିଫୋନ, ରେଡିଓ, ଟେଲିଭିଜନ୍- ଏମାନେ ବହୁ ନୂତନ ସାମର୍ଥର ଯୋଗ୍ୟ କରିଆଣିଲେ । ପୃଥିବୀଟା ଯାକକୁ ଏକକରୂପେ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ମଣିଷ ବହୁବିଧ ତଥା ପୂର୍ବରୁ ଅଭାବନୀୟ ସମ୍ପନ୍ନତାର ଯୋଜନାମାନ କରିବାକୁ ସାହସ କରିପାରିଲା । ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ ରହିବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଲା ନାହିଁ । ପୃଥିବୀଟାକୁ ସତେଅବା ଏକା ଏକା ଭୋଗ କରିବାକୁ ଦମ୍ଭ କରି ଆସିଥିବା ତଥାକଥିତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍‌ମାନେ କେତେ କେତେ ଚତୁରତା ସହିତ ବାଟ ଓଗାଳି ଛିଡାହେଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଛିଡା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଦର୍ଶନମାନ ମିଳିଲାଣି ଯେ, ସେମାନେ ତଥାପି ହଟିଯିବେ । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସୁଛି, ସେଇଟି ଜିତିବ । ଜଗତୀକରଣର ସୁହୂର୍ତ୍ତଟି ହିଁ ଆସୁଛି । ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ବୁଝିବେ, ରାଜି ହୋଇଯିବେ, ତାହା ସେତେ ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ।

ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନ ବଢିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ପୃଥିବୀରେ ଉତ୍ପାଦନ ମଧ୍ୟ ବଢିଲା । ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ନିଜ ବିଷୟରେ, ନିଜର ସାମୂହିକ ଜୀବନଟି ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନୀ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯାହାସବୁ କଳ୍ପନା କରି ଆସିଥିଲେ, ସେହି କଳ୍ପନାଗୁଡିକ ସତେଅବା ଭୂଇଁ ଉପରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ବାସ୍ତବ ସମ୍ଭାବନାର ଆୟତନ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବା ପରି ଲାଗିଲେ । ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଅଳପ ମଣିଷ ସୁଖରେ, ଜ୍ଞାନ-ସମ୍ପନ୍ନତାରେ ଓ ନାନାବିଧ ଉଚ୍ଚତାରେ ରହିବେ ବୋଲି ଅଧିକ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ବହୁ ଅସହାୟତା ମଧ୍ୟରେ ଘୋଷାରି ହେଉଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ସମ୍ପନ୍ନତା ଭିତରେ ଜୀବନଯାପନ କରିପାରିବା ଭଳି ସାଧନା ଓ ସରଞ୍ଜାମମାନ ଏଠି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଭରସା ହେଉନଥିଲା । ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଯାଇ ସେହି ଭରସା କରିହେଲା । କେବଳ ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ନୁହେଁ, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଯାବତୀୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଅପସାରଣ ହେଲାଭଳି ଆବଶ୍ୟକ ସଂସ୍ଥାନଗୁଡିକ ସମ୍ଭବ କରାଯାଇପାରିବ

ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟମାନ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଆସିବାରୁ ସମାଜ, ସୁଖ, ସମ୍ଭାବନା ତଥା ସମ୍ପନ୍ନତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମନୁଷ୍ୟର ଆସ୍ପୃହା ଗୁଡିକରେ ଡେଣା ଲାଗିଲା । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଦେଖି ଶିଖିଲେ । ପୃଥିବୀରେ, ଆହୁରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲେ, ଇଉରୋପରେ ସମାଜର ପୂର୍ବସ୍ୱୀକୃତ ଦାସତା ତଥା ଅସହାୟତା ଗୁଡିକୁ ଚୁନୌତି ଦେବାର ନୂଆ ସାମାଜିକ ଭାବନାଗୁଡିକ କ୍ରମେ ସୋଚ୍ଚାର ହୋଇ ଆସିଲେ । ସେହିଗୁଡିକ ପୋଖତ ହୋଇ ଆସିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସମାଜବାଦୀ ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବହୁ ଉଦ୍‌ବେଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଏବଂ, ସତେଅବା ସେହି ଉଦ୍‌ବେଳନ ଗୁଡିକ ହିଁ ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଗୁଡିକରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେବାଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ।

ମୂଳ ଯୁକ୍ତିଟି ହେଉଛି, ଯଦି ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନ୍ନର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ତେବେ କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ କାହିଁକି ସେହି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅନ୍ନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବେ ? ଯଦି ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ସତକୁ ସତ ଆହୁରି ଓ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଗବାକ୍ଷମାନ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେବ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି, ତେବେ ସେହି ଶିକ୍ଷାର ସର୍ବଜନୀକରଣ କାହିଁକି ନହୋଇ ପାରିବ ? ସେହି ସର୍ବଜନୀକରଣର ନୂଆ ହାଉଆଟିକୁ ହିଁ ଆମେ ଜଗତୀକରଣ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଦଳେ ମଣିଷ ନିଜକୁ ପଶୁ ବୋଲି ଭାବିବେ, ଭାଗ୍ୟକୁ ମାନିନେବେ,- କେବଳ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଶାସନ ନୁହେଁ, ଧର୍ମ ସମେତ ସେହି ପୁରୁଣା କାଳଟାର ଯାବତୀୟ ବରାଦ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସତେଅବା ତତ୍କାଳୀନ ଉତ୍ତମମାନଙ୍କର ପ୍ରରୋଚନାରେ ପଡି ସେହି ଅନାବଶ୍ୟକ ଜୀବନ-ଦର୍ଶନଟାକୁ ମାନି ନେଇଥିଲା । ଏବଂ, ଏବେ ଯାଇ ତାହାର ବଦଳି ଯିବାର ବେଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଷୋଡଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦଶକରେ ଜର୍ମାନୀର ମାର୍ଟିନ ଲୁଥର୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମସ୍ଥ ମନୁଷ୍ୟର ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ସହିତ ସିଧା ସେତୁଟିଏ ବାନ୍ଧିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି ଓ ତେଣୁ ମଝିରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ସେଇଥିରୁ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରି ନିଜ ଭିତରୁ ଏକ ନୂତନଶକ୍ତି ଅନୁଭବ କରି ସେହି ଜର୍ମାନୀରେ ହିଁ ଏକ କୃଷକ ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇଥିଲା । ଲୁଥର୍‌ଙ୍କ ବଞ୍ଚିଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କରି ଆଖିଆଗରେ ହିଁ ତାହା ହେଲା । ଲୁଥର୍‌ଙ୍କର ଜଣେ ନିକଟତର ସହଯୋଗୀ ହିଁ ସେହି ବିଦ୍ରୋହରେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଫାଶୀ ପାଇଥିଲେ । ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଉପରେ ସତେଅବା ଏକ ସଚେତନ ଏବଂ ସଂଘବଦ୍ଧ କୁଠାରାଘାତ ହେଲା ଏବଂ ପୃଥିବୀରେ ଏକ ଅଭିନବ ଓ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସାମୂହିକ ପ୍ରତିବାଦ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବାର ପୂର୍ବସଙ୍କେତ ଦେଇ ଯାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦଶକମାନଙ୍କରେ ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଯେଉଁଠାରେ ସାମୂହିକ ପୁରାତନତା ବିରୋଧରେ

ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ସର୍ବତ୍ର ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବରୁ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିଛନ୍ତି। ସମତା, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଏବଂ ସହୋଦରତା ଅର୍ଥାତ୍ ସମଭାଗିତା-ଆମେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଔଚିତ୍ୟ ସହିତ ଜଗତୀକରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାକ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ବୋଲି କହିପାରିବା। ଏପରିକି, ବିଗତ ଦୁଇ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୃଥିବୀଯାକ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା-ଲାଭର ସଂଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ, ମାନବିକ ଅଧିକାର ଓ ସଂଘବଦ୍ଧ ଲୋକଶକ୍ତି ଆଦି ନୂଆ ନାନା ନାମରେ ସେଇ ଉତ୍ସଟିରୁ ହିଁ ଅନୁପ୍ରେରଣା ପାଇଛନ୍ତି।

ସାଂପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀର ମୁଖ୍ୟ ଦୁଇଟି ସଂଗ୍ରାମ,-ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଆମେରିକାର ଗଣତନ୍ତ୍ର ନିମନ୍ତେ ସଂଗ୍ରାମ ଏବଂ ରୁଷିଆରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ,-ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁକ୍ତିମୁଖୀ ମାନବ-ସମୂହର ପ୍ରେରଣାକାଶରେ ସେମାନେ ଦିଗ୍‌ନିର୍ଦ୍ଦେଶକାରୀ ଦୁଇ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାରକା ସଦୃଶ ଜଳିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଗତୀକରଣର ଜାଗୃତି-ମାର୍ଗରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଉଛନ୍ତି। ନିଜ ନିଜ ଦ୍ୱୀପଟି ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଏଗୁଡ଼ିକର ଦୁଇ ପ୍ରତିଭୂ ପରସ୍ପରକୁ ଏକ ଆରେକର ଶତ୍ରୁ ଏବଂ ବିରୋଧୀ ଭଳି ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ସେହିହେତୁ ପୃଥିବୀଲାଗି ବାଟ ମଝିରେ ଏକାଧିକ ପ୍ରମାଦର କାରଣ ହୋଇଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସେଥିପାଇଁ ସତର୍କ ହେବାକୁ ଯାଇ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବହୁତ କିଛି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀ ନିମନ୍ତେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସମାଜବାଦ ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଅଗ୍ରସରକାରୀ ଉପାଦାନମାନ ରହିଛି। ଯେକୌଣସି ସୁସ୍ଥ ପୃଥ୍ୱୀବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମାଜବାଦ ରହିବ, ଗଣତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ରହିବ। ଗୋଟିଏ ଆରଟିକୁ କଦାପି ବାଦ୍ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ଅର୍ଥାତ୍, ଏପରି ଗୋଟିଏ ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ତଥା ମୂଳଭୂତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିବ, ଯାହାକୁ କେବଳ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା କେବଳ ସମାଜବାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ଅର୍ଥାତ୍, ବାସ୍ତବ ଗଢ଼ଣମାନଙ୍କରେ ଏପରି ଏକ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଛବି ଉକୁଟି ଆସିବ, ଯାହାକୁ କି ଏକାଧାରରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ସମାଜବାଦ ବି କୁହାଯାଇ ପାରିବ। ଆପଣା ଜୀବନକାଳର ଶେଷ ଚରଣରେ ଇତିହାସଦୃଷ୍ଟିର ତତ୍ତ୍ୱକାର ଆର୍‌ନୋଲଡ୍ ଟଏନ୍‌ବୀ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୃଥିବୀର ଜୀବନାଦର୍ଶ ତଥା ସମୂହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ସେତେବେଳେ ଏକ ଜଗତ୍‌ସ୍ତରୀୟ ମାନବସମାଜ (global human society)ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ବୋଲି ଆଶା ଦେଖାଯାଉଛି। ସେହି ସମାଜ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ତରରେ ସମାଜବାଦୀ ହେବ ଏବଂ ଆତ୍ମିକ ସ୍ତରରେ ମୁକ୍ତମତ (free-minded) ହୋଇ ରହିବ। (Choose Life, Oxford University Press, Delhi, ୧୯୮୭, ପୃଷ୍ଠା-୧୦୧)

ଉଭୟ ସମାଜବାଦ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଏକ ଆତ୍ମିକ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ କରିନେଇ ତାହାରି ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ଆମର କଳ୍ପିତ ଉନ୍ମୋଚନମୁଖୀ ବିଧିଯାକରୁ ମାନବସମାଜ ଲାଗି ବାସ୍ତବଟିଏ ଗଢ଼ି ଆଣିବାର ପ୍ରୟାସଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଏକ ବିଶ୍ୱଆଲୋଡ଼ନକାରୀ ଅବଦାନ ରହିଛି। ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଏକଆଖିଆ ଅନେକଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୋଲି ଲାଗୁଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ମନୁଷ୍ୟମୁକ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମରେ ସିଏ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗୁଥିବା ପରି ପ୍ରତିପାଦିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଆମେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ନା ସାମ୍ୟବାଦ,- ପ୍ରକୃତରେ କୋଉ ପକ୍ଷର ବୋଲି କହିବା ? ଉଭୟ କାର୍ଲମାର୍କସ୍ ଓ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ପ୍ରଭାବମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ଗଭୀର ଭାବରେ ନିଜକୁ ସନ୍ଦୀପିତ କରିଥିବା ତଥା ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅଭିନବ ସ୍ୱପ୍ନଚାରିତାର ଅବତାରଣା କରିଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରୋମାଁ ରୋଲାଁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ମାର୍କସ୍ ଏବଂ ଗାନ୍ଧି ଉଭୟଙ୍କୁ ଆଗାମୀ ଆଲୋକ-ସଂଗ୍ରାମର ରଥରେ ସାରଥି ରୂପେ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ବିଶ୍ୱଯାକର ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅସଲ ଉଦୟପଥ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରସ୍ତାବନା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଆସିବ ବୋଲି ସଙ୍କେତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା-ଯୁଦ୍ଧର ବନ୍ଦେମାତରମ୍ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ମହାନ୍ ନେତା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଏକ ସମନ୍ୱୟର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ।

"ସମାଜବାଦକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର କଦାପି କେବେହେଲେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବନାହିଁ; ସେପରି ହେଲେ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ସାମନ୍ତ ତଥା ଧନ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ହିଁ ଜନଗଣଙ୍କର ସମ୍ମତି ଓ ଭୋଟ୍‌କୁ ହାସଲ କରିନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାରେ ଲାଗିଯିବେ,-ଅଥବା ତୁଚ୍ଛା କୌଶଳୀ ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କର ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ, ସମାଜବାଦୀ ଗଣତନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥ ଗଣତନ୍ତ୍ର, କାରଣ ତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ସମାଜରେ କର୍ମବିତରଣର କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ସମନ୍ୟାୟଯୁକ୍ତ ଏବଂ ସଦ୍‌ଭାବସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଅସଲ ସମାଜରେ ଏକ ସମୁଦାୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପସମୁଦାୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି ହିଁ ରହିଥିବେ ଓ କେବଳ ନିଜର ପୃଥକ୍ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ତତ୍ପର ରହି ସଂଗ୍ରାମ କରୁନଥିବେ । ତେବେ ଯାଇ ସମଗ୍ର ମାନବଜାତି ଏପରି ଏକ ପରିବେଶର ଅନୁକୂଳତା ଲାଭ କରିବ, ଯେଉଁଥିରେ କି ତାହାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ଉଚ୍ଚତର ବିକାଶଗୁଡ଼ିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରି ପାରୁଥିବ ।" (ରଚନାବଳୀ, ଶତବାର୍ଷିକୀ ସଂସ୍କରଣ, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ, ପୃଷ୍ଠା-୫୩୮)

ଜେଫରସନ, ଆବ୍ରାହାମ୍ ଲିନ୍‌କନ୍, କାର୍ଲ ମାର୍କସ୍ ଓ ଗାନ୍ଧି ପ୍ରଭୃତି ଜଗତ୍‌ଦର୍ଶୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଏହି ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକ ଆମର ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ କାଳର ଖୋଲାଦ୍ୱାର ପୃଥିବୀରେ ସମଗ୍ର ମାନବଜାତିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତରାଧିକାର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ। ଆମେ ଯାବତୀୟ ଔଚିତ୍ୟ ସହିତ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଜଣେ ଜଣେ ମାନବଦର୍ଶୀ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା। ସେମାନେ ଇତିହାସ ଅନୁସାରେ ନିଜନିଜର ଦେଶରେ ବା କାଳରେ ଆପଣାର ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକର ଆବେଦନ ଆଗାମୀ ବହୁତବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ ସମଗ୍ର ଜଗତ ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇ ରହିବ। ଜଗତୀକରଣର ସକଳ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆମେ ବାରବାର ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯେ ଫେରି ଆସୁଥିବା, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ସେମାନଙ୍କର ଉକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀଟା ଯେ ଗଢ଼ି ହୋଇପାରିନାହିଁ ଅଥବା ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ପୃଥିବୀଟା ଯେ ସତେଅବା ଏକ ବିନାଶ ଆଡକୁ, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବିପରୀତ ଆଡକୁ ମାଡି ମାଡି ଚାଲିଛି, ଆମେ ସେଥିଲାଗି ପୃଥିବୀକୁ କାବୁ କରି ରଖିଥିବା ବା ରଖି ଆସିଥିବା ଏକାଧିକ ଅପଶକ୍ତି ବା ଅପକ୍ଷମତାକୁ ହିଁ ଦାୟୀ କରିବା। ଏହି ପୃଥିବୀରେ ପୁରାତନଟା ହିଁ ଆମ ସାମୂହିକ ବିବେକଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି। ସ୍ଥାନୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତିମାନେ ପ୍ରବଳରୁ ପ୍ରବଳତର ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ମାନବଭାଗ୍ୟର ଅସଲ ଦିଗ୍‌ବଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ଧକାରାଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଛନ୍ତି। ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତିପତ୍ତି ସହିତ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଥିବା ଶିକ୍ଷା ଆମର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ବହୁ ଅଫିମଦ୍ୱାରା ହିଁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଛି। ସାମ୍ପ୍ରତିକ ମୁଖ୍ୟ ରାଜନୀତିଟା ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ଭୟ ଏବଂ ଅବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି। ଆମର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ କେତେ କେତେ କଥା ଲେଖାଯାଇଛି ସିନା, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଭାବପ୍ରବଣତା ସହିତ ସ୍ଥାନୀୟ ତଥା ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖାଯାଇଛି। ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମମାନେ ଏକ ମିଛ ଜାତୀୟତା ଏବଂ ଜାତୀୟ କ୍ଷମତାର ବୋଲକରା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। କ୍ଷମତାଧିକାରୀ ମାନଙ୍କର ଦୁରାତ୍ମତା ଦ୍ୱାରା ସମାଜବାଦ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଭାରି ଶଙ୍କିତ ଏବଂ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ଶୀତଳ ତଥା ଅଶୀତଳ ଉଭୟ ଯୁଦ୍ଧର ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜୁଛି।

ଅବଶିଷ୍ଟ ପୃଥିବୀର ଆଖିକୁ ଏକ ରାଣୀହଂସପୁର ସଦୃଶ ଦେଖା ଯାଉଥିବା ଆମେରିକା ନାମକ ସଂସ୍ଥାନଟି ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱ-ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୁଖ୍ୟ ପେଣ୍ଡ ବୋଲି ବୋଲାଉଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ଅଧିକତର ଅର୍ଥରେ ପୃଥ୍ୱୀଗୋଟାକର ସାହୁକାର ଓ ତେଣୁ ସର୍ବମୀମାଂସକ ହୋଇ ରହିବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଛି। ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ମାପକାଠିରେ ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ପନ୍ନତମ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ସେହି ଉଚ୍ଚତମ ସ୍ଥାନଟିକୁ

କେବେ ହୁଏତ ହରାଇ ବସିବାର ଭୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ହୋଇ ରହିଛି ଓ ତଦନୁରୂପ ଆଚରଣ ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ଅର୍ଥରଣରେ, ଅସ୍ତ୍ର ସହାୟତାର ଖାତାରେ ଏବଂ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ବିଶେଷ ଜୀବନଶୈଳୀଟିର ରପ୍ତାନୀ କରି ବିଶ୍ୱମନକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରି ପକାଇବାରେ ନାନାବିଧ ଅଙ୍କୁଶ ଦ୍ୱାରା ଆମେରିକାକୁ ଜବତ କରି ରଖିଥିବା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥମାନେ ସାଂପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀଟିର ବିଗିଡି ଯିବାରେ କେତେ ନା କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଅସଲ ଗଣତନ୍ତ୍ରଟିଏ ଅନ୍ୟ ସମଧର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ସାଥୀ ଓ ସହଗାମୀ ପରି ଦେଖନ୍ତା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ମାର୍ଗରେ ଅଧିକ ସୁସ୍ଥଭାବେ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ ସମ୍ବଳନକାରୀ ଉପାଦାନମାନ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାଆନ୍ତା । ଆମେରିକା କ'ଣ ପାଇଁ ନିଜକୁ ଏପରି ଅସୁରକ୍ଷିତ ମନେକରୁଛି କେଜାଣି ? ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଏକ ମହାନ୍ ବିପ୍ଳବଦ୍ୱାରା ଶାସନ ତଥା ସାମୂହିକତାର ପୁରାତନ ଗଢଣଗୁଡାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ରୁଷିଆରେ ଯେଉଁ ସମାଜବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପ୍ରୟୋଗଟିର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ସେଇଟିର ବି ଘଟଣାକ୍ରମେ କ'ଣ ହେଲା ? ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ଲୋପ କରିବାରେ ସେହି ପ୍ରୟୋଗ ପୃଥିବୀର ଜନଗଣଙ୍କୁ ନିମିତ୍ତ ହେବାର ଉଦ୍ଦୀପନା ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲା ଓ ମହାଦେଶ ଗୁଡ଼ିକର ସୀମାତିକ୍ରମ କରି ତାହା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ କେତେ କେତେ ଲୋକବିପ୍ଳବ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରି ଆଣୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ, ସମାଜବାଦର ପରିପନ୍ଥୀ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକ ସମ୍ମୁଖରେ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖୁ ରଖୁ ତାହା କ୍ରମେ ଏକ ଉତ୍କଟ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଏକନାୟକତ୍ୱରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନ୍ତଃପୁରୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିବିବାଦ ଏବଂ ଅସହିଷ୍ଣୁତାରେ ବାଉଳା ହୋଇପଡିଲା । ଏବଂ, ଉଚିତ ସମୟଟିଏ ଆସି ନାନା ଅସମାଜବାଦୀ ହିଂସ୍ରତାରେ ଗଢି ଉଠିଥିବା ଅଟ୍ଟାଳିକାଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ଭାଙ୍ଗି ବି ଦେଲା ।

ପୃଥିବୀଯାକର ପ୍ରାୟ ଆବହମାନ କାଳରୁ ସାମନ୍ତବାଦ ରହିଥିଲା । ସାମନ୍ତବାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ନାନା ସତ୍ୟହାନିକାରୀ ଅସମାନତାର ରାଜତ୍ୱ । ଇଉରୋପରେ ଶିଳ୍ପବିପ୍ଳବରୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଜନ୍ମଲାଭ କଲା । ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଆପଣା ମହତ୍ତ୍ୱାକାଂକ୍ଷାର ଗୋଡହାତ ଗୁଡାକୁ ଲମ୍ବାଇଦେଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦରୁ ଦୁଇ ଦୁଇଟା ଯୁଦ୍ଧ ସେହି ଇଉରୋପକୁ ଭିତ୍ତି କରି ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ସମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହିଲେ । ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ବିଲୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଉପନିବେଶମାନେ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲେ । ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ ବିକାଶର ବେଳ ବସ୍ତୁତଃ ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ସର୍ବାବଶ୍ୟକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଆସି ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଜଗତୀକରଣର ସ୍ୱପ୍ନାଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ସତକୁ ସତ ସାକାର ହୋଇପାରିବାର ବେଳଟିଏ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲା ।

ଅର୍ଥର ଓ ଉତ୍ପାଦନର ଜଗତୀକରଣ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସୁଯୋଗର ଜଗତୀକରଣ, ମନୁଷ୍ୟ-ସମ୍ମାନ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟସ୍ୱୀକୃତିର ଜଗତୀକରଣ । ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଏକ ବୃହତ୍ତର ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ଏକତ୍ର ହେବାଲାଗି କ୍ରମେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ଆସିଲେ, ନୂଆ ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ସମ୍ଭବତଃ ବାଧ୍ୟ ବି ହେଲେ । ଆଗରୁ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେଶନ୍ସ୍ ଗଡା ହୋଇ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ବିଜେତାମାନେ ପୃଥିବୀ କହିଲେ ଯେତିକି ବୁଝିଥିଲେ, ସେହି ଅନୁସାରେ ଆଟ୍‌ଲାଣ୍ଟିକ୍ ଘୋଷଣା ନାମରେ ନକ୍ସାଟିଏ ତିଆରି କଲେ । ଏବଂ ତା'ପରେ ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘଟିଏ ତିଆରି ହେଲା । ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ଜଗତୀକରଣ ଦିଗରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଦକ୍ଷେପ । ମିଳିତ ଜାତିସଂଘ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କୃଷି ତଥା ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପାହାଚମାନ ପକାଇବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ବି ଗଡା ହୋଇଗଲା । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ସଦସ୍ୟ ହେଲେ । Homo globatus-global man, ଜାଗତିକ ମନୁଷ୍ୟ-ନାମକ ନୂଆ କଥା ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ଭାବନାଟିର ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିଲା । From the free development of each to the free development of all-କାର୍ଲ ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତିଟିର ଯଥାର୍ଥତାକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ତଥା ସମାଜବାଦ,-ଉଭୟ ଶିବିରର ନାୟକମାନେ ଗ୍ରହଣ ନକରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା । ତଥାପି ବାଧା ଥିଲା ଏବଂ ଏକ ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧରେ ବହୁତ କିଛି ଅଟକି ରହିଥିଲା ।

ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରକୋପଟା କମି ଆସିବାପରେ ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଯାହା ଯେପରି ଦେଖାଯାଉଛି, ସେଥିରୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ କହି ହୋଇଯିବ ଯେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ରାସ୍ତା ବାକି ରହିଛି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସର୍ବତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରଟା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ବସିଛି । ମଣିଷମାନେ ଘୋଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ଅଧିକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ କେତେଟା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥର ରାଜତ୍ୱକୁ ବୁଝାଉଛି । ପୁରୁଣା ଅସମାନତା ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ନାନାବିଧ ନୂଆ ଅସମାନତା ଓ ଅସହାୟତା ଜଗତର ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗତ୍‌ବାସୀ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଉଦୟପଥକୁ ଉଗାଳି ରହିଛନ୍ତି । ନାନାବିଧ ଇଚ୍ଛାକୃତ ବ୍ୟବଧାନ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ପାଖରୁ ବହୁଦୂର କରି ରଖିଛି । ଉପରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଉପେକ୍ଷା ଓ ତଳସ୍ତରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅକ୍ଷମଣୀୟ ସହିଷ୍ଣୁତା,-ଏହିପରି ଏକ ସ୍ଥିତି ଭିତରେ ତଳ ଏବଂ ଉପର ଉଭୟେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ଏକତରଫା ଭାବରେ ସାହୁକାର ଏବଂ ମାମଲତକାର ବନିଥିବା ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଆମେରିକାରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ କଳ୍ପନାତୀତ ତାରତମ୍ୟ ସବୁ ରହିଛି । ସେଠି ସବାଉପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବେତନହାରର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମଞ୍ଚାମାନଙ୍କରେ ଥିବା ବହୁସମ୍ପନ୍ନ ମାନଙ୍କର ବେତନ

ସହିତ କାରଖାନାରେ ଶ୍ରମିକ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ବେତନର ତୁଳନା କରି ତାହା ୪୧୯:୧ ବୋଲି ହିସାବ କରାଯାଇଛି । ଆମେରିକାର ବିଜ୍ଞାନ ତ ସୌରମଣ୍ଡଳର ସେପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ବାର୍ତ୍ତାମାନ ବହନ କରି ଆଣି ପାରିଲାଣି, ନିଜ ଘରେ ପର୍ବତପ୍ରମାଣେ ବୋମାମାନ ଜମା କରି ରଖିଛି, ଅଥଚ ସେଠାରେ ଉପାର୍ଜନ ଅର୍ଥାତ୍ ଉପଲବ୍ଧ ସୁଯୋଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତେ ଏତେ ଫରକ କାହିଁକି ରହିଛି କେଜାଣି ?

ଆମେରିକାରେ ଯାହା, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ମୋଟ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ପୃଥିବୀରେ ମାତ୍ର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖରେ ପ୍ରଚୁର ଅଭାବନୀୟ ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଛି । ପୃଥିବୀରେ ସବାଉପରେ ଥିବା ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକେ ସବାତଳେ ରହିଥିବା ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକଙ୍କ ତୁଳନାରେ ୧୫୦ ଗୁଣ ଅଧିକ ଅର୍ଥର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ବ୍ୟବଧାନଟି କ୍ରମଶଃ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ପୃଥିବୀଯାକର ଧର୍ମରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ସୁଖ ଓ ସମୃଦ୍ଧିର କାମନା କରାଯାଇଛି । ସବୁ ମଣିଷ ଶାନ୍ତିରେ ରହନ୍ତୁ ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଛି । ଭଗବାନ ସବୁରି ଭିତରେ ବିରାଜିତ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ କେତେ ନା କେତେ ପୁଲକରେ ଆମକୁ କହି ଆସିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ାକ ଗୁଣେ ଜାଗାରେ କ୍ରମେ ପଚାଶଗୁଣ ହେଲାଣି । ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ସବୁ ସମ୍ଭବ କରିପାରିବ ବୋଲି ତେଣେ ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ବି କହିଲେଣି । ତଥାପି, ଜୀବନାଚରଣର ଅସଲ ସମ୍ପର୍କ ଗୁଡିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁଠି କ'ଣ ସବୁ ଅଭାବ ବା ଅନ୍ୟାୟ ରହିଛି କେଜାଣି, ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ଦୁଃଖରେ ଓ ଅନ୍ଧାରରେ ହିଁ ପରିତ୍ୟକ୍ତପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମସ୍ତିଷ୍କର ବହୁକର୍ଷଣ ଫଳରେ ଆମ ପଣ୍ଡିତମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ବିଷୟରେ କେତେ ନିଗୂଢ଼ କଥାମାନ ଜାଣିପାରୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯେଉଁ ହୃଦୟଟି ଆଗରେ ରହିଥିଲେ ମସ୍ତିଷ୍କମାନେ ଆଦୌ ଏକପାଖିଆ ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ, ପୃଥ୍ୱୀ-ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ସେହି ହୃଦୟଟି ବା କାହିଁକି ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି ? ଥୋକେ ମଣିଷ କାହିଁକି ସବାଆଗ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନଲୋଡି କ୍ଷମତାକୁ ଲୋଡୁଛନ୍ତି ? ଏହିସବୁ ସ୍ଥିତି ହିଁ ଜଗତୀକରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ବିଳମ୍ବିତ ଏବଂ ମନ୍ଥର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯିବ ଯେ, ସେହି ଜଗତୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ପୃଥିବୀଯାକର ମଣିଷ ଜାଗରୂକ ହୋଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଉପସ୍ଥିତ ଚିନ୍ତନୀୟ ସ୍ଥିତିଟିର ଅନ୍ତ ହୋଇଆସିବ ।

ଜଗତୀକରଣ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେବ, ଯଦି ଲୋକଶକ୍ତି ଜାଗୃତ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଏହି ଜଗତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତି ହିଁ ଅତିପ୍ରବଳ ହୋଇ ରହିଛି । ସବୁକିଛିକୁ ଉପରୁ ଆଣି ଲଦି ଦିଆଯାଉଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ବୋଲ ମନାଇ ରଖାଯାଇଛି । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସମାଜବାଦ ଉଭୟେ ସେହି ଭୁଲ୍‌ଟିକୁ କରିଛନ୍ତି । ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦ ଅନେକ

କ୍ଷେତ୍ରରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଅବହେଳା କରି ରାଷ୍ଟ୍ରର କ୍ଷମତାବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଆସିଛି । ରାଷ୍ଟ୍ର କ୍ରମଶଃ ଅପସରି ଯିବ ଏବଂ ଶ୍ରମିକର ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧାରଣ ସଚେତନ ମଣିଷର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମୁଖ୍ୟ ନିୟାମକ ଓ ମୀମାଂସକ ହେବ ବୋଲି ସମାଜବାଦୀ ମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟି କେଡେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରି ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୟଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ହିଁ ଗୁଷିଆରେ ସେହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟିର ବଇରୀ ହେଲା ଓ ତା'ପରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଆଉ ସବୁକିଛିର ବେକ ମୋଡ଼ି ଦେଲା । ପୃଥିବୀର ଯେଉଁସବୁ ଦେଶରେ ଲୋକଶକ୍ତିକୁ ସଚଳ କରି ଆଣିବାର ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି, ପ୍ରଧାନତଃ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ସେହିସବୁଠାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ହାତରେ ମହଜୁଦ ଥିବା ଅସ୍ତ୍ରସ୍ତୂପଟା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ମୁକ୍ତିକାମୀ ମଣିଷମାନଙ୍କର ବିରୋଧରେ ହିଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରଯୁକ୍ତିସ୍ତରର ଯାବତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସ୍ୱାର୍ଥଟାକୁ ବଳବତ୍ତର କରି ରଖିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । ପୃଥିବୀତମାମ କୋଟି କୋଟି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ କରିବା ହିଁ ସର୍ବାଗ୍ର ସାମୂହିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ପଇସା ନାହିଁ, ଅଥଚ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସର୍ବାଧିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରାଯାଉଛି । ସତେଅବା ସବୁଦିନ ନିମନ୍ତେ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିବା ରାଡମାନେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ ସହ୍ୟ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେବେ, ଜଗତୀକରଣ, ସର୍ବଜନୀକରଣର ସେହି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି କ'ଣ ଆଖର ଅଟକି ରହିଥିବ କି ? ସଂଶୟବାଦୀମାନେ କ୍ରମେ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ବି ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି ।

ମାତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାନ୍ତର ଚିତ୍ରଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହାକି ଜଗତୀକରଣ ବିଷୟରେ ତଥାପି ଆଶାର ସଞ୍ଚାର କରାଇ ପାରୁଛି । ସରକାରମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ସତର୍କ ଦ୍ୱୀପବତ୍ ରହି ଯେତେ କଠୋର ଏବଂ ଅନମ୍ୟ ଭାବରେ ବାଡଗୁଡ଼ାକୁ, ନିଜର ଏକାନ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ମଣିଷମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କକ୍ଷେତ୍ରରେ ବାଡମାନେ ସତେଅବା ଉଠିଯିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସହଭାଗିତା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶର ନାଗରିକ ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ତୁଚ୍ଛା ଓ ନିଦା ମଣିଷର ପରିଚୟରେ ହିଁ ସମ୍ପର୍କ ବଢୁଛି, ସଂବଦ୍ଧତା ବଢୁଛି । ଭାଷା ଭାଷାକୁ ଜାଣୁଛି, ସାହିତ୍ୟ ଆଉ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ନାଡୀଗୁଡିକୁ ଚିହ୍ନିବା ପାଇଁ ମମତା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ଗଣମାଧ୍ୟମମାନେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଭୂତ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ନୂତନ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ପୃଥିବୀଯାକ ଖେଦି ଆସି ପାରୁଛନ୍ତି । ଖୁସୀ ହୋଇ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଆଗପରି ଧର୍ମମାନେ ଆଉ ସେତେ ପରିମାଣରେ ସ୍ପର୍ଶକାତର ହୋଇ ରହି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ

ନାନାବିଧ ସଂକ୍ରମଣ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେଲାଣି । ଆଉମାନଙ୍କର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ନିଜକୁ କିପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ସଂପ୍ରସାରିତ କରାଯାଇ ପାରେ, ଏବେ ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ସେଥିରେ ନିଜକୁ ଜୁଆଇ ଆଣୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଯାବତୀୟ ଉତ୍ତରାଧିକାରକୁ ନିତାନ୍ତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଇତିହାସ ଓ ଭୂଗୋଳର ବାଡିଗୁଡିକୁ ପକାଇ ଏବେ ବହୁତ ମଣିଷ ନିଜ ଦେଶର ବା ଆମର ବୋଲି ନକହି ସମଗ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ବୋଲି କହି ଶିଖିଲେଣି । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଥାନ ଏବଂ ଅଥାନରେ ପ୍ରହରୀମାନେ ଜଗିଛନ୍ତି, ତଥାପି ଯାହାସବୁ ଘଟିବ ବୋଲି ସତକୁ ସତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସିଗଲାଣି, ସେହିସବୁ ହିଁ ଘଟୁଛି ଏବଂ ନାନା ସମଗ୍ରତର ମୂଲ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ସାଂପ୍ରତିକ ମନୁଷ୍ୟମାନସକୁ ଆଲୋଡିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ମୌଳବାଦୀମାନେ ଅଛନ୍ତି, ମୌଳବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଚୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ସତେଅବା ସେମାନଙ୍କର ପୃଥ୍ୱୀଭୋଗଟା ସରିଆସିଲା ବୋଲି ଅଧିକ ଆଖିଦୃଶିଆ ଭାବରେ ଆପଣାର ତ୍ରାସଟାକୁ ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଠିକଣା ଦିଗଟା ନାଲି ଦିଶି ଆସିଲାଣି ।

ଏବଂ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେଇପାରିଲାଣି । ପୃଥିବୀ ନାମକ ମାନଚିତ୍ର ଉପରେ ଆଜିଭଳି ଆହୁରି ଆଗକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଦେଶ ରହିବ, ବହୁ ଭାଷା ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଗଡଣମାନ ରହିବ, ଶାସନର କେତେ ନା କେତେ ଗଡଣ ବି ରହିବ । ଆର୍ଥିକ ବିକାଶର ନାନା ସ୍ତର ରହିଥିବ,- ବିଭିନ୍ନ ବାଦକୁ ଅଥବା ଆଦର୍ଶକୁ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ ହେବ । ସରକାରମାନେ ଭାଙ୍ଗୁଥିବେ ଏବଂ ଗଢା ବି ହେଉଥିବେ । ସମୂହମାନେ ଝୁଣ୍ଟୁଥିବେ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ଉଠି ଝୁଣ୍ଟିଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷା କରି ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବେ । ଏହି ଯାବତୀୟ ଗୋତ୍ର ଏବଂ ଗଡଣମାନ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଦାଜଗୁଡିକର ଭୂମି ଜଗତଯାକର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସକାଶେ ଜୀବନସଂସ୍ଥାନର ସର୍ବନିମ୍ନ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତାକୁ ସର୍ବତ୍ର ଦେଖି ପାରୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟ କିମ୍ବା ଅଦୃଶ୍ୟ କୌଣସି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ,- ଶୋଷଣର ପ୍ରତିବାଦ ଓ ପ୍ରତିରୋଧ ହୋଇପାରୁଥିବ । ସତ୍ୟାକାଂକ୍ଷୀମାନେ ପୁରୋଭାଗରେ ରହିଥିବେ । ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାଳର ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ସରକାରମାନେ ଯାହା ମସୁଧା କରୁଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ପୃଥିବୀଯାକର ଜନସାଧାରଣ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଚେତନ ଭାବରେ କ୍ରମେ ଜାଗତିକ ସ୍ତରର ସେହି ସର୍ବମୂଳ କଥାଟିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି, ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ସରକାରମାନେ ହୁଏତ ପଛରେ ରହିଯାଉଛନ୍ତି, ଜନଗଣ ଅନେକ ଅଧିକ ଦେଖିପାରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ, ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାକ୍ଷସଟା ଆଗରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ପ୍ରମାଦର ବହୁ ଆଶଙ୍କା ଭିତରେ ଦାବି ହୋଇ ରହି ପାଟି ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥିଲେ ତଥା ପ୍ରତିବାଦ କରି ନପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନୁକୂଳ ନେତା ବା ନେତୃତ୍ୱଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଆସିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଜନଗଣ ତାହାର ସ୍ୱାଗତ

କରିପାରୁଛନ୍ତି ଓ ପୂରା କାଳଟାକୁ ବିସ୍ମିତ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ରୁଷିଆରେ ତଥା ପୂର୍ବ ଇଉରୋପରେ ଶ୍ରୀ ମିଖାଏଲ୍ ଗୋର୍ବାଚୋଭ୍ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଏବେ ଯାହା କଲେ, ସେହି ଖଣ୍ଡଟିର ଜନଗଣ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭାବରେ ସେଥିଲାଗି ଭୂମିଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିନଥିଲେ ତାହା ହୁଏତ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୋଇନଥା'ନ୍ତା । ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ସେହି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାଟି ଭାଙ୍ଗିଯିବାର ଏହି ପ୍ରତି-ସମରରେ କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଆଦୌ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇନଥିଲେ;- ଗୁମ୍ଫା ବାହାରେ ପୃଥିବୀଟିଏ ଏବଂ ନିୟତିଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ନୂଆ ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ହିଁ ସବୁକଥା କରିପାରିଲା । ସରକାରୀ ତୋପ ଓ ଟ୍ୟାଙ୍କ୍‌ମାନେ ଅନାଇ ରହିଥିଲେ, ସୈନ୍ୟଛାଉଣିରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କେହି ଅଟକାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଜଣେ ନିର୍ବାଚିତ ଗୋରା ରାଷ୍ଟ୍ରନାୟକ ସେଠାରେ ବହୁ କାଳରୁ ଶାସନ କରି ଆସିଥିବା ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟ ଏଥର ବିଦାୟ ନେଉ ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ବାହାରିଲେ ଏବଂ ଶଗଡଟାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଓଲଟାଇ ଦେଲେ, ସେତେବେଳେ କଳା ଓ ଗୋରା ଉଭୟ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଜାମାନେ ହିଁ ତାଙ୍କପାଇଁ ଭୂମିଟିକୁ ତିଆରି କରି ରଖିଥିଲେ । କେବଳ ଏକ ତଦନୁରୂପ ନେତୃତ୍ୱ ଲାଗି ଯାହା ଅପେକ୍ଷା ରହିଥିଲା । ଡି କ୍ଲାର୍କ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଇଥିଲେ ।

କୁଟୁମ୍ବନାମକ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦଟି କେଉଁ ପୁରାତନ ସମୟରୁ ଉଭୟ ଦ୍ରାବିଡ ଏବଂ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାରେ ଚଳି ଆସିଲାଣି । ଆମେ ମନ କଲେ ଏବଂ ତାହାରି ସମୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ବୋଲି ଗନ୍ଧ ବାରିପାରିଲେ ଆମେ ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ହିଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅସଲ କୁଟୁମ୍ବ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିବା । ଯାବତୀୟ ମୂଳଦୃଷ୍ଟିଗତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ଜଗତୀକରଣ କହିଲେ ତାହାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ । ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଆମ ଦେଶରେ ଅଣଆଦିବାସୀମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଠକି ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ମାଟିଗୋଡ଼ି ମୂଲ୍ୟରେ ଅଥବା ସାମାନ୍ୟ ଅର୍ଥ ଋଣ ଦେଇ ସେମାନେ ଆଦିବାସୀଙ୍କର କ୍ଷେତ ଫସଲକୁ କିଣି ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ତିରୋଟ ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ପାଖରେ ଖାଦ୍ୟସମ୍ବଳ ନଥିବା ବେଳେ ତାହାରିଠାରୁ ଝାମ୍ପି ନେଇଥିବା ଶସ୍ୟକୁ ଚଡା ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଏହିଭଳି ଚତୁରତା କରି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜମିକୁ ଦଖଲ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଚଳିତ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ କାଗଜପତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଠିକ୍ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ପରିମଳଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀହୀନ କରିଦିଆଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀମାନେ ବି ଏହି ଜଗତ ଭିତରେ ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ସଚେତନ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସତ୍ୟାନାଶକାରୀ ଋଣର ଚକ୍ରବ୍ୟୂହ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବା ପାଇଁ ଉପାୟ ଖୋଜିଲେଣି । ସେମାନେ ନିଜ ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ କୁଟୁମ୍ବପାଣି

ଆରମ୍ଭ କଲେଣି-ଅମଳବେଳର ଶସ୍ୟକୁ ସାହୁକାରକୁ ନବିକି ନିଜ ଗ୍ରାମର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଜମା କରି ରଖୁଛନ୍ତି ଓ ଟିରୋଟ ସମୟରେ ଆଉ ନାରଖାର ହେବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ଆପଣାଭଳି ଅନ୍ୟର ସୁଖଦୁଃଖ ପାଇଁ ଦାୟୀ ରହିବା ଏବଂ ବିପଦ ସମୟରେ ପରସ୍ପରର ସହାୟତା କରିବା,-ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ଜଗତଟାଯାକ ଏକ କୁଟୁମ୍ବର ବୋଲି ମାନି ସେହି ଅନୁସାରେ ଯାବତୀୟ ପୁନର୍ଯୋଜନା ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତି ଦେବା,-ଜଗତୀକରଣ କହିଲେ ଆହ୍ୱାନଟିର ମାନବୀୟ ଭୂମିରେ ସବାଆଗ ସେହି କଥାକୁ ବୁଝାଇବ । ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସଂହାର କରି ଏଠି ସଂସାରଟାକୁ ନିରଙ୍କୁଶ ଭାବରେ ଭୋଗିବେ ବୋଲି ମାରଣବାଣମାନ ତିଆରି କରୁଥିବା ବେଳେ ପୃଥିବୀଯାକର ଆମେ ତୁମେ କ୍ରମେ ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବର ପରିଜନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଆସିଲେଣି । ହୁଏତ ତାହାକୁ ଅସଲ ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଲି ବୁଝିଲେଣି । ଏବର ମହାବାତ୍ୟା ଓ ଭୂମିକମ୍ପ ସମୟରେ ପୃଥିବୀର କେତେ କୁଆଡୁ ଯେ ମଣିଷମାନେ ଆମ ବିରାଦର ଭଳି ସହାୟତା ନିମନ୍ତେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ, ଆମକୁ ତାହା ଆଚମ୍ବିତ କରି ଦେଇଥିବ । ପୃଥିବୀକୁ ସେହିଭଳି ସମୟଟିଏ ଆସିଗଲାଣି । ଆମେ ତାହାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା । ଯିଏ ଯେତିକି ମଣିଷଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଥାଏ, କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ ସିଏ ଦାୟୀ ଓ କେବଳ ସେହିମାନେ କ'ଣ ତା'ର ଚିହ୍ନା ? ଜଗତୀକରଣ ସାଂପ୍ରତିକ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ସାଥିରେ ନେଇ ଆମକୁ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରିବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । କେବଳ ଏହି ଚିହ୍ନା ଗୁମ୍ଫାଟିକୁ ହିଁ ଆମର ସମୁଦାୟ ସଂସାର ବୋଲି ମାନିନେବା, ତାହାହିଁ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରମାଦ ।

ଆମେରିକା ମାଡି ଆସୁଛି, ବିଶ୍ୱର ବୃହତ୍ କମ୍ପାନିମାନେ ମାଡି ଆସୁଛନ୍ତି, ଆମ ବଜାରଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଅଧିକାର କରି ନେଉଛନ୍ତି; ଆମକୁ ସେମାନେ ଗିଳି ପକାଇବେ, ଆମ ସଂସ୍କୃତିକୁ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ କରିଦେବେ,- ଏବେ ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନେ ଏହିସବୁ କଥା କହି ଆମକୁ ଏତିକି ଭିତରେ, ଆମର ନାନାବିଧ ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାଟି ଭିତରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ଆମ ଦେଶଟାକୁ ଏକାକୀ ଭୋଗ କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଏସବୁ କରୁଛନ୍ତି କି ? ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରୁ ବସ୍ତୁବାଦ ଆସି ଆମର ସର୍ବନାଶ କରି ବାହାରିଲାଣି, ଆମର ଏଠାରେ ଯେଉଁ ଆତଙ୍କିତମାନେ ଏହିପରି ହୁରି ପକାଉଛନ୍ତି, ଭାରତବର୍ଷରେ ସେମାନେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଗୁଣକ ସ୍ଥାନରେ ଦଶଗୁଣ ବସ୍ତୁକୁ ନିଜର ବୋଲି ମାଡି ବସିଛନ୍ତି । ଜଗତୀକରଣର ବଦନାମ କରି ଆମେ କେବଳ ଆମେରିକା ଅଥବା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପ୍ରଭାବବିସ୍ତାରର ନିନ୍ଦା କରିବା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାର ଏତେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଅନ୍ତେ ଯେ ଆମର ଘରଗୁଡିକୁ ଆମେ ଉଚିତ ବିବେକରେ ଗଢି ପାରିଲୁ ନାହିଁ, ସେହି

କଥାଟିକୁ ଭୁରୁଡାଇ ଦେବାପାଇଁ ଆମେ ବାହାରୁ ବାଘମାନେ ଆସିଲେଣି ଓ ଆମକୁ ପୂରା ଗିଳି ପକାଇବେ ବୋଲି ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ କି ? ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ପାଟି କରୁଛନ୍ତି, ହୁଏତ ସେହିମାନେ ହିଁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆପଣାର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ଦେଶଟାକୁ ଏକ ଉପନିବେଶ କରି ରଖିବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଲଗାଇ ରଖିଛନ୍ତି କି ? ଏବଂ, ପୃଥିବୀରୁ ନୂଆ ହାଓ୍ୱାଗୁଡ଼ିକ ଆସିବାର ଦେଖି ସେମାନେ ନିଜର ଏଯାବତ୍ ଭୋଗାୟତନ ଗୁଡ଼ିକ କାଳେ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ ବୋଲି ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଛନ୍ତି କି ? ଏବଂ, ସେହି ନିଜସ୍ୱ ଏକ କାରଣରୁ ସେମାନେ ଜଗତୀକରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଭିତରେ ଭୂତ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ, ସେମାନେ ମାତ୍ର କେତୋଟି ବିଶେଷ ଶ୍ରେଣୀ । ଭାରତବର୍ଷର ଗଣତନ୍ତ୍ର ନାମକ ପଶାପାଲିଟା ଉପରେ ସେମାନେ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଖେଳଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଖେଳି ଆସିଛନ୍ତି । ଏକ ଗଣତନ୍ତ୍ର କ୍ରିୟାଶୀଳ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁସବୁ ସାମାଜିକ ପୁନର୍ବିଧାନ ସବାଆଗ ଆବଶ୍ୟକ, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଘଟିବାକୁ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ବହୁଜନଙ୍କର ଶିବିରଟି ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ମୀମାଂସାତ୍ମକ ଭାଗ ନେଇପାରୁନାହିଁ । ସେହି ଶିବିରଟି ନିଜର ବ୍ୟାବହାରିକ ଅଧିକାରଟି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଅଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଛି । କୌଣସି ଦେଶର ସାମୁଦାୟିକ ଉନ୍ନୟନ ଏବଂ ଚକ୍ଷୁରୁନ୍ମୀଳନ ନିମନ୍ତେ ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତା-ହସ୍ତାନ୍ତର ପରେ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବଟି ହେବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଥିଲା, ଆମ ବିଶାରଦ ସାମନ୍ତମାନେ ସେଇଟିକୁ ବିଡମ୍ବିତ କରି ରଖିବାରେ ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ତତ୍ପରତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ବାହାରୁ ଆମ ପରିବର୍ତ୍ତନ-ପ୍ରୟାସ ଗୁଡ଼ିକର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣମାନଙ୍କୁ ନିରେଖି ଦେଖି ବାହାର ପୃଥିବୀର ମୂଲ୍ୟାନକାରୀମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ A Country of Siege ଏବଂ A Land of Postponed Revolutions ବୋଲି କହି ଟିପ୍ପଣୀ କରିଛନ୍ତି । ଆମ ପବିତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ର ତଥା ସମଗ୍ରତର ଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ନେବାଲାଗି କେତେ କେତେ କଥା କୁହାଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ସାମୂହିକ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ସତେଅବା ନିତାନ୍ତ ନିକୃଷ୍ଟ ଅର୍ଥରେ ଦ୍ୱୀପବାସୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛୁ । ସୁସ୍ଥ ବିବେକ ତଥା ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ନିଜକୁ ଏକାଧିକ ସ୍ତରରେ ମଣିଷକୁ କିଳି ରଖିଥିବା ଗୁହାଗୁଡ଼ିକରୁ ଜଗତ ଆଡ଼କୁ ବିମୋଚିତ କରି ନେଇଯାଏ ସିନା, ଭାରତବର୍ଷରେ ଆମେ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଗୁହା ଭିତରକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଆଣିବାରେ ହିଁ ଅଧିକତର ତୃପ୍ତି ଲାଭ କରି ଆସିଛୁ ଏବଂ ଜଗତଟି ଆଡ଼କୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ମନ କରିନାହୁଁ । ସର୍ବଜନୀକରଣର ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି

ଏଠି ସଦାଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବ, ସେଥିଲାଗି ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷର ନେତୃତ୍ୱ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବୀରପଣ ଦେଖାଇଛି। ଯେକୌଣସି ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷ ସବୁ ଭାରତବାସୀଙ୍କର ଗୃହରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିନାହିଁ। ଅଧିକ ମଣିଷ ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ଦେଶର ଶାସନଟା ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ମୋଟେ ଚାଲୁନାହିଁ; ଅଳପଙ୍କର ଲାଳସା ଏବଂ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥୂଳ କରି ରଖିବା ସକାଶେ ବହୁତଙ୍କୁ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ କରାଯାଇଛି। ଅଳପଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ ଧନ, ଅଧିକ ଲାଳସା, ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଓ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ। ଭାରତଜନନୀଙ୍କୁ ସତେଅବା ସେହି ଅଳପମାନେ ହିଁ ନିଜର ଭୋଗଘର ମାନଙ୍କରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି। ଜାତିଭେଦ ତଥାପି ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସକଳ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ପ୍ରତିହତ ଏବଂ ପ୍ରଦୂଷିତ କରି ରଖିଛି। ସବାଉପରେ ଯେଉଁମାନେ ସାମୂହିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ିକୁ ହାତରେ ଧରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତଳଟାକୁ ଘୃଣା କରୁଛନ୍ତି। ତଳ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭାଷାଟାକୁ ବି ଘୃଣା କରୁଛନ୍ତି। ତେଣୁ ଏପରି ଏକ ଭାଷା ଭିତରେ କାରବାର ହେଉଛନ୍ତି, ଯାହାଭିତରେ ତଳେ ରହିଥିବା କୋଟି କୋଟି ନାଗରିକଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରବେଶ ଘଟି ପାରୁନାହିଁ। ଏହି ଉପରମାନେ ହିଁ ଜଗତୀକରଣର ବିଚାରଟିକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି। ଅର୍ଥାତ୍, ଆପେ ଯେଉଁ ପୃଥିବୀଟିରେ ଅଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାଗ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହାନ୍ତି।

ଅସଲ ଜଗତୀକରଣଟି ଆମର ନିଷ୍ଠା ରହିଥିଲେ ଆମର ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତା। ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ସକାଶେ ଶିକ୍ଷାର ବରାଦ ହୁଅନ୍ତା। ସଂପ୍ରତି ଯେତିକି ପିଲା ଶିକ୍ଷାଲାଭ ପାଇଁ ପାଠଶାଳାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନତା ଅସମ୍ପନ୍ନତା, ସହର ଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ, ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ନିମ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ ଇତ୍ୟାଦି ଅବିଚାର ଭିତରେ ହୁଡି ରହି ସତର ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଛି। ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ସବାମୂଳରୁ ହିଁ ସତର ପ୍ରକାର ଭାରତବର୍ଷର ମୂଳଦୁଆ ପଡୁଛି ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷ ନାମକ ଜଗତ ତଥା ସଂହତିକୁ ସତର ଖଣ୍ଡରେ ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଯାଉଛି। ଅସଲ ଜଗତୀକରଣ ତ କହିବ, ପାରମ୍ପରିକ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଯେଉଁ ବର୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଏଠାରେ ସର୍ବଦା ପଛରେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ରାଷ୍ଟ୍ର ସେହିମାନଙ୍କର ଆଶୁ ଉତ୍‌ଥାନ ଏବଂ ଉନ୍ନୟନରେ ହିଁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତା ଏବଂ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତା, ଯେପରିକି ସେମାନେ ଶୀଘ୍ରାତିଶୀଘ୍ର ଆଗମାନଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିପାରନ୍ତେ। ଅଥଚ, ଉନ୍ନୟନର ସରକାରୀ ସିରସ୍ତାମାନଙ୍କରେ କରା ଯାଉଥିବା ହିସାବଗୁଡ଼ିକରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଯେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସତେଅବା ଏକାଧିକ ଅବଜ୍ଞାର କାରଣରୁ ଧନୀମାନେ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଧନୀ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ଦରିଦ୍ରମାନେ ଅଧିକ ଦରିଦ୍ର ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି। ଧନୀ

ପଦସ୍ଥମାନେ ସ୍ଥିର କରି ଦେଇଥିବା ମାନଦଣ୍ଡଟି ଅନୁସାରେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଅଧେ ମଣିଷ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାତଳେ ଯାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆମ ନିଜ ଦେଶରେ ଅବହେଳିତ କରି ରଖା ଯାଇଥିବା ଜଗତୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବାରେ ସତକୁ ସତ ଅଧିକ ମନ ଦେଲେ ଜଗତୀକରଣର ଭୂତମାନେ ବାହାରୁ ମାଡିଆସି ଆମକୁ ଗିଳି ପକାଇବେ ବୋଲି ରଡି କରିବାକୁ ଆମକୁ ସମ୍ଭବତଃ କୌଣସି ସମୟ ହିଁ ମିଳନ୍ତା ନାହିଁ । ନିଜର ଘରଟିରେ ଅଧିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୋଇ ଶିଖିଲେ ଆମେ ନିଜର ଗୋଡଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ଟାଣ କରି ଏଠି ଭୂଇଁରେ ପକାଇ ପାରନ୍ତେ ଏବଂ ଅଣ୍ଟାକୁ ସିଧା କରି ଛିଡା ବି ହୋଇପାରନ୍ତେ । ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା, ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡିକ ଭିତରୁ ଆମେ କାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅଥବା କାହାକୁ ବର୍ଜନ କରିବା, ଅଧିକ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଆମେ ସେହି କଥାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ସ୍ୱୟଂ କରିପାରନ୍ତେ ।

ଜଗତୀକରଣର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଆମ ନିଜ ଗାଆଁରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କେତେ କାଳ ଲାଗିବ ? ଆମ ଗାଆଁ ଆଉ କେବେ ଆମ ପାରସ୍ପରିକତାର ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିବ ? ଭାରତବର୍ଷର ସତୁରୀ ନା ଅଶୀ ପ୍ରତିଶତ ମଣିଷ ଗାଆଁରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ସହରିଆମାନେ କେତେ ପୁଲକର ସହିତ ଏବେ ମଧ୍ୟ କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସହରରେ ଅଛନ୍ତି, ସହରର ସୁଖସରୋବରଟି ଉପରେ ହିଁ ନିଜ ଯାବତୀୟ ଭବିଷ୍ୟର ପ୍ରତିଫଳନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ହୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନାଆଁରେ ଗାଆଁରେ ଜମିସବୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସେମାନେ ଭୂମିଟିକୁ ଚାଷ କରୁନାହାନ୍ତି, ତଥାପି ଫସଲରୁ ଭାଗ ପାଉଛନ୍ତି, ଗାଆଁରେ ପଡି ରହିଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ଭୂଇଁ ଚଷୁଛନ୍ତି, ବିହନ ବୁଣୁଛନ୍ତି, ମୂଲିଆ ହୋଇ ଖଟୁଛନ୍ତି, ଅଧିକାଂଶ ଭୂମିହୀନ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ସେହିପରି ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଜମିମାଲିକାନା କାଗଜପତ୍ର ଜରିଆରେ ଏକ ଉତ୍ତରାଧିକାର ରୂପେ ଆମ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କଠାରୁ ଆମ ହାତକୁ ଆସିଛି । ଆମର ସେହି ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ସେହିସବୁ ଜମିକୁ ମୋଟେ ତିଆରି କରିନଥିବେ । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରମ ଖଟୁଥିବା ମୂଲିଆମାନଙ୍କର ପୂର୍ବବଂଶଧରମାନେ ହିଁ ତାହା କରିଥିବେ- ପଥର ଭାଙ୍ଗିଥିବେ, ଗଛର ମୂଳଗୁଡିକୁ ତାଡି ଭୂମିକୁ ଆବାଦଯୋଗ୍ୟ କରିଥିବେ । ଆବଶ୍ୟକ ଭୂମିସଂସ୍କାରଟି ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାଆଁ କ୍ରମଶଃ ଏହିପରି ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡା ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ଏବଂ କୃଷିବିଜ୍ଞାନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ କରିବା ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଗୁଡିକ ଆଦୌ ତିଆରି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କୃଷିବିଜ୍ଞାନ ସହରରେ ପାଠ ହୋଇ ପଡା ହେଉଥିବ ଓ କ୍ଷେତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଦୌ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ । କୃଷିବାବୁମାନେ ହିଁ

କୃଷିଲାଗି ଏକ ବଡ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏବଂ ପରିହାସ ହୋଇ ରହିଥିବେ। ପୁନଶ୍ଚ, ଏହାଦ୍ୱାରା ଜାତିଗତ ଉଚ୍ଚନୀଚ ଭାବ, କର୍ମକୁଣ୍ଠା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତିହୀନତା ଆମର ଗାଆଁଗୁଡିକୁ ବହୁ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଆବର୍ଜନା ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିଥିବ। ତେଣେ ସହରର ଗ୍ରାମପ୍ରେମୀ କବିମାନେ ଗ୍ରାମର ପ୍ରଶଂସା କରି କବିତା ଲେଖୁଥିବେ।

ଗାଆଁର ସବୁଯାକ ପିଲା ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ କେବେଯାଇ ଖୁସୀ ମନରେ ଖେଳିବାର ପରିବେଶଟିଏ ପାଇପାରିବେ ? ଗାଆଁର ଠାକୁର କେବେ ଯାଇ ସାରା ଗ୍ରାମର ଠାକୁର ହୋଇପାରିବେ ? ଗାଆଁର ସବୁ ଶବର ସତ୍କାର କେବେ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଥାନରେ ହୋଇପାରିବ ? ଆମ ପିଲାଦିନେ ସ୍ଥିତି ଯେଉଁପରି ଥିଲା, ତାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ହୋଇ ରହିଛି। ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖାଯାଇଛି। ଗାଆଁର ପିଲାଟିଏ ତାର ହେତୁ ହେବା ଦିନଠାରୁ ହିଁ ଗାଆଁଟିକୁ ଯେତେବେଳେ ବହୁଭାଗ ଏବଂ ବହୁଥାକ କରି ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି, ସିଏ ବଡ ହୋଇ ବୃହତ୍ତର ଆହ୍ୱାନଗୁଡିକର ଜୀବନରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଏହି ଦେଶକୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଘର ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜଗତ ବୋଲି କିପରି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବ, ଆମେ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷ ବୋଲି କହୁଥିବା ତଥା ଏଠାରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଜୀବନକୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି କିପରି ଅନୁଭବ କରିବ ? ଏବେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଆନୁଗତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଳ କରି ଦେଶ ତମାମ ଯେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନସବୁ କ୍ରମଶଃ ଉଗ୍ର ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅସଲ ଅଭ୍ୟୁଦୟର କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି,- ତାହାର କାରଣଗୁଡିକୁ ସନ୍ଧାନ କରି ଆମେ ହୁଏତ ଆମର ସେହି ଗାଆଁଗୁଡିକରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଯିବା। ଆମ ବ୍ୟାଧିର ଜୀବାଣୁଗୁଡିକ ହୁଏତ ସେହି ଗ୍ରାମର ସ୍ତରରୁ ହିଁ ଉତ୍କଟ ହେବାର ଅନୁକୂଳତା ପାଇ ଯାଉଛନ୍ତି। ସତେଅବା କେଉଁଠି ହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଗତଟିଏ ଦେଖାଯାଉନାହିଁ, ଯାହାଭିତରେ କି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଓ ଭାବନା ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ରହିଛି। ଆମ ପାଠୁଆମାନେ, ଆମ ଅମଲାମାନେ, ଆମ ସମ୍ପନ୍ନତର ସରସମାନେ-ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, ଆମେ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକମାନେ ହିଁ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ରାଣୀମାଛିର ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛୁ। ସକଳ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖଟାଇ ସେହି ପୁରୁଣା ହୁଙ୍କାଟାକୁ ଅଧିକ ନିଦା ହେବାରେ ସହାୟତା କରୁଛୁ।

ତେଣୁ ଜଗତୀକରଣ ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ,- ଆମେ ଅନେକେ ହୁଏତ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆସିବ। ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟିକୁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସୁଛି ଅଥବା ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି, ତାହା ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିବ, ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିବ। ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଅନାଇଥିବେ, ତଥାପି ଅଟକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ। ଉପରବାଲା କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କଲେ ତାହା ତଳୁ ଆସିବ,- ଭୂମିକମ୍ପ ଘଟାଇ ଓ ମେଦିନୀ

ଫଟାଇ ଆସିବ । ଇତିହାସରେ ଉପରେ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ଉପର ଓ ତଳ ସକଳଙ୍କର ଉଦୟ ଲାଗି କେତେ କେତେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛି; କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସିଏ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ଉପରୁ ହିଁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉଦାରତା ବା ଦୟା ଦେଖାଇ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଧରି ନେଇଛି । ଫଳରେ ସକଳ ସଦିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକ ତଥାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ ଏବଂ ଅସଲ ଗଣ୍ଠିମାନ ତଥାପି ଫିଟି ପାରିନାହାନ୍ତି । ବହୁ ବିପ୍ଳବୀ ହଠାତ୍ ଶୀତଳ ହୋଇ ବସି ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ନୂଆ ନୂଆ ଭାଗ୍ୟବାଦର ସାନ୍ତ୍ୱନାରେ ସେହି ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀଟା ତଥାପି ବଳବତ୍ତର ରହିଛି । ସେହି ଉପରୁ ଥାଇ ହିଁ ଭଳି ଭଳି ବିଶ୍ୱନୈତିକତା ଯଥାର୍ଥ ଅଭୀଷ୍ଟଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ କରିପାରିବ ବୋଲି ଭ୍ରମ ଓ ଦର୍ଶନମାନ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି । ଏଥର ଏକ ଅନ୍ୟ ସମାରମ୍ଭର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଘୋଷଣା କରି ପ୍ରତ୍ୟୁଷଟିଏ ଆସିବ । ଏପରି ଏକ ଆଲୋକନର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିବ, ଯାହାକୁ ବିଜ୍ଞାନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ମିଳିବ ଏବଂ ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ପଦ ଏବଂ କୌଶଳ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ବେଳେ ତଥାପି କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ କାହିଁକି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ଏବର କ୍ଷମତାସୀନମାନେ କାହିଁକି ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଏକ ଜଗତୀକରଣ ଆସିବା ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ନିଜର ସବୁକିଛି ହରାଇ ବସିବେ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ବି କରୁଥିବେ ? ମଣିଷର ସୃଜନାତ୍ମକ ବୁଦ୍ଧିଟା କାହିଁକି ସର୍ବଜନଙ୍କର ସହାବସ୍ଥାନ ନିମନ୍ତେ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସାହସ କରି ନପାରିବ ? ମୁଖ୍ୟତଃ ଭୟ ଓ ତେଣୁ ଅନ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଓ ଭାଗ ନଦେଇ ଆମେ ଆଗକୁ ମାଡିଯିବାଟା ହିଁ ଏବେ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରପ୍ରୟାସମାନ ଯେତିକି ହେଉଛି, ସେତିକି ମଧ୍ୟ ମାଡ ଖାଇଯାଉଛି । ତଳେ ଥିବା ମଣିଷମାନେ ସଚେତନ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଆସିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଗୁହାଗୁଡ଼ିକର ବାରଣ ଆଉ କଦାପି ରହିବ ନାହିଁ,-କାର୍ଲମାର୍କସ୍‌ଙ୍କର ଭାଷାରେ ଯେଉଁ ଶିବିରଟିକୁ humanity conscious of its humanity ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି, ସେଇ ଲଗାମଗୁଡ଼ିକୁ ହାତକୁ ନେବ,- ଏକ ନୂଆ ରାଜନୀତିକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିବ । ଦାସତ୍ୱ ଯିବ, ଇତିହାସ ପାଇଁ ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟିବ ।

ଜଗତୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ଲୋକଶକ୍ତି-ଆଧାରିତ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହାୱା ପୃଥିବୀରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରି ନାହିଁ ଅଥବା ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ପୃଥିବୀଯାକ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନାନା ମିଛ ଜଗତୀକରଣର ଭେଳିକି ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ବଡରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ପୃଥିବୀଟା ଯାକର ଖାଉଟିବଜାରକୁ ଦଖଲ କରିଯିବାର ଛଳପରାକ୍ରମଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଜଗତୀକରଣ ବୋଲି ଚଳାଇ ଦେବାକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣକଙ୍କଣ ଧରି

ବାହାରି ପଡୁଛନ୍ତି । ଲୋକଶକ୍ତି ସରବ ଓ ସବଳ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ବିକଶମାନ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଅସଲ ରାଜନୀତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ଆଲୋକନ ଉପରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯାଇ ପାରିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତାପ ନିଶ୍ଚୟ କମ୍ ହୋଇ ଆସିବ । ପୁନଶ୍ଚ, ବିକଶମାନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷମତାରେ ରହିଛନ୍ତି, ଜଗତୀକରଣ ଫଳରେ ଆମ ପାରମ୍ପରିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନଟି ପୂରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆମକୁ ସତର୍କବାର୍ତ୍ତାମାନ ଶୁଣାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାଗୁଡ଼ିକୁ ଅକ୍ଷତ ରଖିବାର ଦ୍ୱାହିଦେଇ ଯେପରି ଅଣଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ବାଟ ଓଗାଳି ରଖିଛନ୍ତି, ଏହି କଥାଟି ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଏକ କୌଶଳଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି । ଜଗତୀକରଣ ଆସିଲେ ଆମ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଚିତିଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ,- ପାରମ୍ପରିକ ଅସମାନ ସମାଜଗୁଡ଼ିକରେ ଏ କଥା ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ତଥା ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବର୍ଗଟି ସର୍ବଦା କହିଥାଏ । ବହୁତଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନିମ୍ନତମ ଅନ୍ନମୟ ଜୀବନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ନିତାନ୍ତ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ପରିକର କରି ରଖି ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ସଂସ୍କୃତି ନାମକ ଏକ ତଥାକଥିତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସ୍ତରରେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ଭୋଗ କରୁଥା'ନ୍ତି; ବଞ୍ଚନ୍ତି ନାହିଁ । ସଂସ୍କୃତିକୁ ବଞ୍ଚିବା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଭୋଗ କରିବା, ଦୁଇଟିଯାକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦୁଇଟି ଅଲଗା କଥା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ସଂସ୍କୃତି-ଭୋଜୀମାନେ ହିଁ ଲୋକାୟତର କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କୁ ବହୁବିଧ ମନ୍ଦର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ଏକ ସର୍ବସାମାନ୍ୟ ଅଧିକାରସଚେତନ ଜୀବନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନେ ପହଁରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର କ୍ଷେତ୍ରଟା ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକୃତିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି, ବହୁ ଉପେକ୍ଷାକୁ ସମ୍ବଳିତ କରି ରଖିଛି । ତଥାକଥିତ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍କୃତିଗୁଡିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଆନନ୍ଦାନ୍ୱେଷୀ ଅନେକଙ୍କୁ ଭାରି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ସ୍ଥୂଳ ଏବଂ ରୁଚିବର୍ଜିତ କରି ରଖିଛି ।

ଯେତେବେଳେ ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଅନ୍ନ ତଥା ଉନ୍ନୟନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଯିବ, ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିବ, ଯେତେବେଳେ ଥୋକେ ମଣିଷ ଆଉଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକାଧିକ ଛଳ ଓ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଗିଳି ପକାଇବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ବସ୍ତୁତଃ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଆହ୍ୱାନ ପାଇ ମଣିଷମାନେ ଅସଲ ଘରକୁ ଫେରିଆସିବେ । ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ମନ କରିବେ, ଅଧିକ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ସାହସ କରିବେ,- ନିଜକୁ ଡରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା

ପ୍ରତିବେଶୀକୁ ଡରିବେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ସଂସ୍କୃତି ହିଁ ରାଜା ହେବ । ସ୍ଥାନୀୟ ଭିତରେ ସାର୍ବଜନୀନଟିର ପରିଚୟ ମିଳିବ, ତଥାକଥିତ ସାର୍ବଜନୀନଟି ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଗୋଡ ଲଗାଇ ଚାଲିବା ସକାଶେ ସ୍ଥାନୀୟଗୁଡିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଲୋଡି ବାହାରିବ । ଏବେ ତ ଭୋଗୀମାନେ, ପଳାୟନକାମୀ ମାନେ, ଏବଂ ଲମ୍ପଟୀମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ କାମୁକତା ଦ୍ୱାରା ବଶ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ଆଦିରେ ମାତିଛନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତିକୁ ସତେଅବା ଖଣ୍ଡେ ଧୋବଲୁଗା ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ, ଏକ ଅନ୍ୟାୟାଶ୍ରିତ ସମାଜରେ ସାମଗ୍ରୀରୂପେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିରେ ଯାହାସବୁ କାମରେ ଲାଗୁଛି, ସେତେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକର ବିଶେଷ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିବ ନାହିଁ । ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ଆସ୍ଥାମାନେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବେ,-ଏବ ଭଳି ଆମ ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଏତେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବି ରହିବ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୂଳତଃ କୌଣସି ସାମୟିକ ବିସ୍ମରଣ ନୁହେଁ, ପ୍ରସାରଣ ହିଁ ସଂସ୍କୃତିର ସର୍ବସ୍ୱୀକୃତ ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିବ । ଏକ ସୁସ୍ଥ ଜଗତୀକରଣ ମଣିଷକୁ ବ୍ୟାଧିମୁକ୍ତ କରିବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସହାୟକ ହେବ । ଆକାଶଟିଏ ଦିଶି ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଟିରେ ରହିଥିବା ଆମ ଗୋଡଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କ'ଣ ପାଇଁ ଆପଣାକୁ ଛେଉଣ୍ଡ ପରି ଅନୁଭବ କରିବ ଓ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ରୋଦନ ବି କରିବ ?

ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ A culture beyond cultures ବୋଲି କଥାଟିର ଚର୍ଚ୍ଚା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଅନ୍ୟ ଏକାଧିକ ସନ୍ଦର୍ଭରେ A Religion beyond religion, A God beyond gods ଅଥବା A Self beyond selves ବୋଲି ଯେଉଁସବୁ ଦିକ୍‌ସମ୍ଭାବନାର ନୂତନ ମୂଲ୍ୟ ଏବଂ ନୂତନ ଆରେଖ ଆଧୁନିକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା' ନିମନ୍ତେ ଜଗତରୂପୀ ତା'ର ଏହି ସଦନଟିରେ ଅନ୍ୟ ନାନା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାର କଥା କହିବାକୁ ସଜ ହୋଇ ଆସିଲେଣି, ଉକ୍ତ ପ୍ରଥମ କଥାଟିକୁ ଆମେ ତାହାରି ସମପଂକ୍ତି କରି ହୁଏତ ବିଚାର କରିପାରିବା । ଆମେ ସ୍ଥାନୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଗୁଡ଼ିକୁ ତାହାରି ପରିପୂରକ ବୋଲି ଜାଣିବା । ଜଗତୀକରଣର ପଥଟି ହିଁ ଆମକୁ ଆମର ମାଟି ଓ ଆମର ଆକାଶଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଯୋଡି ଆଣିବାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିପୂର୍ଣ୍ଣ ନିମିତ୍ତ ଭଳି କାମ ଦେଇ ପାରିବ । ଆମର ତଥାକଥିତ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଉପାଦାନମାନ ରହିଛି, ଯାହାକି ଆମକୁ ବିଶ୍ୱଶିଖରଟି ଆଡକୁ ଆଗେଇ ଯିବାରେ ଅନୁକୂଳ ହୃଦୟଟିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରନ୍ତା । ଚାଲ, ଆମେ ସେହି ହୃଦୟଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଏବଂ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ।

ଅନୁପମ ଭାରତ, ସ୍ୱନକ୍ଷତ୍ର ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୨

✱

ଗବେଷଣା, ଗବେଷଣା

ସାହିତ୍ୟ ତ କୋଉକାଳର, କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣା ନିତାନ୍ତ ଏବକାଳର। ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନଟିଏ ବାଛିବା ପାଇଁ ଏଷଣା,- କେତେକଙ୍କର ଜୀବନରେ ସେହି ଏଷଣା ହିଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ବାସନା ଲାଭ କରି ସାହିତ୍ୟର କଳେବର ଧାରଣ କରିଥାଏ। ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରତିଭା ଏକ ଜନ୍ମଜାତ ପ୍ରତିଭା ବୋଲି କହୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହିତ୍ୟରେ ଗବେଷଣା ପାଇଁ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥାଏ। ନିଜ ଭିତରୁ ହିଁ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରକୁ ଅନାଇଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁଭବ କଲେ ହିଁ ସେଇଥିରୁ ଯାବତୀୟ ଏଷଣା ଜନ୍ମଲାଭ କରେ। ଲେଖକଟିଏ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ବାହାରକୁ ଅନାଇଥିବ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହାର ସହିତ ଭିତରର ଖିଅ ଲଗାଇଥିବ। ସେହି ରୀତିରେ ଯାବତୀୟ ସୃଜନକୁ ଆମେ ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରିବାର ଏକ ବିମୋଚନକର୍ମ ବୋଲି ବି କହିପାରିବା। ଏକାବେଳେକେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଉଥିବ ଓ ବିମୋଚିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ,-ତାହାହିଁ ଆମ ଭିତରେ ଏକ ବିଶେଷ ବିମୋହନର ଉପକ୍ରମ କରାଇ ଯାବତୀୟ ସର୍ଜନାତ୍ମକତା ଆଡ଼କୁ ମନ୍ତୁରାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଥାଏ। ସେଇ ମନ୍ତୁରାଇ ହେବା ଏବଂ ମନ୍ତୁରାଇ ନେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ତଥା ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଦେଖିବା-ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ମୋହମୁକ୍ତ ଅଥଚ ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଦେଖିବା,- ସାହିତ୍ୟର ଜଗତରେ ହୁଏତ ତାହାକୁ ଢେର ସଙ୍ଗତି ସହିତ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ।

ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣା କହିଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ। ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭଳି ଭଳି ବିଷୟ ପଢ଼ାଯାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଗବେଷଣା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ନୁହେଁ, ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହିଁ ହୋଇଥାଏ। ବଡ଼ ଖୁସିର କଥା, ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବିରଳ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରହିଛି। ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗମାନେ ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ ଗବେଷଣା କରାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ। କିନ୍ତୁ, ସତେ ଅବା କଅଣ ଭାବି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସାହେବମାନଙ୍କ ହାତରେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ। ଓଡ଼ିଶାରେ ଉଚ୍ଚତର ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପନାର ଅନ୍ଦାଜକ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆକୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ରୂପେ ନୁହେଁ, ସବୁରି ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରା ଯାଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣା ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୋଇଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତା। ଅଧିକତର ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣା ପ୍ରୟୋଜନତଃ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଡିଗ୍ରୀ ନିମନ୍ତେ କରାଯାଇଛି। ଜୀବିକାର ନିଶୁଣିରେ ସେହି ଡିଗ୍ରୀରୁ ମାସିକ କିଛି କଉଡ଼ି ମିଳିବାର

ସରକାରୀ ବରାଦ ରହିଥିବାରୁ ନିଜକୁ ଯାହି ତାହି ରାଜି କରାଇ ସଂପୃକ୍ତ ଆଶାୟୀମାନେ ଗବେଷଣା କରିଛନ୍ତି। ଡିଗ୍ରୀଟି ହାସଲ ହୋଇଯିବା ପରେ ସୁନାପୁଅମାନେ ସେହି ଦୁର୍ଗମ ପଥକୁ ପ୍ରାୟ ନିୟମିତ ମୋଟେ ମନ କରିନାହାନ୍ତି। ପ୍ରଜ୍ଞାଘରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ପଡ଼ିଛି। ବୟସ ଅନୁସାରେ ବରିଷ୍ଠତା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯିବାର ଏକ ଆନନ୍ଦମୟ ରୀତିକୁ ଖାମିନ୍ଦ ତଥା ଖାତକ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛନ୍ତି। ତେଣୁ, ଅକାରଣରେ ଗବେଷଣା କରିବାର ସର୍ବବିଧ ହରକତରୁ ଛୁଟି ମିଳିଯାଉଛି। ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ାଇବା ଅପେକ୍ଷା ସାହିତ୍ୟର ସିଲାବସ୍‌ଟାକୁ ପଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଅଧିକ କରଣୀୟ ବୋଲି କାଳକ୍ରମେ ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜିନାମା ବି ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଲାଗି ସାମାନ୍ୟ ଏଷଣାଟିଏ ରହିଥିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉନାହିଁ। ଛାତ୍ରମାନେ ଯେପରି କ୍ଷଣେ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ବଜାରରେ ବହିମାନ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଲାଣି। ସହଚର-ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଗ୍ରହରୁ (ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ତ ସେହି ମହାଭାଗମାନେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି) ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମିହନ୍ତ କରି ଆଉ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ପଡୁନାହିଁ। ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଏକ ଅନୁରକ୍ତିର ବୋଧ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସାହିତ୍ୟ-ଅଧ୍ୟାପନାର ଅସଲ ଗରଜ ହୋଇଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥାନ୍ତା। ଆବଶ୍ୟକ ଲୋଚନଗୁଡ଼ିକ ବିକଶିତ ହୋଇ ଆସୁଥାଆନ୍ତେ, ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଅଧିକ ଅନ୍ତର୍ଗତତା ସହିତ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାକୁ ଲୋଡୁଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ ତୁମେ ନିଜ ବେଉସା ପାଇଁ କଳା, ବିଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା ବାଣିଜ୍ୟ ଯାହା ପଢୁଥାଅ ପଛକେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ନିଜ ମାତୃଭୂମି ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ ତଥା ନିଜ ସାହିତ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟୟନ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ହୋଇଥାନ୍ତା। ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣାର ଧାତୁ ବଦଳି ଯାଆନ୍ତା।

ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଛକୁ ଅନାଇଲେ ଆମକୁ ପୁରୋଗାମୀ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ନିଜ ଉଦ୍ୟମରେ ଏବଂ ନିଜ ଉତ୍ସାହରେ ଯାହାକିଛି କରିଥିଲେ। ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି ପ୍ରାଚୀନ ପୋଥିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପାଦନା କରିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୋଥିର ମୂଳରେ ବହିଟିର ଯେଉଁ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ, ତାହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ ଗବେଷଣା ବୋଲି କହିବାରେ ହୁଏତ ମତଭେଦ ରହିବ, ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନମାନଙ୍କରେ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଗବେଷଣା ନିମନ୍ତେ ତାହା ଯେ ଅନେକ ଗବେଷକଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ଆଣିଥିଲା, ସେଥିରେ ସମସ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ମତ ହେବେ। ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ମିଶ୍ର କଲିକତାରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଥିଲେ। ତେଣୁ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ତଥା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଇତିହାସ ପ୍ରଣୟନ କରିବାରେ ତାଙ୍କ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗସ୍ଥ

ବୃହତ୍ତର ପରିବେଶଟି ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବ । ସତ୍ୟବାଦୀ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ବସ୍ତୁତଃ ମହାପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ଅଧୀତ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ନିଜସ୍ୱ ବିକ୍ରମ ସହିତ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ସିଏ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଚହଲାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ଆମ ଘରେ ଆମେ ଏଡ଼େ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ନିଜର କଥାକୁ କହିପାରୁଛୁ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ନାମକ ଏହି ଭୂମିଟିର କାହାଣୀକୁ ଏଭଳି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତୀକ୍ଷ୍ଣତା ଦେଇ କହିପାରୁଛୁ, ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କର ଲିଖିତ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରି ଏଥିପାଇଁ ସେତେବେଳେ ବହୁତ ପାଠକ ଯଥାର୍ଥରେ କେଡ଼େ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ମୁଗ୍ଧମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭାବ ହେବନାହିଁ । ଆପଣାର ଅନୁମିତ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଏଡ଼େ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଥିଲେ, ସମର୍ଥକ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ଉତ୍ସ-ସୂଚନା ନଦେଇ ମଧ୍ୟ ସେ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମତ କରାଇ ନେବାର ବିଶେଷ କିମିଆଟିକୁ ଖୁବ୍ ଜାଣିଥିବା ପରି ସର୍ବଦା ମନେ ହେଉଥିଲା । ବିଶ୍ୱଯାକର ପ୍ରଜ୍ଞା ସମ୍ଭବତଃ ତଥାପି କହିବ ଯେ, ଆମେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଧିକ ଜାଣୁଥିବା, ଆମ ନଜାଣିଥିବାର ସୀମାଟି ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ସାହିତ୍ୟ-ଜିଜ୍ଞାସାରେ ଏହାକୁ ହିଁ ଚିରକାଳ ଯଥାର୍ଥ ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଆସିଛି । ବିଶେଷତଃ ଗବେଷଣାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷାଟି ବି ସେହି ଗ୍ରହଣଶୀଳତାର ପରିବେଶଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ ।

ଉପନିବେଶୀ ଶାସନରୁ ଅନୁଭବ ଏବଂ ଖୋରାକ ନେଇ ଭାରତବର୍ଷ ଯେତେବେଳେ କ୍ରମେ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାର ସଂଗ୍ରାମଟିଏ ଆରମ୍ଭ କଲା ଓ ପରିଶେଷରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ବି ଲାଭ କଲା, ସେତେବେଳେ ସେହି ମାଲିକ ଶାସକ-ଦେଶଗୁଡ଼ିକରୁ ଏକ ଉଦ୍‌ବୋଧନରୂପେ ଆମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜାତୀୟତାବୋଧର ପୁଞ୍ଜିଟି ହିଁ ଆମର ଗତିଶୀଳ ହେବାରେ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଜାତୀୟତାବୋଧ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଏକତାବୋଧ; ଏତେ ଏତେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ସମୁଦାୟଟି ଏକ, ସଂଗ୍ରାମ ଏକ ଏବଂ ନିୟତି ଏକ,- ଏହି ପ୍ଲାବନଟି ଭାରତବର୍ଷକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଥମ କରି ହିଁ ଆସିଥିଲା ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ସେହି ବୋଧଟି ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ନୂତନ କ୍ରିୟାଶୀଳ ଚମକ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ସେହି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ରୋତଟି ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକ ତାରୁଣ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ମଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରିଥିଲା । ସାହିତ୍ୟର ପରିମିତିମାନେ ପ୍ରସାରିତ ହେଲେ, ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟର ବାହାରେ ରହିଥିବା ସାମୂହିକ କେତେ କେତେ କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରକୁ ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ; ଅଧିକତର ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ସାହିତ୍ୟ ଆଧୁନିକ ହେଲା, ଅଧିକତର ମହତ୍ତ୍ୱର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷୀ ହୋଇପାରିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ଭାରତବର୍ଷ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଆମର

ଜନ୍ମଭୂମି ବୋଲି କହିଲୁ, ସେହି ଗୋଟିଏ ନିଃଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ଗୁଣ ଗାଇଲୁ ଏବଂ ହୃଷ୍ଟ ହେଲୁ । ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାକୁ କେତେକ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲେ, ଯାହାଫଳରେ କି ଏଠି କେତେକଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାଟା ଆଗ ଦେଖାଗଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳ ହାସଲ କରିବାର ଆନ୍ଦୋଳନଟିରେ ସେଇଟି ହିଁ ଆମକୁ ମୁଖ୍ୟତର ହୋଇ ଦିଶୁଥିଲା । ଆମର ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ସେତେବେଳେ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱଟିକୁ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ସଚେତନ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଏକାଧାରରେ ଓଡ଼ିଆ ଥିଲେ, ଭାରତୀୟ ବି ଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖୁଥିଲେ, ଭାରତନାମକ ବୃହତ୍ତର ଜଗତରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ । କେଉଁଠିହେଲେ କୌଣସି ଅସାଧୁତା ନଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ତାହା ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ନାନା ବିସମ୍ବାଦରୁ ରକ୍ଷାକରି ପାରିଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ତାହାର ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ଗୋପବନ୍ଧୁ କେବେହେଲେ ତୁଚ୍ଛା ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିନଥିଲେ । ସିଏ ମାନବବାଦୀ ଥିଲେ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବହୁ ମାନବବାଦୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସାହିତ୍ୟକୁ ଆତ୍ମବିନୋଦନର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଳାସପ୍ରାୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜଣେ ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷ ଥିଲେ,- ନିଜ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସିଏ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତିର କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ପକାଇ ଆତଯାତ ହେଉଥିଲେ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବି ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷ ରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଥିଲେ । ଅମିତ ସହାନୁଭବରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଥିରେ ନେଇ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଇବାକୁ ପଣ କରିଥିଲେ ।

ଚେତନା ଏବଂ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତାରେ ସଚରାଚର ସବୁ ମଣିଷ ସେହି ସମାଧାନଟି ଯାଏ ଯାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ଓ ସେହି କାରଣରୁ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଭାବନାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମସଂକଟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଟି ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇ ଆସିବାରେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ବାଧା ନଥାଏ । ଓଡ଼ିଶା ଆଗ ନା ଭାରତବର୍ଷ ଆଗ ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନବାଦୀ ଭାବକାତରତା ଭିତରେ ଅନେକେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଧନ୍ଦିହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାରେ ସେହି ଶଙ୍କୁନଟି ପ୍ରାୟ ଏକ ସମସ୍ୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଭାଷା ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ପୁର୍ନଗଠନ ହେବାଟା ଶାସନଗତ ଯେକୌଣସି ସତ୍-ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ କରା ଯାଇଥାଉ ପଛକେ, ଏଇଟି ପରେ ଜାତୀୟତାବୋଧକୁ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ମୋହାର୍ଦ୍ରତା ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ତାହା କିଞ୍ଚିତ୍ ଉତ୍ତାପ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଥିବ । ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ଭାବ-ଉପାଦାନଟି ସତେ ଅବା ଆଗ ଓଡ଼ିଶାଟାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥିଲା, ସେହି ଉପାଦାନ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ

ବିଶେଷଭାବେ ବାଟ ପାଇଗଲା ପରି ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାକୁ ଏଥିପାଇଁ ବେଶ୍ ହଟାପଟାରେ ଆସି ପଡ଼ିଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହଟାପଟା ହେବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ଗବେଷଣାର ଏହି ପର୍ବଟିକୁ ଆମେ ଏକ ଅଲିଅଳ-ପ୍ରଧାନ କଲ୍ଲୋଳଯୁଗ ବୋଲି ହୁଏତ କହିପାରିବା । ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ଧନସମ୍ପନ୍ନ କରିବାଲାଗି ହିଁ ଆମ କବି ଓ ଲେଖକମାନେ ଏହି ଭୂମିରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି କେତେ ନା କେତେ ପୁଲକର ସହିତ ପ୍ରତିପାଦିତ କରାଗଲା । ଜଗତର ନାଥଙ୍କୁ ବିବିଧ ମଣ୍ଡନ ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର ଇଷ୍ଟ ଦେବତା ବୋଲି କହି ଆମ ଘରେ ଅନେକେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସାମୀପ୍ୟସୁଖର କୋପନ ଅନୁଭବ କଲାପରି ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଗେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବାରେ ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ମିଳିଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ସନ୍ଦର୍ଭ କରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବା ଲାଗି ଏଠି ଲେଖା ହୋଇଥିବା ତଥା ହେଉଥିବା ଅଧିକାଂଶ ନିବନ୍ଧରେ ପ୍ରାୟ ସେହି ବିଭ୍ରାନ୍ତିଟି ପ୍ରାୟ ଏକ ବିକଳ ମନୋହାରିତାରେ ଫୁଟି ଉଠିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକରେ ସାହିତ୍ୟ କଥା କମ୍ ଅଛି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଯେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗୌରବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି, ସେଇଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ବଡ଼ପାଟିରେ କୁହାଯିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି । ଏପରିକି, ସାହିତ୍ୟର ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଆଜାତି ନାମରେ ଏବେ ଚଳୁଥିବା ବିଶେଷ ବୋଧଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ନଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକର ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଳକା କରିଦେବା ପରି ଖାସ୍ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ଯାଇଛି ଏବଂ କୃତାର୍ଥ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାକୁ କେଡ଼େ ଅଳ୍ପପରିସର କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଗବେଷଣା ସେତିକି ଉତ୍ସାହରେ କାମ ସାରି ଦେଇପାରେ, ଏସବୁଥିରୁ ଆମକୁ ତାହାରି କିଞ୍ଚିତ୍ ଇଙ୍ଗିତ ମିଳିଯାଉଛି ।

ଆମ ଭାବପ୍ରବଣତାର ବଜାରରେ ଭାରି ଶୁଣିଥିବାକୁ ମିଳୁଥିବା 'ସ୍ୱାଭିମାନ' ନାମକ କଥାଟି ସକଳ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରାୟ ସେହି କୋପନରୁ ଆସିଥିବ । ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ୱାଭିମାନ, ଖେଳରେ ସ୍ୱାଭିମାନ, ପୂଜ୍ୟପୂଜାରେ ସ୍ୱାଭିମାନ,- ଅତ୍ର ତତ୍ର ସର୍ବତ୍ର ଏହି ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ସତେଯେପରି କଳତ୍ର କରି ସଜାଇ ଥୋକେ ମଣିଷ ଏବେ ପ୍ରାୟ କୋଉ ଜମିଦାର ଘରର ମେଲଣ କରି ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ସ୍ୱାଭିମାନୀମାନେ ମୂଳତଃ ଅଭିମାନୀ ଏବଂ ଏକ ଅବଚେତନବାସୀ ହୀନମନ୍ୟତା ହିଁ ଜଗତଯାକ ଯାବତୀୟ ଅଭିମାନ ନିମନ୍ତେ ଜନନୀ ତଥା ଧାତ୍ରୀ ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସ୍ୱାଭିମାନୀମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ଚାଲ ଆମେ ଅଛୁ ବୋଲି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଆଗରେ ଅବଗତ କରାଇ ଦେଇ ଆସିବା । ମୁଁ ଯେ ଅଛି, ଏକ ସମୂହ ହିସାବରେ ଆମେ ଯେ ରହିଛୁ, ଯଥାର୍ଥ ନ୍ୟାୟରେ ମୂଳତଃ ଏକ ଅନ୍ତରନୁଭବରୁ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ଦାନା ବାନ୍ଧି ଆସିଥାଏ । ହଁ, ସେହି

ଅନୁଭବଟି ପୋଖତ ହୋଇ ସାମୂହିକ ଜୀବନଟିକୁ ମଜବୁତ କରି ସମ୍ଭାଳି ଧରିଥିବା ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ମାଧ୍ୟମରେ ତାହା ଚାକ୍ଷୁଷ ହୁଏ। ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱାଭିମାନୀମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ ଦିଶନ୍ତି ନାହିଁ,- ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟଥିତ କରି ରଖି ଏଡ଼େ ଧୋବ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ନିଜର ଭାଗ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଅନ୍ତି। ସେହିମାନେ ହିଁ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ତୁଚ୍ଛା ଆମକୁ ବାହାରେ ସମସ୍ତେ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ ବୋଲି ରଢ଼ି କରନ୍ତି ଓ ସ୍ୱାଭିମାନର ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲେଖା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଚଟାପଟ ଅନୁବାଦ ହୋଇଯାଉ ବୋଲି ଭାରି ଗୋଳ କରନ୍ତି। ଏଠି ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାକାରୀମାନେ କାହିଁକି ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁଡ଼ାଏ ଲେଖି ପକାଉ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରୁଥାନ୍ତି। ପ୍ରାୟ ସେହି ମଦ୍‌ହୋସ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ରତିପୀଡ଼ାର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ନିଜ ଲେଖାଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରାଇ ନିଅନ୍ତି। ନିଜେ ଗୋପୀହୋଇ ନିଜକୁ କୃଷ୍ଣବେଶରେ ସଜାଇବାରେ କେତେ ମନ ଦେଇଥାନ୍ତି। ଏହି ଯାବତୀୟ ବୃତ୍ତି ତଥା ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଆମେ ସେହି କଲ୍ଲୋଳ ଯୁଗର ହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି କହିପାରିବା; ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବେରାମ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା। ଗବେଷଣା ଭିତରେ ଆମେ ଚାହିଁବା ମାତ୍ରକେ ତାହାର ନଜିରଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯାଇ ପାରିବ। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖା ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣା ଏହି କାଟର ନାର୍‌ସିସସ୍‌ମାନଙ୍କର ହାତରେ ପଡ଼ି କ'ଣ ପାଉଛି ତଥା ହରାଉଛି, ଏହି ବିଷୟରେ ଚକ୍ଷୁରୁନ୍ମୀଳନକାରୀ ଗବେଷଣାଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ହୋଇପାରନ୍ତା ସିନା, ମାତ୍ର ସ୍ୱୟଂ ନାର୍‌ସିସସ୍‌ମାନେ ସେହି ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରକୁ ଯିବାଲାଗି କଦାପି ମନ କରିବେ ନାହିଁ।

ଆମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାପନା ସତେ ଅବା ଏକ ପରମ୍ପରାର ପାଳନ କରୁଥିବା ପରି ଏହି କଲ୍ଲୋଳ-ସ୍ତରରେ ହୋଇଥାଏ। ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ତାହାକୁ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିରାପଦ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି। ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ବି ଭଲ ନମ୍ବର ପାଇବାକୁ ପରୀକ୍ଷା ଖାତାରେ ଅନୁରୂପ ଉତ୍ତରମାନ ଲେଖନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କର ହିତନିମନ୍ତେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଯେଉଁସବୁ ସାହିତ୍ୟାଲୋଚନାର ଲେଖା କିମ୍ବା ପୁସ୍ତକ ବଜାରରେ ଛପାନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଯଥାସମ୍ଭବ ଗାର ନଡେଇଁବାକୁ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରି ପରୀକ୍ଷାରେ ବସନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ପରୀକ୍ଷାଖାତାର ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକରେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥୂଳତଃ ସେପରି କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହେନାହିଁ। ପୁନଶ୍ଚ, କେବଳ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ ଥାଇ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ କିପରି ସନ୍ଦର୍ଭଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରନ୍ତି, ସେଥିରେ ସଂପୃକ୍ତ ମହଲଗୁଡ଼ିକରେ କେହି

ମୋଟେ ବିସ୍ମିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାର ପୁସ୍ତକରୁ ର' ଠ' କିଛି ଉଦ୍ଧୃତି ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ବାଟରେ ଯାଉ ଯାଉ କୌଣସି ଦୋକାନରୁ ଅକସ୍ମାତ୍ ସାଉଁଟି ଆଣିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଯିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜ ଅଧ୍ୟୟନର ବିଷୟ ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିବ, ତାକୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତରରୁ ହିଁ ମାତୃଭାଷା ଅତିରିକ୍ତ ଗ୍ରୀକ୍, ଲାଟିନ୍ ଓ ଫରାସୀ ଭାଷା ପଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଓଡ଼ିଆ ସ୍ନାତକୋତ୍ତରସ୍ତରକୁ ପାରି ହେବା ଲାଗି ଅନ୍ତତଃ ସଂସ୍କୃତଭାଷାର ଅଧ୍ୟୟନକୁ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଧରାଯାଏ ନାହିଁ । ସ୍ନାତକ-ସ୍ତରରେ ଯେତିକି ଇଂରାଜୀ ପେଟକୁ ଯାଇଥାଏ, ସେତିକିରେ କାମ ଚଳିଯାଏ । ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଅଳପ ଓ ଆହୁରି ଅଳପରୁ ସୁଖ ପାଉଥିବା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥଟିଏ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ବହୁ ହିଡ଼ ଓ ବାଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ସମଗ୍ର ଦୃଶ୍ୟପଟଟି ଉପରେ ନିଜ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟାଧ୍ୟୟନ ବା ସାହିତ୍ୟ-ଗବେଷଣାକୁ ପରଖି ଦେଖିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷରେ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରହିଥାନ୍ତି ଅଥବା ଓଡ଼ିଆ ସହିତ ଅନ୍ତତଃ ଇଂରାଜୀରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଡିଗ୍ରୀଟିଏ ହାସଲ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଖୁବ୍ ମହତ ରହିଯାଏ । ପଣ୍ଡିତ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ଦାଶ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଭଳି ସାହିତ୍ୟ-ଗବେଷକମାନେ ପଂକ୍ତିରେ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଖୁବ୍ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଗୁଳାରେ ଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ତ ସିଲାବସ୍ ଅନୁସାରେ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଲେଖନ୍ତି,-ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କେତେପୃଷ୍ଠା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ସାରି ଦେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏଥର ଆମେ ଗବେଷାର ଆଉ ଏକ ଧାଡ଼ି ବିଷୟରେ କିଛି ଆଲୋଚନା କରିବା । ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷାରେ ଏହି ଧାଡ଼ିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରର ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି ବୋଲି କହିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ବିଶେଷ ବାଗଟି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗୋଦାମରୁ ଆମ ଦେଶକୁ ଆସିଛି ଏବଂ, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ ତାହାର ଏକ ପରିଚାୟକ ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗଣିତଶାସ୍ତ୍ର ସବୁକିଛିକୁ ମାପି ଚୁପି ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ବତାଇ ଦେଇପାରେ, ଭାଗଫଳ ବାହାର କରିଦେଇ ଭାଗଶେଷ କେତେ ରହିଲା, ମଥାର ମେସିନ୍‌ଟାକୁ ଖଟାଇ ଠକ୍‌ଠାକ୍ ସେକଥାମାନଙ୍କୁ କହିଦିଏ । ତେଣୁ ଆଦୌ କୌଣସି ରହସ୍ୟ ରହିବା ଏକାନ୍ତ ଅବିଧେୟ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହ ସାଢ଼େ ଚାରିଶହ ବର୍ଷତଳେ ନିଜକୁ ଆଧୁନିକ ବୋଲି ସିଦ୍ଧ କରୁଥିବା ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ଯେତେବେଳେ ଜ୍ଞାନ, ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନକୁ କେବଳ ସେହି ଗୋଟିଏ ନିକିତିରେ ପକାଇ ଘୋଷଣା କଲା, ସେତେବେଳେ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଢ଼େର କେତେ ଅବଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

more geometrico ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ geometrical method ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଲାଟିନ୍ ଭାଷା ଏବଂ ଜ୍ୟାମିତିକ ପଦ୍ଧତି,-ଏହି ଦୁଇଟି ନଥିଲେ କୌଣସି ଜ୍ଞାନକୁ ଦରବାରରେ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳୁନଥିଲା । ଗଣିତ ସାଙ୍ଗକୁ ଫିଜିକ୍ସ୍ ଓ କେମିଷ୍ଟ୍ରୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଏବଂ ଚଟ୍‌ଚାଟ୍ ପ୍ରୟୋଗଶାଳାରେ ଅଙ୍କ କଷି ସତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିରାଟ ତଥା ଅକାଟ୍ୟ କରି ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସବୁକିଛିକୁ ସଂଖ୍ୟା ଦେଇ କହିହେଲା । ଏହି ସଫଳତାର ସନ୍ଦର୍ଶନରେ ମଣିଷକୁ ଓ ତା' ସମାଜକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ଅନ୍ୟ ଜ୍ଞାନକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିଁପରି ଫଳଲାଭ ଆଶାରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନୀ ହେବାର ପ୍ରୟାସ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ମାପିଲେ, ଅଙ୍କ କଷିଲେ,-ଯେଉଁସବୁ ଅତିବଙ୍କା ଜାଗାରେ ରହସ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସେହି ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ବୁଝି ନପାରିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଫାଲତୁ ବୋଲି କହି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଏଡ଼େଇ ରହିଲେ । ସମାଜବିଜ୍ଞାନ, ଅର୍ଥନୀତି, ମନୋବିଜ୍ଞାନ, ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ତଥା ମଣିଷକୁ ବୁଝିବାର ବହୁ ବିଦ୍ୟା ସେତେବେଳେ ନିଜ ନିଜର ପ୍ରୟୋଗଶାଳା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଏବଂ ଫିଜିକ୍ସ୍, କେମିଷ୍ଟ୍ରୀ ପରି ଆଶୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନ ବଖାଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପଦ୍ଧତିଟାକୁ ବହୁତ ଆଣ୍ଟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତି କୁହାଗଲା । ସେହି ପଦ୍ଧତିର ଅନୁସରଣ ନକଲେ ଗବେଷଣାକୁ ଗବେଷଣା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଗଲାନାହିଁ । ଗଣିତର ଫର୍ମୁଲାରେ ମନୁଷ୍ୟ-ଜୀବନକୁ pruning କରି କେତେ କେତେ ଫଇସଲା ବାହାର କରାଗଲା । ମଣିଷକୁ ତୁଚ୍ଛା ଗୋଟାଏ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ଦେଖିଲେ ପୃଥିବୀରେ ରାଷ୍ଟ୍ରନାମକ ରାକ୍ଷସକୁ ଯେ କେଡ଼େ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଓ ଦନ୍ତଯୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ବାଟଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ, ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ହିସାବଟାରୁ ଆମକୁ ତାହାର ଗଉଣୀ ଗଉଣୀ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମିଳିଯାଇ ପାରିବ ଏବଂ ପ୍ରବଳରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ହେବାରେ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟନାମକ ଅସଲ ସତ୍ୟଟିକୁ ଗିଳି ପକାଇବାରେ ସହାୟତା କରି ଆମ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ମଣ ହୋଇଥିବା ବିଦ୍ୟାମାନେ ବସ୍ତୁତଃ କେତେ କେତେ ଅପରାଧ ନକରିଛନ୍ତି !

ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାଟା ମଧ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଭଉଁରୀଟା ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ବେଳେବେଳେ ଖୁବ୍ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଅନୁଭବ କରିଛି । କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଯେ ଏହି ଫେଶନ୍‌ଟା ଭାରତବର୍ଷକୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପାଠୁଆମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ହିଁ ଆସିଛି । ଓଡ଼ିଶାକୁ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ନଆସିଥାନ୍ତା ? ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣାରେ ତାହାରି ଏକାଧିକ ସନ୍ତକ ବହନ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦାଣ୍ଡି ଆମେ ମନ କଲାମାତ୍ରକେ ଖୁବ୍ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ିବ । ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପ୍ରଧାନ, ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଏବଂ ଡକ୍ଟର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ ପୁରୋଧାରୂପେ ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଛନ୍ତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାଡ଼ିରେ ଖୋଜି ବାହାରିଲେ ଡକ୍ଟର ଗଗନେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକ

ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସଙ୍କ ପାଖରେ ବଳେ ବଳେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ମନ ହେବ । ଗବେଷଣା ଏକ ସାଧନା ସତ, କିନ୍ତୁ ସେହି ସାଧନାକୁ କେଡ଼େ ନିପୁଣ ଏବଂ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ଏକ ଶ୍ରମସାଧନାରେ ଯେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଇ ପାରେ, ଆମେ ଏମାନଙ୍କ ଠାରୁ ତାହାରି ଏକ ଅବଧାରଣା ଅବଶ୍ୟ ପାଇଯିବା । ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ସାହୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ ଭଳି ଆମର ନିତ୍ୟସ୍ମରଣୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକର ଗବେଷଣାରେ ମଧ୍ୟ ଖିନ୍‌ଭିନ୍ କରି ଘାଣ୍ଟିବାର ସେହି ନୂଆ ପଦ୍ଧତିଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଶବ୍ଦ ଓ ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣି କେତେ ଅଭାବନୀୟ ତଥ୍ୟାବଳିକୁ ଆଣି ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏକଦା ଜଣେ ବିଦେଶୀ ବନ୍ଧୁ କହୁଥିଲେ ଯେ, ତେଣେ କୌଣସି ଗବେଷକ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯାଇ ସେକ୍‌ସ୍‌ପିଅର୍‌ଙ୍କର ନାଟକଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଗଣନା କରି ଦେଖିଛନ୍ତି ଯେ death ବା 'ମୃତ୍ୟୁ' ଶବ୍ଦଟି ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ତାଲିକାର ସବାଉପରେ ରହିଛି । ସେଇଥିରୁ ସିଏ ସେକ୍‌ସ୍‌ପିଅର୍ ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ମୃତ୍ୟୁଭାବନା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିଚାଳିତ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଡକ୍ଟର ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କର ଗବେଷଣାତ୍ମକ ଗ୍ରନ୍ଥପେଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ଖୋଲିବା ସମୟରେ ସର୍ବଦା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚକିତ ହେବାକୁ ହୁଏ ଯେ ଏତିକି ଖବର ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ମାସ ମାସ ଧରି କେତେ ପୁରାତନ ପତ୍ରିକା, ପୁରାତନ ଖବରକାଗଜ, ନଥିପତ୍ର, ଦଲିଲ୍ ଓ ଦସ୍ତାବିଜ ଘାଣ୍ଟିବାକୁ ପଡ଼ିଥିବ । ସନ୍, ତାରିଖ, ପୂର୍ବାପର ଘଟଣାସମୂହ ଏବଂ କେବଳ ସେତିକିରୁ ନିଷ୍କର୍ଷରୂପେ ବାହାରିଥିବା ଅନୁମାନ ଏବଂ ଅନୁଷଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଇଦେଇ ସିଏ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ଗୁମର ଗୁଡ଼ିକୁ କେତେଦୂର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଦେଖାଇ ପାରିଛନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ମତ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର କୌଣସି ଅବକାଶ ନାହିଁ ଯେ ସିଏ ଗବେଷଣାଗ୍ରହୀ ଆମ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କୁ ଅପରିମିତ ଭାବରେ ଉପକୃତ କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ମୋଟେ ତାଙ୍କଭଳି ଶ୍ରମ ନକରି ମଧ୍ୟ ସେହି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇଯାଉଛୁ ଏବଂ ନିଜର କାମରେ ଲଗାଇ ପାରୁଛୁ । ଏକଦା ଅଧ୍ୟାପକ ସାମନ୍ତରାୟଙ୍କୁ ମୁଁ ସେହି କଥାଟି କହିଥିଲି ଓ ତାଙ୍କର ପଦ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲି ।

ଗବେଷଣାର କେଉଁ ପଦ୍ଧତିଟି ଠିକ୍ ଏବଂ କେଉଁ ପଦ୍ଧତିଟି ଠିକ୍ ନୁହେଁ, ସେକଥା କିଏ କହିପାରିବ ? ହଁ, ଏତିକି କହିହେବ ଯେ, ଗବେଷକମାନେ ନିଜ ନିଜର ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଦ୍ଧତିକୁ ନିଜର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ଯଥାର୍ଥ ପଦ୍ଧତି ବୋଲି କହିଥାଆନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେହି କାରଣରୁ ଅନୁସୃତ ଅନ୍ୟ ପଦ୍ଧତିମାନଙ୍କୁ ବେଠିକ୍ ବୋଲି କହିଲେ ଯାଇ ପ୍ରମାଦମାନେ ବି ଆସନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକ କାଳେ କାଳେ ଏପରି ନାନା ଅନୁଦ୍‌ଘାଟିତ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରକୁ ଜଣେ ଗବେଷକକୁ ସଂବର୍ଦ୍ଧିତ କରି ମୁହାଁଇ ନିଅନ୍ତି ଯେ ସାହିତ୍ୟ-ଗବେଷଣାରେ ସୁସ୍ଥ

ରୁଚିଟିଏ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ତାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକନେତ୍ରଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହୋଇଥାଏ। ତଥାକଥିତ ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହେବା ବିଷୟରେ ଅନୁରାଗୀ ହେଲାଣି। ବିଜ୍ଞାନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତଥାପି ରହସ୍ୟର ବିସ୍ତାରଟି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଥିବା କଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କଲାଣି। ବିଜ୍ଞାନ ତେଣୁ ବହୁ ସ୍ତରର ତଥା ବହୁ ଆୟାମର ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ସାହସ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛି। ତେଣୁ ଗବେଷଣାକୁ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ନୂଆ ଗବାକ୍ଷ ଖୋଲିଦେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ। ମନୁଷ୍ୟନାମକ ସମଗ୍ର ଭୂମିଟି ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ସାହିତ୍ୟରେ ଗବେଷଣାର ଅବଲୋକନ ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାସମ୍ଭବ ସମଗ୍ର ତଥା ସକଳାଙ୍ଗ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ। ଅର୍ଥାତ୍, ସାହିତ୍ୟ ଆଉ କଦାପି ଏକ ବିଶେଷ ମିଜାଜ ତଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମହକୁମାର ବିନୋଦନକାରୀ ବଣିକ ହୋଇ ରହିପାରିବ ନାହିଁ। ସାହିତ୍ୟିକ ପଳାଇଯିବାର ଫିକର କରୁଥିଲେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ। ବିଶେଷତଃ ଭାରତବର୍ଷରେ ଓ ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଆମର ଏହି କାଳଟି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ଘେରିରହିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ଆପଣାକୁ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଭିତରେ କିଳି ରଖିପାରିବେ ? କାଳର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ଶହେଟା ହାତ ବଢ଼ାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିଷଠାରୁ କେତେ କ'ଣ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ତେବେ ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଏହି ଯୁଗର ବିଧାତା ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ସାହିତ୍ୟ-ଗବେଷକ ଆଡ଼କୁ ସହସ୍ରହସ୍ତ ହୋଇ କେତେ କ'ଣ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଥିବେ। ସାହିତ୍ୟ ମଣିଷର କେବଳ ସମୟଟା ସହିତ ଖାପ ଖାଇଯାଇ ସୁନାପୁଅଟିଏ ହୋଇ ରହିଯିବାର ତଥାକଥିତ ଅନୁଧାବନଗୁଡ଼ିକୁ କଳାତ୍ମକ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ରହି ଯିବ ନାହିଁ, ତାହା ଅବଚେତନକୁ ମଧ୍ୟ ଉଖାଡ଼ିବ; ଅବଚେତନର କେବଳ ଆବର୍ଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ନୁହେଁ, ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଉଖାଡ଼ିବ। ଏବଂ ସେହିପରି କରି ମଣିଷକୁ ହିମ୍ମତ ଦେବ। ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତା' ସମୂହର ବୃହତ୍ତର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଦେଖିବ ଏବଂ, ସମୂହଟି ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ସାକାର ଓ ସଚଳ କରି ରଖିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁସୁମିତ କରି ଆଣୁଛିକିନାହିଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପରଖି ଦେଖିବ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ନୂତନ ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଧାନ କରି ବାହାରିବ। ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଶୋଇ ରହିବାକୁ ମନ ନକଲେ ସାହିତ୍ୟର ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ କିପରି ସେହି ଆଗର ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ନଡ଼୍‌ବଡ଼୍ ହେବାରେ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିବ ? ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ମନ କଲେ ବିଗତ ପଚାଶ ବର୍ଷର ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ-ଗବେଷଣାରୁ କେତେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କରିପାରିବା ଏବଂ ନୂଆ ନୂଆ ହୃଦୟପ୍ରବେଶ ଲାଗି ପୁଞ୍ଜି ସଂଗ୍ରହ କରି ବାହାରି ପାରିବା।

କୋଣାର୍କ-୧୨୨, ଅଗଷ୍ଟ-ଅକ୍ଟୋବର, ୨୦୦୧

✸

ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ-ଫିଶୁସାହିତ୍ୟ

ପ୍ରଥମେ କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ଥିଲା-ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ବହୁତ ପରେ ଯାଇ ଆସିଲା। ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ସମୟର ହିତୋପଦେଶ, ଦଶକୁମାର ଚରିତ, ବେତାଳ ପଞ୍ଚବିଂଶତିର ଲେଖକମାନେ ଯେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଆଭିମୁଖ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣକରି ଏହି କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ରଚିଥିଲେ, ସେଭଳି ଅନୁମାନ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ। ଆମ ଇସ୍କୁଲ-ବୟସରେ ସାହିତ୍ୟ-ପୁସ୍ତକରେ ଆମେ ଭକ୍ତକବିଙ୍କର 'ଜୀବନଚିନ୍ତା' ଓ 'ଆକାଶପ୍ରତି' ଭଳି କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରୁଥିଲୁ-ଆମକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଶିଶୁ ବୋଲି ବିଚାର କରି ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାଗଡ଼ର ଭାରପ୍ରାପ୍ତମାନେ କଦାପି ସେପରି ବରାଦ ଆମପାଇଁ କରି ନଥିବେ। ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶିଶୁ-ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ନିତାନ୍ତ ଏବର ଏକ ଭିଆଣ। ବହୁତ ବୟସ୍କ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶିଶୁ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଦରଦ ଭାରି କ୍ରିୟାଶୀଳ ଭାବରେ ରହିଥାଏ। ଆଉକିଛି ବୟସ୍କ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଥିବେ, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ଜୀବନରେ ଶିଶୁଅବସ୍ଥାକୁ ପାରହୋଇ ଆସି ସାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଭାରି ପଛକୁ ଅନାଉଥିବେ, ଶୈଶବକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବସୁସ୍ଥ ଅବସ୍ଥାଟିଏ ବୋଲି ଭାବୁଥିବେ। ଅଥବା, ଆପଣାର ଶିଶୁବେଳଟି ଚାଲିଗଲା, ଅଥଚ ସେମାନେ କ'ଣସବୁ କାରଣ ବଶତଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ଶିଶୁଭଳି ବଞ୍ଚି ପାରିଲେ ନାହିଁ-ଏହି ଦୁଃଖ ହେତୁ ନିଜ ଭିତରର ଶିଶୁଟି ପାଖକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବେ, କିମ୍ବା ଏହି ବୟସ୍କକାଳୀନ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ବୟସ୍କ ପରି ତୁଲାଇବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆତ୍ମଗ୍ଲାନି ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ-ଏବଂ ପୁନଶ୍ଚ, ପ୍ରାୟ ଏକ ମୁଖରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଶିଶୁ ହିଁ ଆମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆଶା ବୋଲି କହି ସମାଧାନଟିଏ ପାଇଗଲେ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବେ- ସମ୍ଭବତଃ ଏହିଭଳି କିଛି ଗରଜରେ ପଡ଼ି, ଲେଖକମାନେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼େ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥାନ୍ତି। ସେହି ଥୋକେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ-ଲେଖକଙ୍କୁ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି କହିବା, ଯେଉଁମାନେ କି ଭିତରେ ଶିଶୁଟିଏ ବଞ୍ଚି ରହିଥାଏ ବୋଲି ଶିଶୁସାହିତ୍ୟକୁ ମନ ଦିଅନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶିଶୁଟି ବଞ୍ଚି ରହିଥାଏ, କାରଣ ସେମାନେ ନିଜ ଶୈଶବ ସମୟରେ ସତକୁ ସତ ଆପଣାର ଶୈଶବକୁ ବଞ୍ଚିଥାଆନ୍ତି। ଶିଶୁର ଆଖିରେ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିବା ଏବଂ ସେହି ଦେଖିବାଟି ଅନୁସାରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକେଇ ପୃଥିବୀରେ ବଡ଼ ହେବା, ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଭାରତବର୍ଷର

ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ସଂସ୍କୃତିର ଜଳବାୟୁରେ ତାହା ସାଧାରଣତଃ ସୁଲଭ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

ଆମ ଦେଶର ସାମୂହିକ ଜୀବନଟି ଏପରି ଏକ ଅବଜ୍ଞାପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାସୀନତା ଭିତରେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ବାନ୍ଧି ହୋଇରହିଛି ଯେ, ସେଥିରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମୋଟେ ଭାଗଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟବାଦକୁ ହିଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମୀମାଂସକର ଆସନ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭାଗ୍ୟ ଅନୁସାରେ ହିଁ ଏଠି ନିଜର ଜୀବନଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚୁଛୁ-ଆମ ପ୍ରାଚୀନ ପୋଥିମାନଙ୍କରେ ଯାହା ଯେତେ ଲେଖା ହୋଇରହିଥିଲେ ହେଁ ସମ୍ବନ୍ଧମାନେ ସ୍ଥୂଳତଃ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ ବୋଲି ଆମ ଉତ୍ତମମାନେ କେତେ ଉଲ୍ଲାସର ସହିତ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଗତ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀର ନେତୃତ୍ୱମାନେ ଏପରି ଚତୁରତା ସହିତ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଉଗାଳି ବସିଛନ୍ତି ଯେ, ସେହି ପୁରୁଣା ଅସନା ଅବିବେକିତା ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭଳି ଭଳି ହୋଇ ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକୁ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ କରାଇ ଦେଉନାହାନ୍ତି । ସେହି ଅସନା ଭିତରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଚାଲିଛି-ଅସନା ଭିତରେ ପିଲାଏ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । ଅଧେ ପିଲାଙ୍କୁ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିପୁଣ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଛି-ଆମ ତୁମ ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକରୁ ଆରମ୍ଭକରି ରାଜଧାନୀ ଯାଏ ବହୁ ହୃଦୟହୀନତା ଆମର ଯାବତୀୟ ବିଚାରକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରସାଧନ-ସାମଗ୍ରୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି-ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କର ସାତ୍ତ୍ୱିକ ସଉକ ନିମନ୍ତେ ସତେଅବା ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ଆତ୍ମମନ୍ଥନ ଅଥବା ଆତ୍ମ-ଅବଲୋକନର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ କିଳି ରଖିଛି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଆତ୍ମଦହନ ସକାଶେ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ଦେଶର ବିତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଏଠି ମନୁଷ୍ୟନାମକ ସେହି ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦଟିର ଉନ୍ନୟନରେ ନଲାଗି ଅଳପ କେତେକଙ୍କର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭୋଗ ଲାଗି ନିୟୋଜିତ ହେଉଛି, ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମଭିତରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳପଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ବହୁତଙ୍କଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିବାରେ ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଔଚିତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଇ ନେବାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅବସରସଭାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ବୟସ୍ୟବତ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏବଂ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାରି ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ।

ଭାରତବର୍ଷ ସେହି ଆବହମାନ କାଳରୁ ଏକ ଅସମାନ ସମାଜ ହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଅସମାନତାମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛନ୍ତି । ଆମ ବିଧାନପୁସ୍ତକମାନଙ୍କରେ ଆମ ପୁରୋଧାମାନେ ସମାନତା ଅର୍ଥ ସମସୁଯୋଗର ଏକ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣକରି ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସମାନତା ହିଁ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ସାମୂହିକତାରେ ଆମ ବେକରେ ପଡ଼ିଥିବା ଏକ ଅଜଗର ପରି ହୋଇ

ରହିଛି ଏବଂ ଆମର ବେକଗୁଡ଼ିକୁ ବଡ଼ ଅକର୍ମଣ୍ୟ କରିରଖିଛି । ଆମ ହିତୋପଦେଶ ତଥା ମିତ୍ରଲାଭମାନେ ସେତେବେଳେ ଏକ ଅସମାନ ସମାଜକୁ ସମକ୍ଷରେ ଥାପିରଖି ହିଁ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ନୈତିକତା, ସତ୍‌ପଥ ଏବଂ ସଦାଚରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମ ସାହିତ୍ୟିକ ସାହସ ତଥା ସେଥିରୁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହେଉଥିଲା । ସୁଦୂର ସେହି ଅତୀତରେ ବ୍ୟାପାରମାନେ କାହିଁକି ଏଭଳି ସଂକୁଚିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଆମେ ସେଥିଲାଗି ଅତୀତଟା ସହିତ ଆଦୌ ଝଗଡ଼ା କରିବା ନାହିଁ । ସେହି କାଳରେ ବିବେକଗୁଡ଼ିକର ପହୁଞ୍ଚ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆଦୌ ସୁମାରି କରୁନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମର ଏହି ଉପସ୍ଥିତ ସମୟଟାରେ ଓ ଆମକୁ ଘେରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀଟିରେ ଯେତେବେଳେ ସତ୍ୟ ତଥା ମୂଲ୍ୟପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଯାବତୀୟ କଳନାରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅଲବତ ସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆମ ଜାଗତିକ ଆସ୍ପୃହାମାନେ ଏତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରିବାରେ ଲାଗିଲେଣି, ଯଦି ସେତେବେଳେ ଆମର ପ୍ରୟାସମାନେ କେବଳ ଅଳପଙ୍କୁ ନେଇ କାରବାର ହେବେ, ସେତେବେଳେ ଆମକୁ କିଛି ନା କିଛି ବିକୃତି ଅବଶ୍ୟ ଘାରି ରଖିଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସ୍ୱାଧୀନତାଲାଭ ପରେ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ କେତେ ନା କେତେ ଅଭିନବ ପ୍ରକାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନୂଆ ଶାଖା ତଥା ପ୍ରଶାଖାମାନଙ୍କର ପ୍ରସାର ସମ୍ଭବ କରିପାରିଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ମୂଳ ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ମୋଟେ ଆଘାତ କରି ପାରିନାହିଁ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅଥବା କେତୋଟି ବର୍ଗର କଳାବିଳାସ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଲୋସଡ଼ାଇ ରଖି ସାହିତ୍ୟ ଫୁଲେଇ ହୋଇ ରହିବାର ବ୍ୟଭିଚାରଯୁକ୍ତ ବହୁ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଛି ସତ, ମାତ୍ର ନିଜର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ନିୟତିର ମଣ୍ଡଳ ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଠୁଳ କରି ଦେଖି ପାରିନାହିଁ । ଜାତି, ଦେଶ, ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ସେହି କାଟର ଆହୁରି କେତେ କଥାକୁ ଆମେ ମନଖୁସିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାର ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ, ମାତ୍ର ତା' ଭିତରକୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆଦୌ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହୁଁ ।

ତେଣୁ, ନାନା ବର୍ଗ ଏବଂ ନାନା ସ୍ୱାର୍ଥରେ ପନ୍ଦର ବା ପଚିଶଖଣ୍ଡ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଏହି ଦେଶରେ ଶିଶୁ ତଥା ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଅନେକତଃ ଏକ ମୂଳଭୂତ ବିଡ଼ମ୍ବନାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛି । ଆମ ଶିଶୁମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଉପେକ୍ଷାଗ୍ରସ୍ତ ସମାଜମୀମାଂସାର କବଳରେ ପଡ଼ିବାର ବାଇଶି ବା ବତିଶି ଥାକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ମାତ୍ର କେତେ ଅଂଶ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି, ସାଧୁ ଉପଦେଶ ଶୁଣି ପାରୁଛନ୍ତି, ଆମ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟକୁ ପଢୁଛନ୍ତି । ପାଠଶାଳାମାନେ ମଧ୍ୟ ପଚିଶି ପ୍ରକାରର ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ପଚିଶି ପ୍ରକାରର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ରାନ୍ଧିବାର ଦୁଷ୍ଟତା ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ କତିପୟ ବିଦ୍ୟାର୍ଜୟର ବ୍ୟୂହଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ପାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ? ଅଥଚ, ସମସ୍ତଙ୍କର ବୋଲାଉଥିବା ଦୁଷ୍ଟମିଜାଜ ରାଷ୍ଟ୍ରଟା କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ତମରୁ ଆହୁରି ଉତ୍ତମ ଇସ୍କୁଲବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ କରୁଛି। ସେମାନେ ସେହି ପାଠମାନଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତକରି ଦେଶପାଇଁ ନୁହେଁ, ନିଜ ସକାଶେ ଏକ ସଫଳ ଜୀବିକାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ସୁଗମ କରି ଆଣିବାପାଇଁ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକୃତ କରାଇନେଇ ପାରୁଛନ୍ତି। ଏହି ଅଳଫଙ୍କୁ ହିଁ ସବୁ ଶିଶୁ ବୋଲି ଧରିନେଇ ଯେଉଁମାନେ ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ସରାଗଯୁକ୍ତ ମିଜାଜ ସହିତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବାରେ ମନ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନୁରୂପ ଦୁଷ୍ଟତା ପ୍ରାୟ ଏକ ଫାଶ ଭିତରେ ନେଇ ଛନ୍ଦି ପକାଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ? ଏବଂ, ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ଏପରି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି, ଏହି ଲେଖକମାନଙ୍କର ସକଳ ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅଲକ୍ଷଣା ଉପେକ୍ଷାଟାର ହିଁ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ? କଥାଟି ଯେତେ କର୍କଶ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତଥାପି ଧୀର ହୋଇ ତାହାର ବିଚାର କରିବା। ପିଲାମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ବିଚାର କରିବା।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟଚିତ୍ରକୁ ଆଗରେ ରଖି ସଂଗ୍ରାମଟିଏ ଲଢ଼ାଯାଉଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଆମ ଭୂମିର ସାହିତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ରହିଥିଲେ। ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ନାଗରିକ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉନ୍ନୟନ ଘଟିବ, ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବ, ଶୋଷଣ ଯିବ, ସମସ୍ତେ ଏକ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ହେବେ, ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ହିଁ ଏଠାରେ ଆମର ସର୍ବବିଧ ଉଦ୍ୟମରେ ମୂଳକଥା ହୋଇ ରହିବ, ସମାଜରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହତଶ୍ରୀ କରି ରଖିଥିବା ବିଷମତାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଘାତ କରାଯିବ- ସେକାଳେ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ କେଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇପାରୁଥିଲା। ସମସ୍ତେ କେତେ କେତେ ଆଶା ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷାର ଏକ ସକାଳ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଥିଲେ। ଏହି ଦେଶର ପିଲାମାନେ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସାମୂହିକ ଭାଗ୍ୟର ନିର୍ମାଣ ସକାଶେ ହିଁ ତିଆରି ହେବେ ଏବଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ନୂତନ ଜୀବନସଂହିତିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ମୂଳଦୁଆଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇଦେବ। ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନହେବାର ପଚାଶବର୍ଷ ପରେ ଆମର ପିଲାଏ ନିତାନ୍ତ ହୃଦୟହୀନ ଭାବରେ ସାତ ବା ସତର ଥାକରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ଶିକ୍ଷା ପାଇବେ ଓ ସର୍ବୋପରି ପ୍ରାୟ ଅଧେସଂଖ୍ୟାର ପିଲା ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତିରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିବେ, ସେତେବେଳେ କେହି ଏଭଳି ଏକ ବାସ୍ତବର କଳ୍ପନା ହିଁ କରିନଥିବେ।

ଭାଷାକୁ ନେଇ କ'ଣ ଏ ଦେଶରେ ବିଭେଦକାରୀ ନାନା ବାଡ଼ ସୃଷ୍ଟିକରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଏହି ଆସୁରିକ ପ୍ରୟାସଗୁଡ଼ିକୁ କରାଗଲା ? ଶାସକମାନେ ନିଜକୁ ସତେଅବା ଏଠି ଏକମାତ୍ର ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ପଂକ୍ତି ବୋଲି ଦେଖାଇ ପାରିବାକୁ ଘରେ ଚଳୁଥିବା ଭାଷାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ଏବଂ ସେହି ଉପନିବେଶ-କାଳର ରାଜଭାଷାକୁ ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ବଳାତ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଶାସନର ଭାଷାକରି ରଖିଲେ । ସକଳ ଅର୍ଥରେ ସବୁଦିନ ନିମନ୍ତେ ଲୋକଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ-ସ୍ରୋତଗୁଡ଼ିକରୁ ନିଜକୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଲେ । ସେହି ଅଲଗା କରି ରଖିବାର ସୁଆଙ୍ଗଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲୁ ରହିଛି । ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚରେ ରହି ସମଗ୍ର ଦେଶର ଭାଗ୍ୟବସ୍ତ୍ରଟିକୁ ବୁଣୁଥିବା ସେହି ସାହେବମାନେ ନିଜର ଏହି ଭୂଇଁଟାକୁ ନାକଟେକି ନିଜକୁ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ 'ଅନ୍ୟ' ବୋଲି ମଣୁଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକ ଇତରପ୍ରାଣୀ-ସୁଲଭ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ଉପରବାଲା ସତେଅବା ଆଣ୍ଠ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଇତର ଭାବରେ ସେମାନେ ନିଜେ ସେଇଠି ସୂତ୍ରଧର ହୋଇ ବସିଥିବେ ଏବଂ ଦେଶର କୋଟିକୋଟି ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସକଳ ଉତ୍ତରାଧିକାରରୁ ବଂଚିତ କରି ରଖିଥିବେ । ପୁଳାଏ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ବାଇଆ ହେଲାପରି ନିଜ ଭାଷାକୁ ନ ଲୋଡ଼ି ସେହି ମହଲଭାଷାରେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି ସେଇଆଡୁ ହିଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ତାଜିଆ ଧରି ଆମ ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ହେଲେଣି । କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ-ଖମାର ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁମାନେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମଉକାଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟିକରି ହାଉଲେ ହାଉଲେ ବିଟ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସତେଅବା ଆମ ଜିହ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ତାଡ଼ିଦେବେ ବୋଲି ବାହାରିଛନ୍ତି । ସତେଅବା କୌଣସି ଏକ ଫିଶୁସାହିତ୍ୟର ଫିସାଦ ଭିତରେ ଆମକୁ ଶନୈଃ ଶନୈଃ ମାରାକରି ପକାଇବେ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇଛନ୍ତି ।

୧୯୯୬ ମସିହାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ବସିଥିବା ଦିଲ୍ଲୀର Children's Book Trust ନାମକ ଗୋଟିଏ ମହକୁମା ତରଫରୁ Kaleidoscope ନାମରେ ବହିଟିଏ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଚଉତିରିଶଟି କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ସଂକଳନ ହେଉଛି ଏହି କାଲିଡ଼ୋସ୍କୋପ୍ । ଭାଷା ଇଂରାଜୀ- ଲେଖକଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଲେଖିକାଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ । ସଂଗ୍ରହଟିର ଆରମ୍ଭରେ କେବଳ ଏତିକିମାତ୍ର ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି ଯେ, ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗପ ଲେଖୁଥିବା ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାଟାଏ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେଥିରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଗଳ୍ପମାନଙ୍କରୁ ଚଉତିରିଶଟିକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ବୋଲି ବାଛି ଏଇଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ସିଧା ଚିଲ୍ଡ୍ରେନ୍ସ ବୁକ୍‌ଟ୍ରଷ୍ଟ ତରଫରୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ବାସ୍ ସୂଚନା ବୋଇଲେ କେବଳ ଏତିକି । ତେଣୁ ସଂକଳନଟିକୁ ଗମି ସାରିବାପରେ ମନକୁ

ଏକାଧିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସୁଛି : ଏକାଧିକ ସଂଶୟ ବି ଜାତ ହେଉଛି । ସତେଅବା କେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ ଅପରାଧ ହୋଇଯାଇଛି ଓ ସେଇଟିକୁ ଲୁଚାଇବା ସକାଶେ ଏକ ସଦିଚ୍ଛାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି, ସେହିଭଳି ସନ୍ଦେହଟିଏ ଜାତ ହେଉଛି । ଏହି ଗପଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଲେଖକମାନେ ସିଧା ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହିଁ ଲେଖିଛନ୍ତି ନା ଭାରତୀୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଆଗ ଲେଖା ଯାଇଥିବା କେତୋଟି ଗପର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦମାନ କରାଯାଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ? ଯଦି ସେହିପରି ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଅନୁବାଦକମାନଙ୍କର ନାମ କାହିଁକି ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ? ପୁନଶ୍ଚ ଯଦି ପ୍ରତିଯୋଗିତାଟି ସିଧା ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମରେ ହୋଇଛି, ତେବେ ସଂପୃକ୍ତ ଏହି ଲେଖକ ଓ ଲେଖିକାଗଣ ସତକୁ ସତ ନିଜ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଲେଖିଛନ୍ତି ଅଥବା ପଢ଼ିଛନ୍ତି ନା ସମ୍ଭବତଃ ଇଂରାଜୀ ମିଡିଅମ୍‌ରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିବାରୁ ସେମାନେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହିଁ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ମଙ୍ଗୁଳାହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ଓ ଆପଣା ପିତାମାତାଙ୍କର ଭାଷାଟିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ? ନିଜ ଭାଷାର ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିଚୟ ଅଛି ତ ? ପୁନଶ୍ଚ ବହିଟି ଭିତରେ କେତେ ଲେଖକଙ୍କର ଦୁଇ ଦୁଇଟା ଗପ ରହିଛି, ଅଥଚ, କେତେକ ଭାଷାଞ୍ଚଳକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ନାହିଁ ।

ବହିଟି ବିଷୟରେ ନିକିଟି ନିକିଟି ଏତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ପଡୁଛି, କାରଣ ସମଗ୍ର ଉଦ୍ୟମଟିରେ କେଉଁଠାରେ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଭାରି ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ରହିଯାଇଛି ବୋଲି ସିଧା ଘ୍ରାଣ କରିହେଉଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ, ଆମ ଦେଶରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ହିଁ ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାରେ ପିଲାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଗଳ୍ପ ଲେଖାଯାଉଛି । ସେହି ସବୁଗୁଡ଼ିକରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଉପାଦାନ-ସମ୍ପର୍କୀୟ ବହୁ ଭିନ୍ନତା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକର ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣ-ପରିମଳଟି ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସୂତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହାକି ସେସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ତଥାପି ଭାରତୀୟ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇ ଦେଉଛି । ଭାରତବର୍ଷର ଶିଶୁ ପାଇଁ-ସିଏ ଦେଶର ଯେକୌଣସି ଅଂଚଳରେ ଥାଉ ପଛକେ, ସାହିତ୍ୟ ହିସାବରେ ଖାସ୍ ଏହି କଥାଟି ହିଁ ତା'ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବର୍ଦ୍ଧକ ହୁଅନ୍ତା-ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଚଳରେ ସାନରୁ ବଡ଼ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଐତିହ୍ୟର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭୂମିବୋଧକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତା ଏବଂ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ତାହା ହିଁ ସତ୍‌ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଗଣାହୁଅନ୍ତା । ପୁନଶ୍ଚ, ପିଲାମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଆମ ଦେଶରେ ଲେଖା ହେଉଥିବା ଗପର ଚେହେରା ଓ ଚାହାଣି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାରତ ବାହାରେ ଏକ ସମଗ୍ର ପରିଚୟ ଦେବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଯଦି ଇଂରାଜୀରେ ଗୋଟିଏ ସଂକଳନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା, ତେବେ ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷାମାନଙ୍କର ସ୍ତରରୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଁ ଉତ୍ତମ ଗପ ବଛା

ଯାଇଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ସେହିଗୁଡ଼ିକର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦକୁ ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥି ସଂକଳନଟିଏ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ସେଥିରେ ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକତା ରହିଥାନ୍ତା-ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସୁବିଚାର କରାଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । ସରକାରୀ ସାହିତ୍ୟ-ମହକୁମାମାନେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏ ଦେଶର ଏହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ କଥାଟିକୁ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେଣି କି ? ଏହି ଦେଶର ଅଧିକସଂଖ୍ୟା ମନୁଷ୍ୟଭାଗ୍ୟ ତଥା ମନୁଷ୍ୟଶିବିର୍‌ଟିକୁ ପାସୋରି ଯେପରି ଦେଶର ଶାସନନାମକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅଶ୍ୱସ୍ତିଦାୟକ ଉପଦ୍ରବ ରୂପେ ଆପଣାକୁ ଅଡ଼ାଇନେବାର ଓ ସତେଅବା ଆଉ ଅନ୍ୟକୁଆଡ଼େ କୋଉ ସଙ୍ଗୀ ଉପରକୁ ପଳାଇ ଯିବାର ମତଲବ କରିବାରେ ଲାଗିଛି, ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ ମାରଫତ୍‌ଦାର ହୋଇ ବସିଥିବା ସରକାରୀ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ସେହି ନହସରେ ପଡ଼ି ସେହିପରି କିଛି କରି ପକାଇବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି କି ?

ଚଉତିରିଶିଟି ଯାକ ଗପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସେହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିଟି ଏକାବେଳକେ ସେଇ ଗୋଟିଏ । ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଯେଉଁ ଅଳପଙ୍କ ବର୍ଗଟି ଏଠି କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଉପନିବେଶ ପରି ବଂଚିତ କରି ରଖିବାର ପାମର ଆୟୋଜନଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରାୟ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ସତେଅବା ତାହାରି ପରିଚିତ ସଉକଚିତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ପୃଷ୍ଠଭୂମି କରି ଗପମାନେ ଲେଖାହୋଇଛନ୍ତି । ଇସ୍କୁଲପଢ଼ା ପିଲାଙ୍କର ଜୀବନକୁ ବିଷୟରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ମେଲାଇ ଦିଆଯାଇଛି ସିନା, ମାତ୍ର ସତେଅବା ଭାରତବର୍ଷକୁ ଭୋଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିଜ ବହୁ-ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ଅଲଟାର ଗୁମ୍ଫାଭିତରେ ରହି ସେହି ପିଲାମାନେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଭୋଳ ଭାବରେ କିଳି ରଖିଛନ୍ତି । ବୃହତ୍ତର ଭାରତବର୍ଷ ଭିତରକୁ କଦାପି ଆସିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ନିତାନ୍ତ ଅନ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ମଣକରି ରଖିଛନ୍ତି । ସେହି ପିଲାମାନେ ହୁଏତ ସମସ୍ତେ ଇଂରାଜୀ ମିଡିୟମ୍ ଇସ୍କୁଲ୍‌ମାନଙ୍କରେ ପଢୁଛନ୍ତି, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାରିବାରିକ ଅଲିଅଳ ଭିତରେ ବଢୁଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ କି ଆମ ଏଡ଼େବଡ଼ ଏହି ସଂଘର୍ଷମୟ ଅଥଚ ସମ୍ଭାବନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଶଟି ସହିତ କୌଣସି ଡୋର ହିଁ ଲାଗିନାହିଁ । ଫାଷ୍ଟ ଫୁଡ୍, ଟିଫିନ୍ ବାକ୍ସ ଇସ୍କୁଲ ତରଫରୁ ଆୟୋଜିତ ପ୍ରମୋଦଭ୍ରମଣ ବା ଏକ୍ସକର୍ଷନ୍, ପିଲାମାନେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଜିନ୍-ବସ୍ତ୍ର, ଦୋକାନମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଚକଚକ ମଣ୍ଡନରେ ଶୋଭାପାଉଥିବା ମଡ଼େଲ୍‌ଗୁଡ଼ାକ, ଆଲ୍‌ସେସିଆନ୍ କୁକୁର-ଏମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡଯାଏ ଖାଲି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇରହିଛି । ଭାରତବର୍ଷର ଶତକଡ଼ା ଅଶୀ ବା ନବେ ପିଲା ଯେଉଁ ଜୀବନକୁ ଚାଖିନାହାନ୍ତି, ଏହି ଗପମାନଙ୍କରେ ସେହି ଶିରିଣିଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇରହିଛି । ଯେଉଁମାନେ ବୁଝିବା କଥା, ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରୁଥିବେ, କାରଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ସେହିମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତପ୍ରସାଧନ ନିମନ୍ତେ ହିଁ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକର

ପାଞ୍ଚନା କରାଯାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷର ପିଲା କହିଲେ କ'ଣ କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ ? ମନେହେଉଛି ସତେଯେପରି ଗପଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱୟଂ ରଚୟିତାମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଇଂରାଜୀ ମିଡିୟମ୍‌ର ତୁଠରେ ହିଁ ସ୍ନାନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ତୁଠ ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ଘୋର ବିଡ଼ମ୍ବନାର ବିଷୟ । ଶାସନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଏପରିକି ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରକୁ କ'ଣ ପାଇଁ ସେହି ବିଡ଼ମ୍ବନାଟା ହିଁ ଗ୍ରାସ କରିବାରେ ଲାଗିଯାଇଛି କେଜାଣି ? ବିଶେଷ କରି, ସରକାରୀ ସାହିତ୍ୟସଂସ୍ଥାଟିଏ କାହିଁକି କେଉଁ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିରେ ପଡ଼ି ଏପରି ଅବିବେକୀ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ? ଆମର ଶିକ୍ଷାଜଗତରେ ଅବଶ୍ୟ ସେହି ଦିଲ୍ଲୀରୁ ହିଁ ପ୍ରଚକ୍ଷୁମାନେ ସାରା ଦେଶଟାକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ସକଳ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଗୁଡ଼ିକୁ ମାଟି କରିଦେଉଛନ୍ତି । ଭୂମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ସେହି ଭୂମିର ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବାକୁ ମନ କରୁନାହାନ୍ତି । ଆମ ସରକାରୀ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ସେହିପରି ଆଚରଣ କରି ଆମକୁ ଆମ ଘରଭିତରୁ ହୁଡ଼ାଇ ନେଇଯିବ ବୋଲି ଅଭିସନ୍ଧି କରୁଛି କି ?

ଏହି ଦେଶ ଦେଶବାସୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୋଲି ବିଜ୍ଞ ମହଦ୍‌ଜନମାନେ ସଂବିଧାନରେ ଲେଖିଦେଲେ ହେବନାହିଁ, ସବୁ ଦେଶବାସୀ ସତକୁ ସତ ନିଜର ପ୍ରାତ୍ୟହିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ତଥା ସୁଯୋଗର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଶକୁ ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଏହି ଭୂମିଟି ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ମହିମାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରିବ । ଏଯାଏ ସେହି କଥାଟି ହୋଇନାହିଁ ଓ ସତେଅବା ଏକାଧିକ ଦୁଷ୍ଟ ନେତୃତ୍ୱମାନେ ଏହି ଦେଶନାମକ ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ପୂରାପୂରି ନିଜପାଇଁ ଏକ ଭୋଗଭୂମି କରି ରଖିବେ ବୋଲି ବାର ବଗୁଲିଆପଣରେ ଆମକୁ ଘୁଙ୍ଗାଳି ରଖିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସବୁ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ଗଣା ନ ହେବାଯାଏ ଏହି ଦେଶକୁ କେଉଁ ବିବେକରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ସବାଆଗ ଦେଶର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେହି ଅସଲ କଥାଟିକୁ ଉଖାରି ଉଖାରି ଆମ ଚେଇଁଶୋଇଲାମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇ ଦେଉଥାନ୍ତେ । ବିଦ୍ୱାନମାନେ ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ସଂପ୍ରତ୍ୟୟ ସହିତ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥାଆନ୍ତେ, ସେମାନେ ମଣିଷପଟେ ହିଁ ରହିଥାଆନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ, କାହିଁକି କେଉଁ କାଳଫାଶ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଜଡ଼ିତ କରି ରଖିଲେ କେଜାଣି, ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରବଞ୍ଚନାଗୁଡ଼ିକର ହିଁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କଲେ ଏବଂ ସେହିପରି କରି କେଡ଼େ ନିରାପଦ ଅନୁଭବ କଲେ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟକମାନେ କ'ଣ ପାଇଁ ଏଡ଼େ ଗେଲବସର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ, ଆଧୁନିକତା ନାମରେ ବହୁ ବହୁ ମିଥ୍ୟାର ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇବାରେ ବିଭୋର ହୋଇ ରହିଲେ ଏବଂ ନିଃସଙ୍ଗ ହେଲେ । ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହି ସମଗ୍ର କାଦୁଅଟା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ

ଅନ୍ତତଃ କିଛି ନା କିଛି ବୋଲି ଦେଖାଇ ପାରିବାର ମତଲବରେ କେବଳ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନଜରରେ ରଖି ଯାହାକିଛି ଲେଖିଲା ଏବଂ କେଡ଼େ ସୁଖ ପାଇଲା । ଆମେ କ'ଣ ଚିନ୍ତା କରୁଛୁ ଯେ, ଏହି ଦେଶଟା ଚିରକାଳ ସକାଶେ ଏହିପରି ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ରହିଥିବ- ଅର୍ଥାତ୍ ଅଲକ୍ଷ୍ୟଣାମାନେ ହିଁ ଆମ ସାମୂହିକତାର ଶଗଡ଼ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଖଲିପା ହୋଇ ବସିଥିବେ ଏବଂ ନିଜର ନିତାନ୍ତ ଆତ୍ମକାମନାଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଆମକୁ ଠିକ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଳି ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ଅଡ଼ାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଥିବେ ? ଦେଶର ଅଧେ ମଣିଷ ବହୁ ଅଭାବ ଏବଂ ଅସହାୟତାଦ୍ୱାରା ଉପଦ୍ରୁତ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ମାତ୍ର ଥୋକାଏ ମଣିଷ ଦୁନିଆଯାକର ଅମଣିଷପଣିଆକୁ ଆବୋରି ରହି ସବୁ ସୁଯୋଗ ତଥା ସମ୍ପନ୍ନତାର ବହଳ ଓ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ହେଁସଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ରଙ୍କୋବତୀ ହୋଇ ଗଡୁଥିବେ ? ମୋଗଲ କାଇଦାରେ ଶାସନ ଚାଲୁଥିବ ଏବଂ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଧୋକା ହିଁ ଦିଆଯାଉଥିବ ? ବିଗତ ପଚାଶବର୍ଷର ଯାବତୀୟ ଅବମୂଲ୍ୟନର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଆମେ କାହିଁକି ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରି ନ ପାରିବା ?

ଆମ ଗାଁ ଓ ସହରମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଲାଭ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭଳି ଆହୁରି ହଜାର ହଜାର ପାଠ ପଢ଼ି ପାରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ସେହି ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରୁ କ'ଣ ପାଇଁ ନ ଜାଣିବେ ? ଆମର ପର୍ବଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ନାନା ଶାବ୍ଦିକତାର ମଣ୍ଡନରେ କରାଯାଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣନାଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରୁଥିବା ସମୟରେ ଏହିଦେଶର ଓ ଏପରିକି ତା' ନିଜ ଗାଆଁର ତାହାରି ଭଳି ପିଲାମାନେ ସେହିସବୁ ପର୍ବପାଳନର ଆନନ୍ଦରୁ ବଞ୍ଚିତ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେହି ପିଲାମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି କହିଦିଆ ଯିବ ନାହିଁ ? ଆମ ଦେଶଯାକ କେଉଁଠାରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଗାଆଁ ବା ସହର ଏପରି ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି ସବୁଯାକ ପିଲା ଏକାଠି ହୋଇ ଖେଳି ପାରୁଛନ୍ତି ? ଥୋକାଏ ପିଲା ସହରରେ ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟିବା ବେଳକୁ ବେଶଭୂଷା ପିନ୍ଧି ଇସ୍କୁଲଗାଡ଼ିରେ ବସି ପାଠପଢ଼ି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଆହୁରି କେତେ ସେତେବେଳେ କାହିଁକି ଅଳିଆ ଗୋଟେଇ ରାସ୍ତାରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି ? ଥୋକେ ଶିଶୁ ବାବୁ ହେବାଲାଗି ମୂଳରୁ ମଣ ହେଉଛନ୍ତି ତ ଆହୁରି ଥୋକେ ଶିଶୁଶ୍ରମିକ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ? ଶାସନରେ ବସିଥିବା ସାମନ୍ତମାନେ ମୂଲ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ଏକତ୍ର ବସି ବଚନିକା ସିନା କରିବେ, ମାତ୍ର କଦାପି ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଖୋଜିବାକୁ ସାହସ କରିବେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ବି କ'ଣ ତାହା ହିଁ କରିବ ? ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ଉଦାସୀନ ରହିବ ? ତେବେ, ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶରେ ପଲେ ଉଦ୍ଧତ ଅମଣିଷ ଏପରି ବାହାରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ,

ଯେଉଁମାନେ ଉଦାସୀନ ଏବଂ ହୃଦୟହୀନ ଭାବରେ ଉପରେ ସବୁକିଛିକୁ ଆପଣା ଗାତକୁ ବୋହି ନେଉଥିବେ ଓ ଭାରତବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ କାଳ ହୋଇ ରହିଥିବେ। ଯାବତୀୟ ଚୌର୍ଯ୍ୟବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବୋଲାଉଥିବେ ଏବଂ ଆଗକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିବେ। ପୁନଶ୍ଚ, ଇଂରାଜୀ ମିଡିଅମ୍‌ରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାମାନେ ଏକ ବେହିସାବୀ ପରିବେଶରେ ବଢ଼ି ଦେଶଭାଷାରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାଙ୍କୁ ଯେପରି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ଆମରି ଏହି ଭୂଇଁରେ ଜନ୍ମହୋଇ ବୃହତ୍ତର ସଂସାର ନିମନ୍ତେ ଏଇଟିରୁ ହିଁ ସକଳ ରସଦ ସଂଗ୍ରହ କରି ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଲେଖକମାନେ ଏବେ ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖିଲେଣି ବୋଲି ଏଠା ଭାଷାରେ କଥାପଦେ କହିବାକୁ ଭରସି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଆଉ ଏକ ଭାଷାର ସାହୀରେ ଘରଜ୍ୱାଇଁ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ସେହି ଭାଷାଟାର ଡାଳମାନଙ୍କରେ ଚଢ଼ି, ଆମ ଉପରେ ଆସି ଲଦିହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ସତେ ଅବା କଳନ୍ଦର୍ଗର ପାଞ୍ଚଟାଯାକ ବାଣରେ ନିଜକୁ ବିଦ୍ଧ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି, ଆମର ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ସେହିପରି କୌଣସି ରୀତିରେ କେବଳ ଏକ ନିର୍ମମ ବିସ୍ମରଣକୁ ହିଁ ଜାରି କରି ରଖିଥିବ, ସର୍ବଦା ସତ୍ୟର ଏକ ଖଣ୍ଡିଆ ପରିଚୟ ଦେଉଥିବ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟିକ କଳାତ୍ମକତା ବୋଲି କହୁଥିବ ?

ପାଠରୁ ବଞ୍ଚିତ ପିଲାମାନଙ୍କର ସନ୍ତାପଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣି ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାଏ କ'ଣ ସମଦୁଃଖୀ ହେବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିବେ, କିଞ୍ଚିତ୍ ଆ-ହା କରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମାପନ କରିଦେବେ ? ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଏତିକି ଭାବେ ଚହଲାଇ ଦେଇ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାରିଦେବ ? ଅଥବା ଦୟା ଓ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟାଦି ସଜ୍ଜନଗୁଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦର କରି ଶିଖିବେ ? ଆମ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ତ ସେସବୁ ବିଷୟରେ କାହାଣପ୍ରମାଣର ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ରହିଛି ଏବଂ ଏଣେ ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବାସ୍ତବ କାରବାରମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତୁଚ୍ଛା ଉପେକ୍ଷାମାନେ ହିଁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ହିତୋପଦେଶର କଥାମାନଙ୍କରେ କେତେ କେତେ ବାଗରେ ନୀତିରେ ରହିବାର ପରାମର୍ଶ ବି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି। ଆମ ଋଷିମାନେ ମଧ୍ୟ କୋଉ କାଳରୁ ସବୁ ଘଟରେ ଈଶ୍ୱର ବିରାଜମାନ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଧର୍ମ ହିଁ ପୃଥିବୀକୁ ଧରିରଖିଛି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଯାଇଛନ୍ତି। ଅଥଚ, ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ କାହିଁକି ଦୂରତାମାନେ ରହିଛନ୍ତି, ଭାଗ୍ୟବାଦ ଶଇତାନ ହୋଇ ବସିଛି ଓ ଯେଝା କର୍ମ ନେଇ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ ବୋଲି କେତେ କେତେ ଛଳରେ ଆମ ବିବେକର ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ରଜା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି। ଶିଶୁ-ସାହିତ୍ୟର ଲେଖକମାନେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଏହିସବୁ ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ଏହିସବୁ ବିଡ଼ମ୍ବନାର କିପରି ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବେ

କେଜାଣି ? ସମ୍ଭବତଃ ବଡ଼ ଝଅକ ମାରିଲା ପରି ନିଜ ଉଦରସଂସ୍ଥାନ ତଥା ତଦନୁରୂପ ସିଦ୍ଧିଗୁଡ଼ିକର ଦାଣ୍ଡରେ ପୁରୁଣା ତିରଣଗୁଡ଼ିକୁ କାମୁଡ଼ି ନିଜ କ୍ଲେଶପ୍ରୟାସର ହଇରାଣିଆ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନାପୁଅ ଭଳି ଚାଲୁଥିବେ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥିବାବେଳେ ସତେଅବା ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମାଙ୍କର ପିତାମହଙ୍କ ଭଳି କଥାମାନଙ୍କୁ ସର୍ଜି ପକାଉଥିବେ। ଏଭଳି କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣର ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଲାଭ କରୁଥିବେ। ଆମ ଶିଶୁଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ କେତେ କାକ, କେତେ ଶୃଗାଳ ଓ କେତେ କେତେ ସହଜ ସମାଧାନଛଳରେ କେତେ କେତେ ଚାତୁରୀ। ଶିଶୁକବିତାମାନଙ୍କରେ କେତେ ନା କେତେ ବେହେଲ। ଭୁଲାଇ ନେବାର ବଙ୍କା ତଥା ସିଧା କେତେ ଶବ୍ଦଖେଳରେ କେତେ କେତେ ଅବାନ୍ତର ଉଡ଼ୁମ୍ବର କଥାମାନ। ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ଏତେଟିକିଏ ବି କିଛି ନାହିଁ। ଲେଖକର ଜୀବନରେ ଯଦି ଆହ୍ୱାନ ନାହିଁ, ସିଏ ନିଜ କାରିଗରୀର ପେଡ଼ିମାନଙ୍କରୁ ଯେତେ ଯାହା ଝୁମୁକା, ଝୁର୍‌ଝୁରି କିମ୍ବା ପେଏଁକାଳୀ ବାହାର କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ବୁଡ଼ା କରିପକାଇବ ସିନା, ଆହ୍ୱାନଘରେ ମୋଟେ କୌଣସି ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ। ଭାରି ଭାବପ୍ରବଣ ଭାବରେ ଜିଜ୍ଞାସାମାନଙ୍କୁ ମାରି ପକାଇବ। ପିଲାଟିଏ ଇସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ତାକୁ ବିହ୍ୱଳ କରି ପକାଉଥିବ ସିନା, ମାତ୍ର ସିଏ ବଡ଼ ହୋଇ ଇସ୍କୁଲବର୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ପାରିହୋଇ ଯିବାପରେ ସତେଅବା ନିତାନ୍ତ ନାନା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ବଡ଼ଙ୍କ ପରି ହୋଇଯିବ-ଆପଣା ନିମନ୍ତେ ଉଢୁଆଳଟିଏ ଖୋଜି ସେହିଠାରେ ହିଁ ମଞ୍ଜିଟିଏ ପୋତି ରହିଯିବ। ଏହି ଯାବତୀୟ ଗୁଳାକୁ ଆଦରି ନେଇ ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ୍ ସଫଳତା ପାଇଲା ବୋଲି ନିଜକୁ ବୋଧ ଦେଉଥିବା ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୁହାଗୁଡ଼ିକରେ ଖାପ ଖାଇଯିବ। ପୁରୁଣା ଠାକୁରମାନଙ୍କର ପର୍ବ ପାଳନ କରିବ। ନିଜ ଭିତରକୁ ଉଖାରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଧର୍ମ ସିଏ କରିବ ନାହିଁ।

ତେଣୁ, ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଆଣିଦେବ। ଏକ ସ୍ୱାନ ଭୂମି ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାର ଅବଲମ୍ବନ ଭିତରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ଜୀବନବିଶ୍ୱର ଆଲୋଡ଼ନ ଆଣିଦେବ। ଏକ ଅନ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁ-ପାଠକକୁ ସମ୍ପଦବାନ୍ କରି ଆଣିବାଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରିବ। ସଂକଳ୍ପଶକ୍ତି ଦେବ, ସାହସ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତାଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟିକରି ପାରୁଥିବ। ଆଦୌ ଶୀତଳ କରି ଦେବନାହିଁ। ଶିଶୁକୁ ତାହା ଭୁବନଯାକର ବାରତା ଆଣିଦେବ। ସେହି ଭୁବନ ହେଉଛି ଏକ ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନାର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉପରେ ବିଚାର କଲେ ଯାହା ଆଗକୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆସୁଛି, ତାହା ସହିତ ଅତୀତର ତଥାକଥିତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଯୁଗଗୁଡ଼ିକର ତୁଳନା ବି କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ଦେଶମାନ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ସବୁ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ

ଆସୁଛନ୍ତି- ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ଦେଇପାରିଲେ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁଯୋଗ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିପାରୁଛି । ସେଠାରେ ଯଦି ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି, ଆମ ଦେଶରେ ଅଥବା ଆମ ଗାଆଁରେ କାହିଁକି ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ ? ଆମ ଭାଷାର ଶିଶୁକବିତା କିମ୍ବା ଶିଶୁଗଳ୍ପଟିଏ କାହିଁକି ଆମ୍ଭ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଭିତରଆଡ଼କୁ ଉଖାରିଦେଇ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରି ପାରେ ନାହିଁ ? ଯେତେବେଳେ ଆମ ଭୂଇଁର ଦୁଇ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ଦିନାକେତେ ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଟିଏ ଲାଗିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ପିଲାଙ୍କୁ ଟେହି ଦେବେବୋଲି ମନସ୍ଥକରି ଜଣେ କବି ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବଳଭଦ୍ରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କାର୍‌ଗିଲ୍‌ଯାଏ ପଠାଇଦେଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ପାକିସ୍ତାନର ପିଲାଟିଏ ସତକୁ ସତ କ'ଣ ଭାବୁଥିବ ବା ନଥିବ, ସେହି ବିଷୟରେ ଆମ ଏପଟର ପିଲାମାନଙ୍କର ମନରେ ସେଭଳି ପ୍ରଶ୍ନଟିଏ ଜାଗ୍ରତ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଏପଟ ତଥା ସେପଟ ଗୋଟିଏ ପିଲାର ଚିତ୍ତରେ କେଉଁଟି ଅଧିକ ଗଭୀର ଆନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତା ଏବଂ ଯାବତୀୟ ପକ୍ଷଲାଗି ନିଶ୍ଚୟ ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ ଆଲୋଡ଼ନର କାରଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ଆମ ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଚାରିପାଖରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ବିମୂଢ଼ କରି ରଖିଥିବା ଘାଆଗୁଡ଼ିକୁ ଉଖାରି ଶିଖନ୍ତୁ, ଏକ ସୁସ୍ଥ ବୃହତ୍ତର ଭାଗ୍ୟର କଳ୍ପନା କରିପାରନ୍ତୁ, ଆମ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ କାହିଁକି ତାହା ଇଚ୍ଛା କରି ପାରୁନାହିଁ ? ରୀତିଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବା ସକାଶେ ସାହିତ୍ୟକୁ କାହିଁକି ଅଫିମ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଧୂର୍ତ୍ତତା କରିବାରେ ଲାଗିଛି ?

ସଭାଯୁଗର ସେହି ମରହଟ୍ଟୀ କଳ୍ପନାରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଚିଦ୍‌ବିଳାସ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଆମର ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ, ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କଗତ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ମୂଳଭୂତ ଭାବରେ ବଦଳି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଥୋକାଏ ସେହି ବିଳାସର ଅଲକ୍ଷଣା ସ୍ତରଟାରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ମହୁଫେଣାଟାକୁ ଘେରି ପ୍ରାୟ ଏକ ଉଦରଭରା ଆନନ୍ଦରେ ଭରଭର ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଚିଦ୍‌ବିସ୍ତାରର ସେହି ଅନ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଥଟିକୁ ହୁଏତ ମନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଛୁ । ତେଣୁ, ଶିଶୁ-ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଳାସର ସ୍ତରରେ-ସାଧୁବାଣୀ ଶୁଣାଇ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରିବା ମଧ୍ୟ ଏକ ବିଳାସ-ରହିଛୁ । ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସତେଅବା ଆମର ସେଇ ଚିହ୍ନା ବେଢ଼ାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ବସାଇ ଆନନ୍ଦ ଭୁଞ୍ଜାଇବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଏହି ଦେଶ, ଆମର ଏହି ଓଡ଼ିଶା ଓ ତେଣୁ ଆମ ନିଜ ଗାଆଁଟା ମଧ୍ୟ ଆମ ଆଣ୍ଠୁକୁଡ଼ା ଦେବତାମାନଙ୍କର ଫାଶଭିତରେ ଚିରଦିନ ବନ୍ଧା ହୋଇରହିବ ଏବଂ ଅପେକ୍ଷମାଣ ସକଳ ଆଲୋକ ନିମନ୍ତେ ଦୁଆର କିଳି ବସିଥିବ, ଆମେ ହୁଏତ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ଖଳଚକ୍ରାନ୍ତର ଅଳ୍ପତା ଭିତରେ ରହିଯିବାକୁ ହିଁ ନିରାପଦ ମଣୁଛୁ । ନାଇଁ, କ୍ରମେ

ପିଲାମାନେ ଆମ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟରୁ ଏପରି କିଛି ପ୍ରଚୋଦନା ଲାଭ କରନ୍ତୁ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ସେମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ବୃହତ୍ତର ବିଶ୍ୱପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଗୁଡ଼ିକର ପରିଧିକୁ ଭୂମିରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ନିଜର ସାନ ଗାଆଁଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିପାରିବେ। ନିଜ ଇସ୍କୁଲ ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ଉଙ୍କିମାରି ଅନାଇବାକୁ ସାହସ କରିବେ। ନିଜ ଗାଆଁର ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ ଇସ୍କୁଲକୁ ଆସୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗାଆଁର ପିଲାବୋଲି ସୁମାରି କରି ଶିଖିବେ ଏବଂ ଉତ୍ସବଦିବସ ମାନଙ୍କରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଇସ୍କୁଲକୁ ଡାକିଆଣି ଜାତୀୟପତାକା ତଳେ ଆପଣା ସହିତ ଏକାଠି ଛିଡ଼ା କରାଇବେ। ଶିକ୍ଷକ ଏତେଯାଏ ରାଜୀ ନ ହେଲେ ସେମାନେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଖରେ ଆକଟ କରିବେ। ଏହି ପତାକାରେ କେବଳ ପାଠ ପଢୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ନୁହେଁ, ଗାଆଁରେ ଥିବା ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ସମାନ ଭାଗ ରହିଛି, ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ସେମାନେ ନିଜର କେବଳ ଭାବପ୍ରବଣ ହୃଦୟରେ ନୁହେଁ, ନିଜ ଦେହର ମାଂସକୋଷ ଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବେ। ତେବେ, ସେହି ପିଲାମାନେ ବଡ଼ହୋଇ ଏହି ଦେଶନାମକ ଭୁବନଟିକୁ ପୂରାପୂରି ଏକ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଦେଖିବେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କିଦ୍‌ରେ ଗଢ଼ିବାରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇପାରିବେ। ସେମାନେ ଆମକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବେ, ଆମ କାନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ପାଦଦେଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବେ। ଦ୍ୱିଜ ହେବେ। ଏହି ଅତିକ୍ରମ ହିଁ ତ ସକଳ ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟର ସବାଆଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିପାରିବା ଉଚିତ। ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅତିକ୍ରମଣ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରାଇବାର ସମର୍ଥ ହେଉ। ଡରୁଆମାନେ ନିଜର ଗାରଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ହିଁ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାର ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରୟାସ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି। ଭାରତବର୍ଷ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ରମେ ସେହି ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରୟାସଗୁଡ଼ିକର ଶିକାର ହୋଇ ଯାଉଛି। ଭାରି ସଢ଼ି ପଚି ଯାଉଛି। ସେହି ଚକ୍ର ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇ ସାହିତ୍ୟଟା ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ହେବାର ମିଛ କୋଳାହଳଗୁଡ଼ିକର ଆଳରେ ଏକ ଧ୍ୱଜଭଙ୍ଗ ରୋଗୀର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗୁଡ଼ିକୁ ଭୋଗ କରୁଛି। ଆମ ପିଲାମାନେ ଆମପରି ମୋଟେ ନ ହୁଅନ୍ତୁ। ସେମାନେ ଆମକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତୁ, ଆମକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଆନ୍ତୁ। ଶିଶୁସାହିତ୍ୟ ଏହି ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଟିରେ catalyst ହୋଇ ବାହାରୁ। ଶିଶୁସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ସର୍ବବିଧ ବିତର୍କରେ ଏହି କଥାଟିର ହିଁ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ହେଉ। ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ବସାଇ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଯଦି ସାହସ ନହେଉଛି, ତେବେ କେବଳ ସେହିମାନେ ହିଁ ଏକାଠି ବସନ୍ତୁ। ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୁଅନ୍ତୁ।

ବର୍ତ୍ତିକା, ଦଶହରା ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୨

✸

ଗଦ୍ୟମୟ ପୃଥିବୀ

ବଙ୍ଗଳା ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ଗଜା ତରୁଣ କବି-ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁକାନ୍ତ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ। ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନି ଘଟିଥିଲା, କବି ସୁକାନ୍ତ ତାହାରି ସର୍ବୋତ୍ତମ ଅବଦାନ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି। ୧୯୪୫ ବେଳକୁ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପହଞ୍ଚି ସେତେବେଳେ ସହଧ୍ୟାୟୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲି, କବିଗୁରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ପରେ କିଏ ବଙ୍ଗଳା ସମସାମୟିକ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଲୋଡ଼ନକାରୀ ଆଖିଟିଏ ଯୋଗାଇଦେବ, ତାହାରି ଅପେକ୍ଷା ରହିଥିବା ସମୟରେ ହିଁ ଏହି ତରୁଣ କବି ସତେ ଅବା ଅଚାନକ ଆସି ଧରାପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ। କୋଉ ଅନାମଧେୟ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ଦରିଦ୍ର ପରିବାରରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ। ଚାରିପାଖରେ ଚଳନ୍ତି ମଣିଷମାନଙ୍କର ମେଳରେ ପୃଥିବୀଟିକୁ ପରଖି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେ ପ୍ରାୟ ଏକାବେଳେକେ ରାଜନୀତି ଓ କବିତା ଦୁଇଟାଯାକ ଫାଶ ଭିତରେ ଯାଇ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ। ଅଚିରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ବିପର୍ଯ୍ୟୟତା ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସୁକାନ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସେବାକାର୍ଯ୍ୟ ଭିତରକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲା। ସେହି ସମୟରେ ସ୍ୱୟଂ ଉପାସ ଓ ଭୋକକୁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ କମ୍ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିବ ? ସୁକାନ୍ତ ଯକ୍ଷ୍ମାରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ଏବଂ ପୃଥିବୀରୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ। ବାଇଶି ତେଇଶି ବର୍ଷ ବୟସର ସ୍ୱପ୍ନୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ସେହି ସମୟଟିରେ ଏଠୁ ଚାଲିଯିବା ସକାଶେ କଣେ କଣେ ପୃଥିବୀକୁ କାହିଁକି ଆସିଥାନ୍ତି କେଜାଣି ?

ବନ୍ଧୁମାନେ ବେଳେବେଳେ କହୁଥିଲେ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ନିଜ କାବ୍ୟବିଚରଣର ଶେଷ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ସିଏ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ସର୍ବତ୍ର ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଖୁବ୍ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ କବିଟି 'ମାଟିର କାଛାକାଛି' ରହିଛି, ତାହାରି ଗାନ୍‌କୁ ଶୁଣିବା ନିମନ୍ତେ କାନ ଡେରି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ। ସେହି ଅନାଗତ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମଧର୍ମୀଟି ଆସି 'ଅଜ୍ଞାତ ମନର' ଏବଂ 'ଅଖ୍ୟାତ ଜନର' ମନର ବେଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଷାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ କରୁ ବୋଲି ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇଥିଲେ। ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ସେହି ସ୍ଥାନଟିର ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ସୁକାନ୍ତ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ବୋଲି ଏକ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ସ୍ପର୍ଶ ସତେଅବା ତାଙ୍କର ସେହି ପ୍ରଥମ ଆବିର୍ଭାବ ସମୟରୁ ହିଁ ମିଳି ଯାଇଥିଲା ପରି ବହୁତ ବହୁତଙ୍କର ମନେ ବି ହେଲା। ତରୁଣ ବଙ୍ଗ ତାଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଚିହ୍ନି ନେଇ ପାରିଥିଲା। ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅନୁଭବ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ, ଇଏ କେବଳ ତଥାକଥିତ ଜଣେ କବି ନୁହନ୍ତି-ସକଳବିଧ ଅର୍ଥରେ ଏକ

ସଂପୃକ୍ତି, ଏକ ସଙ୍ଗୀ-ତାଙ୍କର ରଚନାଗୁଡ଼ିକରେ ଆକାଶମାନେ ମୋଟେ ଏହି ମାଟିଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଯିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁନାହାନ୍ତି । ସୁକାନ୍ତ ଅଠର ବର୍ଷ ପୂରୁଥିବାର ଅବସରରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଣେ ଏକ ସୁକାନ୍ତୀୟ କବିତା ଲେଖିଲେ । ସିଗାରେଟ୍‌ର ଜଳନ୍ତା ଝୁଲ ହୋଇ ପୃଥ୍ୱୀଯାକର ବାଟ ଓଗାଳି ବସିଥିବା ମିଛ ହର୍ମ୍ୟଟାକୁ କାଳି ପାଉଁଶ କରିଦେବାକୁ ନିଜ ପାଖରେ ସଂକଳ୍ପ କଲେ । ପ୍ରେରଣା ରୂପେ ଲେନିନ୍‌ଙ୍କର ଆବାହନ କଲେ ଏବଂ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛୁ, ତୁମେ ଆସ ଓ ଆମ ହାତଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ଆଗକୁ ନେଇଯାଅ ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀ ଆଗରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ କହି ବି ପାରିଲେ । ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ର ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ନୁହେଁ, ପୂର୍ଣ୍ଣ କପଟରହିତ ଭାବରେ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣସମ୍ମତର ଆତ୍ମନିବେଦନର ଆକୃତିରେ । ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ, ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷ ନାମକ ଆମର ଏହି ପୂରା ଦେଶଟା ହିଁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯିବାକୁ ତରତର ହେଉଥିଲା ।

ସେହି ଅଳପ ମିଆଦଟି ଭିତରେ ସୁକାନ୍ତ ଆଉ କେତେ ବା ଲେଖି ପାରିଥାନ୍ତେ ? ତଥାପି, ଯେତିକି ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଦେଇଗଲେ ତାହାହିଁ ସକଳ ସକାରାତ୍ମକତା ସହିତ ନୂଆ ହୋଇ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା ପାଇଁ ସଜ ହେଉଥିବା ଏକ ସଦ୍ୟସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ନମୁନା ହୋଇ ହିଁ ରହିଗଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ନିପଟ କବିଟିଏ ଅଥବା ଲେଖକଟିଏ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଭାରତରେ ସାହିତ୍ୟ ସେତେବେଳ ଯାଏ ସମ୍ଭବତଃ କାହାକୁ ଖଳ ପ୍ରରୋଚନାଟିଏ ଦେବାଲାଗି ଆରମ୍ଭ କରିନଥିଲା । ସୁକାନ୍ତଙ୍କର ଗୋଟିଏ କବିତା-ସଂଗ୍ରହର ନାମ ହେଉଛି 'ଛାଡ଼ପତ୍ର' ଏବଂ ସେଥିରେ ସର୍ବଶେଷ କବିତାଟିର ଶୀର୍ଷକ ହେଉଛି 'ଛାଡ଼ପତ୍ର' । ମାତ୍ର ଚାରୋଟି ପଂକ୍ତିର କବିତାଟିଏ, କବିଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଏକ ଘୋଷଣାପତ୍ର ସଦୃଶ । ମର୍ମାର୍ଥଟା କହିଦେବ ଯେ କ୍ଷୁଧାର ଜ୍ୱାଳାରେ ସାରା ପୃଥିବୀଟା ହିଁ ଗଦ୍ୟମୟ ହୋଇଗଲାଣି, ତେଣୁ, "କବିତା, ତୋମାୟ ଆଜକେ ଦିଲେମ୍ ଛୁଟି ।" କାରଣ ଏହି ନୂତନ ବୋଧପଟଟା ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା-ଆକାଶର ଜହ୍ନଟା ମଧ୍ୟ ପଟେ ରୁଟି ପରି ସତେ ଅବା ଖାଲି ଝଲମଲ ହେବାରେ ଲାଗିଲାଣି । ତେଣୁ, ପୃଥିବୀଟା ଯେତେବେଳେ ଗଦ୍ୟମୟ ହୋଇ ବସିଲାଣି, ସେତେବେଳେ କବିତା ପାଇଁ ଫୁରସତ ବା କାହିଁ ?

ଅନେକେ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଉଦାହରଣମାନ ଦେଇ କହନ୍ତି ଯେ ପ୍ରଥମେ କେବଳ କାବ୍ୟ ଥିଲା, ପଦ୍ୟ ହିଁ ଥିଲା । ଗଦ୍ୟରେ ସଂସାର ଚଳୁଥିଲା, ସଭାରେ କାବ୍ୟ ତଥା ସାହିତ୍ୟର ବିଶେଷ ରସଗୁଡ଼ିକୁ ପରଷା ହେଉଥିଲା । ଗଦ୍ୟକୁ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇବାର ନ୍ୟାୟତଃ କୌଣସି ପ୍ରୟାସ ନଥିଲା, କାରଣ ତଦ୍ୱାରା ଔଚିତ୍ୟଟା

ମୋଟେ ରହି ପାରୁନଥିଲା । ସଭାଟା ଯଦି ଅବିକଳ ଜୀବନଟା ପରି ହୋଇ ରହିବ, ତେବେ ସଭାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ମଣିଖୁମ୍ବବତ୍ ଶୋଭା ପାଉଥିବା ବିଶେଷ ଏବଂ ବଳୀୟାନ୍‌ମାନେ ଆଉ ମୋଟେ ସଭାକୁ ମନ କରିବେ ନାହିଁ । ଯଦି ପୋଷାକୀଟା ତୁଚ୍ଛା ଆଠପହରୀ ସଦୃଶ ଦେଖାଯିବ, ତେବେ ତାହାକୁ ପୋଷାକୀ ବୋଲି କୁହାଯିବ ବା କାହିଁକି ? ପୁନଶ୍ଚ, ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରାପ୍ତ ସଭାକବିମାନେ ଯଦି ଅନୁଗ୍ରହକାରୀ ମହାବତ୍ସଳ-ମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ କାବ୍ୟର ରସାତ୍ମକ ପଦ୍ୟମଣ୍ଡଳ ଗୁଡ଼ିକର ଭଳି ଭଳି ଅବକାଶ ସୃଷ୍ଟି କରି ନ ପାରିବେ, ତେବେ ସେହି ସଭାମାନଙ୍କର ପୁଣି ଆଉ କି କଦର କାହିଁକି ରହିବ ? ସାହିତ୍ୟ ପଛେ ଚୂଲୀକି ଯାଉ, ସରସ୍ୱତୀ ପଛେ ଥୟ ଧରି କିଛିକ୍ଷଣ ତୁନି ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତୁ, ତଥାପି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ବାନରୀ ପରି ଅବଶ୍ୟ ନାଚିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଜୀବନ ନାମକ ଏହି ତୁଚ୍ଛା ରଙ୍କୁଟା ମଧ୍ୟ ଚକଚକ ଆଉ କ'ଣ ପରି ଦୃଶ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯେକୌଣସି କବିତାପାଠର ଉତ୍ସବରେ କବିମାନେ ଗେହ୍ଲା ଚକଚକ ହୋଇ କେତେ କ'ଣ ବାଗିର୍ ଦେଖା ନ ଯାଆନ୍ତି ! ସତକୁ ସତ ଜୀବନରେ କୌଣସି ନାୟକ ସହିତ ଭେଟ ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ଜଣେ ନାୟିକାବତ୍ ଅନୁଭବ କରୁଥାଆନ୍ତି । ନିପଟ କବିଟିଏ ମୁଁ-ବୋଲି ଭାବି ସତେଅବା କେଉଁ ଉଆସଟାର କାମସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି । କହିଲୁ ବାବୁ ପ୍ରବନ୍ଧକାର, "ମୁଁ ନିପଟ ପ୍ରବନ୍ଧକାରଟିଏ" ବୋଲି ତୁ ବାଉଳାରେ ମଧ୍ୟ କେବେ କହି ପାରିବୁ କି ?

ଖୁବ୍ ଅପବାଦଟାଏ ରହିଆସିଛି ଯେ, ସାହିତ୍ୟରେ ଆଗ ପଦ୍ୟ ଓ ଆଗ କବିତା । ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ଗଦ୍ୟ । ତଥାପି ଅଚିରେ ଧରାପଡ଼ିଯାଏ ଯେ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁତ ବହୁତ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବି ରହିଛି । ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନତର ଦୁଇଟିଯାକ ବଡ଼ ଉପନିଷଦ-ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଏବଂ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ-ଏମାନେ ଗଦ୍ୟରେ ଫନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ବେଦରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରଶ୍ନୋପନିଷଦ ଏବଂ କେନୋପନିଷଦ-ସାନ ପୋଥି ଦୁଇଟିଯାକ ଗଦ୍ୟରେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ତଥ୍ୟ କହୁଛି ଯେ, ଯେଉଁ ଶ୍ରମିକମାନେ ପିରାମିଡ଼ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣରେ ବେଠି କରୁଥିଲେ, ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରୁ ଉତ୍ପାଟିତ କରିନେଇ ଯେଉଁ କୃଷ୍ଣକାୟମାନଙ୍କୁ ଆମେରିକାରେ ପଣ୍ୟବତ୍ କିଣାବିକା କରା ଯାଉଥିଲା, ସେମାନେ ଦିନମାନ ଦୁଷ୍ଟ ଭାଗ୍ୟଟା ପାଖରେ ପେଷି ହେବା ପରେ ରାତିରେ ପଦ୍ୟରେ ହିଁ ସ୍ୱଦୁଃଖଗୁଡ଼ିକୁ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ପଦ୍ୟ ତଥା ଗୀତର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ କଷଣକବଳିତ ନିତ୍ୟଜୀବନରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଶ୍ଲଥନ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ କି ,? ଏବେ ବି ତ ପୃଥ୍ୱୀର କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ସେହି ପ୍ରକାରେ ଦୁଃସହଗୁଡ଼ିକୁ ତଥାପି ସହନୀୟ କରି ନେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ଚାଲିଛି, ରାତିମାନେ ଅବଶ୍ୟ ପାହିବେ ବୋଲି ଆଶା କରି ହେଉଛି । ଏହା ଆଦୌ ଏକ

ଭାଗ୍ୟବାଦ ନୁହେଁ, ଆମ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ସତେଅବା ଅସଲ ଆଉ କ'ଣ ସବୁ ଲାଗି ଜାଗରୂକ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଭିତରେ ସଦାପ୍ରୟାସୀ ସେହି ପରମ ବିଧାତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କୂଟ ।

ବିଚରା ରାଜାମାନଙ୍କର କଥା ଖୁବ୍ ବୁଝି ହେଉଛି । ବିଶେଷ କରି ସେହି ସଭାପ୍ରଶସ୍ତିକାଳର ସାହିତ୍ୟଟାର ଯୁଗରେ । ରାଜାପଦ ବା ରାଜାପଣ ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ବିଧାତାଙ୍କ ସହିତ ଏକ ବୁଝାମଣା କରି ଏମନ୍ତ ଖାସ୍ ପରିପାଟୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ନିରୂପିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଭୂମିକାଟି ହିଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସକଳ ପରିଚୟକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗିଳିପକାଉଥିଲା । ରଜା ଅମୁକ କାଟର ବା ସମୁକ କିସମର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ଆଦୌ ଜଣା ନପଡୁ ପଛକେ, ତାଙ୍କୁ ଏହିଭଳି ବା ସେହିଭଳି ଏକ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସେହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ସୂଚାଇଦେବା ନିମନ୍ତେ ସଭାରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ଧର୍ମରୁ ହୁଡ଼ି ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ହେବାର ଅବକାଶ ନ ଥିଲା । ବଡ଼ କଷ୍ଟଦାୟକ ଜୀବନ ହୋଇଥିବ ସେଇଟା । ତେଣୁ ରଜାଗଣ ରାଜଧର୍ମ ପାଳନ କରି କରି ନିଶ୍ଚୟ ବଡ଼ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡୁଥିବେ ଏବଂ ତେଣୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅନ୍ୟ ଭଳି ଚିତ୍ତପ୍ରସନ୍ନତା ନିମନ୍ତେ ଆକୁଳ ହୋଇ ପଡୁଥିବେ । ଧର୍ମପାଳନର ଗଦ୍ୟଟାରୁ କିଛି ଦଣ୍ଡ ମୁକୁଳିଯାଇ ପାରିବାକୁ ପଦ୍ୟକୁ ଲୋଡୁଥିବେ । କବିମାନଙ୍କୁ, ଚାରଣମାନଙ୍କୁ ତଥା ବୟସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବେ । ଏପରିକି, ସଭାପଣ୍ଡିତ ଅଥବା ସଭାକବିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ନାମରେ କିଛି କାବ୍ୟନାଟକାଦି ଲେଖାଇ ନେଇ ତରିଯିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ମୂଳ ଅମଳର ରୀତିଟା କ୍ରମେ ଏକ ପରମ୍ପରାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସବା ଆଗ ରାଜସଭାର ପ୍ରାୟ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଇବାର ଏକାଧିକ ଉପକ୍ରମ ଫାନ୍ଦିଆଣି ସତେଅବା ଜୀବନର ବାହାରକୁ କେତେକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଖିସ୍କିଯାଇ କିଛି ଲେଖିବାକୁ କାବ୍ୟବିନୋଦନ ବୋଲି କ୍ରମେ କୁହାଗଲା କି ? ଯାବତୀୟ ଦୈନନ୍ଦିନତା ତ ଗଦ୍ୟରେ ଚାଲୁଥିଲା ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକ ବିଶେଷ ଚିହ୍ନରେ ଏହି ଅନ୍ୟ କର୍ମାଚରଣକୁ କଳାତ୍ମକତା ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା କି ?

ମନେହେଉଛି, କବି ସୁକାନ୍ତ ଧର୍ମତଃ ଆଉଏକ ଆକର୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଟାଣିହୋଇ କବିତା ପାଖରୁ ଛୁଟି ମାଗିନେବା ଅର୍ଥାତ୍ କବିତାକୁ ଛୁଟି ଦେବାର ନୂଆ ଉତ୍ଥାପନଟିଏ କରିଛନ୍ତି । ସେ କାଳର ରଜାମାନେ ସିନା ନାହାନ୍ତି ମାତ୍ର ରଜାମାନେ ତ ତଥାପି ଅଛନ୍ତି । ଭଳି ଭଳି ଅସାହିତ୍ୟିକତାର ଦରବାରମାନ ବସାଇ ସାହିତ୍ୟିକତାର କେଳିକୁଞ୍ଜମାନ ମେଲି ଦେଇଛନ୍ତି; ଏବଂ ଗଦ୍ୟ ଅଛି, କବିତା ବି ଅଛି । ଗଦ୍ୟ ଓ କବିତା ଉଭୟେ ରହିଛନ୍ତି । ଚିରକାଳକୁ ରହିବେ । ମାଟି ଅଲବତ ରହିବ,

ନହେଲେ ମାଠିଆମାନେ ମଧ୍ୟ ଗଢ଼ାହେବେ କିପରି ? ମାଟି, ଏହି ମାଟିଟା ମାଠିଆମାନ ଗଢ଼ି ଥୋଇଦେବାର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବଦା ଉଜ୍ଜୀବିତ କରି ରଖିଥିବ । ହଁ, ଜହ୍ନଟାକୁ ଦେଖି କୌଣସି ମୁଗ୍ଧ କବି ଏଠାଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ ନ କରି ସିଏ ଜହ୍ନଟା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ରୁଟି ଝଲମଲ ହେଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବ । ରୁଟି ତାକୁ ଜହ୍ନକୁ ଦେଖିବାର ପ୍ରେରଣା ଦେବ ଏବଂ ଜହ୍ନ ମଧ୍ୟ ରୁଟି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେରଣା ଦେବ । ରୁଟିରୁ ଜହ୍ନଟାଏ ଏକ ସେତୁ ଯେ ପଡ଼ିଛି, ଏପରି ଏକ ଅନ୍ୟ ଭାବପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷର ଭାଜନ ହେଲେ ତାକୁ ଜହ୍ନ ମୋଟେ ଗାଳି ଦେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବ ନାହିଁ । ଖାଲି ରୁଟିର ଜୀବନ, ଖାଲି ରୁଟି ପାଇଁ, ଅଧିକରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପାଇଁ ଜୀବନ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବୀଭତ୍ସ ଜୀବନ ଏବଂ ଖାଲି ଜହ୍ନକୁ ନେଇ ଅର୍ଥାତ୍, ଜହ୍ନର କୌଣସି ଐକାନ୍ତିକତା ମଧ୍ୟକୁ ଲୋସଡ଼ି ପଡ଼ି ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଖାସ୍ ମକାରଟାର ଅତିପ୍ରଦର୍ଶନ, ସେଇଟା ତ ସର୍ବବିଧ ଅର୍ଥରେ ଆମକୁ ଆହୁରି ବହୁଗୁଣ ବୀଭତ୍ସତା ମଧ୍ୟରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । କବି ସୁକାନ୍ତ ସେହି ଯୋଡ଼ାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଏକ ବିରୋଧ ରହିବାର ଦେଖିପାରିଛନ୍ତି । ସିଏ ନିଜେ ରୁଟିର ପକ୍ଷଟିକୁ କଦାପି ଛାଡ଼ି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜହ୍ନଟାର ମାୟାଟାକୁ ଆଉ ଲୋଡ଼ିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ।

ରୁଟି କହିଲେ ଭୋକକୁ ବୁଝାଏ । ତୁମ ଆମଙ୍କର ବୁଝିବାଭଳି ଭାଷାରେ ପେଟର ଭୋକଟାକୁ ବୁଝାଏ । ପେଟ ପୂରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ନ ଦରକାର, ଏବଂ ଏଇଥିପାଇଁ ଏହି ପେଟ ଭରାଉଥିବା ରୁଟି ଲଗାଏତ୍ ସେହି କାଟର ବହୁ ବହୁ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଜୀବଟିର ଅନ୍ନମୟ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିରୂପିତ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ଜହ୍ନ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଭୋକକୁ ହିଁ ସୂଚିତ କରି ଦେଇଥାଏ । ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ଭିତରେ ଇଏ ଯେପରି ଏକାବେଳକେ ଏକାଧିକ ପ୍ରକାରର ଭୋକ । ଭୋକମାନେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ଥର ଏବଂ ଅନେକ ଆୟାମର । ନିତାନ୍ତ ମୋଟା ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା କହିଦେଇ ପାରିବ ଯେ, ଜହ୍ନର ଭୋକଟି ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ନର ଭୋକଟା ପ୍ରଥମେ ହିଁ ତୃପ୍ତ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ପେଟର ଏହି ଭୋକ, ରୁଟିର ସେହି ଚାହିଦାଟା ମେଣ୍ଟିଯିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଗଲେ ମଣିଷମାନେ ଆପେ ଆପେ ଯେ ତା'ପରେ ଜହ୍ନକୁ ମନ ବଳାଇବେ, ସେକଥା କଦାପି ନୁହେଁ । ସଜ୍ଜନମାନେ ତ ବରଂ ଆମକୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବେ ଯେ ଏପରି ଘଟଣା ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବଦା ଆଦୌ ଘଟିନାହିଁ । ବରଂ ଗୋଟାଏ ପେଟ ପୂରିଗଲେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ହୁଏତ ତଥାପି ଚାରିଟା ବା ପାଞ୍ଚଟା ପେଟ ନିମନ୍ତେ ଘୋର ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଆପଣାକୁ କେଡ଼େ ତତ୍ପର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସେଇଥିରୁ ପୃଥିବୀ ପ୍ରାୟ ଏକ ନିୟମ ସଦୃଶ

ଦୈତ୍ୟମାନଙ୍କର କବଳରେ ଯାଇ ପଡ଼ିରହିଛି । ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ପୃଥିବୀସ୍ଥ ନିତ୍ୟସ୍ଥିତିଟା ନିମନ୍ତେ ବଳ ଓ ଅକଲ ନ ପାଇବାରୁ ପ୍ରତିଭାକୁ ଜନ୍ମଜାତ ବୋଲି କହିବାକୁ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଦେଖାଦେଇଛି । ଏହି ଉତ୍ସାହଟି ପଛରେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଦୈତ୍ୟବତ୍ ହୃଦୟହୀନତା ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିନାହିଁ । ଏଠି ଜୀବନରେ ସବୁକିଛିକୁ ଯେତିକି ଜନ୍ମଜାତ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇଛି, ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନକୁ ସେତେ ଅଧିକ ଆଖିବୁଜା ଭାବରେ ଭାଗ୍ୟର ଅଧୀନ ବୋଲି ପ୍ରଚାର ହୋଇଛି । ଭାଗ୍ୟ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ବଳଶାଳୀ ବୋଲି କହି କୋଟି କୋଟି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ନିରାଟ ଅନ୍ନସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ବୋକା ବନାଇ ରଖାଯାଇଛି । ଏବଂ ଏହିଭଳି ସମାଜମାନଙ୍କରେ ରୁଟି ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ର ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟା ଅଲଗା ଅଲଗା ମହକୁମା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପାସନା କହିଲେ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କର ଖାସ୍ ଜହ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଜାବୁଡ଼ି ପଡ଼ିରହିବାର ଏକ ବିକଟାଳ ଦୈତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ହିଁ ବୁଝାଇ ଆସିଛି ।

ଥୋକେ ସାଧବଘରର ଦୁଲାଳ ହୋଇ ଜହ୍ନକୁ ହିଁ ଭୁଞ୍ଜିବେ ବୋଲି ସାମୁଦାୟିକ ଜୀବନର ବୃହତ୍ତର ମନୁଷ୍ୟଖଣ୍ଡଟା ଅନ୍ନ ଉତ୍ପାଦନର ସବାମୂଳ ଖଟଣିଟା ଭିତରେ ହାତ-ଗୋଡ଼ ତଥା ବିବେକଗୁଡ଼ିକୁ ଛନ୍ଦି ପଡ଼ି ରହିଥିବେ, ଏଇଟା ଏକ ଆସୁରିକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ବୋଲି କ୍ରମେ ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି କି ? ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ ଆହ୍ୱାନ ଏହି ତମାମ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି, ଯାହାଫଳରେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ପ୍ରଧାନତଃ ଉତ୍ତମମାନଙ୍କୁ ଜହ୍ନର ଖାସ୍ ଦାୟାଦ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ତୁଚ୍ଛ ଅନ୍ନସ୍ତରର ମିହନ୍ତଟା ସହିତ ଛନ୍ଦା ହୋଇ ରହି ଆସିଥିବା ମନୁଷ୍ୟାତ୍ମାମାନେ ଜାଗରୂକ ହେବାରେ ଲାଗିଲେଣି । ସେମାନେ ଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କିଛି ବାରତା ଓ କିଛି ଭରସା ବି ପାଇଗଲେଣି କି ? ସେମାନେ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ଶିଖିଲେଣି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଅସଲ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗୋଟିଏ କିଛି ରହିଛି, ଯାହାକି ସତକୁ ସତ ନାହିଁ ନାହିଁ ବୋଲି କହିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଭିତରୁ ସାହସ ପାଏ । ପରସ୍ପରକୁ ଏକ ନୂଆ ଛାଞ୍ଚରେ ଆବିଷ୍କାର କରେ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଏତେ ଏତେ ଅନ୍ନଗତ ସମ୍ଭାବନା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାହିଁକି ଅନ୍ନ ମିଳୁନଥିବ, ଆଉ କୋଉମାନଙ୍କର ସୁଖ ଭରଣା ନିମନ୍ତେ କ୍ଷେତରେ ଓ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଅନ୍ନକୁ ସମ୍ଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷସମୁଦ୍ରଟା କାହିଁକି ଅନ୍ନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବ, ଏହି ବାସ୍ତବ ପୃଥିବୀଟାର ପିଞ୍ଜରା ହାଡ଼ ତଳେ ରହି ମଣିଷ ପାଇଁ ଦିନରାତି କରାଉଥିବା ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ଆଚରଣ ବଦଳାଇ ଏପରି ନୂଆ ପ୍ରକାରେ ଚିନ୍ତା କଲେଣି କି ?

କ୍ରମେ ଧର୍ମମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଆପଣାର ଆଦତକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଏଣିକି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା କଲେଣି । ଆଗେ ତ ସେମାନେ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ପୃଥିବୀଯାକର ମଣିଷଙ୍କୁ ନିଜର ପଇତାଟାକୁ ପିନ୍ଧାଇବାର ମତଲବରେ କୁଆଡ଼େ କୁଆଡ଼େ ବାହାରି ଯାଉଥିଲେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକତର ନିଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗର କଥା କହୁଥିଲେ । ପୃଥିବୀଟାକୁ ମାୟା ବୋଲି କହି ନିଜ ନିଜର ଗାଦୀଗୁଡ଼ିକର ମେଦବୃଦ୍ଧି କରୁଥିଲେ । ଏବେ ସେମାନେ ସେବା-କାର୍ଯ୍ୟ କଲେଣି । ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ସମୟରେ ଭଳି ଭଳି ତ୍ରାଣସାମଗ୍ରୀ ନେଇ ପହଞ୍ଚି ବି ଗଲେଣି । ଆଗ ପୃଥିବୀଯାକ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ନର ଅନ୍ତତଃ ସର୍ବନିମ୍ନ ବରାଦ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କର କଦର ଅବଶ୍ୟ ବଢ଼ିବ ଏବଂ ଭେକର ଯେତେ ଯେତେ ଭେଦକୁ ଗୌଣ ବୋଲି ଜାଣି ଯେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପରସ୍ପରର କତି କତି ହୋଇ ଆସିବେ, ସେହି ପାଠଟାକୁ ଆମ ଧର୍ମମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଡଗଡଗ ହୋଇ ଶିଖି ବି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷକୁ ପେଟ ଭରି ଭରସା କରି ଅନ୍ନ ଉପଲବ୍ଧ ହେଲେ ଜହ୍ନର ବି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ସମ୍ପୃକ୍ତ ମଥାମାନେ କେତେ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ହିଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ପରିଣତ କରି ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଏକ ଆରେକକୁ ଏକ ନୂତନ ଐକ୍ୟ-ସାମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଏହି ନୂତନ ଉପଲବ୍ଧିଟାକୁ ଆମ୍ଭେ ଅନ୍ନ ଅଥବା ଜହ୍ନ କାହାର କରାମତି ବୋଲି କହିବା ? ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ନୂଆ ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟିବାକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଅସଲ ସର୍ବବିଧ ଆଗାମୀ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅନ୍ନରୁ ଜହ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ସଂଲଗ୍ନତା ହିଁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ ସେଇଟି ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀଟା କାହିଁକି ଆହୁରି ଶୀଘ୍ର ବୁଝୁନାହିଁ ବୋଲି ଆମର କବିଆତ୍ମାମାନେ ଖେଦ କରି ଏଣିକି ସେମାନେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ରୁଟିର ପଟରେ ରହିଛନ୍ତି ଓ କେବେହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଆକାଶର ଜହ୍ନଟା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ଆତୁରତା ସହିତ କହି ପକାଉଛନ୍ତି କି ? ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଜହ୍ନଟାକୁ ଆବୋରି ନେଇ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଗୁଟିଯାଏ, ଅନ୍ନଯାଏ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ଏହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାର୍ଗଟାରେ ହିଁ ଅସଲ ଭେଟ ହେବ ବୋଲି ସୂଚିତ କରି ଦେଉଛନ୍ତି କି ?

ସେଇ ପୁରାକାଳଟାରେ ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜହ୍ନଟା ଝଲମଲ ହେଉଥିବା ପିଠା କିମ୍ବା ରୁଟିଖଣ୍ଡ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ଜହ୍ନଟାର ଆଦୌ କୌଣସି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାନି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ଏବଂ ଝଲମଲ କରୁଥିବା ପିଠା ଅଥବା ରୁଟି ଖଣ୍ଡ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜହ୍ନଟା ପରି ଦିଶିଥିଲେ ବି ସୁନ୍ଦର ଜହ୍ନଟା ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଆପତ୍ତି କରିନଥାନ୍ତା । ସେକାଳରେ ବି ଆକାଶ ରହିଥିଲା, ଭୂଇଁରେ ଫସଲ ମଧ୍ୟ ଫଳୁଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ, ସେ କାଳରେ ରତ୍ନାକର ଦସ୍ୟୁମାନେ ଥିଲେ, ବାଲ୍ମୀକିମାନେ ବି ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ କବି ସୁକାନ୍ତ ମୋଟେ

ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜହ୍ନଟାକୁ ନିନ୍ଦାକରିବା ପାଇଁ କବିତା ଛାଡ଼ି ଗଦ୍ୟମୟତାକୁ ଆସିବେ ବୋଲି କବିତା ବିଚାରୀକୁ ଧମକ ଦେଇନଥିବେ । ସିଏ ପ୍ରତିବାଦଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ଜଣାଇଥିବେ । ମାତ୍ର ଜହ୍ନକୁ ତଳମୂଲ୍ୟର କୌଣସି ସ୍ତରକୁ ଟାଣିଆଣି ତାକୁ ଅପମାନ ଦେଲାଭଳି କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରିନଥିବେ କିମ୍ବା ରୁଟିକୁ ଜହ୍ନଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱଜଡ଼ିତ ବୋଲି ଆଦୌ କୌଣସି ଘୋଷଣା କରିନଥିବେ । ଏହି ଅଜବ ପୃଥିବୀରେ କିଛି ମଣିଷ ଖାସ୍ ଆକାଶ-ବିହାରୀ ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ମାଟିଟା ଆଡ଼କୁ ସଦା ବିମୁଖ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ମାଟି ସହିତ ମେହେନତ କରି ପୂରା ପୃଥିବୀକୁ ଅନ୍ନ ଯୋଗାଉଥିବା କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ଆକାଶ ଆଡ଼େ ଅନାଇ ପାରିବାର ଅଧିକାରରୁ ଲଜ୍ଜାହୀନ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଆପଣାର ଛାଡ଼ପତ୍ରରେ ତରୁଣ ସୁକାନ୍ତଙ୍କର କବିଚିତ୍ତଟି ଧର୍ମିତଃ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଉଠିଛି । ସେହି ପ୍ରତିବାଦର ଧାଡ଼ିଟା 'ମନୁଷ୍ୟ' ନାମକ ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ସଚେତନତା ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବାର ଏକ ମହିମାମୟ କ୍ଷଣଠାରୁ ଏଠି ବହୁତ କିଛି ଅଶାନ୍ତ କରି ରଖିଛି ଏବଂ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଆସିଛି । ପ୍ରତିବାଦ ସାହିତ୍ୟରେ ହୋଇଛି, ଧର୍ମରେ ହୋଇଛି, ଉଦରନାମକ ସେହି ବୃହତ୍ତମ ନିତ୍ୟ-ଜଞ୍ଜାଳର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁକ୍ଷଣ ହୋଇଛି, ହେଉଛି । ଏବଂ ଆମ ପୃଥ୍ୱୀଜୀବନର କବିମାନେ ଏଥିରେ ଧାତ୍ରୀରୂପେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଆମର କ୍ଷୁଧାମାନେ କାଳ କାଳ ଯାବତ ଆମର ଏହି ବହୁପ୍ରୟାସମୟ ପୃଥିବୀକୁ ଗଦ୍ୟମୟ କରି ଅବଶ୍ୟ ରଖିବେ ଏବଂ ଆମର କବିମାନଙ୍କୁ ସମୁଚିତ ପ୍ରକାରେ ଧର୍ମସ୍ଥ କରି ରଖିଥିବେ । ଅନ୍ନଟା ହିଁ ସବା ମୂଳରେ ସର୍ବତ୍ର ରହିଥିବ, କାହାକୁ ମୋଟେ ବାବାଜୀ ହେବାଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉନଥିବ । ମୋ ନିଜ ସେରମାଣଗୁଡ଼ିକୁ ସାତ କି ସତରଗୁଣ ଭରି ରଖି ମୁଁ ଅନ୍ନଟା ଜୀବନର ଅସଲ ଧ୍ୟେୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ବହଳ ଉପଦେଶମାନ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବି ଏବଂ କବି ମୋର ସେହି ଧୂର୍ତ୍ତତା ସହିତ ଯୁଝି ବାହାରିବ । ଏବଂ ଅନ୍ନସ୍ତରର ସମାଧାନଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେବାରେ ସମର୍ଥ ନହୋଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆହୁରି କଅଣ କେତେଟାକୁ ଉଚ୍ଚତର ବୋଲି କହି ଚାତୁରୀ କରୁଥିଲେ କବି ମୋତେ ଅଲବତ ଅଟକାଇ ବାହାରିବ । ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକତର ଉଚ୍ଚାଟ ସହିତ ରୁଟିର କଥା କହୁଥିବ, ଗଦ୍ୟ ହିଁ ଏଣିକି ମୁଖ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ସିଏ ସିଧା ଦରବାରଗୁଡ଼ାକ ସାମନାରେ ଅବଶ୍ୟ କହିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ମାତ୍ର ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ମନେ ରଖିବା ଯେ, ସିଏ ତଥାପି କବିତାକୁ ବର୍ଜନ କରିନଥିବ ।

ସବା ଆଗ ଅନ୍ନ, ସବା ଆଗ ପେଟ, ଆଗ ପେଟ ପୂରିବ, ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବା-ଏହାକୁ ଯଦି ଗଦ୍ୟମୟ ସ୍ତରରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ; ତେବେ ସର୍ବଦା ହିଁ ସ୍ୱୀକାରକରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ପୃଥିବୀ ସବୁବେଳେ ଗଦ୍ୟମୟ ହୋଇ ରହିଥିବ। ସବା ଆଗର ସୋପାନଟି ଗଦ୍ୟର ସୋପାନ। ପାଦଦେଶଟା ଅନ୍ନ, ଗଦ୍ୟ, ଉଦର, ଦୈନନ୍ଦିନତା । କୌଣ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଯଦି କେବେ ଏକ ନିରୁତା ଗଦ୍ୟମୟତା ଆସି ପୃଥିବୀରେ ରାଜତ୍ୱ କରିବ, ଅନ୍ନର ଚିନ୍ତା ରହିବ ନାହିଁ, କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଅନ୍ନ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ଆଦିର କୌଣସି ମାୟା ରହିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ୱପ୍ନମାନ ହିଁ ଦେଖୁଥିବ, ତେବେ ସିଏ ଏଠି ସୃଷ୍ଟିଛଡ଼ା ବହୁ ପ୍ରମାଦର କାରଣ ହେବ। ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ବର୍ବର ଇଚ୍ଛା ହିଁ ଏକାଧିକ ସ୍ତରରେ ଆମକୁ ଆମର ସ୍ଥାନ ତଥା ବଡ଼ ସାମୂହିକ ଜୀବନଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକରେ ନିତାନ୍ତ ଅଲକ୍ଷଣା କରି ରଖିଛି । ହଁ, କହ୍ନ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଭୋକ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ନ ହେଉଛି ସର୍ବପ୍ରଥମ ଭୋକ। ସେଇଟିର ସମାଧାନ ଉପରେ ହିଁ ଆମର ତଥାକଥିତ ମହତ୍ତର ଓ ବୃହତ୍ତର ଭୋକଗୁଡ଼ିକର ଭାଜନ ହେବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ। ମେରୁଦଣ୍ଡହୀନ କବିତା-ଲେଖକମାନେ ହିଁ ନିଜ ରଚିତ ଏତାଟିଏ ଅଥବା ଥେତାଟିଏ ପାଠ କରୁଥିବା ସମୟରେ ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ବେଶ୍ ଅଣଅକ୍ତିଆର ଭାବରେ ସ୍ୱକଳ୍ପନାର ଗୋଟିଏ ବେଦୀ ଉପରେ ବରବେଶ ହୋଇ ବସିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଆନ୍ତି । ସତେଅବା ଗୋଟାଏ କୌଣସି କହ୍ନ-ଘରର ଦାୟିତ୍ୱହୀନତା ଭିତରକୁ ଲୋସଡ଼ି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ।

ସବା ଆଗ ଏପରି ଏକ ପୃଥିବୀ, ଯେଉଁଠାରେ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଉଦରର ଖବର ଅବଶ୍ୟ ନିଆ ଯାଇଥିବ, ଏପରି ଏକ ଭଦ୍ର ରାଜ୍ୟବ୍ୟବସ୍ଥା, ଯେଉଁଠି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁଥିବ, ଜୀବନ-ଗଢ଼ଣଗୁଡ଼ିକର ସେତୁଗୁଡ଼ିକୁ ସତ୍ୟରୂପ ଦେବାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବଦାନ ରହିଥିବ। ମମତା ଥିବ, ସମଭାବନା ଥିବ, ସଭିଙ୍କର ଯଥାଯଥ ଆବାହନ ଦ୍ୱାରା ଏହି ପୃଥ୍ୱୀନାମକ ସଦନଟି ସତକୁ ସତ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସୂୟାମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ-ପୃଥିବୀର ଦ୍ରଷ୍ଟାସକଳ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନମାନ ହିଁ ଦେଖି ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ରାଜ୍ୟର ପୃଥିବୀପୃଷ୍ଠକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଏକ ସ୍ଥିତି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି। ମାତ୍ର ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ପ୍ରତିଭାସର, ନାନା ପ୍ରତିଭାସର ଅବତାରଣା କରି ସେହି ସଦାଇପ୍ସିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଭଣ୍ଡୁର କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ସେଇଥି ପାଇଁ କବି କ୍ରୋଧୀ ହୋଇଛି, ଅନ୍ନପଟର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ବାହାରିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ପଟ ହିଁ

ନେଇଛି । ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନର ପଟ ନେଇଛି ଏବଂ ସତ୍ୟ କହିଲେ ଏହି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ସମ୍ଭାରି ଧରି ପାହାଚ ପାହାଚ ହୋଇ ତିଆରି ହେବାଲାଗି ରାଜି ହୋଇଥିବା ଏକ ସଂହତିକୁ ଯେ ବୁଝାଏ, ସେହି ଘୋଷଣାଟିକୁ କରିଛି । ଜୀବନ କହିଲେ ସିଏ ଏପରି ଏକ ଗଦ୍ୟମୟତାକୁ ବୁଝିଛି ଯାହାକି ଭୀରୁପରି ତଥାକଥିତ ଖାଲି ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ମିଛବାଇଆ ହୋଇ ମୋଟେ ଲୁଚି ରହିବ ନାହିଁ, ସିଏକି ମୋଟେ କୌଣସି କାଳିସୀକୁ ମନ କରିବ ନାହିଁ, ସତ୍ୟ ତଥା ଧର୍ମକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ସିଧା କରି ଦେଖି ପାରିବ ବୋଲି ଏହି ବହୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ହିରଣ୍ମୟ ପାତ୍ରମାନେ ଭାଙ୍ଗି ଚୂନା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱଧାତାଙ୍କ ପାଖରେ ପୃଥ୍ୱୀବାସୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ପାରୁଥିବ । ତାହା ହେଉଛି ସତକୁ ସତ ଏପରି ଏକ ଗଦ୍ୟମୟତା, ଯାହା କେବଳ ଗଦ୍ୟ ଏବଂ କେବଳ ପଦ୍ୟର ଆମ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଅଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକକୁ ଲୋଡ଼ୁଛି, ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟର ସତ୍ୟବତ୍ ପ୍ରତୀକ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ୁଛି ।

ଆମେ ପୁନର୍ବାର କବି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁକାନ୍ତ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିଯିବା । ତାଙ୍କର ଆଖି ଭିତରେ ଆଖିଏ ସ୍ୱପ୍ନ-ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ । ଏକାବେଳେକେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକତ୍ର ସାଉଁଟି ଧରି ନିଜକୁ ଭୂମିଟିଏ ପରି ପ୍ରସାରି ଦେଇ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା, ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ତାହାକୁ କେବଳ ଜଳଛବି ବୋଲି କହି ମୋଟେ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏବଂ ଏହି ଅସଲ ଥାନଟିକୁ ଆସି ସୁକାନ୍ତ ଖୁବ୍ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ-ସିଏ କଦାପି କବିତାକୁ ଛୁଟି ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସିଏ ଗଦ୍ୟମୟ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀଟାକୁ ଯଦି ଫାଙ୍କିଦେଇ କବିତାର ଆଶ୍ରୟ ଭିତରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ନାଗରଟାଏ ହେବାକୁ ମନ ବଳାଇ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ସିଏ ଆମର ଏହି ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକ କବିତାହାଟରେ ଛଇ ହୁଏତ ଦେଖାଉ ଥାଆନ୍ତେ ସିନା, ସୁକାନ୍ତ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କଦାପି ବାରି ହୋଇ ପଡୁନଥାନ୍ତେ । ନାଇଁ, ସିଏ ଏହି ଗଦ୍ୟମୟ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଜଣେ ମାଆର ଆଖି ଦେଇ ଦେଖିବାର ସାହସ ହିଁ କରନ୍ତେ ନାହିଁ । ଏହି ଜୀବନଟାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବାଲୁରାଙ୍କ ପରି କଦାପି କେବଳ ଏକ ଗୁଲିଖଟି ଗପ ବୋଲି କହି ହ୍ୟାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ । ବରଂ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତେ, କତିରୁ ଆହୁରି କତିକୁ ଆସନ୍ତେ, ଗଦ୍ୟମୟ ଏହି ବିବିଧ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମୟ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଭିତରୁ ହିଁ ଦେଖି ପାରନ୍ତେ-ଏଠି ଗଦ୍ୟର ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ଭେଦି ପଦ୍ୟର, ଛନ୍ଦର, କବିତାର, ଜୀବନ-ମହିମାଟିର ଆବିଷ୍କାର କରିପାରନ୍ତେ । ତୁଚ୍ଛା କବିମାନେ ଜଣେ ଜଣେ କବି ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ଯେଉଁ ଦିନୁ ନିଜର ଆଧୁନିକ ପେଖନା ଗୁଡ଼ିକର ଭାଣ କରିବାର ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟଟିରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେଣି, ସେମାନେ ସେହି କାଳରୁ ହିଁ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖଣ୍ଡିଆକରିବାରେ ହିଁ

ଲାଗିଛନ୍ତି, ଆମ ସାହିତ୍ୟଚେତନା ନାମକ ସାର୍ବଜନୀନ ବିତ୍ତଟିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ବିତ୍ତପ୍ରଧାନ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆମ ଆସ୍ଥହାର ଦିଗ୍‌ବଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ମାତ୍ର କେତେଟା ଯାଆନ୍ତିଆ ଡମପଣ ପାଖରେ ସତେଅବା ବେହେରାଣିଆ ପୁଅଟାଏ କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ, ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଟି ହେଉଛି ଆମେ ଗଦ୍ୟମୟତାର ଏହି ବହୁବିସ୍ତୃତିର ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରିବାର ସେହି ବିଶେଷ ସକାରାତ୍ମକତାଟିର ଭାଜନ ହେବା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷର ମର୍ମଭେଦ କରି ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାତୀତର ଭାଜନ ହେବା । ଆମର ଏବଯାଏ ଆୟତ୍ତ ହୋଇ ପାରିଥିବା ଭାଷାଟି ଅନୁସାରେ ଯାହାକୁ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାତୀତ ବୋଲି କହୁଛୁ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଲୋଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିବା ସେହି ଆଏବାଟିର ଭାଷାରେ ସେଇଟିକୁ ହିଁ ଅପରୋକ୍ଷ ବୋଲି କୁହାଯିବ । କେବଳ ଏକ ଅପରୋକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ହିଁ ନୁହେଁ- ତାହାକୁ ଏକ ଅପରୋକ୍ଷ ସଂପୃକ୍ତି ମଧ୍ୟକୁ ଖୁସୀ ହୋଇ, ସକଳ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ସହିତ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ଆମେ ପୃଥିବୀଯାକର ଲେଖକ-ଗଦ୍ୟ ଅଥବା ପଦ୍ୟ ଯେଉଁଟିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଆମେ ସାହିତ୍ୟନାମକ ଏହି ଜାଗୃତିଯୁକ୍ତ ସଂବେଦନାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୁକାନ୍ତ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଭୁଲ୍ ବୁଝି ବସିବା ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଗଦ୍ୟମୟତା ଏକ ମାୟା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ତାହା ହିଁ ତ ଆମକୁ ଏହି ଭୁବନଭରି ରହିଥିବା ବିଧାତା ଏବଂ ଭୁବନ ନାମକ ଏହି ବୁଝାମଣା ଉପରେ ସଦା ଅବାକ୍‌ଶାଖ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥିବା ପରମ ମୂଳଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି । ବୋଝ ହୋଇ ରହିବାର ତଥା ଯୁକ୍ତ କରି ରହିବାର ସେହି ଶାଶ୍ୱତ ସତ୍‌ଟିର ନାଭିରେ ହିଁ କବିତା, କେବଳ ଛନ୍ଦୋମୟତା, କେବଳ ଏକତା । ନାନା ବିବିଧତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏକତା ନୁହେଁ, ନାନା ବିବିଧତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା ଏକ ପ୍ରାଣଚଞ୍ଚଳ ନିତ୍ୟ ଏକତା । ଦୈତ୍ୟମାନେ କ'ଣ କେତେ ଦାଉ ସାଧିବା ପରି ମନୁଷ୍ୟ-ତପସ୍ୱୀର ତପୋଭଙ୍ଗ କରି ପଦ୍ୟମୟତାଗୁଡ଼ିକୁ ଏଡ଼ି ତଥାକଥିତ ଆମର ଖାଲି କବିମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରିବାର ଫିକର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶ୍ରୀ ସୁକାନ୍ତ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ସେହିପରି କବିମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି । କ୍ଷୁଧାର ଜ୍ୱାଳାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜହ୍ନଟା ଖଣ୍ଡେ ରୁଟି ପରି ଦିଶିବ ହିଁ ଦିଶିବ । ତେଣୁ କବି ସେହି କ୍ଷୁଧାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ, ଯାବତୀୟତା ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିବ ଓ ବାଟମାନଙ୍କୁ ଖୋଜିବ । ଗଦ୍ୟରେ ବି ଖୋଜିବ । ଏ କ୍ଷୁଧାଟାରୁ ଅନ୍ୟ କ୍ଷୁଧାଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ବାଟ କାଢ଼ିବ, ସେଠାରେ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ଉଭୟ ଅବକାଶରେ ତାକୁ ଜଣେ କବିର ଭେଟ ହିଁ ଅବଶ୍ୟ ମିଳି ଯାଉଥିବ ।

କୁସୁମିତା, ଶରତ ସଂଖ୍ୟା, ୨୦୦୬

✱

ଅନାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ : ତଥାପି ନାମଟିଏ

କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ମୋଟେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଯେ ସିଏ ଗଦ୍ୟ ତୁଳନାରେ ଢେର ବେଶି ପଦ୍ୟ ବା କବିତା ମଧ୍ୟ ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ଏତେ ତ ପଦ୍ୟ ଲେଖିଲିଣି, ଏବେ କିଛି ଦିନ କିଛି ଗଦ୍ୟ ବି ଲେଖେ; ଅଥବା ଏତେ ତ ଗଦ୍ୟ ଲେଖିଲିଣି, ଏବେ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ କିଛି ପଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଲେ ହୁଅନ୍ତା ବୋଲି ସିଏ ମୋଟେ କେବେହେଲେ ସେହି ହିଡ଼ ଡେଇଁ ଏ କିଆରୀକୁ ଆସି ନଥିବେ ଅଥବା ଏ ହିଡ଼ଟିକୁ ଡେଇଁ ସେ କିଆରୀକୁ ଯାଇ ନଥିବେ । ସେହି ପ୍ରୟାସ ଆମର ଏହି ଚଳନ୍ତି ଯୁଗଟିରେ ମୋଟେ କମ୍ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏନାହିଁ । ଖାଲି ଯେ ଆପଣାର ରୁଚିରେ ଗୋଟାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଇଚ୍ଛାକଲେ ସଂପୃକ୍ତ ଗଦ୍ୟ ବା ପଦ୍ୟ-ଲେଖକମାନେ ଏଭଳି କରୁଛନ୍ତି ତା'ନୁହେଁ, ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଚମତ୍କୃତ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ କତିପୟ ଲେଖକ ତାହା କରୁଛନ୍ତି । ସ୍ୱ-ଅବଚେତନର ପ୍ରାୟ ଏକ ଫୁସୁଲାରେ ପଡ଼ି ସେଭଳି କରୁଛନ୍ତି । କୁମାର ମହାନ୍ତି ସେ ରଚନା କରିଥିବା ପଦ୍ୟ ତଥା ଗଦ୍ୟ ଉଭୟ ଭିତରୁ ହିଁ ସବାଆଗ ସ୍ୱୟଂ ଦିଶି ଯାଉଥିଲେ । ସବାଆଗ ପ୍ରେମୀଟିଏ, ସବାଆଗ ସମ୍ମତଟିଏ;- ପଦ୍ୟ କିମ୍ବା ଗଦ୍ୟ ଯାହା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବାଆଗରେ କୁମାର ମହାନ୍ତି । ଆଖିରେ ଆଖିଏ ସଂବେଦନା, ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେବାର ଏକ ନିତାନ୍ତ ସହଜ ଅଭିନୟଶୂନ୍ୟ ମଣିଷଟିଏ । ଏଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟିକର ଏକ ଶୈଳୀ ବୋଲି କହିବେ ?

ହଁ, ଗୋଟାଏ ଫରକ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା । ନିଜର ରଚିତ ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ଆବୃତ୍ତି କରି ପାରୁଥିଲେ, ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଗାଇ ବି ପାରୁଥିଲେ । କବିତାର ସେହି ଆବୃତ୍ତି ନାମକ କର୍ମ କଦାପି ସବୁ କବିଙ୍କ ବେଳେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । କବିତା-ପାଠୋତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ନିଜେ ଲେଖିଥିବା କବିତାଟିକୁ ତ ଅନେକେ ପ୍ରାୟ ଏକ କସରତ ସଦୃଶ ଏପରି ପାଠ କରନ୍ତି ଯେ, ଶୁଣୁଥିବା ସମୟରେ କର୍ତ୍ତାଜଣକ ସତେଅବା କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଭୁରୁଡ଼ ମାରିଦେଇ ମଞ୍ଚତ୍ୟାଗ କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ପଠିତ କବିତାଟି ଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଦୟା ହୁଏ । କୁମାର ମହାନ୍ତି ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ଏକାବେଳେକେ ଗୋଟିଏ ନିଆରା ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେଇ ନିଜର ପଦ୍ୟଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକର ଆବୃତ୍ତି କରି ପାରୁଥିଲେ, ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର କେଡ଼େ ଅଜାଣତରେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରୋତାରୂପୀ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭିତରକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ଆବୃତ୍ତିଟିର, ଗୀତଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ କବିତାର ବକ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବୁଝିହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସେହି ଅନନ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତାଟିକୁ ସ୍ମରଣ କରି

ବର୍ତ୍ତମାନ କହିବାକୁ ଭାରି ମନ ହେଉଛି ଯେ, ଆପଣାର କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଧାଡ଼ି ପରେ ଧାଡ଼ି ସୃଜିଯାଉଥିବା ସମୟରେ କୁମାର ମହାନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଏକାବେଳକେ ଦୁଇଟିଯାକ କର୍ମ କରୁଥିଲେ, ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଲେଖି ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲେ। ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବେହେଲେ ଏକ କସରତ ବୋଲି କିଛି ନଥିଲା। ଆପଣାର ଧୀଷଣା ଅର୍ଥାତ୍ ଧୀଶକ୍ତିକୁ ମନ୍ଦର ପର୍ବତ କରି ଶବ୍ଦର ସାଗରକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆକୁଳ ସତର୍କତା ସହ ମନ୍ଥନ କଲେ ଯାଇ କାବ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ବୋଲି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଜଣେ କବି ଆମକୁ କେଡ଼େ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହି ଯାଇଛନ୍ତି। ଏବେ, ଆମର ଏହି ନିତାନ୍ତ ଆଧୁନିକ ସମୟର କେତେ କବି ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇବେ। କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ଏସବୁ ସହିତ ଓ୍ୱାକିବ୍‌ହାଲ୍ ଥିଲେ କି ନାହିଁ, ସେକଥା ଆଦୌ କହି ହେବନାହିଁ। ଏବେ ତ କବିସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବହୁ ସୂତ୍ରକାର କବିକର୍ମକୁ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ମାନସିକତା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି। ମାନସିକତା ନାମକ ସେହି ସମ୍ପଦର ମୂଲ୍ୟକୁ କଦାପି ଊଣା କରି ହେବନାହିଁ। ତଥାପି, ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସକାଶେ ରାଜି ହୋଇ, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅଭୟ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିହୁଏ, ଯେତେବେଳେ କି ମାନସିକତା ସତେଅବା ଆଉକିଛି ବୁଝିଗଲା ପରି ଆପଣାଛାଏଁ ସିଂହାସନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସେ, ସେହି ବିପୁଳତରର କଥାକୁ ମାନେ ଏବଂ ଦ୍ୱିଜ ହୁଏ। କିପରି ଏକ ବିପୁଳତାର ବେଢ଼ ଭିତରେ ସଦାନୁସିକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, କେବଳ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟିକ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ନୁହେଁ, ନିରନ୍ତର।

କିଏ କାହିଁକି ଅସ୍ୱୀକାର କରିବ, କୁମାର ମହାନ୍ତି ହୁଏତ ଆଗ ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଗୀତରେ ଗାଇ ପାରୁଥିଲେ ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ କଲମ ଧରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବାର ଦ୍ୱିତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟଟି କରୁଥିଲେ। ଏମିତି ସଙ୍ଗୀତକାର ସକଳ ଯୁଗରେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆଗ ରାଗ, ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଅର୍ଥାତ୍ ଲହରୀ ପାଇଛନ୍ତି ଓ ତା'ପରେ ସେଥିରେ ଶବ୍ଦକୁ ବସାଇ ସଂଗୀତ ଅଥବା କବିତା ବାଡ଼ିଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି। ଏଠାରେ ପୁରାତନ ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶର Troubadour ମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସଙ୍ଗତି ସହିତ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରୂପେ ହୁଏତ ସ୍ମରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ। ଜଣେ କବି କ'ଣ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ମନ କରୁଛି, ପ୍ରଥମେ ତାହାରି ଅନୁରୂପ ସ୍ୱର ଆସି ତା'ସହିତ ସତେଅବା ଭାନୁମତୀ ଖେଳ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବ। ଖେଳ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଧରା ବି ଦେବ ଏବଂ ତା'ପରେ ସତେଅବା ଆଗରୁ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥିବା ଶବ୍ଦଧାଡ଼ୀ ଗୁଡ଼ିକ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିବେ। ପ୍ରାୟ ଏକ ସାଉଁଟି ଆଣିବାର ପରିରମଣ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବ। ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମ-ଆବିଷ୍କାର ପରି ଲାଗୁଥିବ। ତାହାକୁ ଆମେ ଆହୁରି ଖୁସୀ ହୋଇ ବିଶ୍ୱ-ଆବିଷ୍କାରର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା। ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ

ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତ୍କାର ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱସାକ୍ଷାତ୍କାରର ପ୍ରକ୍ରିୟା କୁମାର ମହାନ୍ତି ଯେକୌଣସି କବିତା-ପାଠୋତ୍ସବର ପଙ୍ଗତରେ ବସି କବିତା ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିବା ସମୟରେ ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରୂପେ ହିଁ ବାରିହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ସିଏ ନିଜେ ହିଁ ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଦିଶି ଯାଉଥିଲେ, ସମବେତ ହଂସରାଡ଼ିମାନଙ୍କର ମେଳରେ ସେହି ugly duckling ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଅନାୟାସରେ ଆକର୍ଷିତ କରି ନେଉଥିଲେ । ସିଏ ଏବଂ ତାଙ୍କର କବିତା, -ସକଳ ଅବସରରେ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ହିଁ ଅଧିକ ମନେ ରହି ଯାଉଥିଲେ, -କବିତାଟି ସମ୍ଭବତଃ ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା; ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଇ ଧନ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ସର୍ଜନାତ୍ମକତାର ବଜାରରେ ଏଇଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବିରଳ ଘଟଣା !

ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତର ଯାବତୀୟ ବେଭାର ପରି ଏବେ କବିତା ମଧ୍ୟ କ'ଣ ସବୁ ପାଞ୍ଚି ତାହାରି ଫାନ୍ଦରେ ଯାଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରି ପକାଇଲା କି ? ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତରେ ରାଗ ଓ ରାଗିଣୀମାନଙ୍କୁ ଆଗରୁ ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଇଛି । ତୁମେ ଆଗ ସେଗୁଡ଼ିକର ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ମାନିବ, ଅଲବତ ମାନିବ । ମାତ୍ରା, ତାଳ, ଗାଇବାର ଅନୁକୂଳ ପ୍ରହରମାନ,- ସବୁକିଛି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ବହୁତ ସମୟରେ, ସତେଯେପରି କ'ଣ ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ରୀତିକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମାନି, ଆମ କବିମାନେ ସ୍ୱରଚିତ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ପଛରେ ଏମିତି ଲୁଚି ରହି ଯାଇଥାଆନ୍ତି ଯେ, ଆଉ ସବୁକିଛି ସବୁମନ୍ତେ ଚିକିଚିକି ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହତଚକିତ କରି ଦେଉଥାଏ ପଛକେ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ନିଜେ ମୋଟେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । କବିନାମକ ସେହି ମହାନ୍ କାରିଗରଟା ଭିତରକୁ ମୋଟେ ପଶି ହୁଏନାହିଁ । କବି ପାଖରେ ହାର ମାନି ତା'ର କବିତାକୁ ବୁଝିବା, ଇଏ ପୁଣି କେଉଁ ରାଜ୍ୟର ରୀତି କେଜାଣି ? ଆରେ ବାବୁ, ତୁମେ ଯଦି ନିଜକୁ ଚିହ୍ନା ଦେବନାହିଁ, ତେବେ କବିତାର କୁଲା ଡାଉଁଡାଉଁ କରି ଆମକୁ କାହିଁକି ଓଲୁ କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରିବ କହିଲ । ଆମର ଭାରି ସୌଭାଗ୍ୟ ଯେ, କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କ କବିତାବୃତ୍ତିଟିକୁ ଶୁଣୁଥିବା ସମୟରେ ଆମକୁ ସେପରି କୌଣସି ଧର୍ମସଙ୍କଟ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଉନଥିଲା । କବି ନିଜେ ଆସି ଆମପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଉଥିଲେ, ଯିଏ ଜଞ୍ଜିରକୁ ଠକ୍ ଠକ୍ କରିବା ମାତ୍ରେ ଆମ ଦ୍ୱାରଟା ଖୋଲି ବି ଯାଉଥିଲା, ମୋଟେ କୁଣ୍ଠାପ୍ରକାଶ କରୁନଥିଲା । ଆମେ ସବୁ ଗୋଟାଏ ସଭାରେ ବସିଛୁ ବୋଲି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପାସୋର ଯାଉଥିଲା । କବିତାକୁ ଶୁଣି ଆମେ ଶ୍ରୋତାଏ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଉଥିଲୁ ଏବଂ ଆମକୁ ସାମନାରେ ପାଇ କବି ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଉଥିଲେ । ଏହି ହାଲୁକା ହୋଇଯିବାଟା-ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଏହି ହାଲୁକା ହୋଇଯାଇ ପାରିବାଟା,-ସକଳ ସୃଜନାତ୍ମକତାର କାହାଣୀରେ ହୁଏତ

ତାହାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସିଦ୍ଧି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏକ ସର୍ବକ୍ଷମ rapport ବୋଲି ବି କୁହାଯିବ, ଯାହା ସଂପୃକ୍ତ ଦୁଇ ପକ୍ଷକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କତିକୁ ନେଇ ଆସିପାରେ । ଶ୍ରୋତା ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାର ଏକ ଉତ୍ତରଣ ଘଟାଇ ଆଣେ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେତେବେଳେ ଭେଟିବାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭୂମିରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ମୋଟେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ,-ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଏ,- ଶ୍ରୋତା ଓ ସ୍ରଷ୍ଟା ଆମେ ସମସ୍ତେ ସତକୁ ସତ ଏକ ସହୋଦରପଣରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛୁ ବୋଲି ଏହି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ଚାଲୁଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ବି କରୁ ।

କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ମନେପକାଇ ତାଙ୍କ କବିତାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚିହ୍ନଟ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ପଣ୍ଡା ଜାଗାଏ ଲେଖିଛନ୍ତି ! "କବିତା କିପରି ସିଧା ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚିବ ମଣିଷର, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ନିଷ୍ଠା ।" .... ଏକା ଏକା କହୁଥିଲେ ବି "ସଖା ସଖା" ଭାବରେ ସେ ସଦାବେଳେ, ଯେତେବେଳେ ଯୋଉଠି ହେଉ ଦେଖା । ଆଗ ସ୍ୱୟଂ କବି ସିଧା ସିଧା ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ ତା'ର କବିତାଟା ବି ସେହିପରି ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚିବ ଅଥବା ଆଗ କବିତା ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ କବି ବି ସିଧା ସିଧା ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବ, କବି ପଣ୍ଡା ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି କହିନାହାନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହଜରେ କଥାଟି ଏହିପରି ବୋଲି ଗାରଟିଏ ପକାଇଦେଇ କିଛି କହିବା ହୁଏତ ଆଦୌ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ, ଯଦି ମଣିଷ ସ୍ୱୟଂ ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରୁଥାଏ, ତେବେ ସିଏ ଲେଖୁଥିବା ଖାଲି କବିତା ବା ପଦ୍ୟ କାହିଁକି, ତା' ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟ ଭିତରେ କାହିଁକି ପ୍ରବେଶ କରି ନପାରିବ ? ଏହିଭଳି ବିଶ୍ୱାସ ଆମ ଭିତରେ ଦାନା ବାନ୍ଧି ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହିତ୍ୟଟିର ଆୟତନ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କେତେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଉଦ୍‌ବେଳନ ଆସି ଅନୁଭୂତ ହେବେ, ଯାହାକି ସାହିତ୍ୟତତ୍ତ୍ୱର ସାଂପ୍ରତିକ ବିପଣିମାନଙ୍କରେ ଆଦୌ ସେଡ଼େ ସହଜରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

'ଅନାମଛନ୍ଦ' ନାମକ ନିଜର ଗୋଟିଏ କବିତା-ସଂକଳନର ଆଦ୍ୟ କଥନରେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଅନାମଙ୍କର ମେଦିନୀକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛନ୍ତି । "ମୋ ସୃଷ୍ଟି ସମାଜ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ନିଜର ନିଛକ ଭାବବିଳାସ ପାଇଁ କଳା ସୃଷ୍ଟି, ଏପରି ତତ୍ତ୍ୱ ଆମପାଇଁ ଅର୍ଥହୀନ, ଉଦ୍‌ଭଟ; ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ, ପରିବେଶର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନେଇ ପ୍ରକୃତି ଯେପରି ବିଭିନ୍ନ ରୂପ ଓ ରଙ୍ଗର ବୃକ୍ଷ, ଲତା ଓ ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ସେହିପରି ସାମାଜିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ହିଁ ମାନବିକ ସୃଷ୍ଟିର ଆବେଦନ ଓ ସ୍ଥିତିର ନିୟାମକ ହୁଏ । ସାମାଜିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ବିନା କୌଣସି କଳାସୃଷ୍ଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ,

ଅବାନ୍ତର"। "ଅନାମ ବାୟୁର ଗୀତ" ନାମକ ଆଉ ଏକ ସଂକଳନରେ ସାଂପ୍ରତିକ ସଂସାରର ବିରାଟ ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକର ଆଭାସ ଦେଇ ସିଏ ଆହୁରି କେତେକଥା ନିତାନ୍ତ ସିଧା ସିଧା ବି କହି ପକାଇଛନ୍ତି, "ଯେ ହୋଇଲା ଝୁଣ୍ଟିଆଳ, ଗୋଡ଼ାଣିଆ/ ସେ ହେଲା ସୁଜନ/ ଯେ ଚାଲିଲା ସୁଅ ପରି/ ଅଝଟିଆ ଅମାନିଆ/ ସେ ହେଲା ଏ ନାମର ସମାକେ/ ଅନାମ ଦୁର୍ଜନ।" ଅନାମମାନେ ଭାଙ୍ଗିବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିବାଦ କରିବେ। ପ୍ରତିମାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିବାପାଇଁ କୁମାର ମହାନ୍ତି କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି। ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭାଙ୍ଗିଥିବା ଏବଂ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିବା କୃଷ୍ଣ, ବୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଯୀଶୁଙ୍କର ଧାଡ଼ିରେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ପରିଜନ ଭଳି ସାମିଲ୍ କରି ସିଏ ଆପଣାର କବିତା ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକର ପଶ୍ଚାତ୍‌ରେ ରହିଥିବା ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଉଖାରି ଆଣିଛନ୍ତି। ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆଧାର ତଥା ପ୍ରେରଣାରେ ପରିଣତ କରି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ସମ୍ଭାବନା ଯେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବବିଧ ଅସଲ ପ୍ରତିବାଦକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆସିଛି, କବି ତାହାରି କଥା କହିଛନ୍ତି।

ଏହି 'ମୁଁ' ହେଉଛି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ, ଅସଲ ମାୟା ଯାହାକି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖିଛି। ତେଣୁ, ଦିଗ୍‌ବଳୟର ବକ୍ଷରେ ବିଶ୍ୱାସୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଆମକୁ ସଦା ଆକର୍ଷିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି। କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଭାଷାରେ, "ମୁଁ ଚାହୁଛି ଏପରି ଦୁନିଆ/ ଯେ ଦୁନିଆ ଗୁନ୍ଧ ନୁହେଁ 'ଅହଂ' ନର୍ଦ୍ଦମାରେ।" ପୁନଶ୍ଚ, କାହିଁକି ଏ 'ମୁଁ'ର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ?/ ସମସ୍ତେ କି ହେବାନାହିଁ ଏକ/ ଏ ମେରୁରୁ ସେ ମେରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ? ତେଣୁ, "ଛେଦିବାକୁ ଛଳନାର ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ/ ନିଜର କରିବ ତମେ/ ଅପରକୁ/ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପର୍କସୂତ୍ରରେ।" ଶେଷରେ, ମୁଣ୍ଡି ମାରିଲା ପରି, "ମୁଁ ଚାହୁଛି ଏପରି ଦୁନିଆ/ ....ଯେ (ଉଁ) ଦୁନିଆର ଆତ୍ମା ହେବ ମଣିଷପଣିଆ/ ମଣିଷ ମଣିବ ଯହିଁ ଅପରକୁ/ ଆପଣାଭଳିଆ"।/ ଏବଂ, "ରକ୍ତ ନୁହେଁ/ ରୁଟି ଯହିଁ ସମ୍ପର୍କର ହେବ ମୂଳଦୁଆ।" ରୁଟି ଯେ ବସ୍ତୁତଃ ସମ୍ପର୍କର ମୂଳଦୁଆ ହେବ, ଏ କଥାଟି ଖାଲି କବିତାରେ କୁହା ଯାଇନାହିଁ। ସେହି ସତ୍ୟକୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ପହୁଞ୍ଚ ଭିତରକୁ ଆସି ପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକାଧିକ ଆଦର୍ଶବାଦର ଉଦ୍‌ଭବ ହୋଇଛି, ବହୁ ବାଦର ଚଢ଼େଇଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟଭାଗ୍ୟର ଆକାଶରେ କେତେ କେତେ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଛି। ବାଦ ଯେତିକି, ଏକାଧିକ କାରଣ ତଥା ଅକାରଣରେ ସେଥିରୁ ଦଶଗୁଣ ବିବାଦ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛନ୍ତି। କେତେ ମୁଣ୍ଡ ହଣା ହୋଇଛନ୍ତି,- ଶିବିର ଶିବିର ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି ଯାହାକୁ ଆମେ ଭଦ୍ରମାନେ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହିଛୁ। ସେଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି। ଯଦି ସାହିତ୍ୟ ସତକୁ ସତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତଥା ଏହି ପୃଥ୍ୱୀଖଣ୍ଡକୁ ଭଲ ପାଇ ଏତେଯାଏ ସତକୁ ସତ ରାଜି ହୁଏ, ତେବେ ସାହିତ୍ୟସାହିର ଆଉ କେତେ କେତେ

ଗରିଷ୍ଠ ତଥା ବରିଷ୍ଠ ଅବଶ୍ୟ ଘୋର ପ୍ରମାଦ ଗଣିବେ । ସାହିତ୍ୟ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ରଡ଼ି ଦେବେ । କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ଯେ ଏତେ ପ୍ରସାର ଦେଇ ଆପଣାର ଧର୍ମଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ, ଆମ୍ଭେ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ହିଁ ଜଣାଇବା ।

ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ, କବି "ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । କବି ଯଦି ସମୁଚିତ ଭାବରେ କବିତାକୁ ବନ୍ଧୁ କରି ଜୀବନକୁ ମନ କରି ପାରିବ, ତେବେ ତା'ର କହିବା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଅସୁମାରି କଥା ହିଁ ରହିବ ! ନିଜ ଭିତରକୁ ସତେଅବା ସତକୁ ସତ ଏହି ବିଶ୍ୱଭଳି ଆଖିଟିଏ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ତଥା ଶୁଭତମ ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ବିଶ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ସତକୁ ସତ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଓ ଉଚିତ ଡୋରଗୁଡ଼ିକରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଇ ପାରିବାଟାକୁ ହିଁ ସ୍ୱଜୀବନ ଏବଂ ତେଣୁ ସ୍ୱକବିତ୍ୱର ସର୍ବମୂଳ ଉପଲବ୍ଧି ବୋଲି ସମଝି ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏଠି ଆମେ ସବୁ ମଣିଷ "ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି" ବୋଲି ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରନ୍ତେ । ଆମ ଯେଝା ଯେଝାର ତାତ୍କାଳିକ ପୃଥିବୀଟି ଆମକୁ ଏପରି ଏକାଧିକ ପ୍ରସୀମନ ଦ୍ୱାରା ଭିଡ଼ି ଭିଡ଼ି ରଖି ଦେଇଥାଏ ଯେ, ଏଠି ଆମେ କେଡ଼େ ଭବ୍ୟ ଭାବରେ ହିଁ ଅଳପରେ ବୋଧ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ଅଳ୍ପତାକୁ ସୁଖ ମଣୁ, ଗାର ଡେଇଁବାକୁ ଓ ବାଡ଼ ଉଠାଇବାକୁ ଡରି ମରୁଥାଉ । ସୃଜନାତ୍ମକତା ହିଁ ଆମର ଏହିଭଳି ଜୀବନମାନଙ୍କରେ gadfly ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଡାଆଁସ ପରି କାମୁଡ଼ି ପକାଏ । ଅସଲ କବି ଏହିପରି ନିଜର ଅସୁମାରି କଥା କହିବାର ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜସମାରୋହରେ ଆମ ଦୁଆରଟି ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଆମ ଲାଗି ଅଭିନନ୍ଦନୀୟ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏଡ଼େ ସହଜ ଶବ୍ଦରେ ସେହି କଥାଟିକୁ କହି ପାରିଥିବାରୁ କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଚାଲ ଆମେ ପ୍ରଣାମ କରିବା ।

ଅସୁମାରି ସକଳ କଥା ମଧ୍ୟରେ କବିଙ୍କର ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ଭବତଃ ମାତ୍ର ତିନୋଟି: ଜୀବନ କି ଖାଲି ଉଦର ପାଇଁ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ମଣିଷ କି ଖାଲି ଗୋଲାମ ହେବ ଏବଂ ଭଲ ପାଇବା କି ନିଜେ ନିଜକୁ ? ଏହି ଜୀବନଟା ଯେ ଖାଲି ଉଦର ପାଇଁ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ଉଦର ଭରିଲେ ଯାଇ ଜଣେ ମଣିଷ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିପାରିବ । ଲୋଭୀ ରାକ୍ଷସଟାର ଉଦର ସିନା କେବେହେଲେ ହିଁ ଭରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ, ମାତ୍ର ମଣିଷର ଉଦରଟା ଭରି ଦେବାକୁ କଦାପି ସେଇ କଥାଟିକୁ ହିଁ ବିନ୍ଦୁ କରି ପୃଥିବୀଯାକ ପଚାଶ ରକମର କୋଳାହଳ ବା ଶୋଷଣ ଜାରି କରି ରଖିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ତଥାପି, ଏଠି ସବୁକାଳେ ଏପରି ଲୋଭୀବୃନ୍ଦ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବହୁତ ବହୁତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ନିଜର ଦଶ ଦଶଟା ଉଦରକୁ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖିବାର ଫିକର କରି ଆସିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀକୁ ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ମୂଳଦୁଆ

ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ନ ହୋଇ ରହିବ, ଏହି କଥା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ସଂସ୍କୃତି ତଥା ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ନାମରେ ଉପରର ମହଲାଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ଯେଉଁଠି ତିଆରି ହେଉଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମୋଟେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷଟା ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । ସବୁକିଛି ସତେଯେପରି ସେଇଠାରେ ହିଁ ବିଗିଡ଼ି ଯାଉଛି, ଯାହାଫଳରେ କି ଆମର କେଡ଼େ କେଡ଼େ ସ୍ୱପ୍ନ ପାଣି ଫାଟି ଯାଉଛି । ଅସଲ ସଂହତିଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ବିଶ୍ୱତମାମ କବିଚିତ୍ତଟା ଭାରି ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଛି । ରୁଟି ବା ଅନ୍ନ-ସଂହତିର ମୂଳଦୁଆ ହୋଇ ପାରିଲେ, ଗୋଲାମୀର ଅବକାଶମାନ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଊଣା ହୋଇଯିବେ ।

ଆମର ପୃଥିବୀ ଆମ ଇପ୍ସିତ ଉଦୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ଜଣେ କବି-ଚିତ୍ତର ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୁଃଖ । ଏଠି ହନୁଟା ହିଁ ଜଗତି ଉପରେ ବସିଛି ଏବଂ ବାନ୍ଧି ନେଇଯିବେ ବୋଲି ପୋଲିସ୍‌ବାଲା ଚାରିଆଡ଼େ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଗୋଲାମୀର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଜଗି ବସିଛନ୍ତି । କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ଏହି ଉଭୟ image କୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଆମ ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସିଧା ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଜୀବନର ହାଟରେ ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଦର ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ବି କରିଛନ୍ତି । ଦୁଃଖର ଦର ପଚାରିଛନ୍ତି, ସୁଖର ଦର ପଚାରିଛନ୍ତି । ଆଉଗୋଟିଏ ଅବକାଶରେ ସିଏ ଆମର ଏହି ବହୁପ୍ରସାଧନଯୁକ୍ତ ବଜାରମାନଙ୍କରେ ଯାବତୀୟ ସକଳ କିଛିର ମୂଲ ରହିଥିବା ବେଳେ 'ମଣିଷର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି' ବୋଲି ସତେଅବା କେଡ଼େ ଖେଦ ଅଥଚ କେଡ଼େ ତୋଡ଼ରେ କହିଛନ୍ତି । ଆମକୁ ଆମ ମିଛ ତପସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକରୁ ଟଳାଇ ଦେବାର ଅଭିଳାଷରେ କ'ଣ ସେଭଳି କରିଛନ୍ତି କି ? ଦରମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ପଚାରି କବି ପୃଥ୍ୱୀର ଦର, ପରମର ଦର, କୈବଲ୍ୟର ଦର, ବିଶ୍ୱାସର ଦର ଏବଂ ସତେଅବା ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ଥାନୀୟ ତଥା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଦର ବି ପଚାରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଶ୍ଳେଷର ବାଣ ମାରିସାରି ସିଏ ସତେ ଅଠାବ ଆମର ଅଧିକ କତିକୁ ଚାଲି ଆସୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅସଲ ଗୁମରଗୁଡ଼ିକର ରହସ୍ୟ କହି ଦେଉଛନ୍ତି । "ଡରୁଥିବା ଯାଏ ଡର ହିଁ ଡରାଏ" ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । "ମିତ ବସିଲେ ତ କଥା ସରିଲା, ବାନ୍ଧିପାରିବେ କି ପୁଲିସବାଲା ?" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଏବଂ, କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ସମୁଦାୟ ଠାଣି ଏବଂ ଭାବକ୍ଷେତ୍ରର ଚାହାଣିଟି ଏପରି ନିଜସ୍ୱ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭାବରେ ଏଭଳି ଅନନ୍ୟ ଯେ, ତାହା କେବଳ ତୁଚ୍ଛା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାଏ ହୋଇ ଆମ କାନଭିତରେ ପଶି ଯାଇତା ହୋଇ ରହି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ସଚଳ କରିପାରନ୍ତି । ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ନିଜ କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଗାଇବା ବା ଆବୃତ୍ତି

କରିବାର ଦେଖିଥିବ, ସିଏ କଦାପି ଖାଲି ତାଙ୍କ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ଭିତରଘର ଆହୁରି ବହୁତ କିଛିକୁ ସାଉଁଟିନେଇ ପାରିଥିବ। ସତେଅବା ନିଜର ସଂସାରଟି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମିତ ବସି ପାରିଲେ ପୁଲିସବାଲା ଆଉ ମୋଟେ ବାନ୍ଧି ପାରିବେ ନାହିଁ। କଥାଟିର ଗୁମରକୁ ଯାଇ ଯାଇଥିବ। ସମ୍ଭବତଃ ଏଇଟି ହେଉଛି ଏକ କାରଣ, ଯେଉଁଟି ପାଇଁ କେତେକ କବି ଆମ ପାଖରେ ଜଣେ ଜଣେ ମିତ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି, ସବୁ କବି ମୋଟେ ରହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ।

କବିଟିଏ ମିତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଆଗକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବାଟଟାଏ ବି ଦିଶିଯାଏ। ମୋତେ କତିପୟ ମିତ ମିଳିଲେଣି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟ ପାଇ କବି ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିପାରେ, ଆମର ମିତ ହେବା ସକାଶେ ଓହ୍ଲାଇଆସେ ଏବଂ "ଧଳା ଘୋଡ଼ା ଏବେ ସକାରେ କୁମର ଏଥର ଛଳନା ଶେଷ" ବୋଲି କହିପାରେ।

-୨-

ଅନାମ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ, ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ। ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିବାଦ-ଗୋଷ୍ଠୀ। ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କାରବାର ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଜୀବନାକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ। କେତେଜଣ ତତ୍କାଳୀନ ତରୁଣଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ଆଣିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ। ହଁ, ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିଆଣି ତ ସଚରାଚର ଯାହାକିଛି ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଢ଼ା ହୋଇଥାଏ। ସାହିତ୍ୟର ଆମ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର କାହିଁକି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୁଅନ୍ତା ? ତଥାପି, ଅନାମକୁ ଏକ ନାମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ମେଳ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା, ସେଥିରେ ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ସମ୍ଭବତଃ ବ୍ୟକ୍ତି ପଛରେ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଗରେ। ନିତାନ୍ତ ସଚେତନ ଭାବରେ ସେମାନେ ସେହିପରି ପରିମଳଟିଏ ସମ୍ଭବ କରି ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ। ଅନାମର ଆରମ୍ଭ ପର୍ବରେ ଯେଉଁ ପତ୍ରିକାଟି ବାହାରୁଥିଲା, ସେଥିରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର କୌଣସି ନାମ ନଥିଲା ଏବଂ ଏପରିକି ଲିଖିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଶୀର୍ଷକ ଦିଆଯାଉନଥିଲା। ଅବଶ୍ୟ ପରେ 'ଅନାମଙ୍କ ପତ୍ର'ରେ ସେଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା। ବିଷୟ ମାନଙ୍କରେ ଶୀର୍ଷକ ରହିଲା ଓ ଲେଖକମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଆସି ଉଭା ହେଲେ।

'ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀ' ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ଆଲୋଚନାକୁ ଆମେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରିବା। ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଏକ ଧାରଣା ଦେଇ ସେ ଜାଗାଏ ଲେଖିଛନ୍ତି : "ଏକ ଦିଗରେ ଇଉରୋପୀୟ ସାହିତ୍ୟର କପି କରା ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ଧାରା ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବିଦେଶୀୟ ସାମ୍ୟବାଦର ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଧର୍ମୀ ହୋ'ହଲ୍ଲାରେ ଅତିଷ୍ଠ ଆମେ କେତେ ଜଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧିବିହୀନ କବି ଓଡ଼ିଆ

ସଂସ୍କୃତିର ଆଧାରରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି କାହିଁକି ନ ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲୁ । ଆମେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା ଛଳନାବାଦୀ ସମାଜର ଦ୍ୱୈତ ନୈତିକତା, ଭଣ୍ଡ ଧର୍ମ ଓ ଅସାମାଜିକ ବୀଭତ୍ସତାର ମୁଖୋସ୍ (ମୁଖା) ଖୋଲିବାର ଶପଥ ନେଇ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲୁ 'ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀ' ଓ ଅନାମ କବିତା ।" ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଶିବିରଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଉତ୍ସାହରେ ଉତ୍ତାପ ଏବଂ ତାରୁଣ୍ୟାବେଗ ଇତ୍ୟାଦି ନରହିବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ପୁରୀରେ ଏକାବେଳେକେ ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ଅସୂୟ୍ୟାମାନେ ବେଶ୍ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ଅନାମର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମାରିବାର ଧମକ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବାର ଧମକ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା । ଅନାମ ପତ୍ରିକା ପୋଡ଼ା ବି ଯାଇଥିଲା, ସଭାସମିତିରେ ଅନାମମାନଙ୍କୁ ଭତ୍ସର୍ନା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ହୋଇଥିଲା । ସବୁଠାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ବେଶୀ ସେହି ପୁରୀରେ । ପୁରୀରେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଘରଟି ହିଁ ଅନାମ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ଅନାମ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ସିଂହାବଲୋକନ କରୁଥିବା ସମୟରେ 'ଅନାମଙ୍କ ପତ୍ର'- ଜାନୁଆରୀ ୧୯୮୮ ସଂଖ୍ୟାରେ ଜଣେ ଆଲୋଚକ ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ 'ଅନାମୀଙ୍କ ବାପା' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଘଟଣାବଳୀ କହୁଛି ଅନାମମାନେ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ମେଳ ଗଠନ କରି ସାରିଥିଲେ, ନିଜ ପତ୍ରିକାର ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବାହାର କରି ସାରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି ତା'ପରେ ଆସି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ । ସମସ୍ତେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ବାପା ବୋଲି, ବନ୍ଧୁ, ବିଚାରଦାତା ତଥା ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରିବାର ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବେ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ସେହି ଅନାମଙ୍କର ଏକ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଆମେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ହୁଏତ ବେଶ୍ ଏକ ଧାରାକ୍ରମରେ ପରିଚୟଟିଏ ପାଇ ମଧ୍ୟ ପାରିବା : "ଇନ୍‌କମ୍ ଟିକସ୍ ଅଫିସର୍‌ରୁ କଟକ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଓକିଲାତି । ନୀଳକଣ୍ଠ, ଗୋଦାବରୀଶ, ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂଦେଓ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ସହ 'ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ'ର ସ୍ରଷ୍ଟା । 'ଜନତା' ଓ 'ଅବ୍‌ଜରଭର୍' ନାମକ ଦୁଇଟି ଖବରକାଗଜର ସମ୍ପାଦକ ଓ ପ୍ରକାଶକ ଥିଲେ । ...ଏକାଧାରରେ ଲେଖକ, ସାମ୍ବାଦିକ ଓ ସମାଜସେବୀ । ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଡ଼ିକାଲ୍ ହ୍ୟୁମାନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଭାପତି ।" ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ଜାଣିରଖିବା ଯେ, ପ୍ରଖ୍ୟାତ ରାଜନୀତିକ ନେତା ଓ ଯୋଦ୍ଧା ଏବଂ ରୁଷିଆରେ ଲେନିନ୍ ଓ ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଶ୍ରୀ ମାନବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ରାୟ ରୁଷିଆରୁ ଭାରତବର୍ଷ ଆସି ଏଠାରେ ରାଡ଼ିକାଲ୍ ହ୍ୟୁମାନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଜୀବନରେ ଆଉଜଣେ ଆଲୋଚକ ଚାରିଟି ଡାୟମେନ୍‌ସନ୍ ରହିଛି ବୋଲି ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଚାରିଟା ପ୍ରସ୍ଥର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା

ଏକାବେଳେକେ ଚାରିଟା ଦର୍ପଣ। ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି : ଫ୍ରଏଡ଼ିଆନ ଯୌନକ୍ଷୁଧା, ନୀତ୍‌ଶୀଆନ୍ ପୌରୁଷ, ମାର୍କ୍‌ସୀଆନ୍ ଅର୍ଥଲୋଭ ଓ ଚୈତନ୍ୟମାର୍ଗୀ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ। ଏହି ଚାରୋଟିଯାକ ଖୁମ୍ବ ଉପରେ ତାଙ୍କର 'ଜିନିଅସ୍' ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୋଲି ଆଲୋଚକ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି।

ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଂଘାତିକ ଜୀବନଟାଏ ହୋଇଥିବ। ଚାରିଟାଯାକ ଖୁମ୍ବ ସମ୍ଭବତଃ କ୍ୱଚିତ୍ ଏକତ୍ର ଛିଡ଼ାହୋଇ ଏକ ସମଗ୍ର structureର ପ୍ରତୀତି ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବେ ଓ ଯାହିତାହି ହୋଇ ତିନିଟା ସିଧା ହେବାକୁ ମନ କଲାବେଳକୁ ଚତୁର୍ଥଟା ହୁଏତ ବଙ୍କାଇ ବି ଯାଉଥିବ। ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀର 'ବାଇଆ'ମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେହି ହରକତଟାର ମଧ୍ୟ କ'ଣ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା ? ସେକାଳର ସେମାନେ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଭଳି ସାହୀରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲେଣି। ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣଜଣ କରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଖାସ୍ ସନ୍ତକ ତଥା ନାମରେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ଚିହ୍ନି ହୋଇଯାଉଛି। ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଅନାମମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ମେଳଣ ଏବେ ବସୁନାହିଁ। ହଁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ନିଜ ପରିଚ୍ୟରେ କିଛି କିଛି ଚିହ୍ନି ହେଉଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଦା ଯୋଡ଼ି ରଖିଥିବା ସୂତାଟା ପ୍ରାୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ। ବେକର ମାଳିଟିକୁ ସେମାନେ ଜାଣତ ବା ଅଜାଣତରେ କାହିଁକି ଯେ ଛିଣ୍ଡାଇ ଅନ୍ୟମନା ହୋଇ ବାହାରି ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ସେ କଥାଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି। ହଁ, ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ମାନସପିତା ଥିଲେ ବୋଲି ଏକ ମନ୍ତବ୍ୟ ବି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ। ଏହି ସବୁ ଯାବତୀୟ ମତୋକ୍ତିକୁ ସହାୟକ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ବାପା ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କର 'ଅନାମ' ନାମକ ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀରୂପ ଭାବସନ୍ତାନଟିର ଚରିତାଚାରଟିକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଆମେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଉଖାରି କରି ଅବଶ୍ୟ ଦେଖି ପାରିବା।

ଅନ୍ୟମାନେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଆସୁ ଆସୁ ଏବଂ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଉ ପକାଉ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଧାସଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଆପଣାକୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ। ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛୁ, ଆମ ସାମୂହିକ ସତ୍ୟକଳ୍ପନା ତଥା ଜୀବନ-ମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ତାହାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଆହ୍ୱାନ ତଥା ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ହିଁ ବଞ୍ଚିବୁ,-ଏଥିଲାଗି ପୁଣି ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଢ଼ି ବଜାରଟାଏ ବସାଇ ଘୋଷଣାଟାଏ ପୁଣି କାହିଁକି କରିବୁ ? ଏହି ଅତିସଚେତନତା ପଛରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ କିଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ କି ? ଯଦି ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିଥାଉ, ତେବେ ଏଠି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ହିଁ ଆମର

ସର୍ବପ୍ରଥମ ଭାଷା ଓ ତେଣୁ ଆମର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ଭାଷା ହୋଇ ରହିବ। ପରସ୍ପରକୁ କହିବାପାଇଁ ଗୋଟାଏ ମଞ୍ଚର କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ? ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଜୀବଦ୍ଦଶାରୁ ହିଁ ଭାବପ୍ରେରଣାର ମସୀପାତ୍ରଟି ଏପରି ଏକପାଖିଆ ହୋଇ କାହିଁକି ଇଡ଼ିଯିବାକୁ ମନ କଲା କେଜାଣି ? ତାଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧବାର୍ଷିକୀରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଅନାମ-ମେଳଣରେ ସାଧାରଣ ଆଲୋଚ଼ନା ନିମନ୍ତେ "ଅବକ୍ଷୟୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆଧୁନିକ ଦରବାରୀ ସାହିତ୍ୟର ରୂପରେଖ" ନାମକ ବିଷୟଟିଏ ରଖା ଯାଇଥିଲା। ଅନାମଙ୍କ ପତ୍ର (ବସନ୍ତ, ୧୯୯୩, ପୃଷ୍ଠା-୪)ରେ ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀର କାବ୍ୟ-ଆନ୍ଦୋଳନଟିର ବିଶେଷ ପରିଚ଼ୟଟିଏ ପ୍ରଦାନ କରି ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ "ସମସ୍ତ ଭାବ-ବ୍ୟଞ୍ଜନାର ମାଧ୍ୟମ କେବଳ ଛନ୍ଦ, ଏବଂ ଛନ୍ଦ ଛଡ଼ା କଳା ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି। ଏକଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲବତ୍ ବୁଝି ହେଉଛି। ଏହି ସବୁକିଛି ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିର କଥା, ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ ରୁଚ଼ି ବା ଅରୁଚ଼ିର ବିଷୟଟିଏ। କିନ୍ତୁ ଜଣେ ସତୀର୍ଥ ଅନାମଙ୍କ ପାଖକୁ ଲିଖିତ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି An Oriya Principle of Criticism ବୋଲି କଥାଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି। କଥାଟିକୁ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ମଥା ହିଁ ପାଉନାହିଁ। ଏସବୁ ଗହନ ଭିତରେ ପଶି ସଂପୃକ୍ତ ପଥଚାରୀମାନେ ଆପଣାର ଅସଲ ଆବେଦନ-ଜଗତଟିକୁ ମାରା କରିଦେବାକୁ ମନ କଲେ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ସିଏ social satire ଓ ଶାଣିତ ବ୍ୟଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି। ଏସବୁକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଏବେ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି। ତାହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉନାହିଁ। ଅନାମ ପାଖରେ ସତକୁ ସତ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ଆସିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି।

ତଥାପି, ଆଉ ଏକ ଅବକାଶରେ ସିଏ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛନ୍ତି। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଲୋଚ଼ନାର ମାନଦଣ୍ଡ କ'ଣ ହେବ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଅଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟର ଯେକୌଣସି ମଞ୍ଚରେ ଏଇଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସାଂଘାତିକ କଥା, ବସ୍ତୁତଃ ଏକ ଅସାହିତ୍ୟିକ କଥା। ଭିତରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଅସହିଷ୍ଣୁତାକୁ ପ୍ରଶୟ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲେ କୌଣସି ସମୀକ୍ଷାଦୃଷ୍ଟି ସେପରି ଆଦୌ ଦାବି କରିବାଲାଗି ମନ ବଳାଏନାହିଁ। ଏହି ମୂଳ ଉତ୍ତାପଟିରୁ ମଞ୍ଜି ଉଡ଼ି ଅନାମମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଶବ୍ଦବୈପୁଲ୍ୟର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଉତ୍କ ସଭ୍ୟତା ଓ ଉତ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ଚର୍ଚ୍ଚାଟାଏ ମଧ୍ୟ ଆଣି ବାଡ଼ିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ସେହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କର ଆର୍ଯ୍ୟ-ଜୀବନ ତଥା କଳିଙ୍ଗ-ସଭ୍ୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକଆଖିଆ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍‌ଗାରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିନାମକ ଉଲ୍ଲାସଧର୍ମୀ

mythଟାକୁ ଚକଚକ କେତନଟାଏ ପରି ଉଡ଼ାଇବାକୁ ମନ କଲାମାତ୍ରକେ ଜଗନ୍ନାଥ ଯେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତା' ମଧ୍ୟକୁ ଟଣା ହୋଇ ଆସିଯିବେ, ସେଥିରେ ଆଚମ୍ବିତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଜଗନ୍ନାଥ ଯେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କ୍ରମଶଃ କେତେକ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ପଡ଼ି ଏକ ଗୃହସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହେଲେଣି ଓ ଆମେ କତିପୟ ତାଙ୍କୁ ଅତିଶ୍ରଦ୍ଧାରେ 'ଆମର' ବୋଲି କହିଲୁଣି, ତାହାକୁ ସଂପୃକ୍ତ ସେହିମାନଙ୍କର ଅଧାକକ୍ଷେତ୍ରଟାର ଏକ ଶୋଚନୀୟ diminishment ବୋଲି ହୁଏତ କୁହାଯିବ। ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛୁ, ସେହି ୧୯୭୩ ମସିହାରୁ ହିଁ 'ଅନାମ' ପତ୍ରିକାଟିକୁ "ଜଗନ୍ନାଥ ମୈତ୍ରୀଚେତନା-ଭିତ୍ତିକ ଅନାମ-ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କର ଏକ ସଂକଳନ" ବୋଲି ଲିଖିତ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି। ସେହି ସଂଖ୍ୟାଟିରେ ହିଁ 'ବୁଧେ ଭାବିବେ କି ?' ନାମକ କୋଠିଟି ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ବିଜ୍ଞାପନଟିଏ ଦିଆଯାଇଛି ! "ଓଡ଼ିଶାରେ ତିନୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ। କୌଣସି ଗୋଟିକରେ ଯଦି Jagannath-chairଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ଓଡ଼ିଆର ସଂସ୍କୃତି, ଭାଷା, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ ଓ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱ (ଯାହା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଗଢ଼ିଉଠିଛି), ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ହୁଅନ୍ତା,-ତା'ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଜ୍ଞାନ ଦିଗନ୍ତ ପ୍ରସାରିତ ହୁଅନ୍ତା,-ଓଡ଼ିଆଏ ଆତ୍ମାଭିମାନୀ ହୁଅନ୍ତେ ଏବଂ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀକୁ ଏକ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଅହମିକା ପାଆନ୍ତେ।"

କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର କୃତିରେ ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ମାନବବାଦୀ ସଂବେଦନଶୀଳତା ସାମ୍ପ୍ରତିକତାର ପୁଟ ଦିଆଯାଇ କେବଳ ଅଧିକ ତତ୍ତ୍ୱଗମ୍ଭୀର ନୁହେଁ, ଆହୁରି ବର୍ଣ୍ଣାଢ଼୍ୟ ତଥା ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇପାରିଛି ବୋଲି ତାଙ୍କର ସ୍ତୁତିଚାରଣା କରି ଆଉଜଣେ ଅନାମ ଲେଖିଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରଣସମର୍ଥ କରି ପାରିଥିବା ସଂସାର ଭିତରର ଭୀମ ଭୋଇ ଆପଣାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିନ୍ୟାସ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ, ଅନାମମାନେ ବି ଯଦି ତାହାର ଆଲୋଚନା କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାବରେ ବୁଝି ହୋଇଥାନ୍ତା। ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀ ତାହା କଲେନାହିଁ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବନାମତ୍ତ ନିରଙ୍କୁଶତା ସହିତ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲେ ଯେ ତଦ୍ୱାରା ଆହୁରି କିଛି ଆଗକୁ ଆସି ଏବର ଏହି ଅଗାଡ଼ି-ଯୁଗଟାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରେରଣାର ସମଗ୍ରାୟତନଟିରେ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ ହିଁ ଘଟିଲା। ସେହି ସମ୍ପତ୍ତୀକରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଅନାମମାନେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଏକ ସହାୟତା କଲେ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ? ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥତ୍ୱର ମହିମା ମଧ୍ୟରେ ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଆତ୍ୱର ବହଳ ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ଭରିଦେଇ ସ୍ୱୟଂ ଅନାମଚେତନାଟା ବି ଆଖିର କୋଉଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି, ଥରେ ଥୟ ହୋଇ ଦେଖିଲେ ! ସତକୁ ସତ ନିଜର ଭୂମିଟିକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଏବଂ ତାହାରି

ନିମନ୍ତେ ନିଜକୁ ସତକୁ ସତ ତିଆରି ଆଣିବାକୁ ମନ କଲେ ଆମକୁ ଓଡ଼ିଶା କେଡ଼େ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ମହିମାମୟ ତଥା ଆହ୍ୱାନପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଦିଶିପାରନ୍ତା ! ପୁନଶ୍ଚ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ପଛକେ ପଛକୁ ଥାଉ, ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ସାହିତ୍ୟର ସମଗ୍ର ପ୍ରସ୍ଥଟି ଦେଇ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ମଧ୍ୟ କେତେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତେ ଏବଂ ଆମଲାଗି ବହୁ ବିମୋଚନର କାରଣ ହୁଅନ୍ତେ । ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସାଲବେଗଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଭୂମିର ଯେଉଁ ସ୍ମରଣୀୟ ପ୍ରେରଣାପିଣ୍ଡମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ରଚନାଚୟରେ ପରିଚିତ କରାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଜାତିତ୍ୱର ଅଡ଼ାଟା ଭିତରେ ଆଣି ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେବାର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆମେ ଏବର ଆଗ୍ରହୀମାନେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ହିଁ କହିବା ?

ବ୍ରହ୍ମପୁର ସହରକୁ ଡକା ଯାଇଥିବା 'ଅନାମ ମେଳଣ-୧୯୯୦'ର ସୂଚନା ଦେଇ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତପତ୍ରଟି ଡାକଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରଣ କରା ଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଏଥର ମେଳଣଟିରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିତ୍ୱର ଏକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଚିହ୍ନଟ ପାଇଁ ମିଳିତ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରାଯିବ ବୋଲି ଆଭାସ ରହିଥିଲା । "ଓଡ଼ିଆ କିଏ ? କେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଣ ବା ଚିହ୍ନଟ ଲାଗି ଆମେ ଅନ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ? ଆମ ସ୍ୱକୀୟତା କ'ଣ ? ଆମର ସ୍ୱକୀୟ ଇତିହାସ କାହିଁ ?" -ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ମଣିଷମାତ୍ରକେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ କେତେ ଅଭିନ୍ନ, ନ୍ୟାୟତଃ ସବାଆଗ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସୁସ୍ଥ ସଚେତନ ହୋଇ ପାରିଲେ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜାତି ହିସାବରେ ଆମେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ କେତେ ଭିନ୍ନ ବା ଅନନ୍ୟଟିର ହୁଏତ ବିଚାରଟିଏ କରିହୁଏ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସମାନ୍ତର ମତଟିଏ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିନ୍ଧ କରି ଖାଲି ନୁହେଁ, ତଥାକଥିତ ସମଷ୍ଟିଟାକୁ ବିନ୍ଧ କରି ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ କାଳିସୀତତ୍ତ୍ୱ ଅବଶ୍ୟ ତିଆରି କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆମ ଅନାମେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପରିଚୟର ସେହି ଅନ୍ୟ ସନ୍ତକଟିକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉତ୍ସାହାତିଶଯ୍ୟରେ ସେହି ଅନ୍ୟଟିର ଆବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଗଲେ ଓ ତା'ପରେ ଛିନ୍ନଛତ୍ର ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ! ସେହି ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପତ୍ରରେ ଠାଏ ଏପରି ଆଉକିଛି ଅଭିପ୍ରାୟର ଶକୁନଟିଏ ବହନ କରୁଥିବାର ଏକ ଆଭାସ ବି ହୁଏତ ରହିଥିଲା; ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ସଂବିଧାନରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷାଭାଷୀ ଓ ସଂସ୍କୃତି-ସଂପନ୍ନ ଏକ ଭୌଗୋଳିକ ଅବସ୍ଥିତି । ....ଆଜି ଆମ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବହୁ ଅଣଓଡ଼ିଆ ଓ ବିଦେଶୀ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ ତଥା ଶରଣାର୍ଥୀ । ଏମାନଙ୍କ କୁପ୍ରଭାବ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ କଳକାରଖାନା ବସାଇବା ବାହାନାରେ ଆମେ ବହୁ ଅଣଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ସ୍ଥାପିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ ଏବଂ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଅର୍ଜନ ବାହାନାରେ ଆମର ମାଟି, ପାଣି ଓ ପବନକୁ ଖୋଳି ତାଡ଼ି ସୁନ୍ଦର ପରିବେଶକୁ

କଦାକାର କରୁଛୁ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରୁଛୁ।" ଏବଂ, ମନେ ମଧ୍ୟ ରହିବା ଉଚିତ ଯେ ଏହି ବିଜ୍ଞପ୍ତିପତ୍ରଟି "ଶୃଣ୍ୱନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱେ ଅମୃତସ୍ୟ ପୁତ୍ରାଃ" ନାମକ ସେହି ଉପନିଷଦୀୟ ବାକ୍ୟଟିକୁ ଶୀର୍ଷକ ରୂପେ ବହନ କରିଥିଲା।

-୩-

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ କହିଲେ ମତଭେଦରେ ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟକୁ ବୁଝାଇ ଆସିଛି। ସତେଅବା ତିନି କିସମର ମତଲବରେ ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଠାବ କରାଯାଇଛି। ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ ସର୍ବପ୍ରଥମ ମନ୍ଥନଟିକୁ କରିଥିବା ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ ଭୂରି ଭୂରି ତଥ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ରାଧାନାଥ, ମଧୁସୂଦନ ଓ ସମକାଳୀନ ଆଉମାନଙ୍କୁ ଘଟଣାପ୍ରକରଣର ବହୁ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦର ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱନିବନ୍ଧଟିରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଛନ୍ତି। ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଉଦ୍‌ବେଳନ-କାଳଟିକୁ ଆମେ ଓଡ଼ିଶାର ରେନେସାଁସ୍ ବୋଲି କହୁଛୁ ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ଇତିହାସରୁ ରେନେସାଁସ୍ ନାମକ ଆମର ଧାରଣାପୁଞ୍ଜିକୁ ଧରି କଲିକତା ବାଟ ଦେଇ ସିଧା ଆସି ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛୁ। ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ତୃତୀୟ ଦଶକରେ ଆଉଏକ ବନ୍ଧୁଗୋଷ୍ଠୀ 'ଆଧୁନିକ' ନାମରେ ସତକୁ ସତ ପତ୍ରିକାଟିଏ ବାହାର କରିବାରେ ବ୍ରତୀ ବି ହୋଇଥିଲେ। ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଦିନ ପାଇଁ ଖୁଡ଼୍‌ଖାଡ଼୍ ହୋଇଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟର ସଂଜ୍ଞାରେ ଏକ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ତାବ ତଥା ଆବେଦନ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ। ତେଣୁ, ହୁଏତ ସେମାନେ ସିନା ଭାରି ଶୀଘ୍ର ତମ୍ବୁ ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଗଲେ ବୋଲି ସେତେବେଳେ ଲାଗିଲା,-ମାତ୍ର ଆବେଦନଟି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ catalyst ହୋଇ ରହିଗଲା, -ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଖାସ୍ କବି ଓ ଲେଖକମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି; ସମୁଦାୟ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଅନ୍ୟ ସକଳ ଭାଷା-ସାହିତ୍ୟ ସମେତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି; ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ତୃତୀୟ ନମୁନାଟିକୁ ଆମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ହିଁ ଭେଟିବା। ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଅବଲୋକନ କଲେ ଖାସ୍ ଓ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆମ କବିତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହାକୁ ଭେଟି ପାରିବା। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତ ଆଗରୁ ଅମାର ଅମାର କବିତା ରହିଥିଲା ଓ ସେହି ମୁତାବକ କେତେ ନା କେତେ କବି ରହିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ, ଏହି ଯେଉଁ ନୂଆ ମୁଥଟି ଇହାଦେ ବାହାରିଲେ, ଏମାନଙ୍କର ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ କୌଣସି ଖିଅ ଲାଗିନଥିଲା। ସତେଅବା ଆଉଏକ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରୁ ଏମାନେ ଚରୁ ଭକ୍ଷି ଆମ ଚଉପାଢୀ ଗୁଡ଼ାକୁ ମାଡ଼ିବସିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ଯେଉଁ ନିତାନ୍ତ ଅଭିନବଟିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆସିଛନ୍ତି, ତା' ତୁଳନାରେ ଆଗରୁ ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବନାହିଁ ବୋଲି ଆମକୁ କେଡ଼େ ବାଗରେ ବୁଝାଇ

ବି ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ସେତେବେଳେ ନୂଆ ହୋଇ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥାଏ; ନୂଆ କେତେ କ'ଣ ଖୋଜିବ ଓ ସୃଜିପାରିବ ବୋଲି ସରଳ ମନଟିଏ ନେଇ ସଜ ହେଉଥାଏ । ଅମାପ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଜିଜ୍ଞାସା ସହିତ ସଂକଳ୍ପମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ତା'ର ଇପ୍ସିତ ମହନୀୟ ସଂପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ଏକ ନୂତନ ଦେଶର ନିର୍ମାଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ରାଜି ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ତା' ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା ରଖିଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ ଏହି ତୃତୀୟ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ମୁଖ୍ୟତଃ କବିତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସିଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପଛକୁ ଅନାଇ ଆଧୁନିକ ଏଇଟିର ଅନୁରକ୍ତି ଓ ଆନୁଗତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରି ଦେଖିବସିଲେ ଭାରି ଧରା ପଡ଼ିଯିବ ଯେ ଏହି କବିମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ମତଲବୀ ପ୍ରୀତିରେ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜର ଖାମିନ୍ଦ ଭଳି ମାନି ନେଇଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଆହ୍ୱାନ ଓ ଉଦ୍‌ବେଳନ ଗୁଡ଼ିକରେ ସତେଅବା ଆଦୌ କୌଣସି ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ସେପରି କରିଥିଲେ କି ? ଉଚ୍ଚ ଚାକିରିରେ ଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ପୁରୁଣା ମଙ୍ଗରାଜିଆ ଅମଲଟାକୁ ହିଁ ଦେଶର ଶାସନ ତଥା ଦେଶର ସଂସ୍କୃତିରେ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖି ଆପଣାକୁ ଭଳି ଭଳି professional ସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା ଆଏବା ଆଉ କେତେଟା ପୁରୁଷପାଇଁ ନିରଙ୍କୁଶ ଭାବରେ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବେ ବୋଲି ପଣ କରିଥିଲେ କି ? ତେଣିକା ଶୈଳୀରେ କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ, ଗପ ଲେଖୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଥିଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଭାରତୀୟ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ନିତାନ୍ତ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି ହାଓ୍ୱାଟାଏ ସୃଷ୍ଟି ବି କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଇଂରାଜୀ ଢଙ୍ଗରେ ଲେଖିଲେ ଏବଂ ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରି ତେଣେ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ । ତଥାକଥିତ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାଟା ଅଧିକତର ଅର୍ଥରେ ସେହିମାନଙ୍କର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଚାଲୁଥିଲା ଏବଂ ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟର ଅଳିନ୍ଦଟାରେ ମଧ୍ୟ ସେହିମାନେ ହିଁ ଅର୍ବାଚୀନମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅସଲ ସାହେବଙ୍କ ପରି ଦେଖାଗଲେ । ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱଟିକୁ ଉପନିବେଶବାଦୀଙ୍କ ପରାକ୍ରମ ଭିତରେ ବେହେରାଣିଆ ବିଚରାଟିଏ ପରି ଦେଖାଯିବା ଭଳି ସବୁମନ୍ତେ ବରାଦ ଯେ କରା ଯାଉଥିଲା, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା । ଦେଶଟାଯାକ ସବୁକିଛି ଶୁଖି ଶୁଖି ହିଁ ଯାଉଥିଲା, ତଥାପି ଏହି ମାର୍କାର ଆଧୁନିକମାନେ କବିସତ୍ୟ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ପୂରା ମିଠା ଟାକୁଆକୁ ଉଲ୍ଲସିତ ଭାବରେ ଚୁଷିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଆପଣାର ଯୁକ୍ତିମାନ ଦେଇ ସେମାନେ ଜୀବନସତ୍ୟଟାକୁ ଏହି ତଥାକଥିତ କବିସତ୍ୟଠାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦୋସରା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନେ ରହିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର

ପ୍ରତାପୀମାନଙ୍କର ଝିଲିମିଲି ଭିତରେ ବାହାରକୁ ଆପଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଭାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ଉଧେଇ ପାରୁନଥିଲେ । ଉତୁଆଳ ହୋଇ ରହି ଯାଉଥିଲେ । ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଠାବ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆମର ଦୁର୍ଗାଚରଣ ପରିଡ଼ା, ଗିରିଜା ବଳୀଆରସିଂହ, ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଦାସ, ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା ଏହିପରି କେତେ କେତେ ନାମ ମନେ ପଡ଼ିଯିବେ, ତଥା ଆଉ ଗୋଟାଏ ପଲା ଭିତରେ ବ୍ରଜ ରଥ ଓ ତାଙ୍କରି ସରିସା ଆଉମାନେ ବି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବାର ମଧ୍ୟ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥିବ । କିନ୍ତୁ ହାଉଆଗୁଡ଼ାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଏକମଣ କରି ରଖା ଯାଇଥିଲା ଯେ, ଆଧୁନିକତାର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ମୁକାମକୁ ସେହି ପାଟମାନେ ହିଁ ମାରି ନେଉଥିଲେ । କବିତାର ପରଖହାଟରେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଜଣେ ଜଣେ ସାହୁକାରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଉଥିଲେ, ପତ୍ରିକାମାନଙ୍କରେ ଏବଂ କବିତା ହାଟଟାରେ ସେହିମାନଙ୍କର କବିତା ସର୍ବାଗ୍ରରେ ରହୁଥିଲା, କବିତା ପାଠୋତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ସବାଆଗ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଡାକରା ହେଉଥିଲା । ସେହିମାନେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ପୁରସ୍କାରର କଚେରୀମାନଙ୍କରେ ସବାଆଗ ସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ତଥାପି କ୍ରମେ ବୟସ ବଢ଼ିଲା, ଉଚ୍ଚ ପଦଗୁଡ଼ାକରୁ ବି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଅନ୍ୟବେଳଟି ଆସିବାରୁ ଉତୁଆଳରେ ରହିଥିବା ସେହି ଅନ୍ୟମାନେ କ୍ରମେ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଆଧୁନିକ କବିତା ତଥା ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପର ଏକ ଅନ୍ୟ ପାବଚ୍ଛ ପଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହେଉଛି । ଏକା ଏକା ଧୁରୀଣମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ସମ୍ଭବତଃ ପାରି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଏକଦା ଅନାମମାନେ ମୂଳରୁହିଁ ମେଳଟିଏ ଗଢ଼ି ବାହାରିଥିଲେ କି ? ମେଳଟି ରହିଲାନାହିଁ ଏବଂ ବିଶେଷତଃ ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରୟାଣ ପରେ ତାହା ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଉତ୍ସାହରେ ଏଇଟା କିମ୍ବା ସେଇଟା ମଧ୍ୟକୁ ହାମୁଡ଼େଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ମନ କଲା ସିନା, ତଥାପି କ୍ରମେ ଆବେଦନ ଗୁଡ଼ିକ ଧର୍ମତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହେଲେ । କୁମାର ମହାନ୍ତି କ'ଣ ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ସକଳ ମାପର ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ନିଆରା ବି ଶୁଭୁଥିଲେ, ନିଆରା ପରିଚୟଟିଏ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ମେଳ ଭିତରେ ସର୍ବଦା ଏକ ଅଲଗା ଚାହାଣିରୂପେ ବାରି ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ କି ? ଭାରି କହିବାକୁ ମନ ହେଉଛି, କୁମାର ମହାନ୍ତି ଆହୁରି ଅଧିକ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ଥାଆନ୍ତେ, କବିତାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଆମକୁ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଦୂର ତଥା ନିକଟର ନିବିଡ଼ ପରିଚୟମାନ ଦେଇଥାଆନ୍ତେ । ନାମଟିଏ ହୋଇ ଅନାମର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରିଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ଅନାମ ନାମକ ମେଳରେ ଥାଇ ଆମ ଆଗରେ ତଥାପି ଅନନ୍ୟ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାର ମୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଦିଶିଦିଶି ବି ଯାଉଥାନ୍ତେ ।

କୋଣାର୍କ-୧୨୯, ମେ-ଜୁଲାଇ, ୨୦୦୩

✸

ସଂସାରେ ଥାଇ ମୁଁ...

କେତେ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ସଂସାର ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଖୁବ୍ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ସଂସାରଟା ହୁଏତ ଆଉ ଅନ୍ୟଭଳି କ'ଣଟିଏ ହୋଇ ପାରିଲେ କେଡ଼େ ଭଲ ଲାଗନ୍ତା ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଗୁଣି ହେଉଥାଆନ୍ତି-ସେଇଥିପାଇଁ ସଂସାର ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ, ପୃଥିବୀର ନିଶ୍ଚୟ ସବୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସର୍ବତ୍ର କବିମାନେ, ଲେଖକମାନେ ତଥା ଆନମନା କୋମଳାତ୍ମାମାନେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ପୃଥିବୀଟା-ସଂସାରଟା-ଭଲଲାଗେ ନାହିଁ-ବୋଲି ପ୍ରକୃତି ଭିତରକୁ ପଳାଇବାକୁ ମନକରନ୍ତି । ପ୍ରକୃତିର କ୍ରୋଡ଼ରେ ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରର ସବୁ ଖାଲି ମୁହୂର୍ତ୍ତମାତ୍ରର, ସବୁ କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର । ପ୍ରକୃତି ହେଉଛି ଶାଶ୍ୱତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଭଣ୍ଡାର । ତେଣୁ ଶାନ୍ତି ଦିଏ, ଆଶ୍ରୟ ଦିଏ, ଦୁଃଖ ଭୁଲାଏ । 'ଚିଲିକା' କାବ୍ୟରେ କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ଚିଲିକା ହ୍ରଦକୁ ଶୋକପାସୋରା ଅପ୍ସରାଭୁବନ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଚିଲିକା ନାମକ ସେହି ପ୍ରାକୃତିକ ଆକର୍ଷଣଟିକୁ ସେ କେଡ଼େ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି, ଏବଂ ସୁଠାମ ଶୈଳୀରେ ସେହି ଅନୁଭବ ଗୁଡ଼ିକର ଭାଷାରୂପଟିକୁ ଆମଲାଗି ବାଢ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଚିଲିକାକୁ କେଡ଼େ ଚାକ୍ଷୁଷ କରି ଆଣିଛନ୍ତି । ଆମଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ପର୍ବଟି ସହିତ କିଞ୍ଚିତ୍‌ମାତ୍ର ପରିଚୟ ଥିବା ଏପରି ବସ୍ତୁତଃ ଜଣେ କେହି ନଥିବେ, ଯିଏକି ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ଶୋଭାଗୁଡ଼ିକୁ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ଦେଖୁଥିବା ସମୟରେ କବିବର ରାଧାନାଥଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ ନ କରୁଥିବେ !

କବିବର ରାଧାନାଥ ଚିଲିକାର ଶୋଭାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଖିନ୍‌ଭିନ୍ କରି ନ ଦେଖିଛନ୍ତି ! ସତକୁ ସତ ଖୁବ୍ ଚିକିନିଖି କରି ଦେଖିଛନ୍ତି । ବହୁତ ନିଖୁଣ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛନ୍ତି । ହୁଏତ, ଆପଣା ଜାଣତରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ଏତେ ଟିକିଏ ମଧ୍ୟ ଖୁଣ ରଖିନାହାନ୍ତି । ଅନାଇଦେଲେ ଏବଂ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଗଲା, ଘଡ଼ିଏ ସେହି ଜଳରାଶିର ଶୋଭା-ସନ୍ନିଧାନରେ ଯାଇ ବସିଗଲେ ଏବଂ ଭାରି ଉଶ୍ୱାସ ତଥା ସୁଶୀତଳ ଲାଗିଲା, ଆଦୌ ସେତିକି ନୁହେଁ । ଉତ୍ତରରୁ ଦକ୍ଷିଣ, ସକାଳ ଠାରୁ ସଞ୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନମାନର ସକଳ ସମୟ-ଆକାଶମଣ୍ଡଳ ଠାରୁ ଅବନୀପୃଷ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆଦୌ କୌଣସିଟିକୁ ଛାଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ଚିଲିକା ବକ୍ଷରେ ଋତୁବଦଳ ଅନୁସାରେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ମେଳ, ନିଜ ନିଜ ଆଚରଣ-ଭେଦରେ ପାଣିର ସେହି କେଳିକ୍ଷେତ୍ରଟି ଉପରେ

ସେମାନଙ୍କର ଭଳିକି ଭଳି କ୍ରୀଡ଼ା-ଚିଲିକା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସାନ ଓ ବଡ଼ ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼ିକ-କାଳିଯାଇ ଉପରେ ଅଟକି ନ ଯାଇ ଚଢ଼େଇହଗାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ କରିବ-ଏସବୁ ନୈପୁଣ୍ୟକୁ କାବ୍ୟାବୟବର ସୌଷ୍ଠବ ସହିତ ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବା-ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ତାହା ସତକୁ ସତ ଅନନ୍ୟ ଏବଂ ସମାନ୍ତର-ରହିତ । ଓଡ଼ିଶାଯାକର ଖ୍ୟାତ ଓ ଅଖ୍ୟାତ ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ କେଡ଼େ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଧାଡ଼ି ବସାଇ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଣି ଯେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି, କବିବରଙ୍କ ଖାତାରୁ ସତେଅବା ସୁସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହିସାବଟିଏ ବୁଝି ନେଉଥିବା ସମୟରେ ବେଳେ ବେଳେ ଉଚିତ ପ୍ରକାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନଥିବା କେତେ ପାଠକଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ହେଲାପରି ମନେ ବି ହେଉଥିବ ।

ଚିଲିକା ନାମକ ସାନ ଥାନଟିଏ ଯାହାକୁ ଏଡ଼େ ଧନାଢ୍ୟ ଭାବରେ ଆକର୍ଷିତ କରିଆଣି ପାରିଲା, ସିଏ ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି କାହିଁକି ଉଦାସୀନ ହୋଇ କାଳାତିପାତ କରିବ ? ଚିଲିକା ପାଇଁ ଏତେ ଆକର୍ଷଣ, ସୋଲରି ଭାଲେରିଙ୍କ ପ୍ରତି ଏତେ ଆକର୍ଷଣ-ଅଥଚ ସଂସାର ପ୍ରତି କ'ଣ ପାଇଁ ସଦା ଉଦାସୀନ ? ଏହି ହ୍ରଦ, ଏହି ଆକାଶ ଏବଂ ଭୂମିପ୍ରସାର, ଏହି ପକ୍ଷୀଗଣଙ୍କର ଋତୁମୁତାବକ ଲୀଳାଚୟ-ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବଙ୍କର ଉଦୟ ତଥା ଅସ୍ତକୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ହିଁ ନୂଆ ନୂଆ ଭାବସଙ୍ଗତି ଦ୍ୱାରା ମନୋହର କରି ରଖିଥିବା ଈଶ୍ୱରୀୟ ନକ୍ସାଗୁଡ଼ିକ-ଏଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ସଂସାରର ବାହାରେ ? ସେସବୁ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କାହାର ଏବଂ, ଏହି ସଂସାର ଯାହାର, ତାହାର ଆଦୌ ନୁହେଁ ? ରାଧାନାଥଙ୍କ ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ରକାବ୍ୟଟିର ଦାଣ୍ଡି ଧରି ତାଙ୍କର ଅନୁଗମନ କରି ଅନ୍ତିମ ପର୍ଯ୍ୟାୟଯାଏ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବା ବେଳକୁ ସତେଯେପରି ମୁଣ୍ଡଟା କୋଉ ବିଡ଼ମ୍ବନାଟା ପାଖରେ ତାଏକରି ଯାଇ ବାଜିଯାଏ । ସତେ ଯେପରି ଚିଲିକା ରହିଯାଏ, ପାଶୋର ହୋଇ ରହିଯାଏ ଏବଂ କବିବରଙ୍କୁ ନେଇ ପ୍ରକୃତରେ କେମିତି କେମିତି ଲାଗେ ! ଏହା ଯେ ହୁଏତ କୌଣସି ବିଶେଷ କାବ୍ୟକାରିତାର ଗୋଟିଏ ବିରଳ ଭଙ୍ଗିମା ଅଥବା କୁଶଳତା ହୋଇଥିବ- ମାନିବା ସକାଶେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ ।

"ସଂସାରେ ଥାଇ ମୁଁ ସଦା ଉଦାସୀନ, ଉଦାସୀନ ପ୍ରାୟେ କଟାଇଲି ଦିନ । ସଂସାରୀ ସଙ୍ଗତେ ସଙ୍ଗୀ ହେବାପାଇଁ, କେବେହେଁ ମୋହର ମନ ବଳେନାହିଁ ।" କାରଣ ସଂସାରୀମାନଙ୍କର ସଂଜ୍ଞାନିରୂପଣ କବିବର ରାଧାନାଥ ଏହିପରି ଭାବରେ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି- "ହସିଁଖେଳି ସେହୁ ଗମନ୍ତି ସମୟ, ଜୀବନ ମଣନ୍ତି ମହୋତ୍ସବମୟ ।" ଏବଂ "ମୋ' ଜୀବନ ଗଢ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାଦାନେ" ଓ ତେଣୁ, "ଚିରହାହାମୟ ଏ ଛାର

ଜୀବନ, ଜୀବନ ନୁହଇ ଜୀବନ୍ତ ମରଣ।" କବି ରାଧାନାଥ ନିଜକୁ 'ଦୁଃଖଗୁରୁଙ୍କର ପଟ୍ଟଶିଷ୍ୟ' ବୋଲି ଚିହ୍ନଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛନ୍ତି। ଏହି ପଂକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ କୌଣସି କାବ୍ୟରଚନାର ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଏକ ଆଳଙ୍କାରିକ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି କହିଲେ ଏଠାରେ ବିତର୍କର ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି ଅବକାଶ ହୁଏତ ରହିବ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ, ଏକ ଅଳଙ୍କରଣର ଧନ୍ଦାରେ ପଡ଼ି ଜଣେ କବି ତା' ପାଠକଗଣଙ୍କୁ ନିଜ ବିଷୟରେ ଏପରି ଏକ କଳ୍ପଚିତ୍ର ଦେବାପାଇଁ ମନକଲେ ବୋଲି କହିଲେ ତାହା ତଥାପି ଔଚିତ୍ୟବର୍ଜିତ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହେବ। ଆଧୁନିକ କାବ୍ୟଭାବନାର ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ଆମର ତତ୍କାଳୀନ ସାହିତ୍ୟାକାଶର କୁଳୀନ ଦିକ୍‌ରେଖାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଛିଟିକାମାନ ମାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବା ସମୟରେ ସବାଆଗର ମୁଷ୍ଟିମେୟଙ୍କ ସହିତ ରହିଥିବା ରାଧାନାଥ କଦାପି ଏପରି କୌଶଳଟିଏ ଅବଲମ୍ବନ କରିନଥିବେ। ରାଧାନାଥ-ସାହିତ୍ୟାଲୋଚନାର ଅଳିନ୍ଦଗୁଡ଼ିକରେ ତେଣୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଏକ ତିର୍ଯ୍ୟକ ଆଗ୍ରହରେ ଆକଳନଟିଏ ହୋଇପାରିବ। ପୁନଶ୍ଚ, ସମାନ ଅନୁରାଗ ତଥା ଉତ୍ସାହ ସହିତ ସବୁ କବି ଯେ ଆଦୌ ପ୍ରକୃତିକୁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ, ତାହାର କିଛି ଇସାରା ହୁଏତ ମିଳିଯିବ। ଜଣେ କବିର ପ୍ରକୃତିକୁ ନେଇ ଯେଉଁ କାବ୍ୟକରଣା, ତାହା ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରକୃତି ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ସ୍ୱୟଂ କବିକୁ ହିଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଉଥାଏ ବୋଲି ଅନୁମାନଟିଏ କରାଯାଇ ପାରିବ।

ତେଣୁ କବି ହେଉଛନ୍ତି ମଲ୍ଲୁ, ଚିଲିକା ହେଉଛି ସେହି ମଲ୍ଲୁ ନିମନ୍ତେ ମହୋଷଧି। ଏବେ ତ ଆଧୁନିକତମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଯାବତୀୟ ଔଷଧକୁ କ'ଣ ଭାବି placebo ବୋଲି କହିଲାଣି। ଭୁଲାଇକରି ଭଲ କରିଦେବାର ଏକ ଉପଚାର ମାତ୍ର। ଅସଲ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଜଣେ ସୁସ୍ଥ ମଣିଷର ପ୍ରୟାସରେ ଏବଂ ଆହୁରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି କହିଲେ, ସେହି ପ୍ରୟାସଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁ ଜୀବନାଗ୍ରହର କ୍ଷେତ୍ରଟି ଉପରେ କରାଯାଇଛି, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରଟି ନିଜେ ନିଜ ବିଷୟରେ ବାଛି ନେଇଥିବା ଗଭୀରତର ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକରେ। ଯେଉଁ କବି ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଏକ psychedelic ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ତାକୁ କେଡ଼େ କୁତ୍ସିତ ଦିଶୁଥିବା ପୃଥିବୀଟାର କବଳରୁ ଦଣ୍ଡେ କିମ୍ବା କେତେ ଦଣ୍ଡ ନିଷ୍କୃତି ପାଇବାକୁ ରୀତି ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ, ସିଏ ସତକୁ ସତ ନିଜ ଗ୍ରହଣବର୍ଜନର ଚୌହଦୀ ମଧ୍ୟରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସତ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି ମନ କରୁଥାଏ ତ ? ସୁନ୍ଦର ହେବା ଲାଗି ନିଜ ପାଖରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜବାବଟିଏ ଦେଇଥାଏ ତ ? ଏବଂ ନିଜ ଜୀବନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କପଟ-ରହିତ ଭାବରେ ସେହି ଜବାବଟିକୁ ଦେଇ ପାରିନଥିଲେ, ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ବି ପୁଣି କେଉଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଆଘ୍ରାଣ ପାଇପାରିବ ?

ଦୁଃଖରୁ ଠିକି ଠିକି କବିବର 'ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁ'ଟିଏ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ଜ୍ଞାନଯୋଗୀ ମାନଙ୍କର କଥା ତ ହୁଏତ ପରେ ଆସିବ, ଜ୍ଞାନୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱଟିକୁ ବୁଝିବାରେ ଘର୍ମାକ୍ତପ୍ରାୟ ହୋଇଯିବେ । "ଦୁଃଖଦତ୍ତ ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁରେ ଜଗତ, ଦେଖିବାରେ ମୁହିଁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ସତ"– ଏହା ହେଉଛି 'ଚିଲିକା' କାବ୍ୟରେ ସ୍ୱୟଂ ରାଧାନାଥଙ୍କର ଉକ୍ତି । ସେହି ଜ୍ଞାନଟିର ମୁଖ୍ୟ ବାରତାଟି ହେଉଛି- "ସୁଖ ବୋଲି ଯାକୁ ବୋଲଇ ସଂସାର, କରୁଥାଇ ତାକୁ ଦୂରୁଁ ମୁଁ ଜୁହାର । ସୁଖ ବୋଲି ଯାହା ଜନନେତ୍ରେ ଦିଶେ, ହାତେ ଆସେ ହାତୁଁ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ସେ ।" ଜୀବନର ଅସ୍ତାୟନ-ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କବି ରାଧାନାଥ ରାୟ ଚିଲିକା ହ୍ରଦର କୌଣସି ଏକ ପାହାଡ଼ର ନିକାଞ୍ଚନ ମଧ୍ୟରେ କୁଟୀରଟିଏ ନିର୍ମାଣ କରି ସେହିଠାରେ ବାକି ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ବିତାଇଦେବେ ବୋଲି ବଡ଼ ଛଟପଟ ହେଲାପରି କହି ପକାଇଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ସିଏ ସେପରି ଆଦୌ କରି ନଥିବେ । ସମ୍ଭବତଃ, ନିଜର ଧାତୁଟାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସିଏ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟଭଳି ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଥିଲେ । ତେଣୁ, କାବ୍ୟପଦ ଗୁଡ଼ିକର ବସାଣ ସମୟରେ ମନାସିଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ମୋଟେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ନଥିବେ । ତେଣୁ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟୀ ଚିଲିକା, ତାହା ହେଉଛି ଏକ ସ୍ମୃତି, ଏକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସ୍ମୃତି, ଯାହାକି ସେହି ସ୍ମୃତିରୂପେ ହିଁ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ସାଇତା ହୋଇ ରହିବ । ସେହି ତାଙ୍କରି ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ, "କରିବି ଏହାକୁ ସ୍ମୃତିର ସଙ୍ଗାଳି, ସଂସାର ନିରୟେ ଅଙ୍ଗ ଦେଇ ଡାଳି । ମାଗୁଛି ଚିଲିକା ମାଗୁଣି ତୋ'ଠାରେ, ବାହୁଡ଼ିବି ଏବେ ଦାରୁଣ ସଂସାରେ ।।" ସଂସାର ଦାରୁଣ, ସଂସାର ହେଉଛି ଏକ ନିରୟ ସମାନ । ଆଖର ମଞ୍ଜିଟା ସେହିଠାରେ ହିଁ ପୋତା ହୋଇଛି । ସେଇଟି ଘର, କାରଣ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଆମର ଯାହାକିଛି ପରିଚୟ- ଆମ ସବୁଯାକ ଡୋରର ଅସ୍ମିତାବୋଧ ଓ ତେଣୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଔଚିତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସେହି ସଂସାରଟାରେ । ଏବଂ, ସଂସାରଟି ପ୍ରତି କେତେ ଦାରୁଣ ହେଲେ ଅର୍ଥାତ୍, ସଂସାରରେ କେଡ଼େ ଦାରୁଣ ହୋଇପାରିଲେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ବିବେକର ସହିତ ସଂସାରକୁ ଦାରୁଣ ବୋଲି କହି ପାରିବ, ତୁମେ ଆମେ ସାଧାରଣ ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ତାହା କଳ୍ପନା ହିଁ କରିପାରିବା ନାହିଁ । କେଉଁଠାରେ ନିଜ ପାଖରେ ତଥା ପ୍ରକୃତି ପାଖରେ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ରହିବା ।

ରାଧାନାଥଙ୍କର ସମସାମୟିକ ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ତଥାକଥିତ ନବୀନତା ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବାଳୁତାର ଗଗନଟିକୁ ଖୁବ୍ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ରଖିଥିଲା, ଯାହାକୁ ସମୀକ୍ଷାଦିର ତୁଣ୍ଡରେ ଜାତୀୟତାବୋଧ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । କବିବରଙ୍କର ପ୍ରକୃତିପ୍ରେମ ସହିତ ସେଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପ୍ରୀତିବ୍ୟଞ୍ଜକ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ନୀଳାମ୍ବୁ ଚିଲିକା ମୋ' ନିମନ୍ତେ ଏତେ ନିକଟତର ଭାବରେ

ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ନିକଟତର ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ, କାରଣ ତାହା ହେଉଛି ଉତ୍କଳକମଳାଙ୍କର ବିଳାସଦୀର୍ଘିକା । କଥାଟିକୁ ଆମେ ଉତ୍କଳସଚେତନ ଉତ୍କଳବାସୀ ବିଗତ ଶହେବର୍ଷ ଯାବତ୍ ଏଡ଼େ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ମାନିନେଇଛୁ ଯେ, କଥାଟିର ସମୀଚୀନତା ବିଷୟରେ କେହି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଆମେ ଅନେକେ ଫଣ ଫଣ ହୋଇ ଉଠିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ତେଣୁ ଏହା ଆଦୌ ଆକସ୍ମିକ ନୁହେଁ ଯେ ଏପରି ଘଟିଛି । ନିଜ ଯଜମାନମାନଙ୍କର ମନ ଜାଣି ରାଧାନାଥ ସମୁଚିତ ଆଉ କୌଣସି ଅକଲଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ମୂଳରୁ ହିଁ ଏକ ଅନୁରୂପ ସାହିତ୍ୟ-କାରିଗରୀର ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି କି ? ଏଇଟି ଆମ ଉତ୍କଳର, ତେଣୁ ଏଇଟି ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର । ତେଣୁ, ପଛକୁ ପଛ ଆଉ କେତୋଟି ସମର୍ଥନକାରୀ ଧାଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ଏବଂ ଆମର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ରହିଥିବା ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ ହିଡ଼ ଦେଇ ଚିଲିକା ନାମକ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟତା ସହିତ ଛନ୍ଦି ଦିଆଯାଇଛି; ଉତ୍କଳର ତୁହି ଚାରୁ ଅଳଙ୍କାର, ଉତ୍କଳଭୁବନେ ଶୋଭାର ଭଣ୍ଡାର । ଏତେ ଛବି ଯେଣୁ ଏକାଠାରେ ଠୁଳ, ଛବିଳ ଉତ୍କଳେ ତୋ ଛବି ଅତୁଳ ।।

ଭଲ ଅଥବା ମନ୍ଦ ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ହେଉ ପଛକେ, କବିବର ସେହି କେତୋଟି କାବ୍ୟ ଧାଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଆମପାଇଁ ଯେଉଁ ପରମ୍ପରାଟିକୁ ଡାକି ଆଣିଲେ, ସେଇଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବେଗସହିତ ଆମକୁ ସମ୍ମୋହିତ କରି ରଖିଛି । ଚିଲିକା ଲେଖା ହେବାର ଢେର ଢେର ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ବାଗ୍ରା, ଡୁଡୁମା, ଅଂଶୁପା ପ୍ରଭୃତି ହ୍ରଦ ତଥା ପ୍ରପାତକୁ ନେଇ କବିମାନେ କାବ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଚିଲିକା କାବ୍ୟରେ ରାଧାନାଥ ତ ଆଉଗୋଟିଏ ଏପରି ଦାଣ୍ଡି ଭିତରକୁ ମାଡ଼ିଯାଇ ଜଣେ ପୁରୋଗାମୀର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେହି ଡେଇଁଯାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ପାଖ ସାହୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଝଗଡ଼ା କରି କହିବା ଭଳି ସେ ସିପ୍ରାନଦୀ ସହିତ ମହାନଦୀର ଧକ୍କାଟାଏ ଲଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅଂଶୁପା ସହିତ ପୁଷ୍କରର ଉଲୁଗୁଣା ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ମେଘାସନ ସହିତ ଛାର ଗୋବର୍ଦ୍ଧନର ତୁଳନା କରି ଆମ ଚିତ୍ତମଣ୍ଡଳରେ ସତେ ଅବା କିଞ୍ଚିତ୍ ଭାବଗତ ଶ୍ଳେଷ୍ମାର ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ହେବ ଯେ, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏପରି ଏକ ସାମୂହିକ ନେତୃତ୍ୱର ଅଧିବାସ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିଲା ଯେ, ଯେପରି ଯୁଆଡ଼େ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାଟା ହିଁ ଦେଖାଯିବ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଘେରି ବୃହତ୍ତର ବହୁ ମଣ୍ଡଳ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ସେହିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଜିଦେବ, ଅସଲ ଉଦ୍‌ବେଳନଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଜନ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ-ଏବଂ ଆଖି ତଥା ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସ୍ଥାନୀୟ କରି ତାହାକୁ ହିଁ ଆମର ଭୂମିଟି ପ୍ରତି ଆମର ସର୍ବୋତ୍ତମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବ, ଇତ୍ୟାଦି,

ଇତ୍ୟାଦି । ନିଜ ଘରଟି ଭିତରେ କିଳି ହୋଇରହି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ସରସା ବୋଲି ଭାବୁଥିବାର ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିର ଏକାଧିକ ଅବଶେଷ ଆମକୁ ହୁଏତ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚାଟନା ଦେଇ ରଖିଛି, ଯାହା ଫଳରେ କି ଆମର ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଘରଟିର ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଦାଣ୍ଡର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଦାଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ହେବା ତ ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୁଷ୍କର ଅବଶ୍ୟ ହିଁ ହେବ !

ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ହୁଏତ ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱୟଂ ବି ଆସି ମନେ ପଡ଼ିଯିବେ । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ନିଜେ ନାରାୟଣ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ନେତା ବୋଲି ନିଜେ ଲେଖିଥିବା ଧାଡ଼ିଏ କବିତାରେ କେଉଁଠାରେ କହିଥିଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ଯେତେବେଳେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ଧାମରେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ବୋଲି କେଡ଼େ ସହଜ ହୋଇ କହିପାରି ଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଆମ କ୍ରୋଡ଼ଗର୍ଭଟି ଭିତରେ ପୂରାଇ ଦେଇ ଆମେ ଆଉ ଯାହାର ହେଉ ବା ନ ହେଉ, ଖାସ୍ ଆମ ନିଜର ମଧ୍ୟ କେତେ କେତେ କ୍ଷତି ନକଲୁ ! ଏବଂ, ଏହାକୁ ଯଦି ଏକ ତଥାକଥିତ ଜାତୀୟତାବୋଧ କହି ବୁଝାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଏ, ତେବେ ଆମର ସେହି ଅବର୍ଜିଆ ବୋଧଟାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଧିକ୍ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯିବା ଉଚିତ । ଜଗନ୍ନାଥ ତ ଆପଣା ଅଭିଧାର ସେହି ସଂଜ୍ଞାଟି ଅନୁସାରେ ସମଗ୍ର ଜଗତର ହିଁ ନାଥ, ନାୟକ ଏବଂ ଉପାସ୍ୟ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ କେଉଁଠି କ'ଣ ଅନ୍ତର ରହିଥିବ, ଆମ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଥରେ ଭାବିଚିନ୍ତି କହନ୍ତୁ ତ ! ଆମର ବା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର କୋଉ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଯେ ଏଇଠି ଆମ ଅନ୍ୟାଭିପ୍ରାୟୀ ମୋଟାବୁଦ୍ଧିଆ-ମାନଙ୍କର କବଳ ମଧ୍ୟରେ ଚେତନାହତ ହୋଇ ରହିଗଲେ, ସତକୁ ସତ ତାହାକୁ ନେଇ କିଞ୍ଚିତ୍ ବିଚାର ମଧ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା । ସେତେବେଳେ ତ ଆମ ଆଖିକୁ ଜଗନ୍ନାଥ କେବଳ ଆମର ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ଭଳି ନ ଦିଶି ବିମୋଚନକାରୀ ବିଶ୍ୱପ୍ରତୀକଟିଏ ପରି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ଆସନ୍ତେ, ଆମର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ଚେତନାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବିଶେଷ ଗୁହାମୁକ୍ତିର କାରଣ ହୁଅନ୍ତେ ।

ଏମିତି କ'ଣ ସତକୁ ସତ ବରାଦ ହୋଇ ରହିଛି ଯେ, ଜୀବନ ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ସତେଅବା ଦୁଇଟା ଅଲଗା ମାହାଲ ହୋଇ ରହିଥିବେ ? ଜୀବନ ପାଖରେ ନିରାଶ ହୋଇ ତୁମେ ପ୍ରକୃତି ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଉଥିବ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ଝଅକ ମାରିହେଲା ପରି ସେହି ଜୀବନ ଭିତରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସୁଥିବ ? ଯଦି ପ୍ରକୃତି ଭଲ ଲାଗୁଛି, ତେବେ ଜୀବନଟି ମଧ୍ୟ କ'ଣ ପାଇଁ ଭଲ ନଲାଗିବ ଏବଂ, ଯଦି ଜୀବନ ଭଲ ଲାଗୁଛି, ପ୍ରକୃତିଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ କିପରି ଜୀବନଠାରୁ ଗୋଟାଏ ଏକାବେଳେକେ ଅଲଗା ମହକୁମା ବୋଲି ମନେହେବ ? ଚାହାଳୀ-ଚୋରମାନେ

ଚାହାଳୀଟା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ସେମାନଙ୍କର ଧାତୁଗତ କିଛି କାରଣରୁ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ଅନ୍ତତଃ ସେହି କେତେଟା କ୍ଷଣ ପାଇଁ ଯେଉଁଠାରେ ଯାଇ ଭରସାଟିଏ ମିଳିଗଲା ବୋଲି ହୃଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ, ସେହି ଥାନଟିକୁ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା ? ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଏହି ଦୁଇଟି କିସମର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ମଞ୍ଜ ଭିତରେ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା କିସମର କି ? ବେଳେବେଳେ ତ ଭାରି ଅଶାନ୍ତ କରି ପକାଉଥିବା ପରି ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ଯେ, ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ସମଞ୍ଜସତା ତଥା ସହୃଦୟତା ରକ୍ଷାକରି କ'ଣ ପାଇଁ ରହିବାରେ ବଡ଼ ଅସୁଖ ପାଆନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ବହୁତତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ କେଡ଼େ ଗଦ୍‌ଗଦ୍ ଭାବରେ ଲୋଡ଼ନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କର ଖାସ୍ ବରାଦ ତଥା ଖାସ୍ ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ ହୁଏତ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଖଣିମରା ହୋଇ ରହିଥିବା ବିଶେଷ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ତିଆରି କରି ରଖାଯାଇଥାଏ । ଯୋଜନାଦ୍ୱାରା ପ୍ରାକୃତିକ ଅରଣ୍ୟମାନ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ ଏବଂ ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଖଚିତ ଅରଣ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅକ୍ଷତ ଭାବରେ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେଠାରୁ ମନୁଷ୍ୟ-ବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଉଠିଯିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଏ ।

ଏଭଳି ମନୁଷ୍ୟାତ୍ମାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ହୁଏତ ପ୍ରାୟ ଏକ ଚରିତ୍ରଗତ ସଂସ୍କାର ହେତୁ ଉଦାସ ଲାଗୁଥାଏ ବୋଲି ସେମାନେ ନିଜର ସହମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଇତରପ୍ରାଣୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ପକ୍ଷୀ ଓ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଲୋଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି; ଚାରିପାଖର ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ଅନ୍ନସ୍ତରୀୟ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ହୋଇପାରିବା ବିଷୟରେ କଥା ପଡ଼ିଲେ ଯେଉଁମାନେ ନାକ ଟେକନ୍ତି ଏବଂ ସେଇଟା ସମ୍ଭବତଃ ଆହୁରି କିଛିକାଳ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ମଧ୍ୟ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଲୋକସାନ ହେବନାହିଁ ବୋଲି କହିବା ନିମନ୍ତେ ସତେଅବା ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି-କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣ ଓଜସ୍ୱିତା ସହିତ ଇତର ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସଦୟତାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟାସମାନ ହେଉ ବୋଲି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ଆସନ୍ତି । ଆମର ଏହି କୋଟି କୋଟି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ମଣିଷଙ୍କର ଦେଶରେ ସରକାରୀ ବିଶାରଦମାନଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ଯତ୍ନଦ୍ୱାରା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାକାଙ୍କ୍ଷୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକ-ମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ବିଶଦ ବହୁ ବହୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ସିନା, ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତମାନେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସଂସାର-ଉଦାସୀନ କବିର ପଦଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଶ୍ରେଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଥିବ !

ଜଣେ କବି ସତକୁ ସତ କ'ଣ ଖୋଜୁଥାଏ ଯେ ତାକୁ ସଂସାରଟା ଉଦାସୀନ ଲାଗୁଥାଏ ? ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରଟା ତାକୁ ଅସାର ଲାଗୁଥାଏ, ଯେଉଁଥି ସକାଶେ କି ସିଏ ସତକୁ ସତ ସାର ବୋଲି କିଛି ଖୋଜୁଥାଏ ? ଏହି ସଂସାରରେ ସବୁକିଛି ମାତ୍ର ଅଢ଼େଇ ଦିନର, ମାତ୍ର ଅଳପ ଦିନର, ତେଣୁ ଏଠାରେ କେହି କାହାର ନୁହନ୍ତି-ଏହିପରି ପ୍ରାୟ ନିତାନ୍ତ ସଦାତ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ଭାବୁ ଭାବୁ ଥୋକେ ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ଏକ ସମାଧାନ ପାଇଥିବା ପରି ତେଣେ ଆଉ କେଉଁଠାରେ ତଥା କେଉଁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଏକ ସ୍ୱର୍ଗର ମଧ୍ୟ ଚିତ୍ରକଳ୍ପନାଟିଏ କରିଛନ୍ତି । ସବୁ ସେହି ସ୍ୱର୍ଗରେ ଯାଇ ରହିଛି : ଚିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଚିର ସୁଖ, ଚିର ଭୋଗ ତଥା ଚିର ଆନନ୍ଦ । ସେହି ପରମ୍ପରାରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ archetype ନେଇ କବିବର ରାଧାନାଥ ସଂସାରକୁ ଗୋଟାଏ ନିରୟ ଅର୍ଥାତ୍ ନରକ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହି ପକାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଅଥବା ମଧ୍ୟଯୁଗର ଯତି ବା ବୈରାଗୀମାନଙ୍କ ପରି ଏହି ସଂସାରଟାକୁ ଛାଡ଼ି ସ୍ୱର୍ଗନାମକ ଏକ ଭଗବଦ୍ଧାମକୁ ଚାଲିଯିବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାଟାକୁ ଆମ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟବ୍ୟୂହଟିର କବିଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆଦୌ ରୁଚିକର ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହୋଇ ନଥିବ । ତେଣୁ ସିଏ ପ୍ରକୃତି ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରୟଟି ବିଷୟରେ ଏତେ ଏତେ କଥା କହିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି । ନରକ ହେଉ ଅଥବା ନିରୟ ବି ହେଉ, ସଂସାର ହେଉଛି ଆମର ଘର, ଆମ ପାଦତଳର ଏକମାତ୍ର ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଭୂମି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟୟର ନାନା ସୂତ୍ରରେ ଆମେ ଏହି ସଂସାରଟି ଭିତରେ ହିଁ ପରସ୍ପର ସହିତ ଅସୁମାରି ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଛୁ । ଆମର ଆଖି, କାନ, ଭାବ ତଥା ଅନୁଭବ ଆଦି ଯାବତୀୟ ଦ୍ୱାର ତଥା ଗବାକ୍ଷ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ କଳାତ୍ମକ ସମଗ୍ର ସଙ୍ଗତି ସହିତ ବଞ୍ଚିବାର ଆନନ୍ଦମୟ ଆବେଗଟିଏ ଆଣି ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ହିଁ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତି ଏଡ଼େ ରୂପବନ୍ତ ହେଉଛି, ସେହି ସଙ୍ଗତିଟି ଆମର ଅବବୋଧକୁ ବନ୍ଧୁପରି, ପିତା ପରି ତଥା ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ପରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁବନ୍ଧନରେ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଉଛି ବୋଲି । ତେଣୁ ସଂସାର ଅସାର ଲାଗିବ ଓ ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆମକୁ ପରିତ୍ରାଣର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ହୁଡ଼ାଇନେଇ ଯାଉଥିବ, ଏଇଟି ପୁଣି କିପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ?

ଆମ ଅବବୋଧର ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ଯେତିକି ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ଆମର ଏହି ସଂସାରଟି ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଥାପନା କରି ପାରୁଥିବ, ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଆମର ଲାଗିଥିବା ଭାବସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଆରା ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ଆତ୍ମୀୟତା ଏବଂ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ମଧ୍ୟରେ ଧର୍ମତଃ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହେନାହିଁ । ଜୀବନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଜୀବନ ପାଖରେ

ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା । ସଂସାରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସଂସାର ପାଖରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା । ଏହି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରୂପୀ ଜୀବନସଚଳ ଏବଂ ବହୁ ସମ୍ଭାବନାଦ୍ୱାରା ଗୋଚର ହୋଇ ରହିଥିବା ଆତ୍ମସତ୍ୟଟି ସତକୁ ସତ ଏକ ନିବିଡ଼ତାର ପରିଚୟରେ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଆସୁଥିବାର କିଛି ଇଙ୍ଗିତ ମିଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ପ୍ରକୃତିରେ ଭରି ରହିଥିବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଟି ଏହି ସଂସାରରେ ଭରି ରହିଥିବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଆଦୌ ଅଲଗା ହୋଇ ଦେଖା ଯିବନାହିଁ । କୌଣସି ବିଶେଷ ବ୍ୟାଧିଗତ କାରଣରୁ ଏହି ଘରଟି, ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ବହୁସର୍ଜନାଟି ଆମକୁ ହୁଏତ ଗନ୍ଧାଉଥିଲେ ଯାଇ ତଥାକଥିତ ପ୍ରକୃତିଟି ହିଁ ମୁବୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଏକମାତ୍ର ଆକର ସଦୃଶ ବୋଧ ହେବ ଏବଂ ଅନ୍ତିମ ବୟସରେ ତାହାରି କାନିଧରି କୁଟୀରଟିଏ ଥାପି ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାର ଅସ୍ଥିରତାଟିଏ ମଧ୍ୟ ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ଆସିବ । ଚିଲିକା ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ; ସଂସାର ନାମକ ବୃହତ୍ତର ଘରଟି ଭିତରୁ ଆମେ ଉଭୟେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣସୂତ୍ରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛୁ ବୋଲି ଚିଲିକା ମୋତେ ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି-ଏହି ପ୍ରକୃତି ମୋତେ ଲୋଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିଏ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି ।

ହଁ, କବି ଅନୁସାରେ ହିଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରେ ନାନା ଫରକ, ପ୍ରକୃତିକୁ ଲୋଡ଼ିବାର ବିବେକଟି ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ବାଙ୍କ ଓ ବହୁ ଭିନ୍ନତା । ଆମେ ଭିନ୍ନ, ତେଣୁ କାବ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତିଫଳନ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିଶେଷ କାବ୍ୟକାରିତାର କାଳଟିକୁ ରୀତିକାଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ସେହି ସମୟରେ ରଚିତ ଏକ କବିବର୍ଣ୍ଣନାର ଉଦାହରଣରୁ ଏଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣନାଟିଏ ଆଣି ଦିଆଯାଇ ପାରେ । ଖର ଗତିର ପବନମୁହଁରେ ପଡ଼ି କଳା କଳା ମେଘଖଣ୍ଡମାନ ଆକାଶମାର୍ଗରେ ଧାବମାନ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏକାକିନୀ କାମିନୀଟି ସେହିଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଦର୍ଶନରେ ଆଉ ମୋଟେ ଥୟଧରି ପାରୁନାହିଁ । କ'ଣ ଗୋଟାଏ ମାଦକ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇ ସିଏ ମେଘଗୁଡ଼ିକୁ ମତ୍ତ ହୋଇ ଧାଉଁଥିବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବୃଷଭ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ପକାଉଛି । ସେଥିରୁ କୁଞ୍ଚଟାଏ ପାଇ ଯାଉଥିବା ପରି ସେ ନିଜର ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଛି ଯିଏ କି ସେତେବେଳେ ପାଖରେ ନାହାନ୍ତି । ଇଏ ବି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଶୃଙ୍ଗାର ଏବଂ, ଶୃଙ୍ଗାରୀ ନ ହେଲେ କବି ହୋଇଥିବାର ଛଦାମେହେଲେ ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ବୋଲି ତେଣେ ଆପ୍ତ ବାକ୍ୟଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଆସିଛି । ଏହି ସମଗ୍ର ନକ୍ସାଟିକୁ ଆମେ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଆରୋପିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର କେଉଁ ସୋପାନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ମନ କରିବା ? ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁରଙ୍କର ଗୋଟିଏ କବିତାର ବକ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରିଥିବାର ଆଉ ପ୍ରକାରେ ନମୁନା ରୂପେ ବେଶ୍ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା । ଆକାଶରେ କଳାମେଘ ଘୋଟିଛି

ଏବଂ କବିଙ୍କର ଚିତ୍ତ ତାକୁ ଦେଖି ମୟୂରବତ୍ ନାଚି ଉଠୁଛି । ଏକାତ୍ମକତା ତଥା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତାର ମାନଦଣ୍ଡରେ ଇଏ ହେଉଛି ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତର । ରୁଚିରେ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ, ସମ୍ପର୍କଯୁକ୍ତ ହେବାର ଆସ୍ପୃହାରେ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ, ତେଣୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଯାବତୀୟ ଆକଳନରେ ମଧ୍ୟ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ । ଯାବତୀୟ ସମୀକ୍ଷା ଏହି କଥାଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଘ୍ରାଣ କରିପାରୁଥିବ ।

ପ୍ରାୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଉଦ୍‌ବେଳନ-କାଳର ଏହି ତିନିଜଣ ଯାକ କବି, କବିବର ରାଧାନାଥ, ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ଓ ଭୁଲିଆ ଘରର ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର ନାମକ ସେହି କବିପୁଅଟି । ତିନିଙ୍କର କାବ୍ୟସର୍ଜନାରେ ପ୍ରକୃତି ହିଁ ସର୍ବତ୍ର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍‌ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଛି । ରାଧାନାଥଙ୍କ ହାତରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ପ୍ରିୟ ମାନଚିତ୍ରଟି, ତେଣୁ ତାଲିକାରେ କେଉଁଠି କିଛି ଛାଡ଼ିଯିବାର କୌଣସି ବେକାଇଦା ହେବନାହିଁ । ମଧୁସୂଦନ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମର ଉପାସକ-କବିତା ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସକଳ ପ୍ରକରଣରେ ତେଣୁ ସତେଅବା ଉପାସନାର ପରିବେଶଟିଏ ସବୁକିଛିକୁ ରଙ୍ଗେଇ କରି ରଖିଛି- ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ପରିଚିତି-ପତ୍ର ହୋଇରହିଛି । ଆଉ ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କର ତପସ୍ୟା ଏହି ତାଙ୍କ ନିଜ ଗାଆଁର ଆଠପହରୀ ଜୀବନରେ । ତାଙ୍କଠାରେ ପ୍ରକୃତି ଓ ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଭୂଷଣବିହୀନ ନିତ୍ୟ ସହଚରର ନିକଟତା ଭିତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଯାଇଛି ଯେ କେଉଁଠି ଆଦୌକିଛି ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ସଚେତନ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲି ହୋଇଯାଉଛି । ଗୋଟାଏ ନିକଟସ୍ପର୍ଶଗତ ସମଗ୍ରତା ସତେଅବା ସେହି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦେଖିବାଶୈଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଅଗାଧ ମାଧୁରୀ ଭରି ରଖିଛି । କେଉଁଠି ପ୍ରକୃତି ଓ କେଉଁଠି ପୁଣି ଜୀବନ-କୋଉଠି ସତକୁ ସତ କୋଉ ବିଭାଜନ ରହିଛି ଯେ ତୁମେ ଏଠାରେ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ସେଠାକୁ ପଳାଇଯାଇ ପାରିବ ଅଥବା ସେଠୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁନ୍ନ ଚିତ୍ତରେ ତୁଚ୍ଛା ସ୍ମୃତିଟିଏ କାନ୍ଧରେ ଲଦି ଏଠାକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବ ! ତେଣୁ, କେତେବେଳେ ଜୀବନ ଉପମେୟ ଓ ପ୍ରକୃତି ଉପମା ଏବଂ ଯାହା ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କର ପ୍ରକୃତିରେ ଏକ ଅନନ୍ୟତା, କେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତି ହିଁ ଉପମେୟ ଏବଂ ଜୀବନ ହିଁ ଉପମା । "ଜୀବନେ ଯଉବନ ବଢ଼ିଲା ସମ, ଅତି ପ୍ରଖର ହୋଇ ହେଲା ଗ୍ରୀଷମ"- ଏଠାରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର 'ନଜିର ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ଆମେ ପୁଣି ଥରେ ହେଜିବା ଓ ହୃଦୟକୁ ନେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା-କଳା କଳା ମେଘଖଣ୍ଡମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ବାଉଳାପ୍ରାୟ ହୋଇ ସତେଅବା କାହାକୁ ଭୁଷିଦେବେ ବୋଲି ଧାଇଁଥିବା ପୁଂ-ଗବମାନଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇବା ଏବଂ ନିଜ ପ୍ରିୟପୁରୁଷଟିର ସ୍ମରଣରେ ପ୍ରମତ୍ତା ହୋଇ ପଡ଼ିବା, ଆକାଶରେ ମେଘମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ନିଜର ହୃଦୟ ମୟୂରର ସେହି ସହଜ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠିବା ଏବଂ ଭଳି ଭଳି ଭାବର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ

ସେଇଠି କଳାପବତ୍ ଖୋଲି ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଅନୁଭୂତିଟିଏ ଲାଭ କରିବା-ଇଏ ଯେପରି ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଆସ୍ପୃହା-ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଲୋଡ଼ିବା ଏବଂ ଦୁଇପ୍ରକାର ସ୍ପର୍ଶଲାଭ କରିବା ।

ତେଣୁ, ଆମେ ପାଠକ ତଥା ସମୀକ୍ଷକମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇପାରିଲେ ବିଚରା ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତି ଅଧିକ ନ୍ୟାୟବିଚାର ମଧ୍ୟ କରିପାରିବା । ଏହି ତଥାକଥିତ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସେପରି କୌଣସି ଅଭିସନ୍ଧି ସହିତ ତିଆରି ହୋଇନାହିଁ ଯେ ତାହା ମଣିଷମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛା ଉଦାସୀନ ହିଁ କରିପକାଇବ । ସମୁଦ୍ରରେ ସତେଅବା ଆମ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ କେତେ ଚାକ୍ଷୁଷ ଭାବସୂତ୍ରମାନ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଉଠୁଥିବା ଓ ପଡୁଥିବା ଏବଂ ପୂରା କତିକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ଓ ପୁଣି ଘୁଞ୍ଚି ପଳାଇ ଯାଉଥିବା ତରଙ୍ଗମାନେ କ'ଣ ଖାଲି ଉଦାସୀନମାନଙ୍କର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ ପାଇଁ ଏତେ ଏତେ ଲୀଳାର ଅହରହ ଆକର୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି ? ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏହି ସଂସାରରେ ହାତୀ ମିଳିଲା ନାହିଁ ଅଥବା ଘୋଡ଼ା ମିଳିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ରୁଷି ବସିଥିବା ଗେହ୍ଲା ପୁଅମାନେ ଅତଃ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଭୁଲି ରହିପାରିବେ ବୋଲି କ'ଣ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଶୋଭାର ଅତୁଳନୀୟ ଭଣ୍ଡାରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସାରି ଦିଆଯାଇଛି ? ଏ ଋତୁଟି ଆପଣା ସ୍ୱକୀୟତାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯେତିକି ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି, ଆର ଋତୁଟି ମଧ୍ୟ ତା' ସ୍ୱକୀୟତା ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସେତିକି ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି । ତୁଚ୍ଛା ବାହ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟର ଦ୍ୱାରମାନେ ହିଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, ସବୁଟି ପଛରେ ଏପରି ଏକ ହୃଦୟ ହିଁ ସୂତାଟିଏ ତଥା ସେତୁଟିଏ ହୋଇ ରହିଛି, ଯାହାକି ଏକ ଅନିର୍ବଚନୀୟ ସାକ୍ଷାତ୍କାରକୁ ସମ୍ଭବ କରୁଛି । ତଥାକଥିତ ବାହାରେ ଯେଉଁ ହୃଦୟ, ତଥାକଥିତ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ହୃଦୟ। ଉଦାସୀନମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ହୃଦୟଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ଥାଏ, ମାତ୍ର ଉଦାସୀନ ହେବାଟା ହିଁ ଏହି ଭୁବନର ସକଳ କାରବାରରେ ପ୍ରକୃତ କାମରେ ଲାଗିବ ବୋଲି ଏକ ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସରେ ଆପଣାକୁ ମନାଇବାକୁ ରଖିଥିବାରୁ ହିଁ ସେମାନେ ତେଣେ ଆଦୌ ମନକରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆମେ ସାବଧାନ ଥିବା-ପ୍ରକୃତିକୁ କାହିଁକି ଦୋଷ ଦେବା ଏବଂ ଚିଲିକାକୁ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଦୋଷ ଦେବା ? ବରଂ କବିବରଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଧିକ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ହୋଇ ପାରିବା ।

ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବା ଏବଂ ସୁନ୍ଦର ହେବା-ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ଆମର ଜୀବନଭୂମି ଉପରେ ଏମାନେ କ'ଣ ସତକୁ ସତ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଚିଜ ? ସୁନ୍ଦର ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଯେ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା କୋଉ ମିସ୍ତ୍ରୀଟାର ବା କୋଉ

ଠିକାଦାରଟାର କ୍ରମେ ସୁନ୍ଦର ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନହେବ, ସେ କଥା କେହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର ସହିତ କହିପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ପ୍ରାୟ ସଚରାଚର ଅଧିକ କପଟରହିତ ଭାବରେ ହୁଏତ ଏପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ସୁନ୍ଦର ହେବାଲାଗି ଯଦି ପ୍ରାୟ ଆଧାରଭୂତ ହୋଇ ଇଚ୍ଛାଟିଏ ରହିଥାଏ, ଯଦି ସତକୁ ସତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଖୁସିଟିଏ ସହିତ ତୁମେ ସୁନ୍ଦର ହେବାପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନରେ କୌଣସି ପ୍ରାୟାସ ଆରମ୍ଭ କରିଥାଅ, ତେବେ ତୁମେ କଦାପି ପ୍ରକୃତିଟାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ୟମନସ୍କକାରୀ ଡାଲ ବୋଲି ମନେକରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସଂସାରଟା ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଟଜଳାଙ୍କ ପରି ପ୍ରକୃତିର କ୍ରୋଡ଼ ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ବି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କେବଳ ପ୍ରକୃତି ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଲାଗିବେ, ପ୍ରୟାସରତ ପରି ଲାଗିବେ । ନିଜ ଘରେ ଥିବା ପରି ଲାଗିବ- ପୂରା ଏକ ପ୍ରୟାସରତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସତ୍ୟର ସଦନ ରୂପେ ପ୍ରକୃତି ଅଧିକ ଆକର୍ଷକ ହିଁ ଲାଗିବ । ଯଦି ତୁମେ ନିଜ ଜୀବନର ପଥଟି ଉପରେ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଫୁଟି ଉଠିବାର ରୀତିଟିକୁ ନିଜର ରୀତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବ, ତେବେ ଉପବନର ତଥା ପଥପାର୍ଶ୍ୱର ଫୁଲଟି ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ସମଧର୍ମୀ ବୋଲି ମନେହେବ । ଏବଂ ଏହିପରି ଏକ ମେଳ ଅଥବା ବହୁ ମେଳ ଦେଇ ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ସଂସାରଟି ମଧ୍ୟ ଆଉ ଯାହାକିଛି କରୁ ବା ନକରୁ ପଛକେ, ତୁମକୁ କଦାପି ଉଦାସୀନ କରିପକାଇବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଏହି ଜଗତର ଏଇ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଏକ ଉପବନରେ ମାଳିଟିଏ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ଏହି ସଂସାରରେ ମୋ'ରି ଭଳି ଅନ୍ୟମାନେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଧର୍ମତଃ ଏକ; ଆଚାର ଏବଂ ଆଚରଣରେ ଫରକ, ରୁଚି ତଥା ଅରୁଚିରେ ଫରକ-ତଥାପି ଧର୍ମତଃ ଏକ । ଆମେ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଉ ନା କାହିଁକି, ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟିଉଠିବା । ଆମ ଜୀବନରେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ତାହା ହିଁ ଆମର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାର୍ଥକତା । ଆମେ ମହକିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଏବଂ ମହକ ଦେଇପାରୁଥିବା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମହକକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିପାରିବା-ସେହି ମହକଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଠିହେଲେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଖୁସି ହିଁ ଲାଗୁଥିବ । ସେହି ଖୁସିଟି ହେଉଛି ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଜନ ଓ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉତ୍ପ୍ରେରକ । ତେଣୁ, ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ପୁଣି କେଉଁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ଉଦାସୀନ ହେବି, ଗୃହରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବି ଏବଂ ଗେହ୍ଲା ନନ୍ଦନମାନଙ୍କ ପରି ସୋଲରି ପାହାଡ଼ଟିର ଅଙ୍କରେ ନିଜର କୁଟୀରଟିଏ ଥାପି ଆପଣାର ଅସ୍ତମୁଖୀ ଜୀବନଟାକୁ ଯାହିତାହି ସାରିଦେବି ବୋଲି ଏକ ଭାବ-ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବି ? ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଉଦାସୀନତା କ'ଣ ଏହି

ଗେହ୍ଲା ଛାଞ୍ଚର ବିଶେଷ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର କୌଣସି ଶୂନ୍ୟ ଥାନଗୁଡ଼ାକୁ ଭରଣା କରି ରଖିବାକୁ ସର୍ଜିବା ପାଇଁ ମନ କରିଥାନ୍ତି କି ? ଏବେ ଆମ ଅଧିକ ଖାରିଆ ଯୁଗପର୍ଯ୍ୟାୟୃଟାର ଆଧୁନିକମାନେ ତାହାକୁ ନିଃସଙ୍ଗତା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସାଙ୍ଗ ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଅଥଚ ନିଃସଙ୍ଗତା ନାମକ ଏହି ଆମ୍ବଟି ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଅଧିକ ମିଠା ଲାଗୁଛି । ସେମାନେ ସେହି ଉତ୍ସାହରେ ଏହି ପୃଥିବୀର ସକାଳ ଓ ସଞ୍ଜ ତଥା ଆକାଶ ଏବଂ ଆଲୋକକୁ ନିୟତ ଶୋଭାସଚଳ କରି ରଖିଥିବା ପ୍ରକୃତିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ତୁଚ୍ଛା ବିରୂପତାଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଇ ହୁଏତ ଆହୁରି ଖାରିଆ କରି ପକାଉଛନ୍ତି । ଆମକୁ କେଡ଼େ ଅଲକ୍ଷଣା କରି ରଖିବାର ଉଦ୍ୟମ ନ କରୁଛନ୍ତି !

ରାଜସଭା-ଯୁଗର ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକାର ରସାତ୍ମକ ବାକ୍ୟକୁ ହିଁ କାବ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେହି 'ରସ' ଶବ୍ଦଟିରୁ ସାହିତ୍ୟ-ରାଜ୍ୟର ରସିକମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଯୁଗରେ କେତେ ଅଲଗା ଅର୍ଥ ଯେ ବାହାର କରିଛନ୍ତି, ଦେଖିଲେ ବଡ଼ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେମିତି ରସିକ, ସେହି ଅନୁସାରେ ବି ସେମାନଙ୍କର ରସବ୍ୟାଖ୍ୟା ଓ ରସବୋଧ-ଏପରି କହିଲେ କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ଘଟିବ ନାହିଁ ତ ? ସେହି ବିଶେଷ କାଳଟିରେ ରସଶେଖର ସେହି ରାଜା ହିଁ ରହିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ରସାଙ୍ଗଭୋଗର ଅନୁମାନ ଅନୁସାରେ କାରିଗରମାନେ କାବ୍ୟମୋଦର କର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଚିନ୍ତାକରି କହନ୍ତୁ ତ, କାବ୍ୟରଚୟିତାମାନଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ବସ୍ତୁତଃ କେତେ ଉଦାସୀନ ରହି ଛାମୁମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ରସନିବେଦନ କରିବାକୁ ପଡୁନଥିବ ! ତେଣେ ଏସବୁର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଗୋଟିଏ ଉପନିଷଦରେ ଯେଉଁ ରସମୟ ହୃଦୟର ଏକ ଇଙ୍ଗିତକୁ ମାନି ରସୋ ବୈ ସଃ ବୋଲି ବାରତାଟିକୁ ଆଣି ବାଢ଼ି ଦିଆଯାଇଛି, ତାକୁ ଆମେ ଏହି ସଭାସାହିତ୍ୟର ଜଙ୍ଗଲଟା ଭିତରକୁ ଆଣିବାକୁ ମନକରି ମୋଟେ ମାରା କରି ଦେବା ନାହିଁ । ସେହି ରସ ହେଉଛି ଯାବତୀୟ ଆନନ୍ଦର କାରଣ । ଗୋଟାପଣେ ଏକ ସ୍ତୋତ୍ର-ଉଚ୍ଚାରଣର କରିସ୍ମାକୁ ଭରିଦେଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗଦ୍ୟବାକ୍ୟଟିରେ କୁହାଯାଇଛି : ଯଦି ଏହି ଆକାଶ ଆନନ୍ଦରେ ଭରି ରହିନଥାନ୍ତା, ତେବେ ଏଠି ପ୍ରାଣ ବା କିପରି ଥାଆନ୍ତା, ଆଉ କ'ଣ ବା କିପରି ଥାଆନ୍ତା ! ସେହି ଆନନ୍ଦ ମୋ ଭିତରେ, ସେହି ଆନନ୍ଦ ଏହି ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ । ତେଣୁ, ଏକାନ୍ତଭାବେ ସହାବସ୍ଥିତ, ଏକାନ୍ତ ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟତାରେ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଏବଂ ତେଣୁ ମହିମାମୟ । ଯିଏ ଏଠାରେ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ କ୍ଷଣକ ନିମନ୍ତେ ସେଠାକୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ସିଏ ଆପଣାର ଅସଲ ପଇତାଟିକୁ ଆଉ କେଉଁଠାରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିନାହିଁ ତ ! ଅସଲ ସାହିତ୍ୟର ମହାନ କାର୍ଯ୍ୟଟି

ହେଉଛି, ସେହି ପଇତାଟିକୁ ପୁନର୍ବାର ଆମ ହାତରେ ଆଣି ଧରାଇଦେବା । ଚାଲ, ଆମେ ଆମ ସାହିତ୍ୟବେଢ଼ାର ବନ୍ଧୁମାନେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟିରେ ହିଁ ପରସ୍ପରର ସବାଆଗ ସହାୟତା କରିବା ।

ଉଦାସୀନତାର ଅସଲ ହେତୁଟି ହେଉଛି ଭୟ । ଉକ୍ତ ଉପନିଷଦରେ କୁହାଯାଇଛି, ସେହି ସୂତ୍ରଟି ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଗଲେ ଯାବତୀୟ ଭୟ । ସମ୍ଭବତଃ, ତାମସିକ, ରାଜସିକ ଏବଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକ, ତିନୋଟିଯାକ ସମ୍ଭାବନାର ଭୟ ଆମ ହାତରୁ ସୂତ୍ରଟି ଛାଡ଼ିହୋଇ ଯିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଥାଏ । ଏବଂ ସାହିତ୍ୟରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ପରିଧାନଭୂଷିତ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ଉଦାସୀନତା-ତାହାକୁ ପ୍ରକାରଭେଦରେ ଏକ ରାଜକୀୟ ବର୍ଗର ବୋଲି କୁହାଯିବ କି ? ଆମ ମୁନିଋଷିମାନଙ୍କର ଉଦାସୀନତା ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ଏକ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଉଦାସୀନତା । ସେହି ଉଦାସୀନତାର କବଳରେ ପଡ଼ି ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେ ମୁନି ଓ ଋଷି ଏହି ପୃଥିବୀଟି ମଧ୍ୟରେ ସେହି ମୂଳଭୂତ ଆନନ୍ଦମୟ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ କ'ଣସବୁ ଖିନ୍ନକାରୀ ଭୟରେ ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକର ଭାରସାମ୍ୟଟିକୁ ହରାଇ ବସିଲେ କେଜାଣି, ସେମାନେ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ସଂସାରତ୍ୟାଗ କଲେ । ତେଣୁ, ଆମର ଏହି ଭୂମିଟି ସମେତ ଏହି ଖଳ ପୃଥିବୀଟି ମଧ୍ୟ ତୁଚ୍ଛା ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଏହି ପୃଥିବୀଟି ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ବହୁବିଧ ଉଦାସୀନତାକୁ ବରି ନେଇ ସେମାନେ ପୃଥିବୀଠାରୁ ଛଅହାତ ଉପରେ ନିରାପଦ ହୋଇ ବସିବାକୁ ହିଁ ବାଛି ନେଇଛନ୍ତି । ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ସାହିତ୍ୟର ଏନ୍ତୁଡ଼ି କ୍ରମେ ସଜ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ଘରଟି ଭିତରକୁ ଡାକିଆଣିବ, ଏଇଠି ଏକାଠି କରାଇବ ।

ବର୍ତ୍ତିକା, ଦଶହରା ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୪

✸

କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର କ୍ଲାନ୍ତି

ଜଣେ ସୃଜନାତ୍ମକ ମଣିଷ କ'ଣ ପାଇଁ କ୍ଲାନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିବ ? ଏବଂ ଜଣେ ସୃଜନାତ୍ମକ ଲେଖକ କ'ଣ ପାଇଁ କ୍ଲାନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିବ ? ଆଗେ ରଜାମାନେ ପ୍ରାୟ ଆଠପହର ଯାକ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭାଳି ସମ୍ଭାଳି ହାଲିଆ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେହି କ୍ଲାନ୍ତିର ଅପନୋଦନ ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଉ ଏପରି ଏକ ଅଧିକା ପହରଟିଏ ରଖୁଥିଲେ, ଯେତେବେଳେ କି ସିଏ କବିମାନଙ୍କର ସଭାରେ ମଧ୍ୟମଣି ହୋଇ ବସୁଥିଲେ ଏବଂ ରସାତ୍ମକ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ ସମ୍ଭବତଃ ବିଚରା ରସରେ ତଥା ରାଜସଭାରେ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଜଣେ କବି କାବ୍ୟକୁ ରସାତ୍ମକ ବାକ୍ୟ ବୋଲି କହି ପକାଇଛନ୍ତି କି ? ରଜା ସେତେବେଳେ ବାଧ୍ୟରେ ଚେଙ୍ଗା ହୋଇ ଉଠୁଥିବେ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକ ନିଆରା ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଉଲୁରି ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପଡୁଥିବେ । ବିଚରା ସୃଜନାତ୍ମକ କ'ଣ ମାତ୍ର ସେତିକି ? କବିସଙ୍ଗତି ପରେ ରାଜା ଯେତେବେଳେ ପୁନର୍ବାର ନିଜେ ନିଜର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରୁଥିବେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସେହି ଅନ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ସଭାରୁ ଲବ୍ଧ ଆମୋଦପୂର୍ଣ୍ଣ କାମସ୍ପର୍ଶଟି ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କ'ଣ ସହାୟତା କରି ପାରୁଥିଲା କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ସିଏ ତ ପୁନର୍ବାର ଆପଣାର ଭୂମିକାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ଫାଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ଅଗତ୍ୟା ଫେରି ଯାଉଥିବେ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ସାମୟିକ ରତି-ଆସ୍ୱାଦନରେ ଯାହା ସଚରାଚର ହୋଇଥାଏ, ଆପଣାକୁ ଭାରି ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ମହସୁସ ବି କରୁଥିବେ । ଏବଂ ସଭା ଫେରନ୍ତା କବି ମହାଭାଗଙ୍କର ଅବସ୍ଥାଟି ମଧ୍ୟ କ'ଣ କିପରି ହେଉଥିବ ? କି ସୃଜନାତ୍ମକ ପ୍ରତାପରେ ସିଏ ସତୀର୍ଥ ଆଉ ପୁଞ୍ଜାଏ କବିଙ୍କୁ ପରାଭୂତ କରି ସଭାରେ ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରିଥିବେ ଏବଂ ସେହି ବିଶେଷ ପାରିବାପଣ ସକାଶେ ସ୍ୱୟଂ ଜହାଁପନାଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଥିବେ । ସେହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ମୋର ତ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ସେହି ଜୋକର୍‌ଟା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଯିଏକି ଏକ ସର୍କସ୍‌ର ପ୍ରଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟରେ କେଡ଼େ ଏକକ ସୃଜନାତ୍ମକ ପ୍ରତିଭା ସହିତ ଖେଳ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିବା ଜନସମୁଦ୍ରଟିର ମନକୁ ମୁଗ୍ଧ କରି ପାରୁଥିଲା ଓ ତା'ପରେ ଆପଣାର ଏକାକୀ ପ୍ରକୋଷ୍ଠଟିକୁ ଆସି, ଏକ ନୟନବିଦାରକ କ୍ଲାନ୍ତିରେ ଏହି ସବୁକିଛିର ନିରର୍ଥକତାଟାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ମହାମନାମାନେ ପ୍ରାୟ ବିଗତ ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ଧରି ଯେଉଁ କ୍ଲାନ୍ତି ଏବଂ

ନିଃସଙ୍ଗତା ବିଷୟରେ ଏତେ ଏତେ କଳାତ୍ମକ କୁଶଳତା ସହିତ କେତେ ନା କେତେ ବଖାଣିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ଆମେ ସେହି ଘଟଣାଟିକୁ ଏହିପରି କୌଣସି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବିଚାର କରି ପାରିବା କି ? ସେମାନେ ବି କ'ଣ ଆମର ଆଗ ଯୁଗର ସେହି ରାଜାମାନଙ୍କ ପରି କ୍ଲାନ୍ତ, ଏକାଧାରରେ ରାଜା ଏବଂ କ୍ଲାନ୍ତ, ଏକାଧାରରେ ଖେଳର ସେହି ଜୋକର୍ ଏବଂ କ୍ଲାନ୍ତ ?

ଆମ ଚଳନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଜଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣବିଦ୍ୟ ଗଳ୍ପକାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିଶୋରି ଚରଣଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ସଂପ୍ରତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ନାମ 'ସମୟ ନାହିଁ'; ଲେଖକ ହିଁ ନାମକରଣଟିକୁ କରିଛନ୍ତି । ଖାସ୍ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଅଢ଼େଇ ଶହ ପୃଷ୍ଠା,-ଆହୁରି ପ୍ରାୟ ସେତିକି ପୃଷ୍ଠାରେ କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁମେୟ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ତଥ୍ୟକୁ ଏକ ବୃହତ୍ ନଥି ଆକାରରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । କେବଳ ସାହିତ୍ୟ-ବିବରଣୀ ନୁହେଁ, ବିଶଦ ବଂଶ ବିବରଣୀଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗଳ୍ପକାରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜଣେ ଯାହା ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ,-ତାହାକୁ ଏହି ସଙ୍କଳନଟିରେ ଅବଶ୍ୟ ପାଇବ, ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସମ୍ପାଦକ ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଏପରି କରିବା ଲାଗି ମନସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଦତ୍ତ ହିସାବଟିରୁ ଜାଣିବାକୁ ମିଳୁଛି ଯେ, କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ୨୦ଟି ଗଳ୍ପ ସଙ୍କଳନ ଓ ୭ଟି ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ହଁ, କବିତା ବହି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ପୁଞ୍ଜାଏ ସରିକି ଏବଂ ଲେଖକ-ଜୀବନର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଅଧଡ଼ଜନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକ । ଗଳ୍ପ ତଥା ଉପନ୍ୟାସର ଏକାଧିକ ଅନ୍ୟଭାଷାନୁବାଦ ଛପା ହୋଇ ବାହାରିଛି । ବଙ୍ଗଳା, ହିନ୍ଦୀ, ଗୁଜୁରାଟୀ, ଅହମିୟା, ମାଲୟଲମ୍, ଉର୍ଦ୍ଦୁ, କନ୍ନଡ଼, ତେଲୁଗୁ, ତାମିଲ, ମରାଠୀ, ଫରାସୀ, ସ୍ପେନିଶ୍, ରୁଷୀୟ ଏବଂ ଆରବୀ । ଇଂରାଜୀକୁ ଅନୁବାଦ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାର । ଏବଂ, ପ୍ରାପ୍ତ ବିବରଣୀଟି ଅନୁସାରେ, ଲେଖକ ସ୍ୱୟଂ ନିଜର କେତେକ ଗଳ୍ପାଦିକୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି, ସର୍ବୋପରି କେତୋଟି କୃତିକୁ ସିଏ ଆଗ ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଯାହାର କି ପରେ ପ୍ରୟୋଜନ ହେବାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ ବି କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏବଂ, ପୁରସ୍କାର ମଧ୍ୟ ଯାହାକୁ ଯେତେ । ଆଲୋଚ୍ୟ ସଂକଳନଟିରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର ରଚନାସମ୍ଭାର ସମ୍ପର୍କରେ କେତୋଟି ମୂଲ୍ୟାୟନମୂଳକ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏକାଧିକ ଜହୁରିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ସହିତ କରାଯାଇଥିବା ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର କେତୋଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ଭଳି ଭଳି ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ତହିଁକୁ ଲେଖକଙ୍କର ଉତ୍ତର । ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନୁସାରେ ଉତ୍ତର । ତେଣୁ, ନ୍ୟାୟତଃ ବେଳେବେଳେ ସିଧା ଏବଂ ଆଉ ବେଳେବେଳେ ବଙ୍କା । ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପ,

ଉପନ୍ୟାସ, କବିତା, ପ୍ରବନ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ପ୍ରବନ୍ଧ ଏବଂ ନିବନ୍ଧ। କେବଳ କବି ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚାଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ବାକି ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଅବା ସେହି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଗୋଟିଏ ଗୁଳାର, ଯେଉଁଥିରେ କି ଆପଣ ବହୁତ ବହୁତ କେତେକ'ଣ କହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏକ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତୀତି ମିଳିଯାଉଥିବ, ଅଥଚ ସତକୁ ସତ ଆଦୌ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ବୋଲି କିଛି ନଥିବ। ବିଶ୍ୱ-ସାହିତ୍ୟର ବିଗ୍‌ବଜାରରେ କିଶୋରିଚରଣ ଆମ ନିଜର ଭାଷାର ବିପଣିଟାକୁ ସ୍ୱଲିଖିତ ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ଏତେ ଏତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି,-ଏହି କଥାଟିକୁ ଶାବ୍ଦିକ ଅତିବର୍ଣ୍ଣନ ଦେଇ କହିବାକୁ କାହିଁକି ବା ଆଦୌ କୌଣସି ସାଧୁତାସମ୍ପନ୍ନ ସମୀକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯିବ ?

ବରଂ ସ୍ୱୟଂ କିଶୋରିଚରଣ ହିଁ ଏକାଧିକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗଳ୍ପରଚନାର ତାଙ୍କର ଏହି ମେଦିନୀଟି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବାର ସନ୍ଦର୍ଭଟି ବିଷୟରେ କିଛି ଆଲୋକପାତ କରିପାରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର ଠିକ୍ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଗଳ୍ପ ତଥା ଉପନ୍ୟାସକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସବାଆଗ କେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେ ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ଠାଏ ଠାଏ ଏକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ଓ ସେଇଥିରୁ ତାଙ୍କ ନିଜ ଏନ୍ତୁଡ଼ିଶାଳଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କିଛି କିଛି ଅଲବତ୍ ଅନୁମାନ କରିହେଉଛି। ତାଙ୍କ ଏଇଟାର ବା ସେଇଟାର ସମୀକ୍ଷା କରିଥିବା ଆଜ୍ଞାମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ସିଏ ଯେଉଁ ଶୈଳୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଗଢ଼ଣଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଆପଣାର କୃତିଗୁଡ଼ିକର ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି, ତାହାରି ବିଷୟରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଖାଣିବାରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଛନ୍ତି। ଏପରି କରି ସେମାନେ ଜାଣତ ବା ଅଜାଣତରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଅସଲ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଯିବା ସକାଶେ ମନ କରିଛନ୍ତି। ଜଣେ ଲେଖକର ଜୀବନଗତ ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ଯାହା, ଯେତିକି ଆୟତନରେ ଦିଗ୍‌ବଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସାରିତ ଅଥବା ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଦେଖିବାର ତା'ର କାମନାଗୁଡ଼ିକ, ସେହି ଅନୁସାରେ ସିନା ତା'ର ଶୈଳୀ। ଅର୍ଥାତ୍, ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକ କଦାପି କେଉଁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଜଗତରୁ ଜଣେ ଲେଖକର ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ଆଦୌ ଖସି ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ। ହଁ, ପ୍ରତ୍ୟୟମାନଙ୍କର ଘରଟିରେ କୌଣସି ଅନିଶ୍ଚୟତା ରହିଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ ସେପରି କୌଣସି ଚାତୁରୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆମର ଏବର ଏହି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ-କାରବାରର ଯୁଗଟାରେ କତିପୟ ଲେଖକ ତେଣେ ତେର ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେପରି କରି ସେମାନେ ନିଜର ଦୋଚାରୁଣୀ-ପଣଟାକୁ ହୁଏତ ବେଶି ଧରା ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି।

ଏକ ଉବସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ସହଜତା, ସମ୍ଭବତଃ କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର ଶୈଳୀକୁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ସେହିଭଳି ନାମିତ କରାଯାଇପାରିବ। ଗଳ୍ପମାନଙ୍କରେ ଗଳ୍ପ ଅବଶ୍ୟ ଥାଏ,

ତଥାପି କେବଳ ଗଳ୍ପ କେବେ ହେଲେ ନଥାଏ । ପାଠକ ଯେତେ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମତି ସହିତ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ୍ୟ ଯାଇପାରିବ । ମୋଟେ କେଉଁଠି ହେଲେ ବି ପହି ଢେଇଁ ଯିବାର କ୍ଲେଶ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଉପରେ ଉପରେ ପଢ଼ିଯାଅ ଅଥବା ମନହେଲେ ଭିତରକୁ ଭେଦ ପଛକେ, ସର୍ବଦା ତୁମକୁ ଭଲ ଲାଗିବ, ଏକ ପୁଲକର ଅନୁଭବ ହେଉଥିବ । ଶୈଳୀ ଏବଂ ସେହି ଶୈଳୀଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଅନ୍ତର୍ବକ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କିଛି ଭେଦ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହେଉନଥିବ । ଗଳ୍ପକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି କ'ଣ କେତେସବୁ ଗମ୍ଭୀର ଦର୍ଶନ-କଥାକୁ ପାଠକର ମଥାଟା ଭିତରକୁ ଠେଁସି ଠେଁସି ଦେଉଥିବା ଲେଖକଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭାବ ନଥିବ । ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟମଞ୍ଚରେ କିଶୋରିଚରଣ ପ୍ରକୃତରେ ସେଥିପାଇଁ କେଡ଼େ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପୂରାପଣେ ବୁଝି ନପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଅପହଞ୍ଚ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ । କାହାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଚଳିତ ନକରି ଏଭଳି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ମୋଟେ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ବୋଲି ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ସଙ୍ଗୀତଟିଏ ପରି, ସହଅନୁଭବୀଟିଏ ପରି କେତେସବୁ ସୂତରରେ ପାଠକକୁ ଭାରି ହାଲୁକା କରି ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହା ଏକ ନିତାନ୍ତ ସତକଥା ଯେ, ହାଲୁକା ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ଅଧିକ ବୁଝିହୁଏ,-ଲେଖକକୁ ବୁଝିହୁଏ, ସିଏ ଆମ ସମକ୍ଷରେ ଆଣି ବାଢ଼ି ଦେଉଥିବା ଜଗତଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିହୁଏ । କିଶୋରିଚରଣ ଆଧୁନିକ ଏକାଧିକ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ଅବଗାହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଏପରି ପୋଖତ କୁଶଳତା ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର ଆମ ଲାଗି ଏତେ ଏତେ ଗହନ ସ୍ୱଆବିଷ୍କୃତ ସତ୍ୟକୁ ଆଣି ବାଢ଼ି ଦେଇପାରିଛନ୍ତି କି ?

ଆତ୍ମଜୀବନୀର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ (ପୃଷ୍ଠା- ୨୪୦) କିଶୋରିଚରଣ ନିଜ ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନ ତଥା ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିବା ତଜ୍ଜନିତ ଶ୍ରେୟଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାୟ ଏକ ସମଗ୍ର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିଛନ୍ତି । ଆମର ଏହି ସାହିତ୍ୟ କାଳଟିରେ ଏତେ ସ୍ୱୀକୃତି ତଥା କୀର୍ତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପଛକୁ ଅନାଇ ସତେ ଅବା କଣ ସବୁ ହିସାବନିକାଶ କଲାପରି ସେ ତଥାପି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅବସାଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପରି ଯେଉଁ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି, ଆମେ ସେଇଠିକୁ ଆଗ ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା, "ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୌବନରେ ମୋର ଜନ୍ମ । ଏବଂ ମୋର ଯୌବନ ବେଳକୁ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା-ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁ ଆସୁଛି । ଏବଂ ଉତ୍କଳ ଜନନୀକୁ ମିଳିଛି ଏବେ ତାର ସ୍ୱାଧିକାର ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦା । ଏହି ସମୟକୁ ଯିଏ କଲମ ଧରେ ଅବା ଯେକୌଣସି ଉଦ୍ୟମରେ ହାତ ଦିଏ, ତା' ଜନ୍ମଜୀବନର ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣିଲା ପରି, ସେଥିରେ କିଭଳି ଉତ୍ସାହ ଓ ଉଦ୍ଦୀପନା ରହିଥିବ ତାହା ସହଜେ ଅନୁମେୟ । କିନ୍ତୁ ଯଥାକ୍ରମେ ଆସିଛି

ତା' ଅନୁଭବରେ ରକ୍ତରଂଜିତ ଦେଶ-ବିଭାଜନ ଏବଂ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନିଧନ, ତହୁଁ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ, ତହୁଁ ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଏବଂ କେତେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଶା ଭରସାର। ଶେଷକୁ ରହିଲା କେତେ ଗଲା କେତେ ଶତାବ୍ଦୀ ସରିଲା ବେଳକୁ ? ସବୁ କ'ଣ ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲା ସେଇ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଜଳି ଉଠିଥିବା ଚିତାନଳରେ ?

"ସବୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଆଦର୍ଶକୁ ଆଶ୍ରା କରିଥିବା ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର ମଧ୍ୟ ଜଳି ପୋଡ଼ି ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲାଣି। ଏହି ପ୍ରକାର ଭାବ ଆସିଲା ମୋ' ମନକୁ ବର୍ଷ ୨୦୦୦ରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ। ସେଇଠୁ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଯେଉଁ ଆତ୍ମଗ୍ଳାନି ଆସିଥିଲା ମୋର ମନକୁ ସେଦିନ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀରେ, ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ହତ୍ୟାକାରୀମାନେ ଫାଶୀ ପାଇବା ଦିନ। ଯେ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପଦ୍ମଭୁକ୍ ଲେଖକ, ଯାହାର ବୌଦ୍ଧିକ ମୋଟା ଚମଡ଼ାକୁ କିଛି ହେଲେ ବାଧିଲା ନାହିଁ, ତେଣୁ ସେ ଖାଲି ଲେଖିଗଲା, ଲେଖିଗଲା ତା'ର ତଥାକଥିତ ସୃଜନାତ୍ମକ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୋଇ, ଏବଂ କେଉଁ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକାର ପାଖ ମାଡ଼ିଲାନାହିଁ।... ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି।" ଏବଂ ଏହି ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମସଙ୍କଟବତ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଟିରେ ଅନ୍ତତଃ ନିଜଲାଗି କିଞ୍ଚିତ ଉପଶମ ସମ୍ଭବ କରିବା ନିମନ୍ତେ, "ମୁଁ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି ମୋର ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ତଥା ଆତ୍ମଗ୍ଳାନି-ବିନାଶକ ଷଷ୍ଠ ଉପନ୍ୟାସ 'ତୁମ ଆମ ଶତାବ୍ଦୀ, ଯାହା ୨୦୦୧ରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏବଂ ୨୦୦୨ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି।" ବିଡ଼ମ୍ବନା ଭଳି ଲାଗିବ ହିଁ ଲାଗିବ, ଯେଉଁ ବହି ଲେଖିବାରୁ ଆପଣାକୁ ଏକ ପଦ୍ମଭୁକ୍ ପ୍ରାୟ ଅନୁଭବ କରିବାର ଗ୍ଳାନି ଓ କ୍ଳାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ବହି ଲେଖିବାରୁ ବି ସେହି କ୍ଳାନ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତି। ବେଶ୍ ଏକ ଚମତ୍କାର ବାକ୍ୟ-ବିନ୍ୟାସରେ କିଶୋରିଚରଣ ଏହି ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଆତ୍ମଜୀବନୀମୂଳକ ବୋଲି ସୂଚିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି।

ଏହି ପଂକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ମୋର ବଙ୍ଗଳାର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସାହିତ୍ୟକାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅନ୍ନଦାପ୍ରସାଦ ରାୟ ବାରମ୍ବାର ମନେପଡ଼ି ଯାଉଥିଲେ। ଅନ୍ନଦା ପ୍ରସାଦ ଓଡ଼ିଶାର ସବୁଜଗୋଷ୍ଠୀର ଜଣେ ହିସାବରେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ନିଜର ଉପନୟନ କରାଇଥିଲେ। ଯୌବନସୁଲଭ କେତେ କେତେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ,-ମଣିଷ ଏମିତି ହେବ, ଏହି ସମାଜ ଏମିତି ହେବ, ଏବଂ ଲେଖକ ସେହି ଯାବତୀୟ କଳେବର ବଦଳର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜଣେ ସମର୍ପିତ ଅଗ୍ରଗାମୀ ହୋଇ ରହିବ,-ଇତ୍ୟାଦି କେତେ କେତେ ଉଲ୍ଲାସର ବାହକ ହୋଇପାରୁଥିବା କେତେ ନା କେତେ କଥା। ତା'ପରେ ଅନ୍ନଦାପ୍ରସାଦ ଇଂରେଜ ଶାସନର କଳରେ ଜଣେ ବଡ଼ ସିଭିଲ ଅଫିସର ହେଲେ। ଶଗଡ଼ ବୋଝେଇ ବହି ବଙ୍ଗଭାଷାରେ ଲେଖି ଗଦା କରି ଦେଇଥିଲେ। କୋଡ଼ିଏ ତିରିଶି

ବର୍ଷ ତଳେ ସିଏ କୋଉଠି ଠାଏ ଲେଖିଥିବାର ପଢ଼ିଥିଲି ଯେ, ଲେଖକ ନିଜେ ଆଦୌ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ବାହାରେ ରହିବ, ଦୂରରେ ଥାଇ ଦେଖିବ ଏବଂ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକ ତଟସ୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ନିଜର ସାହିତ୍ୟିକ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁଥିବ। କହିବାକୁ ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ କୌଣସି କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିବି ନାହିଁ ଯେ କଥାଟିକୁ ପଢ଼ି ସେଦିନ ମୋତେ ଭାରି ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗିଥିଲା। ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ପ୍ରହେଳିକାମୟ ଲାଗୁନାହିଁ।

୧୯୪୨ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ "ଭାରତ ଛାଡ଼" ସଂଗ୍ରାମଟି ଭାରତବର୍ଷର ଭାଗ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ମୀମାଂସକ ରେଖାରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଉଥିବା ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ କେତେକଣ ପ୍ରତିଭାବାନ୍ ଯୁବକ ପାଟନା ସହରରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରୁଥିଲେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଜୀବିକା ତଥା ଜୀବନଗୁଳାରେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟରେ ଆମ ପାଖରେ ସର୍ବଦା ହିଁ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ିବେ ହିଁ ପଡ଼ିବେ। ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଡକ୍ଟର ରାଧାନାଥ ରଥ, ଶ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବେହେରା, ଶ୍ରୀ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସ ଏବଂ ସେହିମାନଙ୍କର ଗହଣରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିଶୋରିଚରଣ। ସେହିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ବିଧୁଭୂଷଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜ ନିଜର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖି ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। ସଂଗ୍ରାମଟା ମଧ୍ୟରେ ଟଳମଳ ହେଉଥିବା ପାଟନା ସହରରେ ଏମାନଙ୍କର ଭୂମିକାଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ପରିମାଣରେ ପରଖି ବି ନେଇହେବ। ବିଧୁଭୂଷଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଘର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଅନୁରୂପ ଥାନମାନଙ୍କୁ ହାସଲ କରି ପାରିଛନ୍ତି। କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର କ୍ଲାନ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହି ପ୍ରଚ୍ଛଦଟି ଉପରେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ବିଚାର କରିପାରିବା। ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅବସ୍ଥିତିସୂଚକ ମୁଦ୍ରାଟିକୁ।

ଗୋଟିଏ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କିଶୋରିଚରଣ ଯେଉଁ "ଦୂରତ୍ୱ" ନାମକ କଥାଟିର ନିଜେ ଉତ୍‌ଥାପନ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ମୋଟେ ଭୌଗୋଳିକ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେ ସିଧା ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି। ଅନ୍ୟଭଳି ସତେ ଅବା ବିଧିଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକ ଦୂରତ୍ୱ, ଯାହାକୁ ଆମେ ତାଙ୍କର ପଦ୍ମଭୁକ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଏବଂ ସେହିହେତୁ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆସି ଏକ ଏକ ବିଚିତ୍ର କିସମର କ୍ଲାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରିଥିବାର ଗୋଟିଏ କାରଣ ବୋଲି ଅନ୍ଦାଜ କରିପାରିବା କି ? "ଯେଉଁ ଦୂରତ୍ୱ ମୋତେ ବାଧିଛି, ମୋର ସୃଜନକୁ ବ୍ୟାକୁଳ କରିଛି, ତାହା ଭୌଗୋଳିକ ନୁହେଁ, ତାହା ମୋର ଜନ୍ମଗତ, ବଂଶଗତ, ଜୀବିକାଗତ ସଂସ୍କାର। ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଅଭିଜାତ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ, ଉତ୍ତମ ଛାତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ

ଅନାୟାସରେ ଉତ୍ତମ ରାଜସେବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଜୀବନର ଅନେକ ତରଙ୍ଗରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇଛି । ଅନେକ ଜୀବିକାର ଗଳିକନ୍ଦି ଦେଖି ପାରିନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ରଙ୍ଗରସ, ସୁଖଦୁଃଖ ନିକଟରେ ପହୁଞ୍ଚି ପାରିନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବାର ସାହସ କରିନାହିଁ, କାଳେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ରୋମାଣ୍ଟିକ ଅଥବା ଉଦାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବି, ମୋର ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଦୋଷରେ ଦୂଷିତ କରି କିମ୍ଭୂତକିମାକାର କରି ଥୋଇବି !" (ପୃଷ୍ଠା-୨୯୧) ଭିତରେ ପଦ୍ମଭୁକ୍‌ର ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାର ସରାଗମାନ ରହିଥିଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୂରତ୍ୱ ନାମକ ଏକ ଧର୍ମକୁ ମାନିବାକୁ ମନ କରେ ଅଥବା ଦୂରତ୍ୱମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଆପଣାର ନିଜସ୍ୱବୋଧର ପ୍ରାୟ ସବୁକିଛି ନିୟାମକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ ଜଣେ ହାଉଲେ ହାଉଲେ ଏକ ପଦ୍ମଭୁକ୍‌ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥାକୁ କିଏ ବା ଅଙ୍କ କଷି ପକାଇ କହି ଦେଇପାରିବ ?

କେଉଁସବୁ ସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ହେବା, ହେତୁ ପାଇବା, ଏହିସବୁ ପ୍ରସୀମନକୁ ଅକାଟ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ଲେଖକକୁ ଆଦୌ ସୃଜନାତ୍ମକ ବୋଲି କହିହେବ କି ? ଏହି ଗାରଗୁଡ଼ାକ ଡେଇଁ ପାରିଲେ ଯାଇ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାକୁ ସୃଜନାତ୍ମକ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ଆମର ଏହି କ୍ଳାନ୍ତିଦାୟକ ଅସୁସ୍ଥ ଯୁଗଟାରେ ଆପଣା ଚାହାଣି ଏବଂ ଚଖାଣିଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋଟେ ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ଏଇଟା ବା ସେଇଟା ଲେଖି ଦେଇ ପଇତାଟାଏ ପିନ୍ଧି ପକାଇଲେ ବୋଲି ଆମ ପଣାପିଆଙ୍କୁ ସଭାମାନଙ୍କର ଭଣ ଭଣ କରି ପାରୁଛନ୍ତି ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିଁ ଏକ କ୍ଳାନ୍ତି ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ସାହସକୁ ବେକ ମୋଡ଼ି ମାରି ଦେଉଥିବା ଆମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଏହି ବହୁବିଧ ଅପଚାତୁରୀ ସହିତ ସାହିତ୍ୟଟା ମଧ୍ୟ କି ନିଦକ ହୋଇ ସହଯୋଗ କରି ନ ପାରୁଛି !

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ କାର୍ଲ୍‌ମାର୍କସ୍ the middle class ବୋଲି ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀବାଚକ ସଂଜ୍ଞାଟିକୁ ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଆଣିଥିଲେ, ତାହାକୁ କେତେକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ କିଛି ଉତ୍ସାହୀ ମତିମାନ୍ ପୁରୁଷ "ମଧ୍ୟବିତ୍ତ" ବୋଲି ତର୍ଜମା କରି ପକାଇଲେ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଆଧୁନିକ 'ନବ୍ୟ ବାବୁ'ମାନେ ହିଁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବୋଲି କହିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ-ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିଶୋରିଚରଣ ସେହି ନଥାଟି ସହିତ ଆହୁରି କେତେ ନଥାକୁ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ସଂପୃକ୍ତ ଆମ ଅନେକଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟର କେତେ କଣ ଗୁମର ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି

ଏକାଧିକ ଅବସରରେ ବେଶ୍ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ହେଉଛି । କିଶୋରିଚରଣ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଜୀବନକୁ ହିଁ ଉପାଦାନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସାହିତ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତାହାରି ଧାତୁ ଓ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସିଏ ଜାଣିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣାର ସେହି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି ଗପ ଓ ଉପନ୍ୟାସମାନ ରଚନା ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଖାଲି ଓଡ଼ିଶାରେ ନୁହେଁ, ଭାରତ ସମେତ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବତ୍ର ସିଏ ସେହି ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଜୀବନବିହରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଠଉରାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କରି ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, "କାରଣ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଜାଣେ, ସେହି ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବଭାରତୀୟ ସମାନ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା । ଏପରିକି ମୁଁ ତାର ସ୍ୱରୂପକୁ ଆମେରିକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ବେଶଭୂଷା ଦଳେ କୁକୁଜୁକୁ ହେବାର ଦେଖିଛି, ଏବଂ ଇଉରେକାର ହର୍ଷଧ୍ୱନି କରିଛି ।" (ତତ୍ରୈବ) ଏପରି କହି କିଶୋରିଚରଣ ଆମକୁ ବହୁତ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମସଂକଟରେ ନେଇ ପକାଇ ଦେଉଥିବା ପରି ତଥାପି ପ୍ରତୀତ ହୁଅନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ଖାଲି ତାର ଶ୍ରେଣୀଟିର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଦେଖିବା, -ତାହାକୁ ଧର୍ମତଃ ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଦେଖିବା ବୋଲି କହି ହେବ ତ ?

ଏହି ନିକଟତମ ଆମ ନିଜର ଭୂମିଟିରେ ମଧ୍ୟ, ଗାଆଁରେ ଯାହାକୁ ସାଧାରଣରେ ବୁଝିବାଭଳି ଜଣେ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବୋଲି କହିହେବ, ସକଳ ଥଳରେ ତାହାକୁ ହିଁ କୌଣସି ସହରରେ ବି ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବୋଲି କହିହେବ କି ? ସହରରେ ପ୍ରାୟ ମଞ୍ଜି ପୋତି ବାସ କରୁଥିବା କେଉଁମାନଙ୍କୁ ତରାଜୁଟିଏ ଧରି ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ? ସବା ଉପର ପାହିଆର ହାକିମମାନଙ୍କୁ କଣ ସେହି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ମଇ ପକାଇଦେଇ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଗ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରି ଦେଇହେବ ? ଆର୍ଥିକ ଆୟ ପରିମାଣ ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କଜାଲ ଗୁଡ଼ିକର ଆୟତନ ଅନୁସାରେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଥବା ଗୋଟିଏ ସମୂହକୁ ଚିହ୍ନିବା, କାର୍ଲ୍‌ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ତାହାକୁ କେବଳ ତାର commodity status ଦେଇ ଜାଣିବା ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯିବ । କିଏ କେତେ ରୋଜଗାର କରୁଛି, କିଏ କେତେ କ୍ଷମତା ଅଥବା ଅପକ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକଟ କରି ପାରୁଛି, ସେଇଟି ସକଳ ଅର୍ଥରେ ହେଉଛି ତା'ର commodity status ଏବଂ ସେତିକି ଦେଖିବା ତଥା ଶୈଳୀଯୁକ୍ତ ନାନା ପରିପାଟୀରେ ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନାମାନ ଦେବା, ଏହାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସମୀଚୀନ ଭାବରେ ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ? ହଁ, ଗୋଟିଏ କ୍ୟାମେରା ତାହା ଅବଶ୍ୟ କରିପାରିବ ।- ଏକଦା ଇଉରୋପରେ, ଏକ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହ-ବିଡ଼ମ୍ବିତ realism ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଚିତ୍ରକଳାରେ ତାହା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା, ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମ୍ କଲା ଏବଂ ଯୁଗଟାକୁ ଭାରି କ୍ଲାନ୍ତ କରି ପକାଇଲା । ପଦ୍ମଭୁକ୍‌ମାନେ ପ୍ରାୟ ସ୍ୱସ୍ୱଭାବ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆପଣାକୁ

ଆପଣାର କୌଣସି commodity statusର ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଖନ୍ତି କି ? ଏପରି କରି ସେମାନେ ଭାରି କ୍ଳାନ୍ତ ବି ହୋଇ ପଡୁଥିବେ ଓ ପୃଥିବୀଟାକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଳାନ୍ତ କରିପକାଇ କିଞ୍ଚିତ କ୍ଷତିପୂରଣ ହୋଇଗଲା ବୋଲି କିଛି ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ବି ଲାଭ କରୁଥିବେ। (ପୃଷ୍ଠା-୩୦୩)

ଅବଶ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କିଶୋରିଚରଣ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସହଜେ କେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟ ଖୁଆଡ଼ରେ ପକାଇ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ବି କରିଛନ୍ତି। ହଁ, ଯେତିକି ଭେଦି ପାରୁଥିବ ସେତିକି କହୁଥିବ ସତ ଏବଂ କିଞ୍ଚିତ ଭାବପ୍ରବଣ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ପ୍ରଦାନ କରି ପାଠକଟା ଭିତରେ ଏକ ତାତ୍କାଳିକ ଖାସ୍ ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସଫଳ ହେଉଥିବ ସିନା, ମାତ୍ର ସେତିକି କହି କଦାପି ସବୁ କୁହାହୋଇଗଲା ବୋଲି ଦାବି କରିପାରିବ ନାହିଁ। ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଏକ ବିଶେଷ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଚଳଣି ମୁତାବକ ସେହି ଚଳଣିର ବେଢ଼ଟି ମଧ୍ୟରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିବା ଆମ ଅନେକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ସମଗ୍ର ପରିଚୟ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିବ ସିନା, ମାତ୍ର ସେତିକିରେ ରହିଗଲେ ଯାବତୀୟ ସର୍ଜନାତ୍ମକତା ଅନେକତଃ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହିଁ ହେବ। ଆମ ଦୈନନ୍ଦିନ ସମ୍ପର୍କୀୟତାର ଆଖିରେ ଦେଖୁଥିବାବେଳେ ଦେଶ ବିଦେଶରେ କିଶୋରିଚରଣ ମନୁଷ୍ୟ ନାମକ ଏହି ଚଳମାନ ପୃଥିବୀଟିକୁ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି: "ଆଃ, କେତେଭଳି ବିଚିତ୍ର ଏହି ମଣିଷର ଚରିତ୍ର,-କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆରୁ କଟକଯାଏ। କିନ୍ତୁ ଯଥାକ୍ରମେ ମୋତେ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଛି ଯେ, ଏହି ବିଭିନ୍ନତାଠାରୁ ଅଧିକ ଚମତ୍କାର ଆମର ଅଭିନ୍ନତା। ଆମର ମୌଳିକ ଦୋଷଗୁଣରେ ଗଢ଼ା "ମଣିଷ ଦଶା" ଯାହାକି ମୋଟାମୋଟି ସମାନ, କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆରୁ କଟକ ଯାଏ, ସେହେତୁ ଏକ ସହିଷ୍ଣୁ ଉଦାରତାର ଭାବ ଆସେ ମୋ' ମନରେ ଏହି ହତଭାଗା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସଦାସର୍ବଦା କେଉଁ ଅମୃତକୁ ଲୋଡୁଥିବା ମଣିଷଜାତି ପ୍ରତି।" (ପୃଷ୍ଠା-୩୨୧)

ଆମେ ବିଭିନ୍ନ, ତଥାପି ଅଭିନ୍ନ; ଧାରା, ଧାରଣା, ନୈତିକତା-ସବୁଯାକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ମଣିଷମାନେ ସତରେ କେତେ ବିଭିନ୍ନ। ଏହି ବିଭିନ୍ନତାରୁ ହିଁ ତ ପୃଥିବୀ ଯାକର ନାକଟେକା, ଘୃଣା, ବିମୁଖତା ଏବଂ ଉପେକ୍ଷା। ସାହିତ୍ୟିକତା ଏବଂ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅବଜ୍ଞା, ଥିଲାବାଲା ଏବଂ ନଥିଲାବାଲା, ବହୁବିତ୍ତ ଓ ଅଳ୍ପବିତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ବିଷୟରେ ସତେ ଅବା କେତେ ନା କେତେ ଉଦାସୀନତା। ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଭାଗ୍ୟବାଦ ନାମକ ଏକ ନିତାନ୍ତ ଅମାନୁଷିକ ଅହମିକା, ଯାହାର ଉଲୁଗୁଣା ଦେଇ ଓ ଅନେକ ସମୟରେ କେତେକେତେ ତତ୍ତ୍ୱବଖାଣର ବାଣ ମାରି ଭାଗ୍ୟବାନ୍‌ମାନେ ତଥାକଥିତ ଭାଗ୍ୟହୀନମାନଙ୍କ ଠାରୁ

ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହି ଯାବତୀୟ ଇହକୃତ ବିଭିନ୍ନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଏଠାରେ ଏହି ମନୁଷ୍ୟ-ମହାଖଣ୍ଡକୁ ଅଭିନ୍ନ ବୋଲି ଜାଣିବା,- ତାହାହିଁ ସୃଜନାତ୍ମକତା, -ସାହିତ୍ୟରେ । ସାମାଜିକ ଦେଣନେଣରେ, ରାଜନୀତିରେ, ମନୁଷ୍ୟର ମଥାରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିବା ସକଳବିଧ ମୂଲ୍ୟାନୁମାନର କ୍ଷେତ୍ରରେ । ସର୍ବବିଧ ବିଭିନ୍ନତା ରହିଛି, ହୁଏତ ସର୍ବକାଳକୁ ତଥାପି ରହିବ,-ତଥାପି ଅଭିନ୍ନତାକୁ ଚିହ୍ନିବା,-ତାହାହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ସହିତ ସମ୍ଭାବନାରୂପେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ତାହାର ଅସଲ ଭାଗ୍ୟଶାଳିତାର ସନ୍ତକଟା । ଅମୃତକୁ ଲୋଡ଼ିବା-ସେହି ଅଭିନ୍ନତାଟିକୁ ଯେ ଘ୍ରାଣ କରିପାରିଛନ୍ତି-ତାହାହିଁ କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର ସାହିତ୍ୟରେ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଉଦ୍‌ବୋଧନ । ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନଟିକୁ ନେଇ ସଂସାର ଭିତରକୁ ମିତ ହୋଇ ବାହାରିଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ବାହାନାରେ ମଧ୍ୟ ହତଭାଗା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ଆଖିଟା ଭିତରେ ଏମିତି ଆଉ କଣ ଗୋଟାଏ ଦେଖାଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ ଯେ ତୁମେ ଯୁଆଡ଼େ ଅନାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ହିଁ ଦେଖିବ । ଲେଖକ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବ, ପାଠକ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବ । ସୁନ୍ଦର ଦେଖିବା, ତାହାହିଁ ତ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବହନ କରି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ସର୍ଜନାତ୍ମକତାର ଅସଲ ପରିଚୟଟି ।

ଗାର ଡେଇଁଯିବାର ସେହି ମୂଳଭୂତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି, ତାହାହିଁ ସୃଜନାତ୍ମକତା । ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅବେଳ ଆସିବ, ଯେତେବେଳେ କି ଡେଇଁବା ସକାଶେ ତୁମ ସାମନାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଗାର ନଥିବ, ସେପରି ମୋଟେ ନୁହେଁ । ହଁ, ଗାର ପରେ ଗାର ଏବଂ ପରିଚୟ ପରେ ପରିଚୟ । ଡେଇଁବାଟା ଖୁବ୍ ଲାଗିଥିବ, କିନ୍ତୁ ପଛରେ ଏତେ ଏତେ ଗାରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପଳାଇ ଆସିଲୁ ବୋଲି ଆଦୌ କୌଣସି ଅନୁଭବ ହେଉନଥିବ । ମୁଁ ଥିବି, ପୃଥିବୀ ଥିବ । ପାଦଦେଶଟି ଥିବ, ଶିଖରଟି ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ବାସ୍ତବ ମହିମାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବ । ଏକ ଥିବ, ଅନେକ ଥିବ, ଅନେକ ଥିବ ଏବଂ ଏକ ମଧ୍ୟ ଥିବ । ସୀମା ତଥା ଅସୀମ ଏକ ସହଜ ବୁଝାମଣାରେ ପରସ୍ପରକୁ ଆଲିଙ୍ଗି ରହିଥିବେ । ଏହି ପୃଥ୍ୱୀସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସରେ ସୃଜନାତ୍ମକ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବା ଭଳି ଯାହାକିଛି ଘଟିଛି, ସବୁକିଛି ଧର୍ମତଃ ସେହି ଗାର ଡେଇଁ ଯିବାର ଇତିହାସ । ମୋ ଚେତନାରୁ ବିଶ୍ୱଚେତନା, ମୋର ଚିହ୍ନା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏହି ଆନନ୍ଦଦାୟକ ନିତ୍ୟକୋଳାହଳ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଚିହ୍ନାଟାର ସେହି ବିଶ୍ୱବିସ୍ତାରଟା ଅନୁକ୍ଷଣ ମୋତେ ସାହସ ଦେଇ, ଭରସା ଦେଇ, ଏକ ନାହିଁ ନଥିବା ନିତ୍ୟଖୁସୀ ଦେଇ ଗାର ପରେ ଗାର ଡିଆଁଇ ନେଉଛି । ମୋତେ ଅମୃତ ଲୋଡ଼ିବାର ଭାଜନ କରିଛି । ଆମେ ସଂସାରଯାକ ସମସ୍ତେ ଯେ ସତକୁ ସତ ଅମୃତର ଭାଜନ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିଛୁ, ସର୍ଜନାତ୍ମକ

ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ପାରିବା । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଜ୍ଞାନର ଏହି ବୃହତ୍ ଇତିହାସଟି, ଏଇଟି ମଧ୍ୟ ସେହି ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକତା ଦ୍ୱାରା କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ଗାର ପରେ ଗାର ଡେଇଁଥିବାର ଇତିହାସ । ଗାରମାନଙ୍କୁ ଡେଇଁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପରସ୍ପରର ନିକଟତର ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଷାକୁ ଚିହ୍ନିଛି, ଗୋଟିଏ ଧର୍ମ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମକୁ ଚିହ୍ନିଛି । ପ୍ରଥମେ ଭାରି ଛୁଆଁ ବାରିଛି, କେତେ କେତେ ପ୍ରକୋପରେ ପାଷଣ୍ଡବତ୍ ଆଚରଣ କରିଛି । ତଥାପି ସେହି ଆହବଟି ଭିତରୁ ହିଁ କ୍ରମେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବୋଲି ଆଉ ଏକ ସମ୍ଭାବନାର ଆବିଷ୍କାର କରିଛି । ଯେତେବେଳେ ଆଦର୍ଶମାନେ, ଧର୍ମମାନେ, ବାଦ ଏବଂ ମତମାନେ ଗାର ଡେଇଁ ନ ପାରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀଟାରେ କ'ଣ କମ୍ ବିଭ୍ରାଟର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ! ମନୁଷ୍ୟ ମାତ୍ରକେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ମହାଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଏଠାରେ କ୍ରମେ ଏପରି ଏକ ଶୁଭେଚ୍ଛା ସାକାର ହୋଇ ଆସୁଛି, ଯାହାକି ପୃଥିବୀ ନାମକ ଏକ ଭୂମାକୁ ହିଁ ସକଳ ସୁଖ ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳ ଜୀବନପ୍ରୟାସର ଜନନୀ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଶିଖୁଛି । ସେହି ସାହିତ୍ୟ-ଦୃଷ୍ଟି ଯଥାର୍ଥରେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସୃଜନାତ୍ମକ, ଯାହାକି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେହି ଭୂମାର ଧରାବତରଣ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନେଉଛି । କନ୍ଦଳଗୁଡ଼ାକ ରହିଛି, ତଥାପି କନ୍ଦଳ କମୁଛି । ବିଶ୍ୱାସ ବଢୁଛି ଏବଂ ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନିଜ ନିଜର ଅସଲ ଘରଟିକୁ କ୍ରମେ ଅଧିକ ମନ କରି ଶିଖିଲେଣି । ପୃଥିବୀକୁ ସେହି ମଙ୍ଗାଇ ଆଣିବାରେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଭଳି ଭଳି ଅନୁକୂଳତାକୁ ସମ୍ଭବ କରି ପାରୁଛି, ଆମେ ସବାଆଗ ସେଇଟିକୁ ହିଁ ସୃଜନାତ୍ମକ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିବା । ସିଏ ଫୁଟିଥିବା ବଗିଚାଟି ଯେତେ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ହିଁ ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ତେଣୁ ବନ୍ଧୁ, କଣ ପାଇଁ କ୍ଳାନ୍ତି ? ଏକଦା କିଶୋରିଚରଣ ତାଙ୍କର କବିତାରେ ଧାଡ଼ିଏ ଏପରି ମଧ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ : "ତଥାପି ମୋ ବନ୍ଧୁଗଣ ଆସ ଥରେ ଅମାନିଆ ହେବା ପାଚିରି ଉପରେ ବସି ମର୍କଟ ସାଜିବା" (ପୃଷ୍ଠା-୪୪୧) । ମାନୁଥିବା ଚରାଚର ଆଚରଣମାନେ ଚିରକାଳ ହିଁ ନମାନୁଥିବା କ୍ୱିଚିତ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅମାନିଆ ବୋଲି କହି ଆସିଛନ୍ତି । ତଥାପି ଅମାନିଆ ସେହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆମେ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ପକ୍ଷର ନିତ୍ୟ ଭଗୀରଥ ବୋଲି ଖୁବ୍ କହିପାରିବା । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ତପସ୍ୟା ଅଧିକତର ଅର୍ଥରେ ସେହି ଅମାନିଆମାନଙ୍କର ତପସ୍ୟା; ଯେତିକି ଯେଉଁଭଳି ରହିଛି, ସେତିକିରେ ମୋଟେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଉନଥିବା ଏକ ଅସନ୍ତୋଷର ହିଁ ତପସ୍ୟା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିଶୋରିଚରଣ ବି ସେହି କବିତାରେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କବିତା ଛାଡ଼ି, ଗଳ୍ପର ବେଢ଼ାଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କରି କଥାରେ କହିଲେ, କବିତା

ଅକୁଳାଣ ହେଲା ବୋଲି ସେ କାହାଣୀକଥନକୁ ଲେଖିବାର ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ହୁଏତଂ ଏପରି ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଚିନ୍ତା କରି ନ ହେବ ଯେ, କ୍ରମେ ବୟସ ଅର୍ଥାତ୍ ସାଂସାରିକ ହେତୁରେ ଅଧିକ ପୋଖତ ହୋଇ ଆସିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସିଏ ହୁଏତ ଆଉ ପାଚିରି ଉପରେ ମର୍କଟ ସାଜି ବସିବାର ଅମାନିଆପଣ ଆଡ଼କୁ ସାହସ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ଗଳ୍ପର ଦାଣ୍ଡିକୁ ଆସିଲେ। ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପରେ ହୁଏତ ଅଧିକତର ଏପରି କୌଶଳାଦି କଳା ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି ଯେ ତୁମେ ମର୍କଟ ସାଜି ପାଚିରି ଉପରେ ବସିବାର ସାହସ ନ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ଲେଖୁଥିବା ପାତ୍ରପାତ୍ରୀଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଅନ୍ତତଃ ପାଠକମାନଙ୍କର ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ବୁଝିବାକୁ ବହୁତ ବହୁତ ଅନ୍ୟଥା ନିଷିଦ୍ଧ କଥା କହିଦେଇ ପାରିବ ଏବଂ ଆପେ ଅମାନିଆ ହେଉଥିବାର ଏକ ଆହ୍ଳାନ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ।

କିଶୋରିଚରଣ ତେଣେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରିନଥିଲେ। ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ଦେଇଥିବା ଆପଣାର ଏକ ବକ୍ତବ୍ୟରେ ସେ କହିଛନ୍ତି (ପୃଷ୍ଠା-୩୨୩) ଯେ 'ସିଧାସଳଖ ତଥା ସୁଚିନ୍ତିତ କିଛି କହିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରବନ୍ଧ ନ ଲେଖିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ।' ତାଙ୍କ ମତରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବାକୁ ଗଲେ, ପ୍ରାୟ ଏକ ନିରପେକ୍ଷ ସମଗ୍ରତାର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ନିଜର ଖାସ୍ ଦିକ୍‌ବିନ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ସେତେ ଅବକାଶ ବି ମିଳେ ନାହିଁ। ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ପ୍ରବନ୍ଧକାର କିଏ ଅଛି, ଯିଏକି ନିରପେକ୍ଷ ନ ହୋଇ ପାରିବାର ଭୟରେ ନିଜର ଅବଶ୍ୟ କହିବାଗୁଡ଼ିକୁ ପାଶୋରି ସତକୁ ସତ ଛାଡ଼ିଯାଏ ? ହଁ, ଭାବପ୍ରବଣ ନହେବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଚେତାବନୀ ସର୍ବଦା ହିଁ ରହିଥାଏ। ମାତ୍ର କେବଳ ପ୍ରବନ୍ଧର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାବପ୍ରବଣତାଟାକୁ କଣ ଏକ ଅସୁନ୍ଦର ଅଭ୍ୟାସ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି ? କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ,-କୌଣସି ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ବାଟରେ ହଗିଲା ସଦୃଶ ଏକ ଅପରିବେଶର ସନ୍ଦର୍ଭକୁ ଆଣି ହାବୁଡ଼େଇ ଦେବାକୁ କେବେହେଲେ ଏକ ପ୍ରଶଂସାଯୋଗ୍ୟ ଘଟଣା ବୋଲି କେହି କହିବେ ନାହିଁ। ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ଯେ, କିଶୋରିଚରଣ ଏତେ ଏତେ ବୟାନ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି କବିତା ଲେଖିଛନ୍ତି,-ଗୁର୍ଦୁ ସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଛନ୍ତି। ସବୁଠାରେ ମଧ୍ୟ ମୂଳ ବାଚନଶୈଳୀଟି ମଧ୍ୟରେ ସବାଆଗ କିଶୋରିଚରଣ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି। ତାହାହିଁ ସବାଆଗର କଥା। ସବାବଡ଼ ସଫଳତାର କଥା। ପାଠକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସତେ ଅବା ଏଡ଼େ ଆପଣାର ମିତ୍ରଟିଏ ଖାସ୍ ତୁମରି ଲାଗି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବାର କଥା।

ଗଳ୍ପକାର କିଶୋରିଚରଣ ପୁଣି କବିତା ଲେଖିଲେ। ଜୀବିକାନୁବନ୍ଧ ଜୀବନରୁ

ବୟସକ୍ରମେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେ ଓ ନିଜର ପୈତୃକ ସଦନକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ଏବଂ ତଥାପି ଲେଖିଲେ। "ଏବଂ ମୁଁ ଅଡ଼ି ବସିଛି ଯେ ମୁଁ ଲେଖୁଥିବି ଏମିତି। ସତେ କି ଏହାଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ।" ପୁନଶ୍ଚ "ହଁ, ବେଳେବେଳେ ମନେହୁଏ ଯେ ଏଇଆକୁ କହନ୍ତି ବୌଦ୍ଧିକତାର ହତାଶା। ହତାଶାରୁ ଉଦ୍‌ଭୂତ ଗଉଁ ଯେ, ଏଇ ହେଉଛି ମୋର ସ୍ୱଧର୍ମ, ତେଣୁ ସେ ବିଷୟରେ ଆଉ କାହାର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ। ହେଲା ଏବେ, କେଉଁ ଉପଲବ୍ଧିର ଆଲୁଅ ଦିଶିବାକୁ ନାହିଁ ଆଜିଯାଏ।" ଏବଂ "ସେଥିଲାଗି ରାଗ ଆସେ ନିଜ ଉପରେ। ଏଇ ରାଗକୁ ଝଡ଼େଇଥିଲି କେତେ ବର୍ଷ ତଳେ ମୋ କଥା ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ। ଏବଂ ମୋ' ସଂଜବେଳିଆ ଦୁଃଖକୁ ଗଦ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ କବିତା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି।" ହାୟରେ, ଏହି ଯେଉଁ ଗ୍ଳାନି, ହତାଶା ତଥା ନିରର୍ଥକତା। ବୋଧଇଏ କ'ଣ ଗଦ୍ୟରୁ ପଦ୍ୟକୁ ଅଥବା ପଦ୍ୟରୁ ଗଦ୍ୟକୁ ସତେଅବା କୌଣସି କଣ୍ଟାଟାକୁ ମୋଡ଼ିଦେଲେ ତୁଟିଯିବ ? ଏଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ, "ମୋର ମତ ହେଲା ଏବେ ସେଇ କବିତାର ନାଆଁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ। ତାର ନୁଆ ନାଆଁ ସଂଜବତୀ ଏବଂ ସେହି ଶୀର୍ଷକରେ ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ସଂକଳନଟି ବାହାରିଛି ୨୦୦୧ ମସିହାରେ। ତାର କେତୋଟି ଧାଡ଼ି ଉଦ୍ଧୃତ ନକରି ରହି ପାରୁନାହିଁ; ଏତେ ଦିନେ ସାହସ ପାଇଛି, ମୁହଁଲାଜ ଛାଡ଼ି ଦେଇ କହିବାର ପାଇଁ ଗଦ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗଦ୍ୟ ନୁହେଁ,-ଗଦ୍ୟ ମୋର କେହି ନୁହେଁ।" ତା'ପରେ, କିଞ୍ଚିତ୍ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ସହିତ : ମଣିଷ ମଣିଷର ସ୍ଥୂଳ ଓ କୁତ୍ସିତ ସମ୍ପର୍କର ଅସରନ୍ତି, ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା ରଙ୍ଗ ବିଲିବିଲି... କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ ତା'ର।... ଦୟା କରି ଭୁଲିଯାଅ କେବେ ମୁହିଁ ଗଳ୍ପ ରଚୁଥିଲି ପୃଥ୍ୱୀକୁ ଆବୋରି ଏବଂ ଆକାଶକୁ ହାବେଳି ଛୁଟାଇ ମୁଁ ସତେକି ଦିନେ ମୁଁ ତ୍ରିଲୋକର ସାଇଁ, ସବୁ କିଛି ଜଣାଅଛି ମୋତେ।" ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକ କ୍ଳେଶକୁପିତ ଉପସଂହାରରେ: ସବୁ ମିଛ କଥା। ଆତ୍ମ ଶଠ ଅହମିକା ମୋ'ର ନିଉଛୁଣା ସ୍ରଷ୍ଟାପଣିଆର। ସେହେତୁ ମୋ' ଆକୁଳ ପ୍ରାର୍ଥନା, ଅନ୍ଧାରଟା ଘୋଟିବା ଆଗରୁ ଜଳେଇବି... ସଂଜବତୀଟିଏ... ଗଦ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗଦ୍ୟ ନୁହେଁ, ତାକୁଇ କବିତା ମୋ'ର କୁହ ବା ନକୁହ। (ପୃଷ୍ଠା-୨୪୬) ଖୁବ୍ ଆଶ୍ୱାସନାର କଥା, ଏହି ଆକୁଳ କାବ୍ୟ-ନିବେଦନଟି ପରେ ମଧ୍ୟ କିଶୋରିଚରଣ ଗଦ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି। କାରଣ, କ୍ଳାନ୍ତି ଏବଂ ବ୍ୟର୍ଥତାବୋଧ,-ଏଥିପାଇଁ ଗଦ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପଦ୍ୟକୁ ଅଥବା ପଦ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଗଦ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରା କଲେ ଆଦୌ ସମାଧାନ ମିଳିଯାଏ ନାହିଁ।

ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଏହି ଯେଉଁ ଆଧୁନିକ ମହାବିସ୍ତାରର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି, ସେଥିରେ ତ କେତେ ନା କେତେ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ସେହି କ୍ଳାନ୍ତି, ଶୂନ୍ୟତା, ନିଃସଙ୍ଗତା ଇତ୍ୟାଦିର, କୀର୍ତ୍ତନ ହିଁ ଚାଲିଛି। ମାହାଲଟାର ଜଣେ ମୂଳସାଆନ୍ତ ଏକଦା ସ୍ୱଯୌବନର

ଉଦ୍ଦୀପନାରେ ମଧ୍ୟ ପଦ୍ମଭୁଜ୍‌ର ଶୀର୍ଷକରେ କବିତାଟିଏ ଲେଖିଥିଲେ ଏବଂ କ୍ରମଶଃ ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂକ୍ରମଣର ତାଡ଼ନାରେ ଏପରି ଯାଇ କୋଉସବୁ ପଦ୍ମବନ ଭିତରେ ପଶିଗଲେ ଯେ ସେଇଠି ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇ ବସିଲେ ଏବଂ ଅନୁରୂପ ଉତ୍ସାହରେ ଦଳେ ଅନୁଗତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏକତ୍ର ମନାଇ ନେଇ ପାରିଲେ। ଯୁଗଟାକୁ ସିନା ବ୍ୟର୍ଥ ଓ ବଙ୍କା କରି ରଖିଲେ, ନାନାମନ୍ତେ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ ହେବାକୁ ସିନା କଳାତ୍ମକତା ବୋଲି କହିଲେ, ମୂଳମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଅଗରେ ଦାଉ ଦାଉ ଚହଟିଲେ, ଫୁଲ ହୋଇ ଚହଟିଲେ ଏବଂ ଆମର ସମଗ୍ର କଳ୍ପନା-ବୁଦ୍ଧିଟାକୁ ଖୁସି ହୋଇ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ସାହୁକାରିତା ପାଖରେ ବିକି ପକାଇଲେ। ଆପଣାକୁ ସେମାନେ ଆମର ଗରିବ ଗାଆଁଟାରେ ଜଣେ ଜଣେ ମାମଲତକାର ବୋଲି ସମଝିଲେ। ସେମାନେ ଆଖର ବୁଢ଼ା ହେଲେ ସିନା, କିନ୍ତୁ କାହିଁ କୋପନଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିପାରିଲେ ନାହିଁ ତ ! ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଶ୍ରୀ କିଶୋରିଚରଣଙ୍କର ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ବିଶେଷ ଘଟଣା ବୋଲି ଆମକୁ ଲାଗିବ ହିଁ ଲାଗିବ। ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତୀୟ ଭାଷାସାହିତ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଆଧୁନିକ ବୋଲି ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆସିଲା ସେଥିରେ ଏକ କ୍ଳାନ୍ତି ହିଁ ସତେଯେପରି ମୁଖ୍ୟତମ ସ୍ୱରଟିଏ ହୋଇ ରହିଗଲା। ଏହି କ୍ଳାନ୍ତି ପଦ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ଗଦ୍ୟକୁ କିମ୍ବା ଗଦ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ପଦ୍ୟକୁ ଆସିବାର ଏକ ଆତୁରତାଦ୍ୱାରା ଯେ ଦୂର ହୋଇଯିବ, ସେ କଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ।

ଆଧୁନିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସି ସାହିତ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦରବାରରେ ଓ ଇଲାକାରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା। କାରଣ ବହୁତ, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ରୁଷି ନିଜର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିଜସ୍ୱତା ମଧ୍ୟକୁ ପଳାଇବ ନା ଯାହାକିଛି ପ୍ରତିକୂଳତା ତଥା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳତା ଦେଶରେ ଲୋକଆସ୍ପୃହାର ବାଧକ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଛି, ସାହିତ୍ୟ ତାହାର ମୁକାବିଲା କରିବ ? ଆଧୁନିକ ସମୟର ଏହି ସାହିତ୍ୟ-ସଚଳତାଟାରେ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରମୁଖ ହୋଇ ବାହାରିଲେ ଏବଂ ଅଳିନ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକାର କରିନେଲେ, ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ସାଆନ୍ତ ବୋଲି ଧରିନେଲେ। ଆପଣାର ପ୍ରେରଣାମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଆଉ କେଉଁ ହାଟରୁ ସାଉଁଟି ଆଣି ସେମାନେ ଏଠି ଏକ ଅଲଗା ଜଳବାୟୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ପକାଇଲେ। ଅସଲ ବିଭ୍ରାଟଟାତ ସେତିକିବେଳେ ପୂରା ଆକାଶଟାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଲା, ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ସ୍ତରରେ ସାହିତ୍ୟଚର୍ଯ୍ୟା କଲେ ଏବଂ ନିପଟ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସ୍ତରରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିଲେ। ଆମ ବୃହତ୍ତର ମେଳଗୁଡ଼ିକରେ ବିଟବତ୍ ଆଚରଣ କଲେ। ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ କ୍ଷମତାଘରର ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଦେଖୁଦେଖୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ତଥା ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ତିଆର କରିନେଲା। ସାହିତ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ପଟେ ନରହି ଭଦ୍ରମାନଙ୍କର ପଟେ ଯାଇ ରହିଲା। ଭବିଷ୍ୟପଟେ ନରହି

ନିତାନ୍ତ ନୃଶଂସ ବର୍ତ୍ତମାନଟାର ହିଁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବାକୁ ନିରାପଦ ମଣିଲା । ଉତ୍ସବ ଓ ସମାରୋହମାନେ ଅଭାବନୀୟ ନାନା ଅଭିସନ୍ଧିର ପୁଚ୍ଛ ଧରି ସାହିତ୍ୟକୁ ବାନରୀବତ୍ ନଚାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ହୃଦୟ ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ ଶାଳୀନତାଟି କୁଆଡ଼େ କେତେ ସନ୍ଧିରେ ଯାଇ ଛଟପଟ ହେଲା ସିନା, ସାହସ ହରାଇଲା । ଧର୍ମ ହରାଇଲା ।

ସମ୍ଭବତଃ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅଲାଜୁକ ବ୍ୟାପାରଟା ହେଉଛି, ଆମ ସବାଆଗ ଧାଡ଼ିର ସାହିତ୍ୟକାରମାନେ ସ୍ୱୟଂ ସାମନ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ଅରକ୍ଷିତପଣିଆ ମଧ୍ୟରେ ବହୁବିଧ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟରେ ବୟସ୍ୟବତ୍ ଏକାଧିକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ଖପି ରହିଗଲେ । ଯେଉଁ ପୋଚରାଟା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ସତେଅବା ସବୁଯାକ ଉଦୟ ଅଟକି ରହିଥିଲା, ସେମାନେ ସେଇଠାରେ ହିଁ ଆପଣା ମେଧାର ଗୋଦଡ଼ା ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଚଳ କରି ରଖି ପାରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଅପରାହ୍ନଟା ଆସି ମହୁଡ଼ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ କ୍ଳାନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲେ । ଖୁବ୍ ଧରା ପଡ଼ିଗଲେ ଯେ ସେମାନେ ସତେଅବା ଆପଣାକୁ ହିଁ ସବାମଝିରେ ରଖିଥିଲେ, ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ନାମକ ବୃହତ୍ ଜଗତଟିରେ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ବରଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଉଚ୍ଚଆଶା ନିଜକୁ ନେଇ ହିଁ କରୁଥିଲେ । ସେଠାରେ ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଟା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଥାନ ନଥିଲା ଏବଂ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସ୍ପର୍ଶ ବାଜି ନଥିଲେ ତୁ ବାବୁ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ମଧ୍ୟ କିଭଳି ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ କହିଲୁ । ହାୟ, ଏକ ଆତ୍ମରତି ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲତା ସହିତ ନିଜର ଦେହଟା ଭିତରେ ଥିବା ଗଡ଼ିଆଟାକୁ ହିଁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ଚଙ୍ଗଚଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁ ମହାସାଗରର ରୋମାଞ୍ଚସ୍ପର୍ଶକୁ କିପରି ବା ଅନୁଭବ କରି ପାରିବୁ ? ଏଠି ଚାରିପାଖରେ ତୋତେ ଭରସା କରି ରହିଥିବା କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କୁ ନଚିହ୍ନିଲା ପରି ସୁକୁଟ ଦେଖାଇ ତୁ କୋଉ ଟେକ୍‌ନିକ୍ ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଚକିତ କରିଦେଲା ପରି କ'ଣ ସବୁ ଲେଖି ନିଜର ହୃଦୟଟି ଯାଏ ମଧ୍ୟ କିପରି ବାଟ ପାଇ ପାରିବୁ ? ତେଣୁ, କ୍ଳାନ୍ତି, କ୍ଳାନ୍ତି ହିଁ କେବଳ । ଏବଂ, ଏବେ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଏକ ସଂପୃକ୍ତିର ନୂଆ ସିନ୍ଦୂରାଟିଏ ଫାଟିବ ବୋଲି ପୂର୍ବ ଆକାଶଟା କ୍ରମେ ଭାରି ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠିବା ପରି ମନେହେଉଛି କ'ଣ ସେଇଥିପାଇଁ କି ?

ବର୍ତ୍ତିକା, ଦଶହରା ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୫

*

ପ୍ରବାହ ପ୍ରତିପ୍ରବାହ

ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦେଶ, ତେଣୁ ଏତେ ଏତେ ପ୍ରବାହ। ଏତେ ଏତେ ପ୍ରବାହ ରହିଆସିଛି ବୋଲି ଭାରତବର୍ଷ ନାମକ ଏହି ଭୂମିକୁ ଆମେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଭୂମି ବୋଲି କହି ଆସିଛୁ କି ? କହିଛୁ ଏବଂ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଛୁ। ପଣ୍ଡିତ ଓ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ତାହାରି ଭିତରୁ କେତେ କେତେ ସମନ୍ୱୟର କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ଫାନ୍ଦି ଆସିଛନ୍ତି। ଏତେ ଏତେ ପ୍ରବାହ ଭିତରେ କୋଉଟା ପ୍ରବାହ ଏବଂ କୋଉଟା ପ୍ରତିପ୍ରବାହ ? ଏତେ ଏତେ ଧର୍ମ,-ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ଗୁରୁମାନେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଖାରାବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି। ଭଗବାନଙ୍କର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ରାଜା ଓ ନବାବମାନେ କେତେ କେତେ ଉପାସନାମାନ ତିଆରି କରି ଦେଇଛନ୍ତି। ସେହି ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଅଜବ ମଣିଷଙ୍କୁ କାରଣ ଓ ଅକାରଣରେ ହିଂସ୍ର ଓ ଦ୍ୱେଷୀ ହେବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି। ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଭରି ରହିଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଏବଂ ସେଥି ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମ୍ଭାବନା ସକଳ। ଏବଂ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ କୋଟି କୋଟି ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକରୁ ବିରତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଶିକ୍ଷିତ, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତମାନେ ଦେଶପାଇଁ, ଦେଶବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏବଂ ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କାଗଜ ଉପରେ କେତେ କେତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅଙ୍କଗୁଡ଼ାକୁ କଷି ଥୋଇଦେଉଛନ୍ତି, ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଛି, ନିରକ୍ଷର ବହୁକୋଟି ମନୁଷ୍ୟ ବହୁ ଅସହାୟତା ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା କେବଳ କୁହୁଡ଼ି ପହଁରି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି। ସେହି ପୁରାତନ ବହୁ ଉପେକ୍ଷା ଭିତରେ ଭଉଁରୀ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି।

ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ତାଙ୍କରି ପରି ଥୋକେ ମଣିଷ, କେଡ଼େ ଧୋବ ଦିଶୁଛନ୍ତି, କି ଖୁସୀରେ ଅଛନ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ ଉଭୟଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ବସି କେଡ଼େ ଘଟଣ ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି। ହାତ, ଗୋଡ଼, ଆଖି, ମଥା ସବୁ ଏକା ତ ଅବଶ୍ୟ ହୋଇଥିବ। ପେଟଟା ମଧ୍ୟ ଏକା, ତଥାପି କିଞ୍ଚିତ୍ ମେଦଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି। ସାତ କି ସତର ଗୁଣ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲାଭଳି ମନେ ହେଉଛି। ଅଥଚ ଆହୁରି କୋଟି କୋଟିଙ୍କର ପେଟମାନେ କ'ଣ ପାଇଁ ଏକାବେଳେକେ ପିଠିରେ ଯାଇ ଲାଗିଛନ୍ତି ? ସେହି ଥୋକେ ମଣିଷ ଏହି ଭୂମିଟାକୁ ନିଜର ଦେଶ ବୋଲି କହି ପର୍ବପାଳନ କରୁଛନ୍ତି, ଗୀତ

ବୋଲୁଛନ୍ତି, ପତାକା ଉଡ଼ାଉଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସେମାନଙ୍କର ଅନେକଗୁଣ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ନିଜ ଗାଆଁଟିକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଭାଗ୍ୟକୁ କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ପୁଳାଏ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ପିଲାଦିନୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଣ୍ଢେଇ ପରି ଦିଶିବା ନିମନ୍ତେ ଭଳି ଭଳି ତାଲିମ୍ ପାଉଛନ୍ତି । ଆଉ ପୁଳାଏ ପିଲାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଇସ୍କୁଲ ନାହିଁ । ଏହି ପିଲାମାନେ ପିଲା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପେଟଗାତର ଭରଣା ପାଇଁ ହେତୁ ହେବା ଆଗରୁ ହିଁ ମେହେନତ କରୁଛନ୍ତି, ମାଦଳ ହୋଇ ବଢୁଛନ୍ତି । ମାଦଳଙ୍କ ପରି ଖଟୁଛନ୍ତି । ମାଦଳଙ୍କ ପରି ଘୋଷାରି ହେଉଛନ୍ତି । ଏଇ ଦୁଇଟା ଭିତରୁ କୋଉଟା ପ୍ରବାହ ଓ କୋଉଟା ପ୍ରତିପ୍ରବାହ ? ଯଦି ଦେଶ କହିଲେ ସତକୁ ସତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାହକୁ ବୁଝାଏ ଏବଂ ସେହି ପ୍ରବାହକୁ ସତକୁ ସତ ଦେଶ ବୋଲି ଚିହ୍ନିହୁଏ, ତେବେ ଏହି ଦେଶଟା ଏମିତି ଡ଼ବଲ ହୋଇ ରହିଛି କାହିଁକି ? ଆଉ କେତେଦିନ ଏହିଭଳି ଡ଼ବଲ ହୋଇ ରହିଥିବ ? ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଭଲ ବେଳ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଥାଆନ୍ତା । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଭବିଷ୍ୟତ ଆଡ଼କୁ ସେତୁବନ୍ଧଟିଏ ବାନ୍ଧିଥାନ୍ତେ । ତାହା ହୋଇପାରିଲାନାହିଁ କାହିଁକି ? ତାହା ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ବି କାହିଁକି ?

ସେଦିନ ଗଳ୍ପକାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କର 'ପିମ୍ପୁଡ଼ି' ଗପଟିକୁ ପଢୁଥିଲି । ଆଗରୁ ବି ପଢ଼ିଥିବି, ମାତ୍ର ପାସୋରି ପକାଇଥିଲି । ଏଥର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦରେ ପଢ଼ିଲି । କବି ସୀତାକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ଏହି ଅନୁବାଦଟିକୁ କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆମେରିକା ନାମକ ପ୍ରବାସକୁ ଯାଇ ଯେଉଁମାନେ ସେଇଠି ମଞ୍ଜିପୋତି ରହିଯାଉଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ସମାରୋହ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ମରଣିକାଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ଗଳ୍ପଟି ସେଇଥିରେ ବାହାରିଛି । ଆଗରୁ ବି ଏହି ଗପଟିର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ କେଉଁଠାରେ ଦେଖିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଗପଟିରେ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର କଥା ମୋଟେ କୁହା ଯାଇନାହିଁ । ପୂରା ମଣିଷଙ୍କ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କର ଆଖିରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ପଲଟା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ହିଁ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଇଛି । ଗପର ନାୟକ ରମେଶ ଜଣେ ଯୁବ ଅଫିସର, ଚୋରାରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥିବା ଚାଉଳ ରପ୍ତାନୀ ବନ୍ଦ କରିବା ତାଙ୍କର କାମ । ସିଏ ଦଳବଳ ନେଇ ଗୋଟାଏ ହାଟକୁ ଯାଉଛନ୍ତି : ସାଙ୍ଗରେ ପଲେ ଆଦିବାସୀ, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପଲେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି । ଯେଉମାନେ ଚାଉଳକୁ ଚୋରାରେ ନେଇ ପ୍ରଦେଶ ବାହାରର ବେପାରୀଙ୍କୁ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପିମ୍ପୁଡ଼ି-ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏମାନେ ଧରା ପଡୁଛନ୍ତି, ଆମକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ ବାବୁ ବୋଲି ନେହୁରା କରୁଛନ୍ତି, ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । ଆଇନ୍

ଅନୁସାରେ ଧରା ହୋଇ ଦଣ୍ଡ ପାଇବା କଥା । ରମେଶ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ଏତେ ପାଖରୁ ଦେଖି ସତେ ଯେପରି ଏକ ପ୍ରକାର ବୈରାଗ୍ୟର ବଶୀଭୂତ ହୋଇଯାଉଛି । ସିଏ ଜଣେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରତ ହାକିମ ବୋଲି ଭୁଲି ଯାଉଚି । ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ କାରୁଣ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କାହାଣୀଟି କରୁଣାରେ ହିଁ ଶେଷ ହୋଇଛି ।

ଏଇଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉପେକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ପୂର୍ଣ୍ଣମଣ୍ଡନ କାହାଣୀଟିଏ ଗଢ଼ିବାକୁ ଯେତେଯେତେ ଚିତ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ କଳାକୁଶଳତା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏହି କାହାଣୀଟିରେ ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛି । ଖୁଣ ବୋଲି କେଉଁଠି କିଛି ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରବାହର ଲେଖକଟିଏ ସେ ପ୍ରବାହର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପୁଞ୍ଜିରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି କାହାଣୀଟିଏ ଗୁଛି ପାରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ କଳ୍ପନାଗତ ପାରଦର୍ଶିତା ରହିଥିବା ଦରକାର, ସେସବୁର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭାବ ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତଯାଏ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହିଁ । ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତର୍ପଣ ସହିତ ପରଷି ଦିଆଯାଇଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବୋଲି କ'ଣ ପାଇଁ କଳ୍ପନା କରାଗଲା, ସେହି ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାର ହୁଏତ କୌଣସି ବାଟ ନାହିଁ । ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କଳ୍ପନା କରାଗଲା, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଗଳ୍ପବିଭାଗୀୟ ଗନ୍ତାଘରେ ଯାହା ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏକ ବିରଳ ରତ୍ନପରି ଅବଶ୍ୟ ସାଇତା ହୋଇ ରହିବ । ବିଭୁକୃପା ହେତୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟଟି ମଧ୍ୟ ଏପରି ଖଞ୍ଜରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ଆସିଛି ଯେ, ପାଠକରୂପୀ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣତୃପ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଆମ ଲେଖକମାନେ କଦାପି କୌଣସି କସର କରିନାହାନ୍ତି । ଏକାନ୍ତ ସତକଥା ଯେ ସାହିତ୍ୟର ଲିଖନ ତଥା ସାହିତ୍ୟର ପଠନ ପଟେ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅପରପଟଟାର (ଆମେ ଅପର ପ୍ରବାହଟାର ବୋଲି ବି କହିପାରିବା) ବଞ୍ଚିତ ଓ ନିପଟ ଅକିଞ୍ଚନ ମାନଙ୍କୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଦେଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାନ୍ତେ ବା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତେ ? ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ସେହି ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ଏପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ବୋଲି ସେମାନେ ସମଝିଲା ଭାଷାରେ ଯଦି ବୁଝାଇ କହି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ସେଥିରେ କିଭଳି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେବ କେଜାଣି ? ଏହି ସଂସାରରେ ପେଟଟା ଅଭ୍ୟାସଗତ ଭାବରେ ଶୁଖି ଶୁଖି ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମଣିଷମାନେ ଯେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତିନାହିଁ, ତଳକୁ ଅନିଶା କରି ମଣିଷକୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ଦେଖୁଥିବା ବର୍ହଲମାନଙ୍କୁ ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଚିତ୍ରକଳ୍ପର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ବୁଝାଇ ପାରିବ ? ଏହାର ଉତ୍ତର ଦେବା ଆଦୌ ସେତେ ସହଜ ହେବନାହିଁ ।

ଏବଂ, ସେପଟ ପ୍ରବାହଟା ତା' ଅନ୍ତଃକରଣ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ଏପଟର ପ୍ରବାହଟାକୁ ସତକୁ ସତ କେଉଁ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଦେଇ ଦେଖୁଥିବ ? ତା'ର ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁ ସମକ୍ଷରେ ପ୍ରକୃତରେ

କିଭଳି ଉପମାଟିଏ ଯଥାର୍ଥବୋଲି ମନେ ହେଉଥିବ ? ଗୋଧି, ଯମ, ଗିଳାଅସୁର, ନା ଆଉ କଅଣ ? ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ ଆମେ ଏପାଖର ଲେଖକ ଓ ପାଠକମାନେ କେବଳ ଏଇପଟ ବା ପ୍ରବାହଟାର ପ୍ରଚକ୍ଷୁ ଦେଇ ସେ ପାଖକୁ ଦେଖୁଛୁ ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ଦେଖିଲୁ ବୋଲି ଆପ୍ୟାୟିତ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ଯଦି ଆମେ ଏପରି ଆଖିଟିଏ ପାଆନ୍ତେ ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଦୁଇଟିଯାକ ପଟକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମାନବପଟ ବା ମାନବପ୍ରବାହ ପରି ଦେଖିପାରନ୍ତୁ, ତେବେ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦେଖନ୍ତୁ ଓ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇପାରନ୍ତୁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟଟା ମଧ୍ୟ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଅନ୍ୟ କିଛିର ସୌଷ୍ଠବରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତା । ଉଭୟ ପ୍ରବାହ ଗୋଟିଏ ନିୟତି ବଳରେ ଆସିଛନ୍ତି ତଥା ଗୋଟିଏ ନିୟତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ଏଠାରେ ଏକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ସକାଶେ ଆତଯାତ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ଯଦି ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ଅନ୍ୟ ହୋସ୍‌ରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତେ, ତେବେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତେ । ଭଗବାନ ବୋଲି ନକହି ଆଉ କିଏ ହୁଏତ ଆତ୍ମା ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରେ,-ଭୀମଭୋଇ ଏହିପରି ଗପଟିଏ ଲେଖିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସୋଦର ବୋଲି ଭାବିଥାଆନ୍ତେ, ଅନ୍ତତଃ ପିମ୍ପୁଡ଼ିବୋଲି କଦାପି ଭାବିନଥାନ୍ତେ । ମଣିଷ ଦୁର୍ଗତିରେ ପଡ଼ିଲେ ଦୁର୍ଗତି ବାହାରେ ଥିବା ଆଖିକୁ ଯେତେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ସଦୃଶ ଦିଶୁଥିଲେ ପଛକେ, ଭୀମଭୋଇ କ୍ରୋଧୀଟିଏ ଦେଖିଥାନ୍ତେ, ଦ୍ରୋହୀ, ଅନ୍ୟାୟଦ୍ରୋହୀଟିଏ ଦେଖିଥାନ୍ତେ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏହିଭଳି ଦେଖି ପାରିଲେ ଆମ ସହିତ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନ୍ୟ ଉପନୟନ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ।

ଗପରେ ଗୋଟିଏ ଥାନରେ ଅଛି, ବାଟରେ ରମେଶ ଆଜ୍ଞାଙ୍କୁ ଶୋଷ କଲା । ନିଜ ଡାକୁଆ ହାତରେ ସିଏ ପାଣି ମଗାଇ ପିଇଲେ । ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ଘରଆଡ଼େ ନିଶ୍ଚୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଆଖି ବୁଲାଇ ଆଣିଥିବେ । ସେହି ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଧାଉଡ଼ିରେ ମାଆଟିଏ ଥିଲା ଯିଏ ରମେଶଙ୍କୁ ସେଠାରେ କ୍ଷଣେ ଅଟକି ଭାତ ଖାଇ ଯିବାକୁ କହିଲା । ବାବୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଯାଉଥିଲେ, ତେଣୁ ଅଟକିବାକୁ ବେଳ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିଲେ । ମାଆଟି ପଛରୁ କ୍ଷୋଭ କରି କହିଲା, ତୋ' ମାଆ ଯଦି ତୋତେ ରହିବାକୁ କହିଥାନ୍ତା, ତେବେ ତୁ ଅଟକି ନଥାନ୍ତୁ ? କଳାତ୍ମକ କଥାଣିରେ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ପିମ୍ପୁଡ଼ିଟାଏ କଦାପି ତାହା କରି ପାରିନଥାନ୍ତା । ପିମ୍ପୁଡ଼ିର ଧାଡ଼ିଟା ଭିତରେ ଆଉଟିକିଏ ଅଧିକ ନିଘା କରି ଦେଖିବାକୁ ଗଳ୍ପକାରଙ୍କର ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ବେଳ ଥାଆନ୍ତା କି ! ତେବେ ସିଏ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ସହିତ ଡୋର ଲଗାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ଡ଼ୋର ଲଗାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଦେଖି ପାରିଥାନ୍ତେ । ଏମିତି ଯଦି କେବେ ଘଟଣାଟିଏ ଘଟିଥାନ୍ତା, ଯହିଁରେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ଭେକ

ବୋହୁଥିବା ମଣିଷଟିଏ ରମେଶଙ୍କ ଘରୁ ପାଣି ପିଇ ଚାଲିଯାଉଥିବା ସମୟରେ ରମେଶର ମାଆ-ତାକୁ ଦଣ୍ଡେ ରହିଯାଇ କିଛି ଖାଇକରି ଯିବାକୁ କହିଥାଆନ୍ତେ କି ! ତେବେ କୋଉଟା ପ୍ରବାହ ଏବଂ କୋଉଟା ପ୍ରତିପ୍ରବାହ ? ଏହି ସାହିତ୍ୟଟା ଟିକିଏ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ କାହିଁକି ? ଏହି ଗଳ୍ପକାରମାନେ ଖାଲି ଆପଣାକୁ ହିଁ ମଣିଷବୋଲି ଧରିନେଉଛନ୍ତି ବୋଲି କଳା କଳା ସେହି ଅନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି କି ? କୋଉ ଅବତାର ଆସି ସାହିତ୍ୟର ବିବେକ ନାମକ ଗୋଡ଼କୁ ଚାବି ଧରିଥିବା ନକ୍ରର କବଳରୁ କେବେ ଉଦ୍ଧାର କରିବ କେଜାଣି ? ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ କେବଳ ମଣିଷ ବୋଲି ଦେଖିବାରେ ନୁହେଁ, ସବୁ ମଣିଷ ଯେପରି ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବେ ଓ ଏପଟର ଆଖିକୁ ଆଉ ପଟଟା ମୋଟେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ଦେଖା ଯିବେନାହିଁ, ସେହିଭଳି ଏକ ସ୍ଥିତିକୁ ଆବାହନ କରି ଆଣିବାରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଭାଗ ନେଉ । ଦ୍ୱିଜ ହେଉ । କେବଳ ଗୋଟାଏ ପଟେ ରହି ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଏକ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ନିମନ୍ତେ ସାହସ କରିପାରିଲେ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

✸

ଆତ୍ମଜୀବନୀ ବି ସାହିତ୍ୟ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ନଈବନ୍ଧଟା ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଆତ୍ମଜୀବନୀର ସନ୍ଧାନରେ ପଛକୁ ଅନାଇଲେ ସନ୍ଥ ଅରକ୍ଷିତ ଦାସ ହିଁ ଆମକୁ ସବାଆଗ ଅବଶ୍ୟ ଦିଶି ଦିଶି ଯିବେ । ହଁ, ଓଳାସୁଣି ଗୁମ୍ଫାର ତପୋରତ ଅରକ୍ଷିତ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଚିହ୍ନା ବହିଟି ହେଉଛି ମହୀମଣ୍ଡଳ ଗୀତା । ସାଧନାର କଥା, ଅଧ୍ୟାତ୍ମର କଥା ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜୀବନର କଥା । ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବାହାରି ପୁରୀ ଗହୀର ଦେଇ ଓଳାସୁଣି ଯାଏ ଆସିଥିବା ଗୋଟିଏ ଜୀବନର କଥା । ଆମ ଏକାଳରେ ଗୁଳା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ବୋଲି ଗୃହୀତ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି, ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏପରି ଆଉ କେଉଁ ଅନ୍ୟବହିଟିଏ ଅଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଲେଖକ ଏତେ ସହଜ ଏବଂ ସରଳ ହୋଇ ମୋଟେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନକରି ନିଜ ଜୀବନକଥାଟିକୁ କହିଛନ୍ତି ! ଏହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମୟ ଏକ ସତ୍ୟ-ସାକ୍ଷାତ୍‌କାରର ଅଙ୍ଗେନିଭା ଏକ ପଟଉପରେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ଦର୍ଶନର ଏକ ଅପରୋକ୍ଷ ସଂବେଦନାପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ ଆଣି ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଏକାନ୍ତପକ୍ଷେ ଏହା ଏକ ସିଧା କଥା ଯେ ଅରକ୍ଷିତଙ୍କର ଉକ୍ତ କୃତିଟିକୁ ଆମ ଏବ ବଜାରର ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷା କେବେହେଲେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ କରିବନାହିଁ ।

ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟଯୁଗରେ ଆମ କାବ୍ୟକାରମାନେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଥବା ଗ୍ରନ୍ଥସ୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟଗୁଡ଼ିକରେ ଶେଷରେ ଯେଉଁ ଭଣିତାମାନ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେହି କେତେ ଧାଡ଼ିର ଉକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଠିକେ ଠିକେ ଆଭାସମାନ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ସାରଳା ଦାସ, ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପଞ୍ଚସଖା, ରୀତି-ଯୁଗର ସମ୍ରାଟ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ତଥା ସାନବଡ଼ ଜ୍ୟୋତିରିଙ୍ଗଣମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଅଳ୍ପବହୁତ ପରିମାଣରେ ସେହି ପଙ୍‌କ୍ତରେ ଅବଶ୍ୟ ଗଣା ହୋଇପାରିବେ । ଭକ୍ତଚରଣ, ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନା ଓ ଏପରିକି ଭୀମଭୋଇ ଆଦି ଆମ ଆଗରେ ଠିକ୍ ସେହି ରୀତିରେ ଅବଧିକ୍ରମେ ପରିଚିତ ଭଳି ଲାଗି ପାରୁଛନ୍ତି । ଦୈବବିଧାନର କ'ଣ ବରାଦ ଥିଲା କେଜାଣି, ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯେଉଁ କବିମାନେ ଆମ ନିମନ୍ତେ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୁଳଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ଆମ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ଆପଣାକୁ ମଙ୍ଗୁଳାଇ ଆଣିଲେ, ସେମାନେ ଭଣିତାମାନ ଦେଇ ନିଜ ସାହିତ୍ୟ କୃତିକୁ ସେହି ପୁରୁଣା ରୀତିରେ ପରିଚିତ କରାଇବା ଲାଗି ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ । କବିବର ରାଧାନାଥ ଅଥବା ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ଯଦି ତାହା କରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତତ୍କାଳୀନ ପାଠକବର୍ଗ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ତାହାକୁ ମୋଟେ ପସନ୍ଦ କରି ନଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ,

ରାଧାନାଥ ଚିଲିକା କାବ୍ୟଟିକୁ ଉତ୍କଳ-କମଳାଙ୍କର ବିଳାସଦୀର୍ଘିକା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁ କରୁ ଆଖର ଯେପରି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଜ ଜୀବନଟାର ହିଁ ଏକ ଦୁଃଖମୟ ଦୀର୍ଘିକା ଭିତରେ ଆସି ପଶି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା ଚିଲିକା ବିଷୟରେ ସିନା ସମ୍ଭବତଃ ବିଚରା ପାଠକଟାକୁ ହାଉଲେ ହାଉଲେ ବିସ୍ମିତ କରାଇ ନେଉଥିବ, ମାତ୍ର କବିଙ୍କର ଦୁଃଖୀ ଜୀବନଟି ବିଷୟରେ କେତେ କେତେ ଚିତ୍ରରୂପକୁ ଆଣି ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା କରାଇ ଦେବ। ଏବଂ ବ୍ୟାସକବି ଫକୀରମୋହନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର କବିତା ରଚନାର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସତେଅବା ନିଜକୁ ହିଁ, ନିଜର ତାପ ତଥା ସନ୍ତାପଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରି ଦେଉଥିଲେ। କେଡ଼େ ବିଚିତ୍ର ସତକଥା ଯେ, ଓଡ଼ିଶାରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କର ଗଳ୍ପ ଏବଂ ଉପନ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆମ ଲାଗି ତାଙ୍କର ସବୁଯାକ ପରିଚୟକୁ ଲଖାଇ ରଖିଛୁ। ସତେଅବା ଜାଣିଶୁଣି ତାଙ୍କର ପଦ୍ୟପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ଉଡୁଆଳ କରି ରଖିଛୁ ! ଏପରିକି, ତାଙ୍କର ଗଦ୍ୟସର୍ଜନାର ଆକଳନ ଅଥବା ମୂଲ୍ୟାୟନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖକ ତାଙ୍କ ସାରସ୍ୱତ ଚର୍ଯ୍ୟାର ପ୍ରଥମ କାଳରେ ଯେ କବିତା ଭିତରେ ଥିଲେ, ସେହି କଥାଟିକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କେତେ କିଏ ସତେଅବା ଜାଣିଶୁଣି ପାସୋରି ଦିଅନ୍ତି। ହଁ, ଉପନ୍ୟାସ ତଥା ଗପଗୁଡ଼ିକର ଚର୍ଚ୍ଚାରେ କବିତାକାର ଫକୀରମୋହନ ମୋଟେ ଧରା ପଡ଼ନ୍ତିନାହିଁ ଆମଲାଗି। ତାଙ୍କର ଏହି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକରେ ହିଁ ଆମକୁ ବଶ ହୋଇ ରହିବାକୁ କିଛି ବରାଦ ମଧ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି। ସେହି କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ବୋଲି କହିବା ନାହିଁ ସିନା, ତଥାପି ଏକାଧିକ ନ୍ୟାୟରେ ଏହି କଥାଟି ଖୁବ୍ ସତ ଯେ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଭିତରଟିକୁ ବୁଝିବାର ଥିର ମୁଦ୍ରାଟିରେ କବିଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଅନାଇଲେ, ତାଙ୍କ ଜୀବନର ନିତ୍ୟ-ଭାବଗତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଅନୁମାନ କରି ହୋଇଯାଏ।

କିଛିବର୍ଷ ତଳେ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାସ 'ଓଡ଼ିଶା ଅଦ୍ୟାବଧି' ନାମରେ ଶୀର୍ଷକଟିଏ ଥିବା ତାଙ୍କ ନିବନ୍ଧଲେଖାଟିକୁ ଯେତେବେଳେ ମୋତେ ପାଠ କରିବାକୁ ଦେଲେ, ସେତେବେଳେ ଦେଖିଥିଲି ଯେ, ସେଥିରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟଟିରେ ହିଁ ସିଏ ଏଯାଏ ପ୍ରକାଶିତ ଶହେଟି ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକର ଏକ ସନ୍ଦର୍ଭ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଆମ ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଆଲୋଚନାର ଉପକ୍ରମଣିକା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି। ମୋତେ ହଠାତ୍ କେମିତି କେମିତି ଅବଶ୍ୟ ଲାଗିଲା, ମାତ୍ର ଉପସ୍ଥାପନାଟିକୁ ପଢ଼ି ସେଥିରେ ଥିବା ସମଗ୍ର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତାକୁ କ୍ରମେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି। ଆତ୍ମଜୀବନୀକାରମାନେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଖାସ୍ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ସଙ୍କଳିତ

କରି ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବିଗତ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଶାକୁ ବେଶ୍ ଅନ୍ଦାଜ କରି ହେଉଛି । ଏବେ ଆମର ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି ଯେ ସେଠାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ମୋଟ ୧୪୪ ଖଣ୍ଡ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ ଏଥିରେ ମୋଟେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ପ୍ରକୃତ ସଂଖ୍ୟାଟି ଏହାଠାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଅଧିକ ହୋଇଥିବ । ସମୟ ଅନୁସାରେ କେତୋଟି ଖନ୍ଦାରେ ବିଭକ୍ତ କରିଦେଖିଲେ, ଏଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜନୀତି, ସରକାରୀ ଶାସନମାହାଲ୍, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜୀବିକା-ଏହିପରି ନାନା କିସମର ବ୍ୟକ୍ତି ଲେଖିଛନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ, ଗତ ଏହି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ବେଶ୍ ଜାଣିହେବ ଯେ, କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖିବାକୁ ଆଗଭର ବି ହୋଇ ବାହାରିଲେଣି ।

ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଜୀବନୀ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଆତ୍ମଜୀବନୀ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏଯାଏ ଯେତିକି ସମାଚାର ମିଳୁଛି, ସେହି ଅନୁସାରେ ଦିବାକର ଦାସଙ୍କର 'ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ-ଚରିତାମୃତ' ହେଉଛି ଆମର ସର୍ବପ୍ରଥମ ନମୁନା-ଯାହାକୁ ଗୋଟିଏ ଜୀବନୀ ବୋଲି କହିହେବ । ନବାକ୍ଷରୀ ପଦ୍ୟରେ ଲିଖିତ । ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପାଇଁ ଖୋଜି ବାହାରିଲେ ଆମେ ଫକୀରମୋହନଙ୍କର 'ଆତ୍ମଜୀବନଚରିତ'କୁ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଆଉ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଜୀବନଚରିତ ଲେଖିଲେ ସେଇଟି ଜୀବନୀ-ମାତ୍ର, ନିଜେ ନିଜର ଜୀବନଚରିତକୁ ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକରୂପେ ଲେଖି ପ୍ରକାଶ କଲେ, ତାହାହିଁ କ'ଣ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ? ଏପରି କହିଲେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କେହି ବି ରାଜି ହେବେନାହିଁ । ମୋଟା କାରଣଟା ହୁଏତ ହେଉଛି ଯେ, ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣାଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଜଣେ ଲେଖକ ଆଉଜଣକର ଜୀବନୀଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଏ, ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ରେରଣାରେ ଜଣେ କଦାପି ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖେ ନାହିଁ । ଏବଂ ଖାସ୍ ଓଡ଼ିଶାରେ କେତୋଟି ଜୀବନୀକୁ ଆମେ ଜୀବନୀ ବୋଲି ନ୍ୟାୟତଃ କହିପାରିବା, ଅନେକ ସମୟରେ ସେଇ କଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଜୀବନୀମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବା ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଜୀବନୀର ଲେଖକମାନେ ଏଠି ବରଂ ଖାସ୍ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ, ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଓ ଏପରିକି ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ ନିମିତ୍ତ କରି ମଧ୍ୟ ଭାବବିଗଳିତ ଜୀବନୀମାନ ଲେଖା ହୋଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରହିଛି । ପୁଣି, ଅନେକ ସମୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟବତ୍ ଗ୍ରହଣ କରି ସଂପୃକ୍ତ ଚର୍ଚ୍ଚାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ କେତେ ନା କେତେମନ୍ତେ ହାପୁଡ଼ିବାକୁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ କମ୍ ବିଚକ୍ଷଣତା ଦେଖାଇଛୁ ? ପୁରାଣାଦିର ପ୍ରଶସ୍ତିକଥାମାନଙ୍କୁ ଘଟିଥିବା ସତ ଘଟଣା ପରି ମଧ୍ୟ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନମନୀୟ

ଉତ୍ସାହରେ ବ୍ୟବହାର କରି କେତେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହେଉଛୁ । ପୂଜ୍ୟ ପୂଜା ନାମକ ସେହି ଖାସ୍ ବୃତ୍ତିଟା ଆମକୁ ସେଥିରେ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ଅଶାଳୀନତା ସହିତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ହଁ, ଇଉରୋପୀୟ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଜୀବନୀ ଲେଖକ ଏମିଲ୍ ଲୁଡ୍‌ୱିଗ୍ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଜୀବନୀଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କରେ ବେଶ୍ କିଛି କଳାତ୍ମକ ରଞ୍ଜନର ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଆଦୌ କୌଣସି ଅତିରଞ୍ଜନଦ୍ୱାରା ସିଏ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭେଷରା କରି ପକାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ସଂକ୍ରମଣ-କାଳର ସକଳ ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପରି ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖିବାର ଏହି ରୁଚିଟି ମଧ୍ୟ ଇଉରୋପରୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଛି ଏବଂ ବେଶ୍ ଆଖିରେ ପଡ଼ିବାଭଳି ଥାନଟିଏ ତିଆରି କରି ନେଇଛି । ସେହି ସେକାଳର ରୋମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଯୁଗରୁ ମଧ୍ୟ ତେଣେ ଆତ୍ମଜୀବନୀର ନମୁନାମାନ ରହି ଆସିଛି । ତଥାପି ଗତ ଶହେ ବର୍ଷ ଅବଧିକୁ ମଝିରେ ରଖି ଅବଲୋକନ କରିବସିଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ହେଉଥିବା ଆତ୍ମଜୀବନୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସବା ଆଗରେ ଆମେ ଫରାସୀ ଲେଖକ ରୁସୋଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରିବା । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଅବଧିରେ ଇତାଲୀର ବେଲିନି, ଇଉରୋପୀୟ ନର୍ତ୍ତକୀ ଇସାଡୋରା ଡନ୍‌କାନ୍, ଇଂଲଣ୍ଡର ବର୍ଟ୍ରାଣ୍ଡ ରସେଲ୍, ଜର୍ମାନୀର ଆଲବର୍ଟ ସ୍ୱାଇତ୍‌ଜର ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ ନା କେତେ । ରୁଚି ଅନୁସାରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅନୁପ୍ରେରିତ ପାଠକଶ୍ରେଣୀମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ସେଇଠୁ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଆଗ୍ରହର ଏକ ମୁଦ୍ରାରେ ସିଧା ଆମ ଦେଶରେ ଆସି ଠାବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ, ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ, ପୁଣି ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ଅସୁମାରି ଆତ୍ମଜୀବନୀର ପୁସ୍ତକମାନ । କବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ କେବଳ ନିଜର ଶୈଶବକାଳର ସାନ ପୁସ୍ତକଟିଏ ଲେଖିଛନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ କାହାଣୀଟିଏ ଆପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ବିଚାର କରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ଭିତ୍ତିଟି ଉପରେ ଆଲୋଚନାର ଗୋଟିଏ ମଣ୍ଡଳର ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିବା । ଦେଢ଼ଶହରୁ ଦୁଇଶହ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକକୁ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଦାଣ୍ଡି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ନିତାନ୍ତ ସତ କଥା ଯେ, ସମସ୍ତେ ଏକାଭଳି ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି କଦାପି ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖି ବି ନାହାନ୍ତି । କେହି ହୁଏତ ନ ଲେଖିଲେ ମୋଟେ ଚଳିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ତାହା କରିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ କେଉଁମାନେ ସମସ୍ତେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ମୁଁ କାହିଁକି ନ ଲେଖିବି ବୋଲି ଆପଣା ପଛଆଡ଼କୁ ନିଘାଟିଏ ପକାଇ କିଛି ଘଟଣାକୁ ଚୟନ କରି ଆଣିଛନ୍ତି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବପୁବୃଦ୍ଧିରେ ଆପଣା ମାର୍ଗରେ ସହାୟକ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ପଇତାଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନଟ କରି

ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଅଧିକ ସହଜରେ ଚିହ୍ନିହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଆତ୍ମଜୀବନୀକୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ବର୍ଗ ତଥା ଓଳମରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ ସେହି ସଭିଙ୍କୁ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ସାଉଁଟି ଆଣିବାକୁ ହେବ କିମ୍ବା ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ହେବ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ମୁଁ ନିଜେ ମୋ ଆଲୋଚନାଟିରେ କେଉଁଟିକୁ ମୁଖ୍ୟ ପରଖଦଣ୍ଡ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ବସ୍ତୁତଃ ତାହା ହିଁ ମୋତେ ବାଟ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଇବ । ଆତ୍ମଜୀବନୀକୁ ଯେକୌଣସି ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଖଞ୍ଜା ବୋଲି ସିନା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଆତ୍ମଜୀବନୀକାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଣି ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ଛିଡ଼ା କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ହେବନାହିଁ । ଏବଂ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପକ୍ଷପାତ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ପଛକୁ ନୀଳକଣ୍ଠ, ଗୋଦାବରୀଶ, ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଅଥବା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱକାଳୀନ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଏତେ ସଂବେଦନଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ନିଜର ନିର୍ବାଚିତ ସମ୍ପର୍କ-କ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ କେତେ ନିବିଡ଼ ଏକାତ୍ମତା ସହିତ ବୁଝୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ନିଜର କାହାଣୀଟିଏ ଲେଖି ଆମମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ରଖିଗଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ସାହିତ୍ୟର ଖାସ୍ ଇଲାକାରେ ତା'ପରେ କାଳିନ୍ଦୀଚରଣ, ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ, ସବୁଜ ଯୁଗର ହରିହର, କବିଚନ୍ଦ୍ର କାଳୀଚରଣ, ଫତୁରାନନ୍ଦ ଓ ଗୋପୀନାଥ । ହଁ, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ପହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଗୋଟାଏ ତାଲିକା ବାଢ଼ିଦେବାର ତନ୍ଦ୍ରାରେ ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଆତ୍ମଜୀବନୀକାରଙ୍କୁ ପାସୋରି ଚାଲିଯିବା ନାହିଁଟି ! କବିଶେଖର ଚିନ୍ତାମଣି ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଡାବଲ ଡାବଲ କାବ୍ୟକୃତିଠାରୁ ତାହା ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷକ ହୋଇଛି । ଏବଂ, ଓଡ଼ିଶାର ସେହି ବହୁ ପ୍ରତ୍ୟୟଦାୟୀ ଦଶନ୍ଧିମାନଙ୍କରେ ନିଜର ଏକ ଅନନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ । ନିଜ ଭିତରୁ ସିଏ ସର୍ବଦା ସତେଅବା କେଉଁ ମିତ୍ରଟିକୁ ଡାକିଦେଲା ମାତ୍ରକେ ଠାବକରି ପାରୁଥିଲେ କେଜାଣି, କେଡ଼େ ସଂକୋଚରହିତ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲାବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ହିଁ 'ମୋ ବାରବୁଲା କାହାଣୀ' ନାଆଁଟିଏ ଦେଇ ଏକ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଲେଖି ପାରିଥାନ୍ତେ । ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସିଏ ସତକୁ ସତ କେତେ କେତେ ଲୋଭରେ ଯାଇ ବସି ପାରୁଥିଲେ, ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କରୁଥିଲେ, ମୋଟେ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ହୋଇ କାହାକୁ ଲୋଡ଼ୁନଥିଲେ । ଏବଂ, ସିଏ ସେବାରେ ଥିଲେ ନା ସାହିତ୍ୟରେ ଥିଲେ, ଓଡ଼ିଆ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ହେଉଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ମେଳଟି ଭିତରେ ଥିଲେ କିମ୍ବା ରାଜନୀତିରେ ଥିଲେ ? ସବୁଟିରେ ଥିଲେ, ତଥାପି ସତେ ଅବା କୌଣସି ଗଣ୍ଠିଲିକୁ ବୋହୁଥିବା ପରି ଲାଗୁନଥିଲେ । ଆସକ୍ତ ନଥିଲେ, ତଥାପି ମୋଟେ ନିରାସକ୍ତ

ପରି ଲାଗୁନଥିଲେ । ଜୀବନରେ ପ୍ରାୟ୍ ଧର୍ମତଃ ହଁ ହଁ ଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ, ତେଣୁ ନାହିଁ ନାହିଁ ଗୁଡ଼ାକର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ୁନଥିଲେ। ଏବଂ, ଏଠାରେ ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଏହି ବିଚିତ୍ର ବିଧାନଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣରେ ରଖି ପାରିବା ଯେ, ଯୋଉ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହଁ ହଁରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସତ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ୍ କିଛିହେଲେ ସଦର ମଫସଲ ଦେଖିବାକୁ ମିଳି ନଥାଏ । ଏବଂ, ଅପରପକ୍ଷରେ ଯୋଉମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ନାହିଁ ନାହିଁରେ ଦିନ କାଟୁଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକଟି ସତେଅବା କେଡ଼େ ଯତ୍ନରେ ସୁସଜ୍ଜିତ କରି ଲେଖାଯାଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକେ ଏହି ସଜ୍ଜାଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଅସଲ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ।

କେତେ ଆତ୍ମଜୀବନୀରେ ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରିହୁଏ ଯେ, ସଂପୃକ୍ତ ଲେଖକମାନେ କ'ଣ ବିଚାର କରି ନିଜ ଜୀବନର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦିଗକୁ ନେଇ ସେଥିରେ ଆପଣାର ଭୂମିକାଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ସେହି ଗୋଟିଏ ଭୂମିକାରୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ମନେରଖିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ଆମକୁ କହିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରିଛନ୍ତି ଅଥବା ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକାର ବଳୟ ଭିତରେ ହିଁ ସେମାନେ ଆପଣାର ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ପରିଚୟ ବିଷୟରେ ଭୁଲାଇ ରଖିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପେ ସିନା ତାହାର ସମାଚାରଟିକୁ ଦେଇ ପାରନ୍ତେ । ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ମାୟାଧର ମାନସିଂହ, ବଟକୃଷ୍ଣ ତ୍ରିପାଠୀ-ଏମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଶ୍ଚୟ ବିଚାର କରିପାରିବା । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧନ୍ଦାରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନାଚରଣର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ବା ତାଙ୍କ ସମଗ୍ର ଜୀବନନାମକ ଆଭିମୁଖ୍ୟର ପ୍ରଚ୍ଛଦଟି ଉପରେ ଧନ୍ଦାଟିର ପରୀକ୍ଷା ନେବା, ସେହି କଥାଟି ନିୟମତଃ ପାଠକର ନିଜ ଖୁସିଟି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବ । ଜୀବନଟା କ'ଣ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଭୂମିକା କିମ୍ବା କେତୋଟି ଭୂମିକାର ପ୍ରାୟ୍ ଏକ ସମାହାର ? କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ଆତ୍ମଜୀବନୀ-ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାୟ୍ ବାରପଣ ପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଜଣେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକାରେ ରହି କ'ଣ ସବୁ କରିଥିଲେ, ତାହାରି ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଭରଭର ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଭୂମିକାଟିରେ ରହିଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଆପଣାର ନିଜ ଆଖିମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଏକ ନିଜସ୍ୱ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରି କିପରି ସେଇଟିରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବାରି ହୋଇପାରିଲେ, ତଥା ଏକାବେଳେ ଅନ୍ୟ ବହୁଆଡ଼କୁ ସମ୍ଭାବନାର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ କରିଦେଇ ମଧ୍ୟ ପାରିଲେ, ତାହା ହିଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବେଶିଦିନ ପାଇଁ ଆମର କେତେ କତିଯାଏ ନେଇଆସିଥାଏ ।

ଗୋଟିଏ ପଟେ ଅତିକଥନ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ପଟେ ଅଳ୍ପକଥନ-ଆତ୍ମଜୀବନୀରେ

ଉଭୟେ ହିଁ ଭାରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ, ଉଭୟେ ହିଁ ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥାଆନ୍ତି । ହଁ, ଦୁହେଁ ଧରା ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ଲେଖକକୁ ଧରା ପକାଇଦେବା, ସଚରାଚର ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କୀର୍ତ୍ତି କିମ୍ବା ଅକୀର୍ତ୍ତି ବୋଲି କହି ହେବ କି ? ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ପରି ଆତ୍ମଜୀବନୀରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖକଟିଏ ଭାରି ଧରାପଡ଼ିଯାଏ । କିଏ ନିଜକୁ ପାଠକ ସମକ୍ଷରେ କିପରି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛି ଏବଂ ଏପରିକି ଭାଷା-ପ୍ରୟୋଗର କେଉଁ ଶୈଳୀଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ସେଥିରୁ ସିଏ ଅଧିକାଂଶ ଅବସରରେ ନିଜେ ହିଁ ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । ଗଦ୍ୟରେ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ପଦ୍ୟରେ ନିତାନ୍ତ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଲେଖକମାନେ ଯେତେବେଳେ ସତେଅବା ନିଜ ଉପରକୁ ବାଣଟାଏ ପେଷି ଆତ୍ମରତି ହୋଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକ ମୃଗୟାସ୍ଥଳ ପରି ଭାବନ୍ତି, ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ଠାରେ ସେମାନେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆମ ସାଂପ୍ରତିକ ପ୍ରଥମ କାଳଟିର ଯଥାକ୍ରମେ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କର 'ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଆତ୍ମବିକାଶ' ଓ ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନଙ୍କର 'ମୁକ୍ତିପଥେ ସୈନିକ' ନାମକ କୃତି ଦୁଇଟିକୁ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ କରି ପାରିବା । ସାହିତ୍ୟରେ ଅତିକଥନକୁ ପାରମ୍ପରିକ ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁସାରେ ନିତାନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରାୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ଆସିଛି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ରୀତିଯୁଗଟା ତ ଏହି ଦାଣ୍ଡିରେ ଏକ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ତଥାପି, ଆତ୍ମଜୀବନୀର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ଯେ ଆମକୁ କ'ଣସବୁ କାରଣରୁ ସ୍ପୃହଣୀୟ ବୋଲି ଲାଗୁନାହିଁ, ଆମେ ନିଜ ପାଖରେ ବସି ସେହି କଥାଟିକୁ ଥିର ହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିପାରିବା । ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତି ସାହିତ୍ୟ-ଉଭୟ ଭକ୍ତମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଏବଂ ଭକ୍ତମାନେ ପାଠକରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟରେ ସେହି ଅତିକଥନର ଚରିତାର୍ଥତାକୁ ପ୍ରାୟ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନିଆଯାଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ କାଳର ଖାସ୍ ଜୀଅନ୍ତା ନିତାନ୍ତ ପୋଷାକୀ ମହଲରେ ଯେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଏକ ବିଶେଷ ସାରସ୍ୱତ ଧାବନର ଭୂଇଁଟିକୁ ନିଶ୍ଚୟ କରି ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଏକ କାଳିସୀ-ସାଧନାବତ୍ ତାହାକୁ ଚିହ୍ନିତ ବି କରାଯାଏ, ସେହି ଖାସ୍ ସାହିତ୍ୟଚର୍ଯ୍ୟାରେ ତ ଏକ ଭାରି ସଲସଲ ଲାଗୁଥିବା କିମ୍ଭୂତ କାମସ୍ପର୍ଶରେ ଅତିକଥନକୁ ହିଁ ପରମ ପ୍ରଜ୍ଞାବତ୍ ମାନି ନିଆଯାଇଥାଏ । ଏବଂ, ଆତ୍ମଜୀବନୀର ଏହି କ୍ଷେତ୍ରଟି କ'ଣ ଏସବୁ ରୀତିଠାରୁ ଏତେ ଦୂରରେ ଯେ, ଏଇଟିରେ ଅତିକଥନକୁ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣତା ସଦୃଶ ମାନିନେବା ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବୋଲି ଲାଗେ । ଭିତରେ କେଉଁଠି କ'ଣପାଇଁ ଏକ ଭାବ-ସଂକୋଚର ଦୁଃଖ ଆମକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିନଥିଲେ ଭାବପ୍ରବଣତା ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କ୍ଷମତା-ରାଜନୀତିର କେତେ କୋଳାହଳମୟ ହାଟଦାଣ୍ଡଟାର ବହୁବିଶ୍ରୁତ ହିରୋମାନେ ହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟାର ଆତ୍ମଜୀବନୀକୁ ବାଡ଼ି ଥୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ସମାନ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଜଣେ ଜଣେ Anti-hero ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ କହିପାରିବା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଦେଶର ଏହି ତଥାକଥିତ ହିରୋମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରଟା ହିଁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବାରୁ ହିଁ ତ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଭାଗ୍ୟଟା ଏପରି ବଙ୍କା ହେବାଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହେଲା ଓ ଆମର କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ-ସମ୍ଭାବନାକୁ ଉପହସିତ କରି ରଖିଲା । ତଥାପି, ଏହି ହିରୋମାନଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନୀରୁ ସେଇଟିକୁ ନେଇ ସେମାନେ କିଛି ହେଲେ ବି ମଥା ଘୂରାଇ ଥିବାର ଲେଶପ୍ରମାଣେ ହୁଏତ ଆଭାସ ମଧ୍ୟ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବି ପରିତାପ ନାହିଁ । ତଥାପି, ହୁଏତ ଏତିକି ଅନ୍ଦାଜ ହିଁ କରିହୁଏ ଯେ, ଦେଶବାସୀ ସେମାନଙ୍କଠାରେ କେତେ ନା କେତେ ନିଷ୍ଠାଯୁକ୍ତ ଆଶାରେ ଥାପିଥିବା ସକଳ ବିଶ୍ୱାସ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ନିରନ୍ତର ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଭୂମିର ସର୍ବବିଧ ଅନଗ୍ରସରତାକୁ ସେଥି ନିମନ୍ତେ ପୁଞ୍ଜି ସଦୃଶ ବ୍ୟବହାର ବି କରୁଥିଲେ । ଏବଂ, ବହୁତ ବହୁତ ନ୍ୟାୟର ସହିତ ସମ୍ଭବତଃ ଏଭଳି କଥାଟିଏ କହିହେବ ଯେ, ସେମାନେ ସବା ଉପରେ ଏତେ ଏତେ ରଜ୍ଜୁକୁ ହାତରେ ଧରି ମୂଳତଃ ଆତ୍ମକାମୀ ହେବାଯୋଗୁଁ ହିଁ ଆମ ଶାସନଘରର ଧାଉଡ଼ୀ ଗୋଟାକର ଉଚ୍ଚ ଅମଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୋଦଡ଼ା ହୋଇ ରହିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ରୟଟାଏ ପାଇଗଲେ, ଶିକ୍ଷାଘରର ମହକୁମାଟା ମଧ୍ୟ ପୋଲା ହୋଇଗଲା ଏବଂ ସମଗ୍ରତଃ ଆମ ଲୋକଜୀବନର ପରିମଳ ମଧ୍ୟ ନାନା ଅହେତୁକ ଅବେଭାରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବାଞ୍ଛିତ ଭାବରେ ଏଣିକି ତେଣିକି ଲୋସଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ବସ୍ତୁତଃ, ତେଣୁ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଆଶଙ୍କା ବି କରିହେବ କି, ଆତ୍ମଜୀବନୀରୂପୀ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନଥିକୁ ଆମ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ଆମ କାଳର ଏହି ଉଚ୍ଚମାନେ ତାହାରି ଆଡୁଆଳରେ ଆପଣାର ଲାଜଟାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର କିଞ୍ଚିତ୍ ଅସାଧୁ ପ୍ରୟାସ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅଭିଳାଷୀ ହୋଇଛନ୍ତି ? ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ରହିଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକ କମ୍ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉନାହିଁ । ଏପରିକି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଜୀବନଟାଯାକ ଭିତରେ କେବେହେଲେ କଲମ ଧରି ନଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ହତବାକ୍ କରିଦେଇ ଚତୁର୍ଥାଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳକୁ ଆତ୍ମଜୀବନୀଟିଏ ଲେଖି ଛାପି ଦେଉଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ସତକୁ ସତ ବହୁତ ଅକୁହା କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଏପରି କରି ସେମାନେ କେତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଉନଥିବେ ସତେ ! ଆମ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ବେଶ୍ ଲାଭ ହେଉଛି । ଅଜଣାମାନ ଜଣା ପଡ଼ିଯାଉଛି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ

ଜାଣି ଭଲ ଲାଗୁଛି ବୋଲି ଯେ ଭଲ ଲାଗୁଛି, କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଆମ ସମୂହଟିର ରାଜନୀତିକ ଜୀବନଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଫରଚା କରିଦେବାରେ ଏବଂ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେହି ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ତଥା ବିଚାରଗତ ସଂପୃକ୍ତିକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସହାୟକ ହେଉଛି । ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତାତ୍କାଳିକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନର ସବୁକିଛି ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ ଏବଂ ଦେଶର, ଦଶର ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ହେବା ଏବଂ ନ ହେବାକୁ ସେହି ମୁଷ୍ଟିମେୟ କ୍ଷମତାପନ୍ନ କେତେଜଣ ବିଶେଷ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଙ୍କ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ, ଆତ୍ମଜୀବନୀ ଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ତାହାର ବହୁ ଗୁମର ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିଲା । ଉଦାସୀନତାମାନେ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଗୋଟିଏ ଲୋକତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଏକ ନିର୍ମୀୟମାଣ ଲୋକତନ୍ତ୍ରକୁ ମାତ୍ର କେତେଜଣ ବୃହତ୍‌ଙ୍କ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଯେ ବିଶେଷ କିଛି ଭରସା କରି ହୁଏ ନାହିଁ, ଏହି ଆତ୍ମଜୀବନୀକାରମାନେ କେଡ଼େ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତତା ସହିତ ପରସ୍ପରର ଖୁଣଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇ ଦେବା ଫଳରେ ଏଠି ଲୋକପକ୍ଷଟି ପ୍ରକୃତରେ ଅନ୍ୟଭଳି ଭାବିବାର ତଥା ସଚେତନ ହେବାର ବି ଅବକାଶ ଲାଭକଲା । ସହାୟକ ଆହୁରି ଅନେକ ଅନେକ କଥା ବି ଘଟିଲା ଓ ପ୍ରାୟ ଏକ ସାମୁଦାୟିକ ମୋହଭଙ୍ଗ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଫିଟାଇଦେଲା ସତ, ତଥାପି ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଧରାପରା ହୋଇ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ଆତ୍ମକାହାଣୀଗୁଡ଼ିକର ଅବଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ମୋଟେ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ହେବ ନାହିଁ । ରାଜନୀତି ନାମକ ସେହି ଅର୍ଗଳିର ସାହୁକାରମାନେ ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଦୋଷମୁକ୍ତ କରି ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଇବାରେ ଯେଉଁ ଅତିସଚେତନତାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଲେ, ସେଇଟି ଏବେ ହାଉଲେ ହାଉଲେ ସାହୁକାରମାନଙ୍କର ବହୁବିଧ ଖୁଦୀଗୁଡ଼ାକୁ ପଦାକୁ ଆଣୁଛି । ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସର୍ବଜନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱବୋଧଟିକୁ ପରିପକ୍ୱ କରୁଛି । ରାଜନୀତିର ସାହୁକାରମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ ବୀରୋଚିତ ଶାବ୍ଦିକତାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ସେହିମାନେ ହିଁ ରାଜ୍ୟଟାର ସବୁକିଛିକୁ ସମ୍ଭବ କରିଦେବେ ବୋଲି ଝାଞ୍ଜ ବଜାଉ ନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଲୋକେ ସମ୍ଭବତଃ କ୍ରମେ ସତ ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଘ୍ରାଣ କରି ପାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ମୁଖ୍ୟତଃ ଉକ୍ତ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର ଏକଦା ନିଜ କାହାଣୀଟିକୁ ନିଜେ ଲେଖିବାପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଉତ୍ସାହରେ ଆଠ ଦଶପୃଷ୍ଠା ଲେଖି ବି ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଅଧିକ ଅଗ୍ରସର ହେବାଲାଗି ମନ କରିନଥିଲେ । କାରଣ ଦର୍ଶାଇ କହିଥିଲେ ଯେ, ଆପେ ଆପଣାର ଜୀବନ କାହାଣୀଟିକୁ ଲେଖିବା ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକ କୌଣସି ନିରପେକ୍ଷତା ଆଦୌ ରଖିହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ନାନା ଛନ୍ଦରେ ଏକପ୍ରକାର

ମୋହ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବ। ନିଜର ଜୀବନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରି ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେଉଁ କ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ତଥା ସମ୍ପର୍କସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଉ ଏବଂ ଅନ୍ତଃସଞ୍ଚୟର ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ଦାଗଦେଇ ରଖିଥାଉ, ଅନ୍ୟମାନେ, ପାଠକମାନେ, ମୋତେ ଜାଣିବାକୁ ମୋ' ଆତ୍ମଜୀବନୀକୁ ପାଠ କରୁଥିବାରୁ ସେହି ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନେ ଯେ ମୁଁ ଚିହ୍ନଟ କରି ରଖିଥିବା ଦାଗଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମନ କରିବେ, ସେପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସେପରି ଯେ କସ୍ମିନ୍‌କାଳେ ଘଟେନାହିଁ, ସେଇଟି ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଭଲକଥା ହିଁ ହୁଏ। କେବଳ ଅନ୍ଧମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀଟାଯାକ କେବଳ ନିଜର ଅନୁରୂପ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ସକସକ ହେଉଥିବା ଓଲାମାନେ ସେହିପରି କରନ୍ତି ଓ ଏକ ଆତ୍ମଶ୍ଳାଘାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଚିହ୍ନା ପୃଥିବୀଟିକୁ ଭାରି କଷ୍ଟ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କୁ ସେହିମାନେ ହିଁ କାଳିସୀ ଲାଗିଥାନ୍ତି। ଖାଲି ସାହିତ୍ୟରେ ବା ଖାଲି ରାଜନୀତିରେ ନୁହେଁ, ସାମୂହିକ ସୂତ୍ରମାନ ଲାଗିଥିବା ଆମ ଆଗ୍ରହର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଅମଙ୍ଗଳଟା ଖୁବ୍ ଲାଗି ରହିଥାଏ। ହୁଏତ, ପ୍ରକୃତ ସତକଥାଟା ହେଉଛି, ଆମେ ସତକୁ ସତ ଯାହା, ବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଯେତେ ନିଖୁଣ ସତର୍କତା ସହିତ ଯେତେ ଶ୍ରମକସରତ କଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତାହା କରିପାରିବା ନାହିଁ। ଆମ ଆଖିମାନେ ଆମ ଜୀବନର ଯେତିକିଯାଏ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି, ଆମେ ନିଜର ସର୍ବବିଧ ଚାତୁରୀଦ୍ୱାରା କେବଳ ସେତିକି ସିନା ଜାଣିପାରିବା ଏବଂ ସେତିକି ବିଷୟରେ ସିନା କିଛି କହିପାରିବା, ମାତ୍ର ସେତିକିକୁ କ'ଣ ପାଇଁ ମୋ'ର ଉଭା ଓ ପୋତା, ସମ୍ଭବ ତଥା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସକଳ ପରିଚୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ଏବଂ ମୋ'ର ସେତିକି ମତଲବକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ଅନ୍ୟମାନେ ବି କାହିଁକି ସେତିକିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବି ହେବେ ? ତେଣୁ, ଆତ୍ମକାହାଣୀ ହେଉଛି ଆତ୍ମଜୀବନୀ। ଯାବତୀୟ ଆତ୍ମଜୀବନୀ ହେଉଛି ସକଳ ନ୍ୟାୟରେ ଆତ୍ମକାହାଣୀ। ମୁଁ ଏକାକୀ କଦାପି ସେହି କାହାଣୀଟିର ରଚୟିତା ନୁହେଁ। ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସଦା ହିଁ ସଂପୃକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ସଂପୃକ୍ତି ତାହାରି ପୃଥିବୀ। ସେହି ସଂପୃକ୍ତିରେ ମୋର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ, ତାହା ହିଁ ମୋର ନିଜର କାହାଣୀଟି। ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଏଇଟିକୁ ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଅର୍ଥାତ୍ ଛଳନାରହିତ ଭାବରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି। କହିବାବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ କିଛି ଯୋଜନା ପୂରାଇ ଦେଇ ଛଳ କରିଛି-ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ ମୋ' ଲାଗି ମୋ' କାହାଣୀଟିରେ ସର୍ବଦା ହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରୁଥିବ। ଏବଂ, ଭିତରକୁ ବାଟ ଦିଶୁଥିବ, ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥିବ। ଏବଂ, ମୋ

ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଏ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ବେଣୀରେ ଗଛାଇ କାହାଣୀଟି ସୃଜି ପାରିବ ? ସେହି ସୃଜନଟିର ପ୍ରକଟ ପୁସ୍ତକରୂପଟି ହେଉଛି ମୋର ଆତ୍ମକାହାଣୀ, ମୋ ଆତ୍ମଜୀବନୀ। ଖାଲି ଏକ ଭୂମିକା ନୁହେଁ, ମୋର ଯାବତୀୟ ଭୂମିକାକୁ ଏକାଠି ନିବେଦନ କରିଦେଇ ପାରୁଥିବା ସେହି ଯେଉଁ ସଂପର୍କଲୋଭୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି, ସକଳ ଆତ୍ମଜୀବନୀର ସେଇ ହେଉଛି ଜନନୀ। ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର କୌଣସି ସୀମା କି ସରହଦ ନଥାଏ। ଦେବାକୁ ରାଜି ହୋଇଗଲେ ମୁଁ କେତେବେଳଯାଏ ଦେବି, କାହାକୁ ଦେବି ଏବଂ କାହାକୁ ନ ଦେବି, ସେସବୁର ବିଚାର କରିବାକୁ ମୋଟେ ବେଳ ନଥାଏ। ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ସକଳ ବାସ୍ତବତାରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥ, ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଭାବଚର୍ଯ୍ୟା, ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ରୀତି। ଏକଦା ଫରାସୀ ଲେଖକ ସାର୍ତ୍ର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦାବୀ କରିବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ରଚନାର ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି କହିଥିଲେ। ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ହେଉଛି ଧର୍ମତଃ ଦେବାର ସ୍ୱାଧୀନତା-ଗୁମ୍ଫା ଭିତରକୁ ପଳାଇବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ନୁହେଁ, ସ୍ୱଗତରେ ଚାଲିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ବି ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀ-ସତ୍ୟ ସହିତ କୌଣସି କାରଣରୁ ମିତ୍ରତା ଯୋଡ଼ି ନପାରି କବିସତ୍ୟ ବୋଲି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଅଦରବର ବଢ଼େଇ କରିବା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ। ଆତ୍ମଜୀବନୀ ନାମକ ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ସେହି ମାନଦଣ୍ଡରେ ହିଁ ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର କିଞ୍ଚିତ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିପାରିବା। ଏବଂ, ସେହି ଅନୁସାରେ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ପାଇବା। ଯଦି ଆମେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ କହିଲେ ନିଜ ପାଖରୁ ଲୁଚି ବୁଲିବାର ଏକ ନିଦାରୁଣ ରୋମାଞ୍ଚକରତାକୁ ବୁଝୁଥିବା, ତେବେ, ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଖାସ୍ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମ୍ଭ୍ରମରେ ରଚିତ ହୋଇଥିବା ଆତ୍ମଜୀବନୀଟିଏ ଭାରି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ଲାଗିବ।

ଆଧୁନିକ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ଯୁଗଟି ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ଗୃହ ନାମକ ଗମ୍ଭୀରିଟା ଭିତରୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରି ଆସିବାର ଯୁଗ;-ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିଦକ ହୋଇ, ସତେଅବା କୌଣସି ସଂକ୍ରମଣ ଆସି ଆମକୁ ସେଠି ଗିଳି ପକାଇବ ଓ ଆମର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚିତିଟା ଠାରୁ ଆମକୁ ବାଉଳାଇ ନେଇଯିବ ବୋଲି ଆମେ କରି ଆସିଥିବା ଯାବତୀୟ ଭୟରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ। ସାନ ମେଳମାନେ କୌଣସି ବୃହତ୍ ମେଳକୁ ଆସି ସତକୁ ସତ ଏକ ବୃହତ୍ତରତାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରନ୍ତି ଏବଂ ବୃହତ୍ତରଟିରୁ ମିଳୁଥିବା ସ୍ପର୍ଶଟିରୁ ଏକ ଅଭିନବ ସମର୍ଥତା ଲାଭ କରି ନିଜର ସେହି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ସ୍ଥାନୀୟଟିକୁ ଗୋଟାପଣେ ଏକ ଅନ୍ୟ ନୂଆ ଭରସାରେ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ହୃଦୟ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି। ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ମନେହୁଏ, ନିଜର ଏହି ଚିହ୍ନା ଘରଟି ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଚିହ୍ନା ମେଳଗୁଡ଼ିକରେ ବଞ୍ଚୁଥିବା ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ଦାଣ୍ଡର କେତେ ଝଲକା ପବନ ଆସି ଆମ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ତେଣେ ପଲମ୍ବିତ କରିନିଏ, ଜଣେ ଲେଖକ ସେହି ନୂତନ

ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀଟିକୁ ନିଜର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉ ନେଉ ହୁଏତ ଆତ୍ମଜୀବନୀଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ମନ କରିଥାଏ। ଗୃହଟିର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଆବିଷ୍କାର, ନିଜକୁ ନିମିତ୍ତ କରି ଜୀବନପଟେ ନାଆଁ ଲେଖାଇ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ ବେଦିକାଟିରୁ ନୂଆ ସଙ୍ଗାତି ଉପବୀତ ଆଣି ଖୁସିହୋଇ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ଦେବା, ସେତିକିବେଳେ ନିଜକୁ ସଭିଙ୍କ ପାଖରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାକୁ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ ପ୍ରୀତି ଜନ୍ମ ନିଏ। ସେହି ପ୍ରୀତି ହିଁ ଜନନୀଟିଏ ହୋଇ ଆତ୍ମଜୀବନୀଟିଏ ସମ୍ଭବ କରି ଆଣିବାକୁ ବଳ ଦିଏ, ନେତ୍ରଟିଏ ଯୋଗାଇଦିଏ।

ବହୁ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ସ୍ଥାନୀୟତା, ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟମନସ୍କତାରୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଆମ ଚେତନା ନାମକ ପିଣ୍ଡଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ, ଅସଲ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଆତ୍ମଦର୍ଶନରୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ଭାବରେ ଏକ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ଦର୍ଶନ ସଞ୍ଚରି ଆସିବ। ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ଦର୍ଶନ ହେଉଛି ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନ, ଭୂମିର ଜୀବନରୁ ଭୂମାର ଜୀବନ। ସେହି ନୂତନ ପବନଟିକୁ ନିଜ ନଉକାଟିରେ ଆମେ ଆମ ପାଲଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଆମନ୍ତ୍ରିତ କରି ଆଣିବା, ସେହି ଆହ୍ୱାନଟିର ବ୍ୟଞ୍ଜନାଟି ହେଉଛି ଆଧୁନିକତା। ତେଣୁ, ଖାସ୍ ନିଜ ନଅରଟି ମଧ୍ୟରେ ନିବୁଜ ହୋଇ ବାସ କରିବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ପ୍ରାୟ ଅଣବାବୁଆ ହୋଇଯିବା ସିନା, କିନ୍ତୁ ଏହି ପୃଥିବୀ ନାମକ ନୀଡ଼ଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା ନାହିଁ। ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଏତେ ଏତେ ସଙ୍ଗଲାଭ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କ-ପ୍ରସାରଣର ସୁଯୋଗ, ଏତେ ଏତେ ସେତୁ;-ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ପାରସ୍ପରିକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚିବା ସକାଶେ ଏତେ ନୂତନ ପ୍ରୟାସ ତଥା ପ୍ରୟୋଗ ! ତେଣୁ ଏଠି ରୁଷି ବସିବାକୁ ଆଉ ବେଳ ହିଁ ନାହିଁ। ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବା ପରେ ସତେଅବା କୌଣସି ଶନିଦଶା ଆସି ପଡ଼ିବା ପରି ଆମର ରାଜନୀତି, ଆମ ସାମୂହିକ ଶାସନ ତଥା ସଂସ୍ଥାମାନ, ଆମ ଶିକ୍ଷାଘରର ଚଗଲା, ନାନାବିଧ ଅମଙ୍ଗପଣିଆ-ଏସବୁ ଆସି ଆମକୁ ଏପରି ହାଉଲେ ହାଉଲେ କ'ଣସବୁ ନିଶାଦଳ ସୁଂଘାଇ ଏପରି ଅନ୍ୟବଶ କରି ପକାଇଲେ ଯେ ଆମ ହାତରୁ ସ୍ୱନିର୍ମାଣର ଲଗାମଗୁଡ଼ିକ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା। ଏବଂ, ପାଠଧୁରନ୍ଧର ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଦିନରେ ଭୃତ୍ୟ ହୋଇ ଖଟି ସେହି ଅପ-ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲୁ, ରାତିରେ ସାହିତ୍ୟ କଲାବେଳେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ନିଃସଙ୍ଗତା ନାମକ ସେହି ଏକମାତ୍ର ବେତାଳଟିକୁ ହିଁ ଅବଧାନ ରୂପେ ଡାକି ଆଣିଲୁ ଏବଂ ତାହାରି ଫୁସୁଲାରେ ସାହିତ୍ୟ କଲୁ। ପୃଥିବୀକୁ ନିନ୍ଦିଲୁ। ନିଜେ କାହାର ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ନପାରୁଥିବାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅସମର୍ଥତାର ତାଡ଼ନାରେ ଯେଉଁମାନେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରଜାପୁଅ ପରି ରୁଷିବାକୁ ହିଁ ପସନ୍ଦ କଲେ, ବିଚରା ସେହିମାନେ ହିଁ ଏହି ଘରେ ସବୁକିଛି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତୁଚ୍ଛା ମୂଷାମାଟି ଗୁଡ଼ାକୁ ମନ କଲେ। ଆଧୁନିକତା ଆସିଲା-ଆହ୍ୱାନ ହୋଇ

ଆସିଲା, ସାଙ୍ଗପରି ଆସିଲା ଓ କବାଟ ଫିଟା ବୋଲି କହିଲା-କୁମ୍ଭାର ହାତରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାର କେତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ହୋଇ ଆମକୁ ଡାକିଲା । ଆମେ ଅମଙ୍ଗ ହେଲୁ । ରାଜ୍ୟଟା ଯାକକୁ ଭୋଗ କରିବାରେ ମାତିଲୁ, କାଳଟାକୁ ଭୂତାଇ ଦେଲୁ । ଏବଂ ଋଷିବସିଲୁ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ଢେର ଢେର ସଂଖ୍ୟାର ଆତ୍ମଜୀବନୀକୁ ସେହି ଋଷି ବସିଥିବା ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଲେଖିଥିବା ପରି ଆମ ପାପୀ ମନଟା କାହିଁକି ବାରବାର ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ କେଜାଣି ? ଆସ, ସାଙ୍ଗହୁଅ-ପଡ଼ିଆଟାଯାକ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଟାଯାକ ପଡ଼ିଛି, ଆମ ସହିତ ଖେଳିବ ଆସ ବୋଲି କହିବାକୁ ଖୁବ୍ ମନହୁଏ ।

ସଂପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକାରେ 'ଆତ୍ମଜୀବନୀ' ବୋଲି ଶୀର୍ଷକଟିଏ ଦେଇ ଗୋଟିଏ କବିତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଦୀର୍ଘ ନୁହେଁ, ତଥାପି କ୍ଷୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ପ୍ରବନ୍ଧଟିର ଏହି ଶେଷ ଚରଣରେ ମୁଁ କାହିଁକି ସେହି କବିତାଟି ଆଡ଼କୁ ପାଠକମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନାକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ମନ କଲି, କବିତାଟିର ଶେଷ କତିପୟ ପଂକ୍ତିରୁ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟତର ହୋଇଯିବ, ତଥାପି ଏଠାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କବିତାଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଉଚିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ପାଠକମାନଙ୍କର କିଞ୍ଚିତ୍ ଧୈର୍ଯ୍ୟଭିକ୍ଷା କରୁଛି : "ମୁଁ ଜନ୍ମ ହେବା ପରେ ମୋ ନାଆଁ କ'ଣ ହେବ,/ ଦିନଦିନ ବାପା ଭାବୁଥିଲେ ।/ ପ୍ରଥମେ ମହାଦେବଙ୍କ ଦଶ କି ପନ୍ଦର/ ନାଆଁ ଚିନ୍ତାକଲେ, ସବୁନାଆଁ କାଟିଦେଲେ/ କାଳେ ମୁଁ ଭୋଳାନାଥଙ୍କ ପରି ଘରଦ୍ୱାର/ ଛାଡ଼ି ରହିଯିବି ପର୍ବତରେ,/ ତା'ପରେ କିଏସେ ତାଙ୍କ ଦେଖାଶୁଣା କରିବ, ସେ ଖୁବ୍/ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବା ପରେ, ବେମାର ବେଳରେ ?... ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଦଶପନ୍ଦର ନାଆଁ ଭାବି ଭାବି/ ସେ ନାକଚ କରିଦେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଆଁକୁ ।/ ମୋ ଜନ୍ମବେଳ ଚେହେରା ବଡ଼ ହେଲା ପରେ/ ଯାହା ହୋଇଥିଲା ତାକୁ ଦେଖିଲେ କିଏ ସେ/ ଭାବିବ ପଦ୍ମଲୋଚନ/ ପୀତାମ୍ବର, ଭବମୋଚନଙ୍କୁ ?/ ତା'ଛଡ଼ା ଯଦି ମୋ ମହିଳା ବନ୍ଧୁ ଏକାଧିକ ହୁଅନ୍ତି ତା'ହେଲେ/ କୁଳମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯିବନି କି ରସାତଳକୁ ?... ଗଣେଶଙ୍କ ନାଆଁସବୁ କାଟିଦେଲେ, କାଳେ/ ମୁଁ ଗଜମୂର୍ଖଟେ ହେବି, ଲୋକେ କହୁଥିବେ/ ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରମ ହେବାରୁ ସେ ନାଆଁ ମତେ ଦେଲେ ।/ ଏପରି ଭାବୁଭାବୁ ସେ ନାଆଁଦେବା ଆଗୁଁ/ ଅକସ୍ମାତ୍ ଇହଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ ।... ନାଆଁ ନଥିବାରେ କେଡ଼େ ସୁବିଧା ? ସେ କେଉଁ ଦଳ ଦ୍ୱାରା ଆୟୋଜିତ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ କି ରାସ୍ତାରୋକରେ/ ସହଜରେ ମିଶିଯାଇହୁଏ/ ଖିଆପିଆ ଓ ବୁଲିବା ମାଗଣା, ବେଳେବେଳ ମଧ୍ୟ/ କିଛି ହାତଖର୍ଚ୍ଚ ମିଳିଯାଏ ।/ ହାସ୍ପାତାଲ ବାରଣ୍ଡାରେ ଦିନଦିନ ପଡ଼ିଲେ ବି କିଏ/ ପଡ଼ିଛି ଓ କାହିଁକି ପଡ଼ିଛି/ କେହି ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ, ବୋମା ବିସ୍ଫୋରଣରେ, ଦଙ୍ଗାରେ/ ବା ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମଲେ ଖବରରେ ନାଆଁ ନଥିବାରୁ/ ସମସ୍ତେ ଭାବୁଥିବେ ମୁଁ ଅଛି କୁଶଳରେ ।... ନାଆଁଟେ କ'ଣ ଲୋଡ଼ା

ଯେ, ନାଆଁ କ'ଣ ଥାଏ/ ମହାବଳ ବାଘ, ଭାଲୁ, ହାତୀମାନଙ୍କର ?/ ସେମାନେ ସର୍କସ୍ କିମ୍ବା ଚିଡ଼ିଆଖାନାରେ ରହିଲେ ତାଙ୍କୁ ନାଆଁଟେ ଦିଆଯାଇଥାଏ।/ ମୁଁ ମୁକ୍ତ, ମୁଁ ସ୍ୱାଧୀନ, ମୁଁ ଅନାମଧେୟ/ ଅଧିବାସୀ ମୋ ଦେଶର ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ।" ଏହି ଦେଶଟା, ଏହି ଭୂଇଁଟା, ଏହି ପୃଥିବୀଟା ଯଦି ଗୋଟିଏ ଅରଣ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ତାହାରି ଭିତରେ ମୋ'ର ଭୂମିକାଟି ପୁଣି କ'ଣ ହେବ ? ଜଣେ ମୃଗୟା କରୁଥିବା ଶିକାରୀର ଭୂମିକା ? ଏବଂ, ଏକାଧିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ସହିତ, କେବଳ କବିତାର ତଥାକଥିତ ଖାସ୍ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଆ ଆତ୍ମଜୀବନୀର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଖାସ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ମଞ୍ଜୁଳ ଅରଣ୍ୟଟି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ କତିକୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କର ଚିହ୍ନ ପାଇବାକୁ ପ୍ରୟାସ କଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ବାରବାର ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ।

ଏକଦା ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୁଚିତ ଭାବରେ ମତଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ ହେତୁ Satire ରୂପେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ। Satire ସମ୍ଭବତଃ ଦୁଇ କିସମର- ନାହିଁ ନାହିଁ କହୁଥିବା ଅସ୍ମିତାମାନଙ୍କର Satire ଏବଂ 'ହଁ ହଁ'ର ସବାମୂଳ ଜୀବନ- କଉଡ଼ି ଧରି ନିଜ ମେଦିନୀ-ଦୃଷ୍ଟିର କାମ୍ୟ ନମୁନାଗୁଡ଼ିକୁ ଲୋଡ଼ି ବାହାରିଥିବା ପ୍ରେମୀମାନଙ୍କର Satire। ଏହି ଦୁଇ କିସମଯାକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି। ପ୍ରଥମଟି ନିତ୍ୟ-ପଳାତକ, ମୁଖ୍ୟତଃ ଜଣେ ଉପଭୋକ୍ତା। ଆଗ ସିଏ ନିଜେ ଏବଂ ତେଣୁ ଧର୍ମତଃ ତାହାରିପାଇଁ ଏଠି ପୃଥିବୀ କହିଲେ ଯାହାକିଛି। ତେଣୁ ବୟସ ବେଳେ ସହସ୍ରବିଧ ଛଇ, ବୟସ-ଗଛର ପତ୍ରମାନେ ହଳଦିଆ ପଡ଼ି ଆସିଲେ ତୁଚ୍ଛା ଶ୍ଳେଷ-ମୁଁ ନିର୍ବୋଧତା କରି କାହିଁକି ଏହି ମିଛଘରଟାକୁ ଆସିଲି ବୋଲି ଖେଦୋକ୍ତିମାନ। ଅନ୍ୟକାତରତାପୂର୍ଣ୍ଣ ବହୁ ଚାତୁରୀଯୁକ୍ତ। ଏବଂ, ତେଣୁ ସେହି ଆଦିମତମ ପ୍ରଶ୍ନଟି : ଜଣେ ଅନ୍ୟକାତର ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖାଲି ନିଜ-ସଚେତନ ମଣିଷଟାଏ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିବା ସକାଶେ ତଥାପି କାହିଁକି ମନକରେ କେଜାଣି ? ସିଏ ଥାଏ ଥାଏ ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମଜୀବନୀଟାଏ କ'ଣ ପାଇଁ ଲେଖିପକାଏ ? ଗୋଟିଏ କବିତାରେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଆତ୍ମଜୀବନୀକାର ଫକୀରମୋହନ ପରବର୍ତ୍ତୀମାନଙ୍କୁ ନିଜର କେତେ ପାଖକୁ ଟାଣିଆଣି 'ଆଶୀର୍ବାଦ, ଆଶୀର୍ବାଦ, ନବପତ୍ରଦଳ' ବୋଲି କହିଥିଲେ। ସିଏ ଚାଲିଯିବେ ଏବଂ ପୃଥିବୀ ତଥାପି ରହିବ ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବ ବୋଲି ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁବ୍ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ।

ବର୍ତ୍ତିକା, ଦଶହରା ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୬

*

ମନକୁ ସ୍ତିରୀବେଶ କରି

ଏହି ମଞ୍ଚମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ତିରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷଙ୍କ ଲାଗି ସମ୍ଭବତଃ ଢ଼େର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ, ନିଜକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣିବା ଆଗରୁ ହିଁ ସେମାନେ ସ୍ତିରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ବୋଲି ଜାଣି ଶିଖିଲେ । ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କହିଲେ, ସ୍ତିରୀ ବନାମ ପୁରୁଷ ହିସାବରେ । ଯୌନଗତ ଗଢ଼ଣରେ ତ ସେହି ଜନ୍ମସମୟରୁ ହିଁ ଫରକ ରହିଥିଲା ଏବଂ ବିଧାତାଙ୍କର ଜୈବସ୍ତରୀୟ ନକ୍ସାଟିର ପ୍ରୟୋଜନଟି ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । କାଳେ କାଳେ ଥିଲା ଏବଂ କାଳକାଳକୁ ରହିବ । ତେଣୁ, ସ୍ତିରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଏହି ଯେଉଁ ପାର୍ଥକ୍ୟ-ସଚ୍ଚେତନତା, ସେଇଟି ସମାଜ ଅନୁସାରେ । ସମାଜମାନେ ଭଳି ଭଳି, ତେଣୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ମୂଲ୍ୟାରୋପ ମଧ୍ୟ ଭଳିକି ଭଳି । ସେହି ଭଳି ଭଳି ନଜରକୁ ଏକ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତୀତି ଦେବାପାଇଁ ଅନୁରୂପ ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ରଚିତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ପୃଥ୍ୱୀନିୟନ୍ତାର ଲୀଳାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଧନ୍ୟ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ,-କାରଣ ଉକ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଆମ ସେକାଳର ଋଷିମାନେ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ହଁ, ସମାଜ ଭଳି ଭଳି, ତେଣୁ ସଂହିତାମାନେ ଭଳି ଭଳି । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ହିଁ ସମାନ ଭାବରେ ପବିତ୍ର । ସମାଜ ଅନୁସାରେ ଭଳିକି ଭଳି ଆଚାର ଏବଂ ସେହି ଆଚାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରୂପିତ ହେଉଥିବା ଆମର ଏହି ବହୁମନ୍ତେ ଚିତ୍ରବିଚିତ୍ର ତଥାକଥିତ ଧର୍ମମାନେ । ସମାଜରେ ସେହି ସ୍ତିରୀ-ପୁରୁଷ ବିଭାଜନକୁ ସଂପୃକ୍ତ ସମାଜର ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟମାନେ ଅମୋଘବତ୍ ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ଆମ ଦେଉଳମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଆମର ସମାଜଗତ ସ୍ଥାନୀୟତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ଟାଣମୂଳ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱବୋଧ ଦେବା ସକାଶେ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆମ ପାରସ୍ପରିକ ଜୀବନର ସ୍ୱୀକୃତ ନିର୍ଭରଶିଳା ଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ କାମ ଦେଉଛନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ତ ଭଗବାନ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସ୍ତିରୀ ଓ ପୁରୁଷଙ୍କର ଏହି ତୁଳନାତ୍ମକ ଭଳି ଭଳି ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ସମାଜନାମକ ବିଶେଷ ପରିପାଟୀଟି ଠାରୁ ହିଁ ଦାୟାଦରୂପେ ଲାଭ କରିଛୁ । ଏବଂ, ଆମେ ନିଜେ ଯେତେବେଳେ ସେଇଟିକୁ ସବାଆଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛୁ, ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଆଉ କ'ଣପାଇଁ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆମକୁ କଷ୍ଟଦେବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତେ ?

ଅର୍ଥାତ୍, ସମାଜ ଅନୁସାରେ ସ୍ତିରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଭେଦରେ ଯାବତୀୟ ବିଧାନ ଏବଂ ବିଭାଜନ । ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସମୁଦାୟମାନ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ପରିବାର ଭିତରେ ସ୍ତିରୀର ସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚରେ ଏବଂ ପୁରୁଷର ସ୍ଥାନ ନିମ୍ନରେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଅଧିକ

ଶିକ୍ଷିତା, ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରିଣୀ,-ଏବଂ ତାହାରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ହିଁ କୁଟୁମ୍ବଗତ ସବୁକିଛି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ତଥା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ। ପ୍ରାଚୀନ ସମାଜଗଠନ ଗୁଡ଼ିକର ଚରିତ୍ରକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଅନୁମାନ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ପୃଥିବୀରେ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ପ୍ରଥମେ ମାତୃପ୍ରଧାନ ଥିଲା ଏବଂ ଜୀବନଭରଣାର ପ୍ରୟୋଜନ ଏବଂ ସମାଧାନଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ଜଟିଳ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିତୃପ୍ରଧାନ ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ ଗଢ଼ଣଟିର ଉଦ୍‌ଭବ ହୋଇ ଆସିଲା। ଏବଂ, କ୍ରମେ ପୃଥିବୀର ସାମୂହିକ ମନୁଷ୍ୟଜୀବନଟା ତ ଦିନକୁ ଦିନ ଆହୁରି ଅଧିକ ଜଟିଳ ଅର୍ଥାତ୍ ବହୁଶଙ୍କୁଯୁକ୍ତ ଅବଶ୍ୟ ହେବ,-ତେଣୁ ଶୈଳୀଟା ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଧିକ କଠୋରତା ସହିତ ପିତୃପ୍ରଧାନ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ କି ?

କପିଳମୁନିଙ୍କର ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନରେ ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ପୁରୁଷନାମକ ଦୁଇଟି ତତ୍ତ୍ୱର ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଛି। ଏବଂ, ଭାରତୀୟ ସାଧନାର କେତେଟା ଖାସ୍ ମାର୍ଗରେ ସେହି ମୂଳ ଅର୍ଥରୁ ପ୍ରାୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଡ଼ିଯାଇ ପ୍ରକୃତି କହିଲେ ଏକଦା ଯୌନପାର୍ଥକ୍ୟଟା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ପ୍ରକୃତିକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷକୁ ପୁରୁଷ ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଗଲା କେଜାଣି ? ତାନ୍ତ୍ରିକ ଉପାସନା-ପଦ୍ଧତିରେ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟି ସମ୍ଭବତଃ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଏକ ଚଳଣିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ଗୀତା-ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର 'ପୁରୁଷାର୍ଥ' ଶବ୍ଦଟି ଆଦୌ କେବଳ ପୁରୁଷକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ପ୍ରୟୋଗ କରା ଯାଇନଥିଲା। ସାହସ କରି ତଥାପି ଖୁବ୍ ପଚ଼ରାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ତା'ପରେ ହାଉଲେ ହାଉଲେ କ'ଣ ସବୁ କାହିଁକି ଘଟିଲା, ଯାହା ସକାଶେ ପ୍ରକୃତି କହିଲେ ତୁଚ୍ଛା ନାରୀକୁ ବୁଝାଇଲା ଏବଂ ପୁରୁଷ କହିଲେ ତୁଚ୍ଛା ମରଦକୁ ? ଭାରତୀୟ ରୀତିକାବ୍ୟର କଲ୍ଲୋଳମୟ କୋଳାହଳରେ ସେହି ବୃତ୍ତିଟି ପ୍ରାୟ ଏକ ସର୍ବମାନ୍ୟ ପ୍ରେୟସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ନାନାବିଧ ଆଲୋଚ଼ନା ନିମନ୍ତେ ଏଇଟି ଆମେ ମନ କଲେ ବହୁ ଆଗ୍ରହୋଦ୍ଦୀପକ ସରଞ୍ଜାମ ନିଶ୍ଚୟ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରିବ, ଆମର ତଥାକଥିତ ବହୁ ଔଚିତ୍ୟ ତଥା ଅନୌଚିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଏକାଧିକ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇଦେବ।

ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀସ୍‌ରେ ଆଦର୍ଶ ନଗରବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଦାର୍ଶନିକ ପ୍ଲେଟୋ ତାଙ୍କର ପରିଚିତ କାଳଟିକୁ କେତେ ନା କେତେ ମହନୀୟ କଥାମାନ କହିଛନ୍ତି, ଯାହାକି ଏବେ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବହୁ ହିତପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି। କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ନାରୀମାନେ ତଥାପି ଯାବତୀୟ ବିଚାରର ବାହାରେ ହିଁ ରହିଛନ୍ତି। ସକଳ ଉଦାତ୍ତ କଥା ପୁରୁଷ ହିଁ କରିଆସିଛି ଏବଂ ଆପଣାର ଉଲ୍ଲସିତତମ ଖୋଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ସିଏ ନାରୀକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ସୁଖସାମଗ୍ରୀ ରୂପେ ହିଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କେତେ ଖୁସୀ ହୋଇଛି। ଧର୍ମମାନେ ଆସିଛନ୍ତି, ପୃଥିବୀଟାକୁ

ନାନା ଚମକ ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚାଟିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ନାରୀ ତା'ର ସେହି ପ୍ରଥମ-ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଏରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ଡେଇଁ ପାରିନାହିଁ । ନାରୀ ରଜାପାଇଁ ରାଣୀ ହୋଇଛି, ଗୃହସ୍ଥ ପାଇଁ ଘରଣୀ ହୋଇଛି, ଏପରିକି ଠାକୁରମାନେ ସେପରି କିଛି ବରାଦ ନକଲେ କାଳେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଠାକୁରାଣୀ ବି ହୋଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ପଞ୍ଚମକାରୀ ତନ୍ତ୍ରସାଧନାରେ ନାରୀକୁ ଆତ୍ମାର ଗାଭୀ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମା କହିଲେ କେବଳ ପୁରୁଷର ଏକ ଖାସ୍ ସମ୍ପଦକୁ ବୁଝାଉଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଆତ୍ମାର ଉପଲବ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ନାରୀ ଗାଭୀମାତ୍ର ହୋଇ ହିଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । କଥିତ ଅଛି, ବୁଦ୍ଧ ତଥାଗତ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିଥିବାରୁ କେବଳ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଭିକ୍ଷୁ ହେବାଲାଗି ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱସ୍ତତମ ଶିଷ୍ୟମାନେ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ବୁଦ୍ଧ ଭିକ୍ଷୁଣୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ବିହାରର ସ୍ଥାପନା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଅଗତ୍ୟା ରାଜୀ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି କହିଥିଲେ ଯେ, ଏହି ଅକରଣୀୟଟି ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ଦେବା ଫଳରେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ନୂତନ ଏହି ଧର୍ମଟି ଆଗକୁ କେବଳ ପାଞ୍ଚଶହ ବର୍ଷଯାଏ ହିଁ ରହିବ ଓ ତା'ପରେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ । ସକଳ ପୁରୁଷମାନେ ନାରୀକୁ ଅବଳା ବୋଲି କହୁଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ନାରୀମାନେ ସମାନ ହୋଇ ପାଖରେ ବସିବାର ଫର୍ଦ୍ଦାଟିଏ ପାଇଲେ ସବୁକିଛି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଭୟ କରୁଥିଲେ କାହିଁକି କେଜାଣି ?

ଆମେ ପୁନର୍ବାର ଭଲ କରି ସ୍ମରଣରେ ରଖିବା ଯେ, କୌଣସି ଜନ୍ମଗତ ଓ ତଥାନିହିତ କାରଣରୁ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ ନାରୀ ହୋଇ ଯେ ଯୁଗଯୁଗରୁ ରହିଆସିଛି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ; ସମାଜର ଖାସ୍ ମୂଲ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେହିଭଳି ଘଟାଇ ଆସିଛି । ପ୍ରାୟ ସଚରାଚର ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କରେ ପୁରୁଷ କେଡ଼େ ପୁଲକିତ ଭାବରେ ନାରୀକୁ ମେଦବହୁଳ କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି ଏବଂ କେଡ଼େ ଭାବଛଳଛଳ ହୋଇ ତାହାକୁ କଳାତ୍ମକ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛି । ଅପର ପକ୍ଷରେ, ନାରୀକୁ ଆଉ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତତାର ବାସ୍ତବ ଜଗତରେ ପରିଚାରିକା ବନାଇ ରଖିଛି । ପୁରୁଷ ସଦୃଶ ନାରୀ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଏହି କଥାଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର ନକରିବା ନିମନ୍ତେ ହିଁ ପୁରୁଷବର୍ଗଟା ଧର୍ମବତ୍ ପାଳନ କରିଆସିଛି । ପୁରୁଷ ବି ତ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାହା କିଛି କରିଛି, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ନିଜକୁ ଆଗ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ଦେଖିଛି,- କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ଗଣନା କରିଛି । ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁ ପକ୍ଷଟା କାହାର ବାଟ ଉଗାଳି ବସିଛି, ସେକଥା କିଏ କହିପାରିବ ?

ସେହି ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଶକଟାସୁରର ପିଠି ଉପରେ ବସି ଆମେ ଏକାବେଳେକେ ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ କାଳରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବା । ଇଉରୋପୀୟ ସାହିତ୍ୟ,

ସମାଜ-ହଲଚଲ, ସାର୍ବଜନୀନ ଶିକ୍ଷା, ବିଜ୍ଞାନ କୌଶଳର ବହୁତର ପ୍ରୟୋଗ ଫଳରେ ବାସ୍ତବ ଅକିଞ୍ଚନତାବୋଧ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ରମେ ହ୍ରାସ ହୋଇ ଆସିବା, ବୃହତ୍ତର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ପରିଚୟଗୁଡ଼ିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାରମ୍ପରିକ Hubris ମାନଙ୍କର ଦାଉଟା କମି ଆସିବା ଏବଂ ତାହାଫଳରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ କେବଳ ଏକ ରାଜନୀତିକ gadget ମାତ୍ର ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ପାରସ୍ପରିକ ଜୀବନସମ୍ପର୍କ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସୁସ୍ଥତର ଏବଂ ତେଣୁ କାମ୍ୟତର ପରିମଳରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବା, ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ହାଓ୍ୱାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜକୁ ତଥା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସନ୍ଦର୍ଭଉପରେ ଦେଖି ପାରିବାର ସାହସ ଆଣିଦେଲା ଏବଂ, ଯାବତୀୟ ସାହସ ଯାହା କରିଥାଏ, ଏକ ଉଦାରତା ମଧ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ଏବଂ, ଫଳତଃ ଏକ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିମନ୍ଥନର ଆବେଦନରୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଏକାଧିକ ବିକଳ୍ପର ଉଦୟ ସମ୍ଭବ ହେଲା ।

ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ପେଟ ପୂରିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ନ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ତେଣୁ, ପେଟ ସେପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଆହୁରିସବୁ କ'ଣ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିଏ ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ଇଷ୍ଟ ସେପାଖକୁ ଇଷ୍ଟତରମାନେ ଅଛନ୍ତି, ତୃପ୍ତ ସେପାଖକୁ ଅତୃପ୍ତଟାଏ ଅଛି, Creature ସେପାଖକୁ Creatorଟିଏ ରହିଛି । ତେଣୁ, ନାରୀ କ'ଣପାଇଁ ପୁରୁଷର ଅଧସ୍ତନ ହୋଇ ରହିବ, କେବଳ ପୁରୁଷ ସଂହିତାକାର ମାନଙ୍କର ଉପଚାରଗୁଡ଼ିକ ମୁତାବକ ସେହି ପାରମ୍ପରିକ ଏପରି ଅଥବା ସେପରି ହୋଇ ରହିଥିବ ? ସେହି ସବାପ୍ରଥମ 'ନାହିଁ'ଟାରୁ ଇଉରୋପରେ Feminism ନାମକ ପ୍ରତିବାଦଟିଏ ଦାନା ବାନ୍ଧିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ବୁଝିହେବ ଯେ, ସେହି ପ୍ରଥମ ଚହଲଟାର ଉତ୍ସାହଟା ସମୟରେ ନାରୀ ପୁରୁଷ ଭଳି ହେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଏକ ବାଳବତ୍ ଜିଦ୍‌ରେ ପୁରୁଷ ପରି ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲା । ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରିବ ଯେ ସେତେବେଳେ ନାରୀମାନେ ଯଥାସମ୍ଭବ ପୁରୁଷର ଦକ୍ଷତାଚୟର ପରିଚୟ ଦେଇ ନିଜ ଅସ୍ମିତାଟାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାପାଇଁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହୀ ହେଲେ ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ କୃତକୃତ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । କେବଳ ଜଣେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ଏକ ବର୍ଗ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ପାରଦର୍ଶିତା ଗୁଡ଼ିକୁ ହାସଲ କଲେ । ଇଉରୋପ ଓ ଆମେରିକାରେ ନାରୀମାନେ ହିଁ ସେହି ଦଉଡ଼ମାନଙ୍କରେ ନେତୃତ୍ୱର ଥାନମାନଙ୍କରେ ରହିଥିଲେ ।

ଏହି ଫେମିନିଜ୍‌ମ୍ କଥାଟିକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ସଂପ୍ରତି 'ବାମାବାଦ' ବୋଲି ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ହେଲାଣି । ଯେତେଦୂର ଉତ୍ପତ୍ତିକୁ ନିରୂପଣ କରି ହେଉଛି, 'ବାମା' ଶବ୍ଦଟିକୁ ରୀତିଯୁଗର କାବ୍ୟମାନଙ୍କରେ କିଛି ବ୍ୟବହାର

କରାଯାଇଥିଲା । ସେହି କାବ୍ୟକାରମାନେ ସମସ୍ତେ ପୁରୁଷ । ଏବେ ମଧ୍ୟ 'ବାମାବାଦ' କଥାଟିକୁ ଆମ ଚଳଣି ମଧ୍ୟରେ ଆଣି ପ୍ରବେଶ କରାଇବାର କୋଶିସ୍ କରୁଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧକାରମାନେ ସମସ୍ତେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ କେବଳ ପୁରୁଷ । ହଁ, ତନ୍ତ୍ରସାଧନାର ମାର୍ଗରେ ବାମମାର୍ଗ ବୋଲି ଯେଉଁ ବିଶେଷ ଆଚାର ବା ଆଚରଣଟିଏ ରହିଥିଲା, ତାହାର ଆମର ଏହି ବାମାବାଦ ସହିତ ମୋଟେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ। ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ବସନ୍ତି ବୋଲି ବାମା। ଦେବତାମାନେ ଡାହାଣପାଖରେ ଏବଂ ଦେବୀମାନେ ବାଆଁପଟେ। ବେଦୀଉପରେ ବର ଡାହାଣପଟେ ଏବଂ କନ୍ୟା ବାଆଁପଟେ। ଏପରି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ ଅଗ୍ରାଧିକାର-ସୂଚକ ଶବ୍ଦଟି ଦ୍ୱାରା ଫେମିନିଜ୍‌ମ୍‌ର ମୁଖ୍ୟତଃ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର କଥାଟିକୁ ସୂଚିତ କରିବାର ପ୍ରୟାସଟି ମୋଟେ ଶାଳୀନ ବୋଧ ହେବନାହିଁ। ପୁନଶ୍ଚ, ଏହି Feminism ହେଉଛି ଏକ ପରମ୍ପରାକୁ ଭାଙ୍ଗିବାର କାହାଣୀ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱମଣିଷଙ୍କ ମନରେ ସୃଷ୍ଟି କରା ଯାଇଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଅଞ୍ଚଳର କାହାଣୀ। ବାମାବାଦ କହିଲେ ଫେମିନିଜ୍‌ମ୍ ପଛରେ ରହିଥିବା ଉଦ୍‌ବେଳନର ବାସ୍ତବ ଘଟଣାଟା ଆଦୌ ଧରି ହିଁ ହେଉନାହିଁ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବାମାବାଦ ପାଇଁ ଆଗ ସାମାଜିକ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି ହେଲା ଓ ସେହି ପ୍ରବାହରେ ତାହା ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁମାନେ ନାରୀ-ଜାଗରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ନାରୀର ଗୁହାମୁକ୍ତି ବିଷୟରେ ସାହିତ୍ୟ ସର୍ଜିଛନ୍ତି, ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା-ପୁରୁଷ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କାଟର କୃପାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଅହଲ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ପଥରଗୁଡ଼ାକରୁ ନିଷ୍କୃତି ଦେବାରେ ହିଁ ଏକ ଉଦାରତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ବାମାବାଦୀ ବୋଲି କହିବା ନାହିଁ। ସେମିତି ଠାବ କରି ବାହାରିଲେ ସକଳ ନ୍ୟାୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀଙ୍କୁ ଏକମାତ୍ର ବାମାବାଦୀ ବାମା ବୋଲି ଗଣନା କରାଯାଇ ପାରିବ। ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର କତିପୟ ଦଶକରେ ଯେଉଁ ନାରୀକବିମାନେ ଭେରୀତୂରୀ ବଜାଇ ସାହିତ୍ୟପଣ୍ୟର ହାଟଟାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ମଞ୍ଚମାନଙ୍କରେ ଅଧିକ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେଅବା ନାରୀ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ତଥା ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦିରେ ପୁରୁଷର କାହିଁକି ସମକକ୍ଷ ନହେବ ବୋଲି ନିଜ ଉଗ୍ର ଅବଚେତନଟାର ଆଉ ମହଲଟା ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣସଚେତନ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ରଥ ବାହି ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସତ୍‌ପ୍ରେରଣାମାନ ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଏଠାରେ ହୁଏତ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ସେହି ବର୍ଗର ଜଣେ କବୟିତ୍ରୀ ନିଜ କବିତାସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ସେହି ସମୟର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପୁରୁଷ-

କବିଙ୍କର ମନ୍ତବ୍ୟ ଦୁଇଟି ମାଗି ଆଣିଛନ୍ତି ଓ ସଂଗ୍ରହଟିର ଆରମ୍ଭରେ ପାଠକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନିବେଦନ କରିଛନ୍ତି । ଶୁଭକାମୀ ଗୁରୁଜନ ଉଭୟେ କେଡ଼େ ଅନୁକମ୍ପାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଇଏ ନାରୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସୁକବି । ଏହା ଜଣେ କବି ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରଶଂସା ଅଥବା ନିନ୍ଦାର କଥା , ପାଠକେ ହିଁ ତାହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ । ପୁନଶ୍ଚ, ଏକାବେଳେକେ ଆମ ଏକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାରୀ-ଲେଖକ ମାନଙ୍କର ରଚନାର ଓଳମଗୁଡ଼ିକୁ ପରଖି ଦେଖିଲେ ଭାରି ଘ୍ରାଣ କରିହୁଏ ଯେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସଭିଏଁ ପୁରୁଷପ୍ରଧାନ ଏକ ସଭ୍ୟଜୀବନର ସ୍ୱତନ୍ତ ହାୱାଟା ସହିତ ନିଜକୁ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ଅନୁକୂଳିତ କରିନେଇ ସତେଅବା ଯୋଜନାଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟରତ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପୁରସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ଲାଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ନାରୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସବାଆଗ ଆପଣାକୁ ବାମା ବୋଲି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ନକରି ନାରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଉଭୟଙ୍କର ସର୍ଜନା କରିଥିବା ବିଧାତାଙ୍କର କେଡ଼େ ପ୍ରିୟ ଏହି ଜଗତରେ ନିଜକୁ ମୂଳତଃ ତାଙ୍କରି ଭୂମାସ୍ପର୍ଶ ବାଜିଥିବା ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି, ବାମାବାଦୀମାନେ ସେହି ତୁଳସୀ ଦାସ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ରୀ ମହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଚିରଶ୍ରୀ ଇନ୍ଦ୍ରସିଂଙ୍କର ରଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭବତଃ କେବେ ଖୋଜି ବି ଯାଇନାହାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟମାୟାର ପିଣ୍ଡିଟି ଉପରେ ଏହି ଖାସ୍ ପୁରୁଷମାନେ ଖାସ୍ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ତଥା ଖାସ୍ ନାରୀମାନେ ଖାସ୍ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହିତ ବେଦୀ-ପରିକ୍ରମା କରୁଥିବାର ଦେଖିଲେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଯାଏ ଯେ, ଏହି ଦୁହେଁ ହିଁ ଯାବତୀୟ କାଳନ୍ୟାୟରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ଗୁହାଳର ଗୋସମ୍ପଦ ରୂପେ ଯାହାକିଛି କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ ଅଧିକ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମୋଟେ ସାହସ କରୁନାହାନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବା ପରେ ଏଠି ସମାଜର ଗଡଣ ବିବେକଟା ପ୍ରାୟ ଆଗପରି ରହିଛି ଏବଂ ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କର ଖୁଆଡ଼ଟା କର୍ତ୍ତବ୍ୟତଃ ସାଆନ୍ତାଣୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବଚନବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଢେର କେତେ ଶତାବ୍ଦୀ ତଳେ ଜର୍ମାନ୍ ମହାକବି ଗୁଏଟେ Das ewige Weibliche ବୋଲି ଗୋଟିଏ କଥାର ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି,- ଅର୍ଥାତ୍ ଜଣେ ନାରୀର ଜୀବନ ମଧ୍ୟଦେଇ ଏକ ଶାଶ୍ୱତ ନାରୀତ୍ୱ ନିଜକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିଛି । କବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ତାଙ୍କ 'ଉର୍ବଶୀ' ନାମକ ବୃହତ୍ କବିତାରେ ନାରୀନାମକ ସେହି ପ୍ରାୟ ଆଦ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଧାନର ପ୍ରେରଣାମୟ ଏକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ନାନା ସ୍ଥାନୀୟତା ତଥା କାଳଗତ ପାଞ୍ଚଣାର ଛାଞ୍ଚଗୁଡ଼ାକରେ ପଡ଼ି ଭଳି ଭଳି ଭୂମିକାରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଛି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି, ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ପୁରୁଷଆଖି ହିଁ କେଡ଼େ ମହନୀୟ

ମୁଗ୍ଧଭାବନା ସହିତ ସେଇଟିର ସଂରଚ଼ନା କରିଛି । ପୁରୁଷ ନାମକ ଏ ଦିଗ୍‌ବଳୟଟି ନାରୀନାମକ ସେ ଦିଗ୍‌ବଳୟଟିର ରଚ଼ନା କରିଛି । ଏବଂ ତେଣୁ ସେଥିଲାଗି ଭିତରର ସେରମାଣମାନ ତଥାପି ପୂରି ପାରିଲେନାହିଁ ବୋଲି ଏଡ଼େ ପାଟି କରି କହିହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ, ମଣିଷମାନେ ଖୋଦ୍ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ କେଡ଼େ ଅଧିକ ଚତୁର ନହୋଇଥିବେ । କାରଣ, ଭାରତୀୟ ପୁରାଣ-ଆଶ୍ରିତ ଧର୍ମୀୟ କୋଳାହଳମାନେ ଆମକୁ ଯେତେ ଯେଉଁଭଳି ଫୁସଲାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଏପରିକି, ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଉପନିଷଦଚ଼ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉତ୍ସାହଯୁଗ ମାନଙ୍କରେ ରାମ, ନୃସିଂହ, ଗୋପାଳ ଇତ୍ୟାଦି ନାମର ଇଷ୍ଟଦେବମାନଙ୍କୁ ମଝିରେ ଥାପି ରଖି ଯେତେ ଯାହା ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ ଚତୁରତା ସହିତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ପ୍ରତୀତିଗୁଡ଼ିକର ପୁଲକଗୁଡ଼ିକୁ ବାଡ଼ି ଦିଆ ଯାଇଥାଉ ପଛକେ, ଏକ ମୂଳ ଉପନିଷଦରେ 'ନ ତସ୍ୟ କଶ୍ଚିତ୍ ଲିଙ୍ଗମ୍' ବୋଲି କେଡ଼େ ସିଧା କରି କୁହାଯାଇଛି । ସିଏ ପୁରୁଷ ନୁହନ୍ତି ଅଥବା ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି; ଏକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିବେକର ସମ୍ପର୍କ-ଭୂମିରେ ଆମେ ଗୋଟାଏ ପଟ କେବଳ ପୁରୁଷ ନୋହୁ ଅଥବା କେବଳ ନାରୀ ମଧ୍ୟ ନୋହୁ । ସମାଜ ଚଳିବାର ବଣିଜ ଅନୁସାରେ ଯେପରି ବିଭାଜିତ ହୋଇ ଭୂମିକାଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଲାଇବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନାରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଠୁ ମଧ୍ୟ ଏଯାଏ ଦେଖୁଥିବାର ସେହି ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୀଡ଼ିର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ି 'ତ୍ୱଂ ସ୍ତ୍ରୀ ତ୍ୱଂ ପୁମାନସି'- 'ତୁମେ ନାରୀ, ପୁଣି ତୁମେ ପୁରୁଷ' ବୋଲି ବି ଏକ ଅବସରରେ ଆମପାଇଁ କହି ଯାଇଛନ୍ତି କି ?

ଭାରତୀୟ ତ୍ରୟୀ-ମୂର୍ତ୍ତି କଳ୍ପନାରେ ବିଷ୍ଣୁ ଥିଲେ,-ସେଥିରୁ କେଉଁ ଅତିଶୟ ଆତ୍ମହାଟି ହେତୁ କୃଷ୍ଣ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ କେଜାଣି ? ଏହି ଖାସ୍ ଉତ୍ସାହୀମାନେ ନିଜକୁ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲି ସିନା କହିଲେ, ମାତ୍ର ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୂରା କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଚିତାଳଙ୍କାର ଦେଇ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଦ୍ୱାପରର କୃଷ୍ଣଙ୍କର କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ ଭୂମିକାଟିଏ ରହିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ତେଣିକି ମନ ହିଁ କରିନଥିଲେ ଓ କେବଳ ସେହି ଗୋପପୁରର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଇ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାହାଣୀର କେଡ଼େ ଆକର୍ଷକ ମାର୍ଗକୁ ଖଞ୍ଜି ଥୋଇ ଦେଲେ । ଚୈତନ୍ୟଦେବ ଓଡ଼ିଶା ଆସିବା ସହିତ ଏଠାରେ ରାଜାରୁ ରାଜା ବାଟ ଦେଇ ରାଧାକଳ୍ପନାଯୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣ କୁଆଡ଼େ କେତେଆଡ଼େ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀଚେତନ୍ୟ ତ ପୁରୁଣା ଆମ ଘରର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଭିତରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହିଁ ଆଣି ଭରିଦେଲେ ଏବଂ ଆମ ଭଜନ-ସାହିତ୍ୟଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଖାସ୍ କଲ୍ଲୋଳଟା ଦ୍ୱାରା କେଡ଼େ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ରହିଛି । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନୁସାରେ ସେହିବେଳୁଁ ପୁଣି ଦୁଇଟା ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓଡ଼ିଶାରେ ରହି ଆସୁଛି : ଗୋଟାଏ ଗୌଡୀୟ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉତ୍କଳୀୟ । ଦୁଇ

କିସମଟିର ବାଙ୍କ ଏବଂ ମୋଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଯାବତୀୟ କାହାଣୀକାରିତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ଖୁବ୍ ମନୋରମ ଲାଗୁଛି । ପୁରୀରେ ଏକ ଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ ଆପଣାର ସକଳ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ସହିତ ସଚଳ ହୋଇ ବି ରହିଛି । ଅସଲ ମହକୁମା ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ତେଣେ ବୃନ୍ଦାବନରେ । ଖାସ୍ ବଙ୍ଗଳାରାଜ୍ୟରେ ସେହି ଉଦ୍‌ବେଳନଟିର ମଧ୍ୟ ବହୁତ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ଷେପମାନ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ବଳବତ୍ତର ରହିଛି ।

ରାଧାଭାବରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା, ଗୋପୀଭାବରେ କୃଷ୍ଣବାଞ୍ଛା କରିବା,- ସମାଜରେ ଏକ ବର୍ଗରୂପେ ପୁରୁଷ ପ୍ରତି ନାରୀର ଓ ନାରୀ ପ୍ରତି ପୁରୁଷର ଦୃଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକର ମେଦିନୀଟିର ଯେ ଗଠନ ତଥା ବିଗଠନମାନ ସର୍ବଦା ଲାଗିରହିଛି, ସକଳ ନ୍ୟାୟରେ ସେଇଟି ସମାଜରେ ଚଳୁଥିବା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥଗତ ବରାଦଟି ଅନୁସାରେ ଅବଶ୍ୟ ଏପରି ଅଥବା ସେପରି ହୋଇ ଆସିଛି । ଆର୍ଥିକ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଏବଂ ସାମାଜିକ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ- ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଟି ଅଧିକ ମୀମାଂସକ, ନାନା caste-ଭେଦ ଦ୍ୱାରା ତଥାପି ବାସ୍ତବ ସାମୁଦାୟିକ ଦୈନନ୍ଦିନତାର ଚଉହଦୀ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସଂହତିର ପ୍ରତୀତି ଦେଇ ଆସିଥିବା ଏକ ନ୍ୟାୟ/ଅନ୍ୟାୟର ବୁଜୁଳାଟା ଭିତରେ ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଆଦୌ କେବେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ଏବର ତଥାକଥିତ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣାମାନଙ୍କରେ ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ଏକ କଉତୁକିଆ କନ୍ଦଳ ସର୍ବଦା ଲାଗିରହିଛି; ଗବେଷଣା ଚାଲିଛି, ବୁଦ୍ଧିଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଲାଗି ରହିଛି, ମାତ୍ର ସମାଜରେ ସେହି ପୁରୁଣା ଅଭ୍ୟସ୍ତତାମାନେ କେଡ଼େ ଟାଣ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ନାରୀପ୍ରତି ପୁରୁଷର ଦୃଷ୍ଟିକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷିତ ହେବାଭଳି ସେପରି ପ୍ରାୟ କିଛି ଘଟୁନାହିଁ । ତେଣୁ, ସମାଜବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣାମାନେ ଆମକୁ ସାହିତ୍ୟର ଆନନ୍ଦ ଆଣି ଦେଉଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ଆମେ ସଂପୃକ୍ତମାନେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥିବା ଦୃଷ୍ଟିଶିଳା ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହିଁ ?

ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ଖାଲି ସଜାଇ ରଞ୍ଜାଇ କହିବାର ଏକ ଶୈଳୀ ? ଆଧୁନିକ କବି- ବକାରର ଯେଉଁ ଅତର୍ଛମାନେ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଆଦି ବକ୍ରଶଢର ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ଦ୍ୱାରା ନିଜର କଟିଦେଶକୁ ଆବୃତ କରି ଡ଼ିଣ୍ଡିମ ବଜାଇ କବିତାବିଳାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଗର୍ଭଟା ଭିତରେ ସେମାନେ କେତେ ଅଳପ ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକଳ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତ କହୁଛନ୍ତି, ନାଇଁ ନାଇଁ, କୃଷ୍ଣ ନାହିଁ କି ରାଧା ନାହିଁ, ଲଂଘିବା ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଗିରି ହିଁ ନାହିଁ । ଆକୁଳ ଏବଂ ଆତୁର ହୋଇ ସେମାନେ ତ ଆମକୁ ନିପଟ କବିଚେତନା ନାମକ ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତିର ଅତିସଂପୃକ୍ତି ଭିତରେ ମଜ୍ଜି ରହିବାର ଧର୍ମପରାମର୍ଶମାନ ଦେବାକୁ ବ୍ରତୀ ହୋଇଛନ୍ତି,-ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଏହି

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପଥର ଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ଚଳିବେ ନାହିଁ । ତୁମେ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥମାନଙ୍କର ଗୋଲାମୀ କରୁଥିବ ଏବଂ ଏଣେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିବ । ଏକ ସମୟରେ ଆମ ଭୂମିରେ ରସାତ୍ମକ ବାକ୍ୟର ସମାହାରକୁ ହିଁ କାବ୍ୟ ବୋଲି କେଡ଼େ ନିରିମାଖି ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରା ଯାଇଥିଲା । ଆମ ପାଠୁଆଙ୍କର ଅଳ୍ପବର୍ଗଟା ସମ୍ଭବତଃ ସେହିପରି କିଛି ଚରୁସେବନ କରିଥିବାରୁ ସାହିତ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ ଦ୍ୱାରା ସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋଇ ଯିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ରୀତିଯୁଗରେ ଆମେ ଯେଉଁ କବିସମ୍ରାଟ, କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ତଥା କବିସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ବିରଳ ବିଚ଼କ୍ଷଣତା ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଭେଟ ହୋଇଯାଉ, ସେମାନେ ନ୍ୟାୟତଃ ସମସ୍ତେ ପୁରୁଷ, ଏବଂ ନାରୀର ରୂପ-ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ କରି ଆମ ସଭିଙ୍କର ଚିତ୍ତହରଣ କରିବାରେ ହିଁ ଭଳି ଭଳି ବିଚ଼କ୍ଷଣତାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ସତେଅବା ସର୍ବାଧିକ ସାର୍ଥକତା ମିଳିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ମହୋଲ୍ଲାସ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଜଣେ ଜଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର ହିଁ କରିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ କୋପନ-ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ନାରୀର ଖାଲି ଅଙ୍ଗସର୍ବସ୍ୱ ବାହ୍ୟଗ୍ରାମଟାକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କର କଳାତ୍ମକ ବସାଣମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭରି ରହିଥିବା କାବ୍ୟିକ ବର୍ଣ୍ଣନାଗୁଡ଼ିକୁ ପଢୁଥିବା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହୁଏତ ହୁକୁହୁକୁ ହେଉଥିବା ନାରୀଟିକୁ ହିଁ ଖୁବ୍ ଦେଖିହେଉଛି । ଅସଲ ମଣିଷ ନିଜଭିତରେ ଖାଲି ମଥାଟାକୁ ନୁହେଁ, ହୃଦୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁଥାଏ । ଏକାବେଳେକେ ଉଭୟକୁ ନେଇ ଜୀବନଟିକୁ ଗଢ଼େ, ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚେ । ମଥା ଓ ହୃଦୟ ପରସ୍ପର ସହିତ ସହାବସ୍ଥିତ ହୋଇ ରହିବେ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମଥା ଓ ହୃଦୟ ପରସ୍ପରକୁ ସଂବଳିତ କରି ପାରୁଥିବେ,-ସେଇଟି ସୁସ୍ଥ, ତେଣୁ କାମ୍ୟ । ସେହିପରି, ପୋଖତ ମଣିଷଟିଏ ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଉଭୟଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସରରେ ବଞ୍ଚେ । ନାନା ସ୍ଥାନୀୟତା ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର କାରଣରୁ ଅବଶ୍ୟ ଏପରି ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ କେତେଟା ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମାଜ ଭିତରେ ଆସି ପଶି ଯାଇଥାଏ, ଯାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଏଇଟା ଆରଟା ଅଥବା ଆରଟା ଏଇଟା ଉପରେ ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଏ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ସାମୂହିକ ଜୀବନ ଭିତରର ନିର୍ଭରଶିଳା ଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ଏକପାଖିଆ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ବହୁ ଧର୍ମ, ବହୁ ସମାଜତନ୍ତ୍ର ଓ ବହୁ ବିଚାରସ୍ୱପ୍ନ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚ଼ନୀୟ ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ସେହି ଅପାରଗତା ଭିତରେ ଯାଇ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ପରସ୍ପର ପ୍ରତି, ନାରୀପ୍ରତି ପୁରୁଷର ଓ ପୁରୁଷପ୍ରତି ନାରୀର ଧାରଣାମାନ ନାନାମନ୍ତେ ବିଗିଡି ଯାଇଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ଏହି ଯାବତୀୟ ଭାବ ଏବଂ ଭାବନାର ସଂସାରଟିକୁ ଅଗତ୍ୟା ଦୁଇଟା

ଅଲଗା ଅଲଗା ମାହାଲ ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ତୁମର ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ତୁମର ବିସ୍ମରଣର, ଦାୟିତ୍ୱ ଏଡ଼ି ରହିବାର । ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟାଠାରୁ ପୃଥିବୀଯାକ ସର୍ବତ୍ର ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଉଭୟେ ଅଧିକ ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ ଏବଂ ଭୋଗକ୍ଷମ ହେବାରେ ହୁଏତ ଲାଗିଛନ୍ତି ସିନା,-କିନ୍ତୁ ଭାରସାମ୍ୟ କାହିଁ ? ଭିତରେ ନାହିଁ କି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଭାରତୀୟ ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ଭଳି ଭଳି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଉପଧର୍ମ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା । ଉପଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଗାଦୀ, ମଠ, ଗୁରୁ ଏବଂ ଅନୁଗାମୀ ମାନଙ୍କର ଯୂଥ । ଗଦା ଗଦା ଭେକ, ଯେଉଁଥିରୁ କି ତୁମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନି ନେଇପାରିବ । ଏହି ଅଲଗା ଅଲଗା ବୋଲି ଚିହ୍ନିନେଇ ପାରିବ ବୋଲି ତ ମନ୍ଦିର, ମୂର୍ତ୍ତି, ଶାସ୍ତ୍ର, ପର୍ବାନୁଷ୍ଠାନ, ପବିତ୍ର ଅପବିତ୍ରର ଭାବନା ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଏହି କେତେ କ'ଣ । ବେଳେବେଳେ ସତକୁ ସତ ଜାଣିଶୁଣି ଚ଼ଗଲା ହୋଇ ଭାବିବାକୁ କାହିଁକି ଖୁବ୍ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଯେ, ଏହି ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଘଡ଼ିକ ସକାଶେ କାଢ଼ି ନେଇ ଯଦି ତୁମେ ପଲଗୁଡ଼ାକର ବିଚାର କରିବ, ତେବେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ତ ଦେଖିପାରିବ ଯେ, ବାହାରେ କେତେ ମଗଜରେ ଏସବୁ ତ କେତେ କ'ଣ ବଦଳିଛି, କିନ୍ତୁ, ସବୁ ଧର୍ମରେ ବର୍ବରମାନେ ଅଛନ୍ତି, ତୁଚ୍ଛା ସ୍ଥୂଳମାନେ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମିଛ ଏକତାଗୁଡ଼ାକର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ଗୋଠେ ଗୋଠେ ଗୋରୁଙ୍କ ପରି ଅଡ଼ାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସବୁ ଧର୍ମର ମଣିଷ ଦୈତ୍ୟବତ୍ ଆଚ଼ରଣ କରି ପାରୁଛନ୍ତି : ଘୃଣା କରି ପାରୁଛନ୍ତି, ତଥାକଥିତ ପରମାର୍ଥ ଅପେକ୍ଷା ପୁଉଳିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଅଧିକତର ଆହ୍ଲାଦରେ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଛନ୍ତି । ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ନିଜର ମେଦସ୍ତରୀୟ ନାନା ତାତ୍କାଳିକତା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହାର ବି କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, ଏଠି ତୁଚ୍ଛା ଏପରି ମଣିଷମାନଙ୍କର ଲୀଳାଟିଏ ଲାଗିରହିଛି, ଯାହାକି ବହୁତ ବହୁତ ଖଞ୍ଜରେ ସେହି ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପକ୍କା କରି ରଖିଛି ।

ସଚ଼ରାଚର ସନ୍ଥମାନେ ହିଁ ଦାଣ୍ଡମଝିରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଧର୍ମୀୟ ପରିଚ୍ଛଦଗୁଡ଼ିକୁ ପିନ୍ଧିଥିବା କୂଟମାନଙ୍କୁ ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ରଜା ମାନିନାହାନ୍ତି, ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ମାନଙ୍କୁ ମାନି ନାହାନ୍ତି । ସିଧା କୋଟି ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଛନ୍ତି । କୋଟି ମଣିଷଙ୍କର ତୁଣ୍ଡଭାଷାରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର କଥା କହିଛନ୍ତି, ପୁରୁଣା ସମାଜଟାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ସମାଜର ନିମ୍ନତମ ସ୍ତରରୁ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସତେଅବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶ୍ୱର ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଆଣିବା ନିମନ୍ତେକେଡ଼େ ସାହସର ସହିତ ବାହାରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଜାତି ମାନିନାହାନ୍ତି,

ଦୂରତା ମାନିନାହାନ୍ତି,-ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷକୁ ନେଇ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସାମୂହିକ ଜୀବନଟାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ପ୍ରବଳ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଭାବନା ଗୁଡ଼ାକୁ ଚୁନୌତି ଦେଇଛନ୍ତି । ସନ୍ଥମାନେ ତଳୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି,-ଆପେ ତଳଯାଏ, ଖିଳ ହୃଦୟ ଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥ୍ୱୀନାମକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଯାଏ ସାହସ କରି ପହଞ୍ଚି ପାରିଥିବାରୁ କେତେ ନା କେତେ ସତ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପଞ୍ଚସଖା, ଅରକ୍ଷିତ ଦାସ ଓ ଭୀମ ଭୋଇ ସତେଅବା କେଡ଼େ ନିଆରା ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି, କେଡ଼େ ନିଆରା ଲାଗନ୍ତି । ଖାଲି ତୁମ ଆମ ସାଧାରଣଙ୍କ ପାଖରେ ନୁହେଁ, ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗନ୍ତି ଏବଂ ଖାଲି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ନୁହେଁ, ସାଧାରଣ ତୁମ ଆମ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଆନ୍ତି । ସେଠାଟାକୁ ଏଠାଟାର କେଡ଼େ ନିକଟ କରି ଆଣନ୍ତି । ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ଭଗବାନ ସତକୁ ସତ ଏକ ଅଙ୍ଗେ ନିଭା ଭଗବାନ, ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ସମାଜ ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଏକ ଅଙ୍ଗେ ନିଭା ସମାଜ । ସେଠାରେ ବହିର ସତ୍ୟ ଜୀବନର ସତ୍ୟଠାରୁ ଆଦୌ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ, ଏପରିକି ବହିର ଭାଷାଟା ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ଭାଷାଠାରୁ ଆଦୌ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ । ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ସନ୍ଥ ନାରୀ ଆଉ ପୁରୁଷର ସମଗ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ କେଉଁସବୁ ପ୍ରସ୍ଥ ଦେଇ ଅନ୍ଦାଜ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତଦ୍ଵାରା ଆମକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ କ'ଣସବୁ ସୂଚାଇ ଦେବାର ଆଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି, ଆମେ ଶେଷ ଏହି କେତୋଟି ପୃଷ୍ଠାରେ ସେଇଟିକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ପାଖରୁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାର ପ୍ରାୟ ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟରେ ପଞ୍ଚସଖା-ସାହିତ୍ୟ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଆମର ଏହି ଭୂମିଟିରେ ପାରମ୍ପରିକ ସନ୍ଥସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ପଂକ୍ତିରୂପେ ପଞ୍ଚସଖା ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ଅନେକେ ବେଳେ ବେଳେ ସେହି ସାହିତ୍ୟକୁ ଧର୍ମସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥାନ୍ତି । ହଁ, ପଞ୍ଚସଖା ସାହିତ୍ୟ ନିଜର ଆସ୍ଥାହାର ଆୟତନରେ ସର୍ବତୋଭାବେ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସହିତ ରଚିତ ହୋଇଥିବା ସାହିତ୍ୟ, ତେଣୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ସାହିତ୍ୟ । ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ଭିତରେ କନିଷ୍ଠତମ ହେଉଛନ୍ତି ଅନନ୍ତ ଦାସ । ବଂଶଗତ ପରିଚୟରେ ଅନନ୍ତ ମହାନ୍ତି, ସନ୍ଥର ପରିଚୟରେ ଅନନ୍ତ ଦାସ । ସମାଜର ଜାତି-ନିରୂପଣ ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପାଟକରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଚସଖା କିପରି ଏକ ମିଳିତ ଘୋଷଣାରେ ନିଜକୁ ଶୂଦ୍ର ବୋଲି କହିଥିଲେ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବାସ୍ତବ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଟିଏ ଦେଇ 'ଶୂଦ୍ର' କଥାଟିକୁ ମହିମାନ୍ୱିତ କରିଥିଲେ, ବିଶ୍ୱଯାକର ସନ୍ଥସାହିତ୍ୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାର ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଦାହରଣ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହେବନାହିଁ । ସନ୍ଥ ଅନନ୍ତଙ୍କର ବେଶୀଗୁଡ଼ାଏ ପୋଥି ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିନାହିଁ,

ସମ୍ଭବତଃ ସଙ୍ଗୀ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ସଖାଙ୍କ ପରି ସେ ଏତେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାର ପୋଥି ଲେଖି ବି ନାହାନ୍ତି। ପ୍ରକାଶିତ କେତୋଟିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତଥା ଆକାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ତାଙ୍କର 'ହେତୁଉଦୟ ଭାଗବତ'କୁ ସବାଆଗ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ମରଣ କରିବା, ଏବଂ, ସ୍ତିରୀ ଓ ପୁରୁଷଙ୍କର ତୁଳନାତ୍ମକ ଅନ୍ତଃପରିଚୟର କାହାଣୀଟିର ବୃହତ୍ ସନ୍ଦର୍ଭଟି ଉପରେ ତାହାକୁ ପରଖି ଦେଖିବାକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ପ୍ରୟାସ ବି କରିବା।

ହେତୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ମନ ଏବଂ ସେହି ମନର ଉଦୟକୁ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମନଃପ୍ରକରଣଟିରେ ସାଧନାର ମୁଖ୍ୟ ଧନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଛି। ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମସନ୍ଦେଶର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ମନକୁ ହିଁ ଆମ ସକଳ ଦୁର୍ଗତିର ଜନକ ବୋଲି କହି ବେଶ୍ ନିନ୍ଦା କରା ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗସାଧନାର ଚରିତ୍ରମାନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରା ଯାଇଥିବା କେତେ ଉପନିଷଦରେ ମନ ଆମ ବନ୍ଧନ ତଥା ଆମ ବିମୋଚନ ଉଭୟର କାରଣବୋଲି ଉଦ୍‌ବୋଧନମାନ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି। ଅର୍ଥାତ୍, ସାଧନା-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଣୁ ଏହି ମନ ସର୍ବବିଧ ଅର୍ଥରେ ଆମ ନିଜର ମନ, ଆମେ ନିଜେ ଯେପରି ଇଚ୍ଛା କରିବା, ତାହା ସେହି ପ୍ରକାରେ ତଥା ସକାରାତ୍ମକ ଅଥବା ନକାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ଯେ ଆମ ଜୀବନର ଭୂମିକାଟିକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ, ସେହି କଥା, ସେହି ଅସଲ କଥାଟିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରି ଦିଆଯାଇଛି। କେତେ ମାର୍ଗରେ ତ ସେହି ମନକୁ ଦାବି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ପରାମର୍ଶଟିଏ ଦିଆଯାଇଛି। ମନମୂଷା ଗଞ୍ଜାଇ ଖାଇ ଦିନେ ବିଲେଇକୁ ହେଜିଲାନାହିଁ ବୋଲି ଭର୍ତ୍ସନା କରାଯାଇଛି। ସନ୍ଥ ଅନନ୍ତ ଦାସ ହେତୁର, ସେହି ମନର, ହୃଦୟର କଥା କହିଛନ୍ତି। ହେତୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉଦୟଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ରାଜୀ ହୋଇ ଆସିଥିବା ମନ। ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବୃହତ୍ତର ଅର୍ଥାତ୍ ବିରାଟତର ଗୁଡ଼ିକୁ ଆବଶ୍ୟକ ମୂଳପ୍ରତ୍ୟୟ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମ୍ଭାଇ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ନିଜର (ତଥା ବିଶ୍ୱର) ଅନ୍ତରକେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ଏକ କପଟ-ରହିତ ବୁଝାମଣା କରିପାରିଥିବା ମନ। ତେଣୁ, ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ଦାସ ମୂଳରୁ ହିଁ ସେହି ମନର ପ୍ରସନ୍ନ ରହିବା ବିଷୟରେ କେତୋଟି ପଦରେ କହିଛନ୍ତି :

ମନ ପ୍ରସନ୍ନ ଯେବେ ନୋହି, କୋଟି କଳ୍ପରେ ଭେଟ ନାହିଁ
ମନଟି ଆପେ ଆପେ ହୋଇ, ମନ ବାହାରେ ଦିଅଁ ନାହିଁ
ମନ ପୂଜିଲେ ପୂଜା ପାଇ, ନହେଲେ ଅପୂଜ୍ୟ ସେ ହୋଇ
ମନଟି ଅଟେ ଗୁରୁଦେବ, ମନଟି ଆପେ ବାସୁଦେବ
ମନଟି ଅଟେ ମତ୍ତଗଜ, ତିନି ଭୁବନେ ତା'ର ତେଜ
ଏ ମତ୍ତଗଜକୁ ଅଙ୍କୁଶ, ହେତୁ ଅଟଇ ଶୁଣ ବସ୍ତ
ମନ ଯେ ଆୟତ୍ତ ନୋହିଲେ, କେ ଯୋଗ ସାଧି ପାରି ଭଲେ।...

ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ମନ, ଆଉ ସେ ମନ, ଏଇଟି ମନ, ଅନନ୍ତ ଦାସ ସେଇଟିକୁ ହେତୁ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଏହି ମନଟା ଦ୍ୱାରା ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଥିବା ସଂସାରରୂପୀ ଜଞ୍ଜାଳଟା ଆମକୁ ଶାସନ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ଆମେ ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ସଂସାର ଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଛୁ ବୋଲି ଦର୍ପଭରେ କହି ବୁଲୁଛୁ । ଏହି ମନଟା ଭିତରେ ରହି ବହୁ ପୀଡ଼ନର କାରଣ ହେଉଛୁ : ଉଭୟ ନିଜଲାଗି ଏବଂ ବୃହତ୍ତର ଜୀବନଟା ଲାଗି, ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି । ଏଠାରେ ନିର୍ଯାତିତ ହେଉଥିବା ଜନିତ ଆପଣାର ଭଳି ଭଳି ପ୍ରତିକୋପକୁ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ପୁରୁଷାର୍ଥ ବୋଲି ମଣୁଛୁ । ଏହି ମନଟାର ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆଣି ଖଟାଇବାରେ ଲାଗିଛୁ । ସନ୍ଥ ଅନନ୍ତ ସେହି ମନଟିକୁ ମତ୍ତଗଜ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ମତ୍ତଗଜକୁ ଅଙ୍କୁଶବତ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବାର ସେହି ଯେଉଁ ସମର୍ଥ ମାନସ-ଉପାଦାନଟି, ସେଇଟି ହେତୁ । ଏହି ମନଟିକୁ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା, ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରୀତି ତଥା ଆସ୍ପୃହା ଦ୍ୱାରା ହେତୁରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏଇଟି ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ମତିର ସାଧନା ଏବଂ ତାହାର ପ୍ରଣାଳୀଟି, 'ହେତୁ ଭାଗବତ'ର ଭାଷାରେ :

ମନକୁ ସ୍ତିରୀବେଶ କରି, ହୋଇବୁ ନବୀନ କିଶୋରୀ
ଲଲାଟେ ସିନ୍ଦୂରର ଚିତା, ରୂପେଣ ଜଗଜ୍ଜନଜିତା
ହସ୍ତରେ ବଳୟ କଙ୍କଣ, ପାଦେ ନୂପୂର ରୁଣଝୁଣ
ନାସାରେ ଖଞ୍ଜିବୁ ବସଣୀ, କଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୟନରେ ପୁଣି
ଗଳାରେ ମୁକୁତାର ହାର, କର୍ଣ୍ଣେ ତାଡ଼ିକି ହୀରା ସାର
କର୍ଣ୍ଣରେ କର୍ଣ୍ଣଫୁଲ ଦେଇ, ବିଚିତ୍ର ରୂପ ମନ ମୋହି
ପିନ୍ଧିବ କଳାମେଘ ଶାଢୀ, ଲୋଟଣି ଛନ୍ଦେ କୁଡ଼ା ବାନ୍ଧି
କର୍ପୂର ଚନ୍ଦନ ମିଶାଇ, ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଲେପନ ଯେ ହୋଇ
ହସ୍ତରେ ମଂଜିର ଘେନିଣ, ନବୀନ କିଶୋରୀ ହୋଇଣ
ଏମନ୍ତେ ବେଶ ହୋଇ କରି, ପ୍ରବେଶ ହୋଇବୁ ଅର୍ଗଳି...

ଏହିପରି ବେଶରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ, କେତେ ଧାଡ଼ି ଉତ୍ତାରୁ,

... ଦେଖିବ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ରାଣ ।

ଜ୍ୟୋତି ଅନ୍ତରେ ଦିବ୍ୟ ରୂପ, ଦେଖିବ ନୀଳ ଯେ ସ୍ୱରୂପ...

ତେଣୁ, ଶୁଣରେ ବସ୍ତ ମନ ଦେଇ, ପୁରୁଷ ଲେଶ ତହିଁ ନାହିଁ...

ମନକୁ ସ୍ତିରୀବେଶ କଲେ, ସେ ସ୍ଥଳ ଲଭଇଟି ଭଲେ ।। ସେଥିପାଇଁ,

ଏହି ମତିରେ ହେତୁ କର, ଜୀବକୁ ପରମରେ ଭର, ଏବଂ, ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବାପରେ, ପିତା ହିଁ ଏହି ମାତା ଏହି, ଭୋକ୍ତା ହୋଇଣ ସର୍ବଠାଇଁ

ଏ ବ୍ରହ୍ମ ଚିହ୍ନ ସୁତ ତୁହି, ତୁହି ଯେ ମୁଁ ଏକ ଦେହୀ । ପୁଣି, ଶେଷରେ,
ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ଏକ ଅଙ୍ଗ, କେବେହେଁ ନୁହଁଇ ବିଭଙ୍ଗ
ନିତ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନଟି ସେହି, ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ଏକାଦେହୀ ।

ସଖା ଅନନ୍ତ ଦାସ ଏହି ସମଗ୍ର ପ୍ରକରଣଟିକୁ 'ବ୍ରହ୍ମଭାଗ' ବା 'ଅନୁଭବ ଯୋଗମାର୍ଗ' ବୋଲି ନାମକରଣ କରିଛନ୍ତି । ମନକୁ ସ୍ତିରୀବେଶ କରିବାରୁ ଆରମ୍ଭ ଏବଂ ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ଏକ ଅଙ୍ଗରେ ସତେଅବା ସିଏ କେଉଁ ଦେଉଳଟିକୁ ମୁଣ୍ଡି ମାରି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଆଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି । ଖାଲି ତଥାକଥିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନାରେ ନୁହେଁ, ଜୀବନମାତ୍ରକେ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରେ । ଏପରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କେଉଁଠି ରହିଛି, ଯାହାକି ସଂସାରଟାକୁ ଅଶୁଦ୍ଧ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ନିକର କୌଣସି ନା କୌଣସି ବାଉଳା ତତ୍ତ୍ୱ ସହିତ ସତେଅବା ଆଉ ଗୋଟାଏ କେଉଁଠାକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ମନ କରିଛି ? ଉପରଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ସବାଆଗ ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ଦାସ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ଭାଷାଟି ବିଷୟରେ ଟିକିଏ ଥିର ହୋଇ ଚିନ୍ତା କରିବା । ସେହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା-ଶୈଳୀଟିକୁ ଗଭା କରି ପିନ୍ଧି ସେତେବେଳେ ରାଜସଭା ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟର ରୀତିଯୁଗ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ସେହି ଭାଷା ପ୍ରାୟ ପ୍ରୟୋଜନତଃ ଦେହକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର କରି ଦେଖୁଥିବା ଗୋଟାଏ ନିତାନ୍ତ ଏକ ହିସାବୀ ଭାଷା । ଏପରିକି ଦେହ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଚାହିଲେ ଯେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ଜୀବନାନୁରାଗ ସହିତ ଅନୁଭବ କରି ହେବ, ସେହି ବିବେକଟିର କୌଣସି ଥଳକୂଳ ନପାଉଥିବା ପରି ନିପଟ ଅଳଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକର ବର୍ଣ୍ଣନାଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଦେହର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପଟା ବିଷୟରେ ସବୁକିଛି କୁହା ହୋଇଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏକ ମନମୋଟା ଅଳ୍ପତା କାବ୍ୟାମୋଦୀ ଏକ ଅସତ୍‌ଆଗ୍ରହ ସହିତ ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲା । ଆମର ହେତୁ ଉଦୟ ନିମନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ଆମକୁ ଉଚିତ ମୁଖଶାଳାଟିଯାଏ ଆକର୍ଷିତ କରିନେବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଡାକି ନେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ସଚେତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସିଏ ସାଙ୍ଗ ପରି ଆମ ଆଗରେ ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସକଥା ଗୁଡ଼ିକୁ କହି ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଆମ ଭିତରେ ଏକ ଉତ୍ତୋଳନ ବି ଘଟାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ତା'ପରେ ଯାହା ଦିଶିବ, ତାହା ଆମର ଦିବ୍ୟ ରୂପ,- ସେଇଟି ହିଁ ସ୍ୱରୂପ । ସଂସାର ଅର୍ଥରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ବୋଲି ବିଦିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଆମ ଉଭୟଙ୍କର ସ୍ୱରୂପ । ସେଠାରେ ପୁରୁଷପଣର ଲେଶମାତ୍ର ହିଁ ଦୃଶ୍ୟ ହେବନାହିଁ । ଏବଂ, ଖାଲି ସ୍ତ୍ରୀପଣଟା ମଧ୍ୟ ଆଉ କ'ଣପାଇଁ ଦୃଶ୍ୟ ହେବ ?

ଜୀବନ ଭିତରେ ପରମ ଦିଶିବ । ରୂପ ଭିତରେ ସ୍ୱରୂପ ଦିଶିବ । ଖିଳ ବିଶ୍ୱର ଦର୍ଶନ ହେବ । ଏବଂ, ଭାବରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଆମ ଏଯୁଗର ବ୍ୟାପ୍ତି ଏବଂ ସଂଗତିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ଏକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ସଙ୍ଗ ଯୋଡ଼ିବାର ପ୍ରୟାସଟିଏ

ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ତା'ପରେ ଆମେ ଯେଉଁଭଳି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଟି ମଧ୍ୟରେ କେଡ଼େ ସ୍ୱାଭାବିକ ବାବରେ ବଞ୍ଚିବାର ଭାଜନ ହୋଇଯିବା, ସେହିପରି କୌଣସି କ୍ରିୟାଶୀଳତାର ପ୍ରସ୍ଥକୁ ହେତୁଉଦୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାର ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି କି ? ସେଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ। ରାଧା ଯେଉଁଠି କୃଷ୍ଣ ସେଇଠି। ତା'ପରେ କୃଷ୍ଣପଲ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଅବକାଶମାନଙ୍କରେ ବସି ବାମାବାଦ ଆଦିରେ କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଫାନ୍ଦି ବସିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିବ। ପୃଥିବୀଟାକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀଯାକର ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ନିୟତିଟାକୁ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଦେଖୁଥିବା ଖାସ୍ ଶୁଖ୍ଲାଭିସାରୀମାନେ ହିଁ ବାଦୀ ହୁଅନ୍ତି। ନିଜ ବାଦଟିକୁ ନେଇ ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କଗତ ଆନୁଗତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ସମ୍ଭବ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଚତୁର ମନୁଷ୍ୟମାନେ କାଳେ କାଳେ ହିଁ ବାଦୀ ହୋଇଛନ୍ତି; ଏବଂ, ହୁଏତ ବହୁତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ବାଦଟିର ମର୍ମପରିଚୟ ଘଟିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ବିବାଦୀ ହୋଇ ପଡିଛନ୍ତି। ବାଦକୁ ବଞ୍ଚିବାରେ ନୁହେଁ, ବିବାଦଗୁଡ଼ିଏ ସହିତ ନାନା ନିତ୍ୟସମରରେ ମାତି ରହିବାରୁ ହିଁ ସଚରାଚର ଅଧିକ କୁପିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି। ପୃଥିବୀ ଉପରେ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଅନୁକ୍ଷଣ ଆମର ପାଖେ ପାଖେ ରହିଥିବା ସ୍ୱୟଂ ବିଶ୍ୱବିଧାତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ହତବଳ କରି ପକାଉଥିବେ।

ପୃଥିବୀଟା ମରଦପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଚାଲିଛି। କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ପକ୍ଷ, କ୍ଷମତାର ପକ୍ଷ, ସେହିଟି ହିଁ ମରଦର ପକ୍ଷ। ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞାନ, ଅର୍ଥବଳ ଓ ଅସ୍ତ୍ରବଳ,-ଏସବୁ ମରଦପକ୍ଷର ମରଜୀ ଅନୁସାରେ ଚାଲିଛି। ସାହିତ୍ୟଟା କାହା ପକ୍ଷରେ, ସାହିତ୍ୟଘରର ସାରସ୍ୱତମାନେ ସେହି କଥାଟିର କିଭଳି ଉତ୍ତର ଦେବେ କେଜାଣି ? ରାଷ୍ଟ୍ରନାମକ ଆମ ଭାଗ୍ୟ-ଆତଯାତର ସେହି ବିଶେଷ ଭିଆଣଟା, ଏଇଟା ମରଦମାନଙ୍କର ହସ୍ତମୁଦି ନିକମାହାଲ ହୋଇ କାଳକାଳରୁ ରହିଛି। ଚଣ୍ଡାଶୋକ ହୁଅନ୍ତୁ ଅଥବା ଧର୍ମାଶୋକ ହୁଅନ୍ତୁ, କପିଳେନ୍ଦ୍ର ହୁଅନ୍ତୁ କିମ୍ବା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ହୁଅନ୍ତୁ, ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସେହି ମରଦପକ୍ଷଟାର ହିଁ ଭଳିକିଭଳି ନମୁନା ହୋଇ ଏକଦା ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ମରଦଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ତଥାକଥିତ ଜାତୀୟତାବାଦଟାକୁ ହୁଏତ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣନିର୍ମଳ ସଙ୍ଗତି ସହିତ ମରଦଙ୍କର ବିବିଧ ପାରଦର୍ଶିତାର ଏକ ସୁଖସମାହାର ବୋଲି କାହିଁକି ବି କୁହାନଯିବ ? ପୃଥ୍ୱୀ-ଇତିହାସରେ ସେହି ଔପନିବେଶିକ ଯାବତୀୟ କୀର୍ତ୍ତି ତଥା ଅପକୀର୍ତ୍ତିର ରାଜକୀୟ ଅମଳଟା, କଳାଚମମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ନିଜଭୂମିରୁ ଦସ୍ୟୁବତ୍ ହରଣ କରିଆଣି ଆମେରିକାରେ ଜାନୁଆର ପରି ବିକ୍ରୀ କରିବା; ନିଜର ତଥାକଥିତ ଧର୍ମସନ୍ତକଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଉପରେ ଲଦିଦେଇ ସେମାନେ ତାଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ଆଲୋକପ୍ରାପ୍ତ

ହୋଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଦାବୀ କରିବା,-କେବଳ ମରଦମାନେ ହିଁ ଏଗୁଡ଼ିକର ମହତ୍ତ୍ୱଟାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବେ । ଯେକୌଣସି ଧର୍ମ, ସଂସ୍କୃତି, ବିଧି ଓ ବିଧାନ ବସ୍ତୁତଃ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ବା ନହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ତାହା ମୋ'ର ଅଥବା ଆମର ଏହି ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ହୋଇଥିବାରୁ ହିଁ ପୃଥିବୀଯାକରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଏଗୁଡ଼ିକ ମରଦଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ହିଁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ବାହାରିଛନ୍ତି । ପୁଣି, ମୋ'ର ଏହି ଭାଷାଟା ସୃଷ୍ଟିର ମୂଳରୁ ହିଁ ଥିଲା ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ କେବେ ନା କେବେ ଏହି ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲେ,-ଏହି ସବୁକିଛି ମରଦମାନଙ୍କର ଭିଆଣ ।

ଭାରି କଉତୁକିଆ ଲାଗିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ବାମାବାଦର ଏଡ଼େବଡ଼ ଫରଚା ଚର୍ଚ୍ଚାଟା ମଧ୍ୟ ନ୍ୟାୟତଃ ମରଦମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରୁ ହିଁ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଉଦ୍‌ଗୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିଛି । ବାମାବାଦୀଙ୍କ ଭିତରେ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ ଉଭୟେ ଅଲବତ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମୋଟେ କୌଣସି ବାଧା ନାହିଁ । କ୍ଷୁବ୍ଧ ନାରୀ ଷୋଳଅଣା ପ୍ରମାଣେ ସର୍ବପାରଙ୍ଗମ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ପୁରୁଷପକ୍ଷଟାର ପାରମ୍ପରିକ ଉପଚାର ତଥା ଅତିଚାର ଗୁଡ଼ିକରେ ନିଜକୁ ମଣ କରିବାରେ ତତ୍ପର ରହିଛି, ଗୋଟାଏ ଆଦିମସ୍ତରୀୟ ହୀନମନ୍ୟତା ହୁଏତ ତାକୁ ତା'ର ଅସଲ ହେତୃଦୟ ଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛି । ସିଏ ନିଜକୁ ଆପଣା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶନରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛି । ତୁଚ୍ଛା ମରଦମାନେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ମଥା ଏବଂ ହୃଦୟକୁ ଦୁଇଟା ଅଲଗା ପୁଦ୍‌ଗଳ ବୋଲି କହି ଆସିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଆରଟାକୁ ସାହସ କରୁନଥିଲେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସେହି ଦୁର୍ଗତିଟା ଭୋଗିବାକୁ ହୋଇଥାଏ କି ? ମଥାଟା ତ କାନ୍ଥ ଓ ହୃଦୟ ହେଉଛି ତାହାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ରହିଥିବା ଛାତଟି । କାନ୍ଥଟା ମଜବୁତ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ନପାରିଥିଲେ ଛାତଟା ତ ବଡ଼ ଟଳଟଳ ହୋଇ ରହିବ ହିଁ ରହିବ । ଯେଉଁ ସମାଜଟା ମଥାଟାକୁ ଏକ ପୁରୁଷଗୁଣ ଏବଂ ହୃଦୟକୁ ଏକ ଖାସ୍ ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ପଦ ବୋଲି କହି ସତ୍ୟକୁ ଡେଲା ମାରୁଥାଏ, ସେହି ସମାଜରେ ମରଦମାନେ ହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ଭାରି ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିବେ । ସଂଖ୍ୟାରେ ହୁଏତ ଅଳପ ହୋଇଥିବେ, କିନ୍ତୁ ସର୍ବବିଧ କୋପନବୃତ୍ତିରେ ଅବଶ୍ୟ ହିରୋ ହୋଇଥିବେ । ବାମାବାଦ ନାମକ ପଣ୍ୟଟାକୁ ନେଇ ଖୁବ୍ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରୁଥିବେ । ସମ୍ମାନମାନଙ୍କରେ ପରସ୍ପରକୁ ଜ୍ଞାନ ପିଆଇବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ଏକ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ସନ୍ଥ ଅନନ୍ତଙ୍କର ହେତୁକଥାଟି ଏମାନେ କିପରି ଏବଂ କାହିଁକି ବା ବୁଝିବେ ? ସେମାନେ କଦାପି ଏହି ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାଟିର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କରାଇବାକୁ ମନ କରିବେନାହିଁ ।

ମରଦପଣଟା ହିଁ ଆମ ପୃଥିବୀରେ କାଳେ କାଳେ କେବଳ ଖଣ୍ଡପ୍ରତୀତି ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ପ୍ରଶୟ ଦେଇ ଆସିଛି। ସେଇଥି ନିମନ୍ତେ ଧର୍ମ ନାହିଁ, ମୋ' ଧର୍ମ ନାମକ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟମାନେ ରହିଛନ୍ତି। ଭଗବାନ ନାହାନ୍ତି, କଣ୍ଢେଇମାନେ ହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନଚାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି। କୌଣସି ନା କୌଣସି ଆଳରେ ମରଦମାନେ କେବଳ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କର ତଥାକଥିତ ସ୍ୱାର୍ଥର ପରିପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ଦେଖିପାରିବା ଆଉ ସମ୍ଭବ ହିଁ ହେଉନାହିଁ। ସେହି ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ହିଁ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡ଼ାକରେ ପୃଥିବୀ ତମାମ୍ ଧୂଳି ପଡୁଛି। ସତକୁ ସତ ସତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼ିବା ଓ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଲୋଡ଼ିବା,-ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀଯାକକୁ ଲୋଡ଼ିବା, ମଣିଷମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା : ଏଠାରେ ଆମର ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ତିଆରି କରିବା, ଯେଉଁଥିରେ କି ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଥାନ ହୋଇ ପାରୁଥିବ,-ପରସ୍ପର ନିମନ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା ଥିବ, ସବୁର ଥିବ, ପ୍ରୀତି ଥିବ, ସଖ୍ୟର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କଦରଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀଯାକ ଚଳୁଥିବ। ଆମ ନିଜ ଗାଆଁଟି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗାଆଁ ବୋଲି ନିରନ୍ତର ଅନୁଭବ ହେଉଥିବ। ଅସଲ ସାମର୍ଥ୍ୟମାନେ ସମଗ୍ର ଗାଆଁରୂପକ ପୃଥିବୀଟି ନିମନ୍ତେ ନିୟୋଜିତ ରହିଥିବେ। ବନ୍ଧୁ କହିଲ, ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ପେଟ ପୂରିପାରିବା ନିମନ୍ତେ ମଣିଷପାଖରେ ସମ୍ବଳ ରହିଛି, ତଥାପି ଏତେ ଏତେ ପେଟକୁ ଦାନା ମିଳୁନାହିଁ କାହିଁକି, ପିଲା କହିଲେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ବୁଝାଉନାହିଁ କାହିଁକି, ସୁଖ କହିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକୁ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବାଭଳି ଭିତ୍ତିଭୂମିଟିଏ କାହିଁକି ତିଆରି ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ? ଆମେ ମରଦମାନେ ଏଠାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ମୁହାଁସ ପାଇଯାଉଛୁ ବୋଲି ସେପରି ଘଟୁଛି କି ?

ବ୍ରହ୍ମର ପଟରେ ରହିବାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁକୂଳତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଗଢ଼ିବାରେ ସତକୁ ସତ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷଟିଏ କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରକାରର ମରଦପଣରେ ବୁଡ଼ି ଯିବନାହିଁ। ପ୍ରୀତି ଖୋଜୁଥିବା ମଣିଷ ପ୍ରୀତିରେ ରହିବ,-ପ୍ରୀତି ଦେବ, ପ୍ରୀତିର ଭିକାରୀ ହେବ। ସିଏ କଦାପି ନିଃସଙ୍ଗ ହେବନାହିଁ। ଆଧୁନିକ ସମୟର ମରଦମାର୍କା ଲେଖକମାନେ ହିଁ ନିଃସଙ୍ଗତାର ନଗରକୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଥିବେ, ଶୈଳୀରେ କାନ୍ଦୁଥିବେ ଏବଂ ଶୈଳୀରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବେ। ଏଠି ମଣିଷମାରି ସେଠି ଶୋକ ମନାଉଥିବେ ଓ ତାହାରି ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ନିଜ କଳାକାରପଣର ଦୁନ୍ଦୁଭି ପିଟିବାରେ ଲାଗିଥିବେ। ସେମାନେ ବହୁପ୍ରସାଧନଯୁକ୍ତ ଭଳି ଭଳି ଚମକରେ ରାଧାର ଡମପଣଗୁଡ଼ିକୁ ଫାନ୍ଦିବାରେ ସିନା ଲାଗିଥିବେ, କିନ୍ତୁ ରାଧାର ଅସଲ ଯାଚ୍ନାଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ ରହିଥିବେ।

ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ । ମନକୁ ସ୍ଥିରୀବେଶ କରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ । ଜଣେ ନବୀନ-କିଶୋରୀର ପ୍ରୀତିସହିତ ଅବଶ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ । ତେବେ ଯାଇ ଅସଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସୁଛି ବୋଲି ବାର୍ତ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ପାରୁଥିବ,-ନିଜଭିତରେ ଶୁଣି ପାରୁଥିବ, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିପାରିବ । ତୁମେ ବହୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ନିମନ୍ତେ ତେବେଯାଇ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବ । ପୃଥିବୀ ନିମନ୍ତେ ବହୁ ହେତୁର କାରଣ ହେବ । ତେବେଯାଇ ବୁଝି ବି ପାରିବ ଯେ ପୃଥିବୀ ତୁମଲାଗି ସତକୁ ସତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ତୁମେ ତିଆରି ହୋଇ ଆସୁଛ ବୋଲି କୋଉଠୁ କ'ଣ ବାରତାମାନ ପାଇଲାଣି ବୋଲି ତ ପୃଥିବୀ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ସହିଛି ଏବଂ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଜନନୀବତ୍ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ସାହିତ୍ୟରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି, ରାଜନୀତିରେ ଏହି ଯାବତୀୟ ଉଦ୍‌ବେଳନ ମଧ୍ୟରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତଟିଏ ସମ୍ଭବି ଆସିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଖାଲି ଭାରତ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଖାଲି ଏସିଆ ନୁହେଁ, ସମୁଦାୟ ପୃଥିବୀ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ତରତର ହେବନାହିଁ ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ମୋଟେ ତରତର ହେବନାହିଁ । ନୂଆଟି କ୍ରମଗଠିତ ହୋଇ ଆସିବାରେ ଅକାରଣରେ ତରତର ହୋଇ ତୁମେ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଆଦୌ ବିଗାଡ଼ି ଦେବନାହିଁ । କାରିଗରର ହାତଟାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅହେତୁକୀ ସଙ୍କଟରେ ନେଇ ପକାଇ ଦେବନାହିଁ । ତୁମେ ତିଆରି ହୋଇଆସିଲେ ପୃଥିବୀ ସେହି ବାରତାଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ପାଇଯିବ । ତୁମେବି ନିଜ ଭିତରେ ତୁମ ଖବରଟି ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି ବୋଲି ଖୁବ୍ ଜାଣିପାରିବ । ତୁମର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ବିନା ନୋଟିସ୍‌ରେ ବଦଳିଯିବ । ତୁମର ପ୍ରୀତିଟି ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବ । ତୁମର ତଥାକଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଦକ୍ଷେପମାନେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ହିଁ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି ପରିଷ୍କାର ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ବନ୍ଧୁ, ତୁମେ ଆଦୌ ତରତର ହେବନାହିଁ, ଆଦୌ କିଛି ବି ବିଗାଡ଼ି ଦେବନାହିଁ ।

କୁସୁମିତା, ଶରତ ସଂଖ୍ୟା, ୨୦୦୫

*

ଦୁଇଟି ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର

ବିଶ୍ୱନୀଡ଼ମ୍‌ରୁ ବିଶ୍ୱକୁ-ଗବାକ୍ଷ
ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର

୧. ଆପଣ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଦେଶରେ ଅଧ୍ୟାପନା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ଅନେକ କଥା ସାଧିଛନ୍ତି; ପୁଣି ଅନେକ କଥାକୁ ହେଜିଛନ୍ତି । ପୁଣି ସଉଦାଗର ହୋଇ ଅନେକ ଗୌରବୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ସାହିତ୍ୟକୃତି ସବୁକୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବୋହି ଆଣିଛନ୍ତି । ତେବେ ସାହିତ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ପରିଚୟଟି କଣ ଏବଂ ଏହାର ସର୍ବକାଳୀନ ଆବେଦନଟି କେଉଁ ପ୍ରକାରର ?

ଉ : ହଁ, ବିଦେଶରେ ଏକାଧିକ ବର୍ଷ ଅତିବାହିତ କରିଛି । ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ତେଣେ ଯାଇଥିଲି । ଅତି ସାନ ଦେଶଟିଏ ଡେନମାର୍କ-ସେଠାରେ ଆମ ଦେଶରୁ ହୁଏତ କେହି ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ଯିବାକୁ ମନ କରିବେ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଭାଷା ଶିଖିଲି, ତା'ପରେ ଲୋକମାନେ କେତେ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଦିଶିଲେ । ଖୁବ୍ ବୁଲିଲି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମୋ' ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିକଟତରତାରେ ଚଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ ମୋତେ ଆପଣାର କରିନେଲେ । ମୋତେ ଆଦୌ କୌଣସି ଧରାବନ୍ଧା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ମନ କରିନଥିଲେ । ମୋ'ର ଡେଣାଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଅବା ଏକ ଅଭୟ ପାଇଗଲା । ସେତେବେଳର ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମଣ ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ମୋତେ କଷ୍ଟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଆଉ କୋଉଠି ହେଲେ ଛୁଆଁ ବାରିଲି ନାହିଁ । ଡେନ୍‌ମାର୍କରୁ ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । ତୁନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଚଳର ଦେଶ; ଭାଷା, ଭାବନା ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟଚୟର ଏକ ଅଲଗାପଣ ଦେଖି ସତକୁ ସତ ବିଭୋର ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ସେହି ଦେଶର ଭାଷାରେ ୟୁରୋପୀୟ ବ୍ୟାକରଣ ଏବଂ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସହିତ କୌଣସି ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନାହିଁ । ତଥାପି କେତେ ଗେହ୍ଲା ପିଲାଟିଏ ଭଳି ଶିଖି ନେଇ ପାରିଥିଲି । ତା'ପରେ ଜର୍ମାନୀ-ଯୁଦ୍ଧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଶେଷ କାଳଟିର ଦୁଃଖ ତଥା ପୁନର୍ବାର ଜୀବନରଚନାର ଅନ୍ତର୍ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିକ । ଇଟାଲୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଏବଂ ଇସ୍ରାଏଲ୍ । ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଯେ ମୋ' ଭାରତ ଅଥବା ଓଡ଼ିଶାରୁ ଉଡାଇ ବା ହୁଡାଇ ନେବାର କୌଣସି ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଥିଲେ, ଜୀବନରେ ଦିନେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ତ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସଚେତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହିସାବରେ ସେଠି ପାଠତକ ପଢ଼ିଛି ଏବଂ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଏକ ବିଶେଷ ଜୀବିକାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ମୁଖ୍ୟ କରି ସେଠି ପାଠ ପଢୁଥିବା ଯେକୌଣସି ଛାତ୍ରର ତୁଳନାରେ ଦଶଗୁଣ ଜ୍ଞାନ, ତଥ୍ୟ ଏବଂ ଏହି ପୃଥିବୀଲାଗି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ତିଆରି ହେବାର ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଅନୁରାଗରେ ହିଁ ପଢ଼ିଛି । ମାତ୍ର ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲିଛି, ବହୁ ପରିବାରରେ ଯାଇ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି । ଆଜ୍ଞା, ବୋଧହୁଏ ସେହି ହେତୁ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଧନାଢ୍ୟ ହୋଇ ମୋ' ମୂଳ ପୃଥିବୀଟିକୁ ଫେରିଆସିଛି । ତା'ପରେ ବିଭିନ୍ନ ଅବସରରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ଯାଇଛି, ଏକାଧିକ ବାର ଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ କେଉଁଠାରେ ମୋଟେ ଅଚିହ୍ନା ବାରିନାହିଁ, ଗଉଁମାନେ ବୋକଚା ହୋଇ ପିଠି ଉପରେ ଲଦି ହୋଇ ରହିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ଭୋଗି ନାହିଁ ।

ନିଜର ଗ୍ରହଣଦ୍ୱାର ଗୁଡ଼ିକର ସତତ ପ୍ରସାରଣ-ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହି ଧର୍ମଟିର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ, ନିଜର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସହଜ ପରିଚୟଟିକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ, ଏହି ପୃଥ୍ୱୀରୂପୀ ନିତ୍ୟ-ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ଦ୍ୱାରା ନିବେଦନ କରିଦେଇ ପାରିବାର ବିଦ୍ୟାଟିକୁ ମନ କରିପାରିଲେ ଜୀବନଟା ଯେ ମିଛ-ସଚେତନ ଅନେକାନେକ କୁଣ୍ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଇପାରିବ, ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମୁଁ ଖାଲି ସାହିତ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ପିଲାମାନଙ୍କ ମେଳରେ ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିବାର ଅବସରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଛି, କରୁଛି ।

୨. ସାହିତ୍ୟର କେତେ ନା କେତେ ବିଭାଗ ଏବଂ ବିଭବ ରହିଅଛି । କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ସାହିତ୍ୟର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପରିପ୍ରକାଶ ଘଟିଥାଏ ?

ଉ : ଆଗ ସାହିତ୍ୟ ନାମକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଆବେଦନଟିଏ, ଆହ୍ୱାନଟିଏ ଏବଂ ତା' ପରେ ଯାଇ ତା'ର ବିଭାଗୀକରଣ । କବିତାଟିଏ ଲେଖୁଛି, ଆଉ କିଛି ଲେଖୁନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଖାସ୍ ଅଭିନିବେଶ ଭିତରେ ବସି କୌଣସି କବି କବିତାଟିଏ ଲେଖିବା ଲାଗି ଆଦୌ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରେ ନାହିଁ । ଏପରିକି କବିତାର ପାଠକଟିଏ ମଧ୍ୟ ସେପରି କୌଣସି ଗାରପକା ବିଧାନକୁ ମାନି କବିତାଟିଏ ପଢ଼େ ନାହିଁ । ଗପ, ପ୍ରବନ୍ଧ, ଇତ୍ୟାଦି ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିକ୍ ସେହି କଥା । ବହୁ ଅନ୍ତର୍ସଙ୍କୋଚ ମଧ୍ୟରୁ ସତେ ଅବା ବନ୍ଧୁଟିଏ ପରି ଭରସା ଦେଇ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବା, ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ପାଠ କରିବାର ସହଜ ଖୁସିଟି ଭିତରେ ସତକୁ ସତ ଧରାଦେଇ ପାରିଲେ, ସେହିପରି କିଛି ଘଟିଥାଏ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ନିଆରା ଘଟୁଥିବ କି ନାହିଁ, ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ ।

ଆଗେ କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ଥିଲା । ବିଭାଗୀକରଣ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଏକ ତାରତମ୍ୟର ନିରୂପଣ, ସେସବୁ କାଳକ୍ରମେ ହେଲା । ଏକାଧିକ କାରଣ ନିଶ୍ଚୟ ଥିବ । ଏହି ବିଭାଗୀକରଣର ଖୋଇଟା ଭିତରେ ସବାଆଗ ଯାଇ ପଡିଯିବା ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟର କିଛି ହାନି ହୋଇଛି ବୋଲି ଅନେକେ ମତ ବି ଦିଅନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୁଁ ଭାବୁଛି, ସେହି ହାନି ନିମନ୍ତେ ବିଭାଗୀକରଣଟା ଯେତେ ଦାୟୀ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣୋପାଦାନମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ଦାୟୀ ।

୩. ଆପଣଙ୍କ ମତରେ ସାହିତ୍ୟର 'ଅସ୍ମିତା' ଦିଗଟି କ'ଣ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଚିହ୍ନ ସ୍ପଷ୍ଟ କି ?

ଉ : 'ଅସ୍ମିତା' ଶବ୍ଦଟିକୁ କେବେ ସଂସ୍କୃତର ବାଟିକାଟି ଭିତରୁ ଆଣି ଆମର ଏଠି ସାହିତ୍ୟରେ କାମରେ ଲଗାଗଲା କେଜାଣି ? ମୁଁ ଯେ 'ମୁଁ', ଏହି ଭାବାନୁଭବଟିକୁ ମନୋବିଜ୍ଞାନରେ ଏବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବରେ କୁହାଯାଉଛି । କେହି କେହି ପ୍ରାୟ ସେହିଭଳି ଏକ ଅତିଶୟତା ଦେଇ anima ଆଦି ଆଉ କେତୋଟି କଥା ବ୍ୟବହାର କରି କହିଲେଣି । ସେଲ୍‌ଫ ଶବ୍ଦଟିର ସ୍ପଷ୍ଟ କୌଣସି ଦ୍ୟୋତକ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଆମ ଭାଷାରେ ଚଳେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ବେଶ୍ କିଞ୍ଚିତ୍ କ୍ଲାସିକାଲ୍ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟରେ ଅସ୍ମିତା ନାମକ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ଡାଳ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଥାଉ କି ? ମୋ' ଜାଣିବାରେ ଆମ କଅଁଳ ଅଥଚ ଅଧିକ ଗୁଡାଏ ସଚେତନ କବିମାନେ ଶବ୍ଦଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ନିଜ ଧନ୍ଦାଟିର ପରିଚୟ ଦେଲେ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ରାଧାନାଥ, ଫକୀରମୋହନ ଏବଂ ଏପରିକି କାଳିନ୍ଦୀ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଶବ୍ଦଟିକୁ ନିଜ କଳାତ୍ମକ ଧାବକଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଚ୍ଛଦଟି ଉପରେ କିପରି ଭାବରେ ବୁଝିଥାନ୍ତେ କେଜାଣି ?

ତଥାପି, ଜଣେ ସାହିତ୍ୟରତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିମନ୍ତେ 'ଅସ୍ମିତା'ର ଅନ୍ତତଃ ତା' ନିଜ ପାଇଁ ତଥା ତାକୁ ବୁଝୁଥିବା ଆମ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରୀ ଅର୍ଥ ହୁଏତ ଥାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ' ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ଦାଜକୁ ନେଇ ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲେ, ତେବେ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ନାନା ବାଚାଳତା ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଆଶଙ୍କା ହୁଏତ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । କିଛି ଅସୂୟାକୁ ଲାଇସେନ୍‌ସ ନଦେଲେ ତେଣେ ସମ୍ଭବତଃ କେବେହେଲେ ମନ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ଏବଂ, ସେହିପରି ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହେତୁ ଆମ ସୁଜ୍ଞମାନଙ୍କ ମେଳରେ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ କିଛି ଆଲୋଚନା କରି ବସିଥିବା ବେଳେ ଆମ ଗୁଣୀପଙ୍ଗତଟା ସିଧା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ନାମକ ଗୋଟାଏ ମାହାଲ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶି ଯାଆନ୍ତି କି ? ଏବେ ତ 'ଓଡ଼ିଆ'ର ପରିଚିତି ବୋଲି ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ଧୀଷଣା-ସମ୍ବଳିତ ନିବନ୍ଧମାନ ଲେଖାଗଲାଣି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରାକ୍‌ଐତିହାସିକ ସମୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି କିପରି ତା' ନିଜ ଅସ୍ମିତାଟିକୁ ନେଇ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏକକ ରୂପେ

ନିଜର ନିୟତିଟାକୁ ବିଶେଷ ରଙ୍ଗ ତଥା ଅନୁରଙ୍ଗମାନ ଦେଇ ଆସିଛି, ଆମ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ସାହୀମଣ୍ଡପ ମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଘୋର ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲାଣି, ଆମ ସ୍ଥାନୀୟମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତରେ ପୁଲକ ସଞ୍ଚାର କଲାଣି ।

ଆଗ କୋଉଠି ନା କୋଉଠି ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେବାର ଏକ ଜୀବନପ୍ରୀତିର ଉତ୍ତରାଧିକାର ନିମନ୍ତେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଆସିଲେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକତା କ୍ରମେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଆଉ ଆଗପରି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ, କାର୍ପଣ୍ୟ ଚାଲିଯାଏ । କାହାର ହୋଇଯିବାର ସେହି ରସାତ୍ମକ ବାସ୍ତବଟି ସତକୁ ସତ ଅଭାବନୀୟ ବଳଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଦେଇଯାଏ । କଲମ ଚାଲେ, ତୁଳୀମାନେ ପ୍ରଭବସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି । ନୃତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ କଣ ଦ୍ୱାରା ସତେ ଅବା ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ଅସ୍ମିତାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗଟି ବି ସଂକ୍ରାମିତ ହୁଏ । ଜୀବନଟିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣା ଭିତରର ସର୍ବୋତ୍ତମଗୁଡିକୁ ଅର୍ପିଦେଇ ଆପଣାକୁ ପୃଥିବୀଯାକରେ ସବା ବଡ଼ ଧନୀଭଳି ମନେ ହୁଏ । ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବେ ।

ପୁନଶ୍ଚ, ପରିଶେଷରେ ଅସଲ ଅସ୍ମିତା ତ ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକିବେଳେ କାଞ୍ଜିଆ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ ଓ ପ୍ରମତ୍ତ କରିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟ କରି ବାହାରିବ, ଯେତେବେଳେ 'ଅହମେବ ଅସ୍ମି'ର ହୁବ୍‌ରିସ୍‌ଟା ଆମ ଅନ୍ଦାଜମାନଙ୍କର ସବା ଉଞ୍ଚ ମଥାନଟା ଉପରେ ଯାଇ ବସିବା ଲାଗି ମୁହଁ ପାଇ ଯାଉଥିବ । ମୁଁ, ଆମେ, ଆମର, ଏହିପରି କେତେ କଅଣକୁ ନେଇ ।

୪. ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟ ତଥାପି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହିଛି ବୋଲି ଆପଣ ବିଚାରୁଛନ୍ତି କି ?

ଉ : ପୃଥ୍ୱୀଧର୍ମର ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭ୍ରମକୁ ଭୁଲି ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଏହି ମାଟି, ପାଣି, ପବନ ତଥା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ନିଜ ଲାଗି ହଡପ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେହିମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ନିଜକୁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବୋଲି କହି ହୁଅନ୍ତି । ବିତ୍ତରେ, ବିଦ୍ୟାର୍ଜନରେ, ନାନା ସୁଯୋଗର କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କର, ଶାସନରେ ତଥା ଆହୁରି କେତେ କଣର ଦାଣ୍ଡମାନଙ୍କରେ । ଉପନିଷଦର ଭାଷାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଚାଲନ୍ତୁ 'ଆତ୍ମହନୋ ଜନାଃ' ବୋଲି କହିବା । ସେମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ଛିଡା ହୋଇ ଠୋ' ଠୋ ହସିବା । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସାହିତ୍ୟର କାହାଣୀଟି ଭିତରେ ଏହାର ଢ଼େର ଉଦାହରଣ ମିଳିଯିବ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆମ ଦେଶରେ ତଥା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ରକ୍ତୁ କାହିଁକି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଚାଲିଯାଇଛି, ତାହାର ଏକାଧିକ କାରଣ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଛି ଏବଂ

ଆମ ପେଟର ପିତ୍ତପିଣ୍ଡଟାକୁ ପରଖି ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ଏକ ଅଶୋଭନୀୟ କଥା ବି କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଆମ ଅବଚେତନର ଅସନ୍ତୋଷମୟ ବାରିପଟ ଗୁଡାକରେ ଆମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପାରୁନାହୁଁ ବୋଲି ଛଟପଟ ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଅନେକତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ଏହି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କର ସଭାଚମକଗୁଡାକୁ ଦେଖି ନିଜ ଭିତରେ ଚିହ୍ନିଙ୍କି ଉଠୁଛୁ କି ? ଏକଦା 'ବାଜିରାଉତ' ପାଖରେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମର ଏକ ଅନ୍ୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାର ପୃଥିବୀକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଧରି ରଖି ଆମର ପ୍ରିୟ କବି କ'ଣ ସେହିପରି ଏକ ଜ୍ୱାଳାରେ ଦହି ହୋଇ ଅଳକା ସାନ୍ୟାଲଙ୍କର ପିଛା ଧରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ କି ? ଏବଂ ତା'ପରେ ତ ତାଙ୍କରି ଭଳି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତଚେତାମାନେ ତାଙ୍କୁ କେଡେ ଲୋଭାସକ୍ତ ଭାବରେ ସଭାମାନଙ୍କରେ ମହାକବି ବୋଲି କହିଲେ, କାମସ୍ପର୍ଶ ଦେଲେ ଏବଂ କାମସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କଲେ ସିନା, ମାତ୍ର ବାଜିରାଉତର ସେହି ନଣ୍ଡା ତାଳଗଛ ଗୁଡିକର ଗାଆଁ ଯୋଉଠି ଥିଲା, ଓଡ଼ିଶାଯାକ ପ୍ରାୟ ସେହିଠାରେ ରହିଗଲା ।

ବନ୍ଧୁ, ତେଣୁ ଚାଲ ଆମେ ସତ୍ୟରେ ରହିବାର ଆଗ ମନଟିଏ କରି ଅସତ୍ୟ ଓ ଅବର୍ଜିଆମାନଙ୍କୁ ଯା' ବୋଲି କହିବା । ସାହିତ୍ୟରେ ସତରେ ରହିବାର ସବାଆଗ ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ରହିବା,-ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ମାଟିଟା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆକାଶ ଭିତରକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବା ।

୫. ଆପଣ ନିଜ ଆଖିରେ ଏକତ୍ର ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ, ରବୀନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଓ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ସ୍ପିନୋଜାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଥମ କରି ଗବେଷଣାତ୍ମକ ନିବନ୍ଧ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପୁରୋଦୃଷ୍ଟିରେ ଏପରି କିଛି ଅଛି, ଯାହାକି ଦେଶ, କାଳ, ପାତ୍ରର ବହୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ, ପୁଣି ଯାହା ପ୍ରତି ଦେଶ, କାଳ ଓ ପାତ୍ରର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଏକକ ହୋଇ ରହିଅଛି ?

ଉ : ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଏବଂ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ-ଏମାନେ କଣ କେଉଁଠାରେ କେଉଁ ଆଟୁ ଉପରେ ବେତାରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ପୁଳାଏ ପୁଳାଏ ନିଜର ଥଳୀରେ ପୂରାଇ ନେଇ ଆସିଛି ! ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ମୋର ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା କଥାଟିକୁ ଅନ୍ୟ କାହାରି ବୁଦ୍ଧିକୁ ପାଇଲା ପରି କହିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ମୁଁ ତ ଚଟ୍ କରି ଆଗ କହିବି ଯେ ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଆପଣାଆଡୁ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଇଛି । କୋଉ ବିଧିର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଆମେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସତକୁ ସତ ସତେ ଅବା ଆମ

ଅନ୍ୱେଷଣ-ପଥରେ ଯାଉ ଯାଉ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେଇ ପାରୁଥିବା ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଭେଟୁ ଏବଂ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଉ। ଆଗ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଉ ଓ ତା'ପରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅସରନ୍ତି ପ୍ରକାରେ ସତେ ଅବା ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଏହିମାନଙ୍କୁ ଲୋଡୁଥିଲୁ ବୋଲି ବାରତାଟିଏ ପାଇଯାଉ। ଆପେ ଦେବାରେ କ୍ଲାନ୍ତି ନଥିଲେ ସମୁଚିତ ଥାନ ଏବଂ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଘ୍ରାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ସଚରାଚର କୌଣସି କାର୍ପଣ୍ୟ ନଥାଏ।

ତେଣୁ, ସୌଭାଗ୍ୟ ନୁହେଁ, ନିୟତି। ତା'ପରେ କାମନାମାନେ ଆସ୍ଥାହାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି। ମୋତେ ଟକଲାଙ୍କ ପରି ଲାଗେ ନାହିଁ। ମୁଁ ଭେଟିଥିବା ଏହିମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀଯାକ ଲାଗି ଏକମାତ୍ର ଠିକ୍ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି କହିବାର ମୋତେ କୌଣସି ଜ୍ୱର ଆକ୍ରମଣ କରେ ନାହିଁ। ହଁ, ଅସଲ ଗୁରୁମାନେ କଦାପି କୌଣସି ଫାଶ ପକାନ୍ତି ନାହିଁ। ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ତରକି ପଳାଇବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ କେବେହେଲେ ନଥାଏ। The God that Failed ପରି ମୋହଭଙ୍ଗ ହେଲା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଏକ ବହିର ରଚନା କରି କାନ ମୋଡି ନାକ ଘଷିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ। ସେହି ମହାନମାନେ କ୍ୱଚିତ ଆପଣାର ସତ ଗୃହଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି।

ହଁ, ତା'ପରେ ସ୍ପିନୋଜା-ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ମୋ' ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ନିବନ୍ଧଟିଏ ଲେଖିବାର ସେହି ଆଦ୍ୟଯୌବନର କାଳଟିରେ। ନିଜ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଟଳ ରହିଲି ଏବଂ ତା'ପରେ ଆଉ ସ୍ପିନୋଜାକୁ ଛାଡି ପାରିନାହିଁ। ଷୋଡଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସିଏ କେତେ ନା କେତେ ଅର୍ଥରେ ଏହି ସଙ୍କଟଗ୍ରସ୍ତ ଅଥଚ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥିବୀ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି। ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଖାତା-ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଦର୍ଶନ-ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ତାଙ୍କୁ କାଳେ କାଳେ ସତେ ଯେପରି ନିତାନ୍ତ ଅନାକର୍ଷଣୀୟବତ୍ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି-କିନ୍ତୁ ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀର ଲେଖକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ତାଙ୍କୁ ନୂଆ ନୂଆ ବ୍ୟଞ୍ଜନାର ଆୟାମ ସହିତ ଆବିଷ୍କାର କରୁଛନ୍ତି। ଏହି କଥାଟା ଆଦୌ ଆକସ୍ମିକ ନୁହେଁ।

ଭିତରଟିକୁ, ସ୍ଥାନୀୟଟିକୁ ଆମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ବଞ୍ଚିବା ନିମନ୍ତେ ଯେତିକି ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିବା, ପ୍ରାୟ ଏକ ଗ୍ଲୋବାଲ୍ ନିୟମ ପରି ତାହାରି ତଥାକଥିତ ତାତ୍କାଳିକ ତଥା ଦୈନନ୍ଦିନ ମଣ୍ଡଳଟି ଭିତରେ ଏକ ସର୍ବକାଳିକକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଭେଟିବା ଏବଂ, ଅସଲ ସାର୍ବଜନୀନ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ କଦାପି ଆମର ଏହି ଆଗଚିହ୍ନା ନିଜ ସଦନଟିରୁ ହୁଡାଇ ନେବାଲାଗି ମୋତେ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି କରିବନାହିଁ। ଏପରି କଣ ପ୍ରକୃତରେ ସତ୍ୟ ଅଥବା ରହସ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହାକି ଦେଶ, କାଳ ଓ ପାତ୍ରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଏବଂ

ଅପରପକ୍ଷରେ ଏପରି ବି ପ୍ରକୃତରେ କଣ ରହିଛି, ଯାହାକି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରାଟ ଓ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଆୟତନସିଦ୍ଧ ଏବଂ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ ଦିଆ ଦେଶ, କାଳ ଓ ପାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ? ତେଣୁ, କେନ୍ଦ୍ରଟି ସବୁଠାରେ, ପୁଣି ପରିଧିଟା କୌଣସି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକଟ ମାନି ଗୋଟିଏ ଚଉହଦୀ ମଧ୍ୟରେ ମୋଟେ ନାହିଁ । କେବଳ ତଥାକଥିତ ପ୍ରେରଣାମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଆମ ହାତପାଆନ୍ତା ବାସ୍ତବଟାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ରୀତିଟି-ଆମକୁ ସର୍ବଦା ସଚଳ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ସେହି ଲୀଳାଟି ।

୬. ଆପଣ ଥରେ କହିଥିଲେ, ସମସ୍ତେ ପିଇ କରି ମାତାଲ, କିନ୍ତୁ ଶୋଷ କାହାରି ନାହିଁ; ଶୋଷ ନଥିଲେ ମଣିଷ ଏତେ ଧାଉଁଛି କିପରି ?

ଉ : 'ସମସ୍ତେ ପିଇ କରି ମାତାଲ, ଶୋଷ କାହାରି ହେଲେ ନାହିଁ,'- ଏଇଟି ପ୍ରାଚୀନ ମିଶର ଦେଶର ସାଧନାକାଳର ଗୋଟିଏ ଉକ୍ତିର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ । ଯେଉଁ ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦକୁ ପଢ଼ି ମୁଁ ଓଡ଼ିଆରେ ସେପରି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି, ସେଇଟି ହେଉଛି : Everyone is drunk, no one has thirst : ଏଇଟି କଣ ଏକ ନିତାନ୍ତ ମନୋରମ ନ୍ୟାୟରେ ଆମ ଏକାଳ ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ? ଆମେ ତ କେତେ ନା କେତେ କଳାତ୍ମକ ବିବିଧତା ସହିତ କଣ ନା କଣ ଲାଙ୍ଗୁଳକୁ ପକଡ଼ି ପିଇ କରି ରହିଛୁ ଏବଂ ଆମ ଭାଷଣରେ ସେହି ଲାଙ୍ଗୁଡଟାକୁ ନେଇ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଆମ ଭାରତବର୍ଷ ଅମୁକ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦେଶ ହେବ ବୋଲି ଯେଉଁ ବିରାଟମାନେ ଦିୱାନ-ଇ-ଖାସ୍‌ମାନଙ୍କରେ ବସି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ପେଟଟାକୁ ଫାଡି ଦେଖିବାର ମୋଟେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁଟା ଉପରକୁ ସିଧା ହୋଇ ଦେଖିଲେ ହିଁ ସେମାନେ ଯେ ପିଇ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ସେହି କଥାଟା ପୂରା ଧରା ପଡି ଯାଉଛି । ଯେଉଁମାନେ ଆମ ଓଡ଼ିଶା ନାମକ ଏହି ସାଧାରଣ ଦାଣ୍ଡଟାରେ ଅମୁକ କିମ୍ବା ସମୁକର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକୁ ସଫଳ କରିବେ ବୋଲି କାନ ଅତଡା ପକାଇ ରଡି କରୁଛନ୍ତି, ସ୍ୱାଭିମାନର କଥା କହି ଆମକୁ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ଯାଏ ନେଇଯିବେ ବୋଲି ବାଇଆ ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ତୁଚ୍ଛା ପିଇଥିବା ହେତୁ ଫୁଲେଇ ହେଉଛନ୍ତି : ସତକୁ ସତ ଶୋଷ ରହିଥିଲେ ତ ସେମାନେ କେଡେ ସୁଘଟ ଏବଂ ସ୍ୱାଭାବିକ ହିଁ ଦିଶୁଥାଆନ୍ତେ ! ସାହିତ୍ୟର ନାହାକପଡାଟାରେ ଆପଣ କେତେଜଣ ଶୋଷୀ, ସାହିତ୍ୟାଶୀ ଏବଂ ତେଣୁ ଅନ୍ୱେଷୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି, କିଞ୍ଚିତ୍ ସୁମାରି କରି କହିଲେ ! କାରଣ ବନ୍ଧୁ, ଆପଣାର ଅସଲ ଘରଗୁଡ଼ିକୁ ଚାହିଁ ହେତୁ କରି କହିଲେ, ଆମର ଏହି ସର୍ବବିଧ ଜଗତଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଧାବମାନ ହେଉଥିବା ଏତେ ଏତେମାନଙ୍କୁ ଶୋଷ କରୁଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ କେବେହେଲେ ଆମେ ପିଇବା ନିମନ୍ତେ ଲୋଡୁଥିବା ସତକୁ ସତ ଜଳର ମୋଟେ ଅଭାବ ରହନ୍ତା ନାହିଁ ।

୭. ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତକୁ କାହାର ଅନୁପ୍ରବେଶ ଘଟିବା ଯୋଗୁଁ ଏହା ଆମ ସମାଜର ତୃଣମୂଳସ୍ତରକୁ ଛୁଇଁପାରୁନାହିଁ ?

ଉ : ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟଟା ହେଉଛି ଯେ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତର ନାମକ କୌଣସି ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଚେତନାନୁଗତ୍ୟର ତଳଟିଏ ରହିଥିଲେ କୌଣସି ଅନୁପ୍ରବେଶ ଘଟିଲେ ଆମର ଚଉକୀଗୁଡାକ ଟଳି ତଳେ ପଡିଯିବାର ବୋଧଟିଏ ହିଁ ହୁଏତ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଯେକୌଣସି ଘରେ ଦୁଆର ରହିବ, ଝରକାମାନେ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ । ଘର ସ୍ୱାଦ ବାହାରକୁ ଯିବ, ବାହାର ସ୍ୱାଦ ଘରକୁ ଆସିବ । ଅଲକ୍ଷଣା ମାନଙ୍କର କୌଣସି ଘର ନଥାଏ, ତେଣୁ ମୂଳ କାହୁଁ ରହିବ ? ତୃଣମୂଳଟିଏ ରହିବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ନାମକ ଯେଉଁ ଚମ୍ପା-ବାରିକାଣୀ ମାର୍କାର ଯୁଗଟି ପ୍ରାୟ ବିଧି-ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମଉଳନ ପଡିଯିବା ପରି ଅନ୍ଦାଜ ହେଉଛି, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାରି ଫଳରେ ଅନ୍ୟ ବୃତ୍ତିମାନେ ଆପଣାର କୌଣସି ନା କୌଣସି ମୂଳକୁ ଠଉରାଇ ନେଇ ନୂଆ ପ୍ରକାରେ କଡମାନ ଲେଉଟାଇବାକୁ ସାହସୀ ହେଲେଣି । ମାତ୍ର, ତୃଣମୂଳଟାଏ ପାଇଛୁ ବୋଲି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଭାବପ୍ରବଣତାଟା ମଧ୍ୟ କମ୍ କୋଳାହଳ କରୁନାହିଁ । ସ୍ଥଳାଭିଷିକ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରଟା ବି ସେଥିଲାଗି ବେଶ୍ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରୁଛି । ସେଥିରେ ଟହଲିଆ ହୋଇ ନିଜ ସାନ ସାନ ଫାଇଦାଗୁଡିକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଦଳେ ଲେଖକ/ ସାହିତ୍ୟକାର/ ସାହିତ୍ୟ-ଅଧ୍ୟାପନାର ବରିଷ୍ଠମାନେ ଆସି ପଙ୍ଗତ ବି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେହି ଦୂର ଅତୀତର ବିହାରୀବାଗୀ କାଳରୁ ହିଁ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାଟି ପ୍ରାୟ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ଚାଲିଛି । ଭଗବାନ ଭାରି କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି ତଥା ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ନାମକ ଖାସ୍ ଥାନମାନେ କାହିଁକି, ଶାସନ, ଶିକ୍ଷା, ରାଜନୀତି ଓ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରଭୃତି ଏହି ଉପର ଗୁଡ଼ାକର ଜାଗାଘର ମାନଙ୍କରୁ ଆମର ପ୍ରବୀଣ ପହିଲିମାନମାନେ ଏଠି ଭୂମିଟିର ଅସଲି ତୃଣମୂଳଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆମ ପଲ୍ଲବଗ୍ରାହୀମାନଙ୍କୁ ହୁଡାଇ ରଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ଧାଇଁନାହାନ୍ତି କି !

୮. କାହାକୁ ପ୍ରାଣଭରି ପଢ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ପଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଛନ୍ତି ?

ଉ : ଆଗ ପ୍ରେମରେ ପଡିଛି ଏବଂ ତା'ପରେ ପ୍ରାଣଭରି ପଢ଼ିବାର କଳାଟି ମୋର' ସତେଅବା ଏକ ସ୍ୱଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି । ଜାତି ବାରିନାହିଁ, ଦେଶ ବାରିନାହିଁ, ଭାଷା ବି ବାରିନାହିଁ, ସେ କାଳର ସାଧବମାନଙ୍କ ଭଳି ମୋଟେ ଲୋଭରେ ନୁହେଁ, ପ୍ରୀତିରେ ହିଁ କେତେ କ'ଣ ଏହି ନିଜ ଘଟଟିକୁ ବୋହି ଆଣିଛି ଏବଂ, କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ବା ନ କରନ୍ତୁ, ପ୍ରବାସରେ ଭଳି ଭଳି ସଙ୍ଗରୂପୀ ଅବସରରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଦର୍ପଣଟିଏ କରି ମୋର ଏହି ଦେଶ, ଭୂମି ତଥା ଗୃହାନୁରାଗର ଖାସ୍

ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇଛନ୍ତି ଓ ଖୁସୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆମ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଭଲ ପାଇ ମୋର ବୋଲି ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି ପ୍ରାୟ ବଳେ ବଳେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆସି ପଶିଯାଇଛି । ସାଇକେଲରେ ଓ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ପଶ୍ଚିମ ତଥା ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଗାଆଁ ଅଞ୍ଚଳ ବୁଲିଛି-ତେଣୁ ଉଷତ ଲାଗିଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ସାଉଁଟି ଆଣି ଏଠି ଆମ ଉପକୂଳିଆମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଟେହିଛି ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ପାଇଛି ।

ବୋଧହୁଏ, ଆଗ ଭଲ ପାଇଲେ ସାହିତ୍ୟଟା ବି ଭଲ ଲାଗେ ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ, ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ କତିରୁ ଅଧିକ କତି ହୋଇ ଗମି ପାରିଲେ ଭଲ ପାଇବାର ସହଜ ରୀତିଟି କେଡେ ଅଜାଣତରେ ସତେ ଅବା ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ନିଘାରେ ଆଧାରଶିଳା ପରି କାମ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

୯. ଏତେ ବର୍ଷ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ସେହିପରି 'ଚିତ୍ତ ଭାଇ', କାରଣଟି କଣ କହିବେ କି ?

ଉ : ନିଜ ହୃଦୟନାମକ ପିତ୍ତ ଭିତରୁ ହିଁ ମୁଁ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଦେବି । ହଁ, ପୂରା ସତକଥା ଯେ ମୋତେ କେହି ଚିତ୍ତଭାଇ ବୋଲି ଡାକିବା ବିଷୟରେ ମୁଁ କେବେ ବି ଆପତ୍ତି କରିନାହିଁ । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସେହି ଡାକଟି ମୋତେ ଭଲ ହିଁ ଲାଗିଛି । କିନ୍ତୁ, କେତେ ଥାନରେ ବାପା, ମାଆ, ପୁଅ ଏବଂ ଝିଅ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ମୋ' ପାଖରେ ବସି କଥା ହେଉଥିବା ସମୟରେ ସଭିଏଁ କେଡେ ନିଦକ ହୋଇ ଚିତ୍ତଭାଇ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିବାର ଅବସରରେ କେହି କାହାରିକୁ ଆପତ୍ତିସୂଚକ ଭାବରେ କେବେ ଆକଟ କରି ବି ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆମେ ଦୋଷ କିମ୍ବା ଶ୍ରେୟଃ-କିପରି ଆଦୌ କାହାକୁ ଦେଇପାରିବା ?

ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ସେକାଳେ ପିଲାମାନେ କେଡେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ 'ଭାଇ' ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ । ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିରେ ଆମେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ଦାଦା ବୋଲି ଡାକୁଥିଲୁ । ଶୁଣିଛି, ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ତରିକୁନ୍ଦରେ ଏକ ସମାଜବାଦୀ କର୍ମୀସଂଘର ସୂତ୍ରପାତ କଲେ, ସେତେବେଳେ ସେହି ମେଳରେ ବେଶ୍ ପଇଁତରା ମାରୁଥିବା ଆମ ଗାଆଁର ଯୁବକମାନେ 'ଭାଇ' ଡାକଟିକୁ ଗାଆଁ ଯାଏ ସଂକ୍ରାମିତ କରି ଆଣିଥିଲେ । ସେହି ଉତ୍ସାହରେ ଆମେ ଆମ ଗାଆଁର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୌରାଙ୍ଗ ଚରଣ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କ୍ରମେ ଯେତେବେଳେ ନାନା ନୂଆ ପ୍ରେରଣାରେ ବେଶ୍ ପ୍ରଭାବିତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ପିଲାଏ ତାଙ୍କୁ ଗୌରୀ ଭାଇ ବୋଲି ଡାକିଲୁ । ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଥିଲା । ସ୍ମରଣ ରଖିବା ଉଚିତ ତରିକୁନ୍ଦର କର୍ମୀସଂଘ ସ୍ୱୟଂ

ନବବାବୁଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ନବଭାଇ କିମ୍ବା ନବକୃଷ୍ଣ ଭାଇ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିବାର ଗାରଯାଏ ଆଦୌ ଯାଇ ନଥିଲା । ସରକାରୀ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଏହି ରିବାଜଟା ସେତେ ଚଳୁନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଅନୁଗୁଳ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ମୌଳିକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଆମ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଭାଇ ମିଶାଇ ସିନା ଡାକୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ସେହିପରି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିଏ ଦେଇ ଡାକିବାର କେବେ ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲୁ । ଏସବୁଥିରେ ନିଷେଧଟା କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଅଥବା ଅସମୀଚୀନ ବୋଧହୁଏ କେଜାଣି ? ବେଶ୍ ମନେ ଅଛି, କଟକ ରାମକୃଷ୍ଣ କଟେଜରେ ଆମେ ଅନ୍ତେବାସୀ ହାଇସ୍କୁଲିଆମାନେ ସେଠାରେ ଥିବା ଉପରଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ନାମ ସହିତ ବାବୁ ଲଗାଇ ସମ୍ବୋଧନ କରଥିଲୁ । ସେଠାରେ ତାହାହିଁ ଉଚିତ ବିବେଚିତ ହେଉଥିଲା ।

ଆମ ପୁଅକୁ ଇହାଦେ ୩୮ ବର୍ଷ ହେଲାଣି, କିନ୍ତୁ ମତେ ସିଏ ତୁ ଲଗାଇ କଥା ହେଉଛି । ଏମିତି ଡାକିବୁ ବା ଏମିତି ଡାକିବୁ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ତାକୁ ସେହି ଆଦ୍ୟରୁ ବି କେବେ ଆକଟ କରିନାହୁଁ । ଏସବୁ ଅନ୍ୟ ହାଲ ଦେଖି ଅନ୍ୟମାନେ କଣ କାଳେ ଭାବୁଥିବେ ବୋଲି ମାଆକୁ ଏକଦା ବେଶ୍ ଅଡୁଆ ଅବଶ୍ୟ ଲାଗୁଥିଲା, ମାତ୍ର ଆଉ ସେପରି ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଡିଚେରୀ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଆଶ୍ରମର ଆମ ବହୁତଙ୍କର କେଡ଼େ ପ୍ରିୟ ତଥା ବନ୍ଦନୀୟ ବାବାଜୀ ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ଦାସ ପ୍ରଥମେ ସିଏ ମୋ' ପାଖକୁ ଲେଖୁଥିବା ଚିଠିମାନଙ୍କର 'ପ୍ରିୟ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ବାବୁ' ବୋଲି ଲେଖୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ମଝିରେ ହଠାତ୍ କାହିଁକି କଣ ଭାବିଲେ ଅଥବା ଦେଖିଲେ କେଜାଣି, ସେହିଦିନଠାରୁ 'ପ୍ରିୟ ଚିତ୍ତଭାଇ' ବୋଲି ଲେଖିଲେ । ଜୀବନର ଶେଷ ଯାଏ ସେଇ 'ଚିତ୍ତଭାଇ' ଲେଖୁଥିଲେ । କେତେ ବନ୍ଧୁ ଏହିପରି ଦେଖି କଣ ସବୁ ଭାବିଥିଲେ କେଜାଣି, ବେଶ୍ ଅସ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରି ମୋତେ ଏହାର କାରଣ ପଚାରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ମୁଁ ବାବାଜୀ ମହାରାଜଙ୍କୁ ତାହାର କାରଣ ପଚାରିବା ଲାଗି କେବେ ମନ କରିନାହିଁ । କଣ ପାଇଁ ମନ କରିଥାନ୍ତି ?

ଏବଂ ଗୋଟାଏ କଥା ପୂରାପୂରି ସତ ଯେ, ପ୍ରାୟ ଅଭ୍ୟାସଗତ ଗୋଟାଏ ନହସରେ ପଡି ମୋତେ ତୁଚ୍ଛା ମାନ୍ୟତାଏ ଯେତେବେଳେ ଦେଖାଇବାର କେହି ଔପଚାରିକତା କରେ ଓ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଏ, ଏପରିକି ମୋର ଗୋଡ ଛୁଇଁ ପକାଇବା ନିମନ୍ତେ ପାଖକୁ ମାଡି ଆସେ, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ସେଇଟା ଆଦୌ ସୁଖ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ ।

୧୦. ପୃଥିବୀରେ ଘଟୁଥିବା ତୀବ୍ର ଜାଗତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସାହିତ୍ୟ ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇପଡୁଛି ବୋଲି ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି କି ?

ଉ : ଯୋଉ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମେ 'ଆମ ସାହିତ୍ୟ' ବୋଲି କହି ଏକ ପହିଲିମାନିଆ ଭାବପ୍ରବଣତା ସହିତ କ'ଣ ସବୁକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଥାଉ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଆମ ବାହାରେ ତଥା ଭିତରେ ନିତ୍ୟ ସ୍ପନ୍ଦିତ ହେଉଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । କାରଣ ଏକାଧିକ, ତଥାପି ବଡ଼ କାରଣଟା ହେଉଛି ଏକ ଅପରିପକ୍ୱତା, ଏକ ଦୂରତାରକ୍ଷା, ଏକ କୁଣ୍ଠା । ଅନେକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ବାହାବେଳର ପାଞ୍ଜି ଓ ବଉଳପାଟକୁ ଘରମଝି ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ଯେପରି ରଖିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ନିଜର ପୁଅଝିଅ ମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ହାଲ୍ ସଂସାରଟା ବିଷୟରେ କିଛି କହିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର ବାହାବେଳରୁ ସେହି ଏତାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଦେଉଥାନ୍ତି, ଏଇଟା ପ୍ରାୟ ସେହିପରି କଥାଟିଏ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ବି ଖୁବ୍ ଲାଗେ । ଯିଏ ନିଜେ ନିଜକୁ ଏହି ନୂତନ ଆମନ୍ତ୍ରଣ-ମଞ୍ଚରେ ତଥାପି ସାମିଲ କରି ପାରୁ ନଥାଏ, ଚାଲନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ବା ସେହିମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରିବା । ଆମେ ଅଲୋଡ଼ା ହେଲେ ଯୁଗଟା ମଧ୍ୟ ଅଲୋଡ଼ା ଭଳି ଲାଗିବ ହିଁ ଲାଗିବ ।

୧୧. ଆମ ସମୟରେ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ଅପେକ୍ଷା ହାଲୁକା (ଜନପ୍ରିୟ) ସାହିତ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ବେଶୀ ବୋଲି କେହି ଯଦି ଯୁକ୍ତି କରେ, ତାକୁ ଆପଣ କେମିତି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ?

ଉ : ହାଲୁକାକୁ ହାଲୁକା ଲୋଡ଼ା ଏବଂ ଭାରିମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଲୋଡ଼ା । ନୀତିବାଦୀମାନେ ସତେଅବା ଭିତରେ କ'ଣ ସବୁ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଭାରି ଗରୁ ହୋଇ ଦେଖାଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ବହୁ ସମୟରେ ନିଜର ଗରୁପଣଟାକୁ ହରିଣ୍ମୟ ଢାଙ୍କୁଣିଟାଏ ପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଏବଂ ଅସଲ ସତ୍ୟଟାକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଜୀବନ ଲାଗି ସଚରାଚର ଯେଉଁଭଳି, ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଢାଙ୍କୁଣିଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସେଇଟା ମୋଟେ ସହଜ ନୁହେଁ । ତେଣୁ କେହି ସାହିତ୍ୟିକ ନିଜର କାଞ୍ଜିପାଣି ହାଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଲୋକପ୍ରିୟ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ସ୍ଲୋଗାନ୍ ଦିଅନ୍ତି । ଦୁଃଖମାନଙ୍କୁ ଭୁଲିବାକୁ ହିଁ ଅନେକେ ହାସ୍ୟ-ବ୍ୟଙ୍ଗର ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି ବା ପଢ଼ନ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି ନାହିଁ କି ? ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲିଲେ ହୁଏନାହିଁ, ଦୁଃଖକୁ ହଜମ କରିବାକୁ ହୁଏ । ନିଜେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ହେବା ପାଇଁ ରାଜୀ ହୋଇଗଲେ ଯାଇ ନିଃସଙ୍ଗ ହେବାର ଦୁଃଖରୁ ନିଷ୍କୃତି ମିଳେ । ସେଥିପାଇଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବ୍ରତବତ୍ ଅବଶ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ ।

ଏକ ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ଚିନ୍ତା କରିପାରିବା। ପ୍ରଜାମାନେ ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସତେଅବା ଆଉ ଅନ୍ୟ ଅଧିକ ନିଦା କିଛିର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ରାଜ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିବା ସମସ୍ୟାଟିର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ନାଟ୍ୟକାର ସେକ୍ସ୍‌ପିଅର୍‌ଙ୍କର ଏକ ନାଟକର ଜଣେ ପାତ୍ର 'Give the people bread and circus' ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ପେଟ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖ, ବିନୋଦନର ଭଳି ଭଳି ଆୟୋଜନ ବାଢ଼ି ଦିଅ; ପ୍ରଜାଏ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ବହୁତଙ୍କର ପେଟଟା ମଧ୍ୟ ଭରି ପାରିନାହିଁ,-ତେଣୁ, ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥର ଦରବାରମାନେ ଏବେ ସର୍କସ୍‌ଟାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ବାଛି ନେଇଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ଅତୀତ ତଥା ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ନିଜ କରି ଉତ୍ସବ ଏବଂ ମହୋତ୍ସବମାନ ଏବଂ, ଆମ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସଭା ଭିତରକୁ ଘିଚି ଆଣି ଭଳି ଭଳି ଶାବ୍ଦିକ ମୈଥୁନ ଏବଂ ହାସ୍ୟକର ଭାବପ୍ରବଣ ପ୍ରଦର୍ଶନମାନ-ଆମର ଏହି ନିଜ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଆଖଡ଼ାମାନଙ୍କରେ ସର୍କସ୍ ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି। ଏବେ ତ ସ୍ୱୟଂ ସରକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ କ୍ଷମତାଘରର ନେତାମାନଙ୍କୁ ନନ୍ଦରାଜା ଭଳି ବସାଇ ସର୍କସ୍ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ କେତେ ମନ ବି କଲେଣି ।

୧୨. ନୂଆଁ ପୀଢ଼ିର ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ପଢ଼ନ୍ତି କି ? ସେମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଆପଣ କିଛି ନୂଆ ସମ୍ଭାବନାର ସଙ୍କେତ ପାଇଛନ୍ତି କି ?

ଉ : ବୟସର ବିଚାରରେ କ'ଣ କେହି ପ୍ରକୃତରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଠାବ କରି ବାହାରେ ? ଅନୁକମ୍ପା କରି ନୂଆମାନଙ୍କୁ ପାଠ କରିବା,-ତାହା ଆମ ନୂଆମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଅକାଳରେ ବୁଢ଼ା କରି ପକାଇବ। ତେଣୁ, ଆମର ତଥାକଥିତ ଆସରମାନଙ୍କରେ ଯେତେବେଳେ ଗଜାମାନେ, ନୂଆମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସହିତ, ସ୍ୱପ୍ନମାନ ନଦେଖି ପ୍ରବୀଣ ଓ ବରିଷ୍ଠମାନଙ୍କର ଗହଣରେ ନିତାନ୍ତ ପେଜୁଆ ମୁଦ୍ରାମାନଙ୍କରେ ନସରପସର ହେଉଥିବାର ଆଖିରେ କେବେ ପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ତଡ଼ା ଆଣି ସେମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ପାହାରେ ଦେବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ। ନବୀନମାନେ, ନୂତନମାନେ, ଆପଣାକୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିଏ ଖୋଜୁଥିବା ଏହି ନିର୍ମାଣରତମାନେ ଓଲଟି ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କୁ ସିନା ଆଣି ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ହରାଇ ନଦେବା ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ଚେଙ୍ଗା କରି ରଖନ୍ତେ । ଏବଂ ସେହି କଥା ଦେଖି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଆଶା ରଖିଥିବା ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ କେତେ ବଳ ନପାଆନ୍ତେ !

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦନ କୁମାର ସିଂହ,
(ଅନୁପମ ଭାରତ, ୧୪ ମଇ, ୨୦୦୬)

✱

'ବର୍ତ୍ତିକା' ତରଫରୁ ମୋତେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ :

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆପଣ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାପାଇଁ କାହାଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଥମେ ପାଇଥିଲେ ?

ଉତ୍ତର : କି ଉତ୍ତର ଦେବି ? ପ୍ରେରଣା କ'ଣ କେବଳ କାହାଠାରୁ ହିଁ ନେବାକୁ ପଡେ। ସାଧନା ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନୁସାରେ ବାଟଟିଏ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ଗଲେ କ'ଣ ଆଗ ଜଣେ ଗୁରୁଙ୍କ ସନ୍ଧାନ ନେବାକୁ ପଡିଥାଏ ? ସାଧନା ବଦଳୁଥାଏ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରସାରିତ ହେବାର ଲାଗିଥାଏ, ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରେରଣା ବଦଳି ଯାଉଥାଏ,- ଗୁରୁମାନେ ବି ବଦଳି ଯାଉଥାଆନ୍ତି।

ପୁନଶ୍ଚ, ଏହି ଚାରିପାଖଟା କ'ଣ କମ୍ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗଇଥାଏ। ଆପଣାର ସଂପୃକ୍ତି ଏବଂ ସେହି ମୁତାବକ ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ। ଆପଣାର ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ସଂପୃକ୍ତିମାନେ। ଗୋଟିଏ ନେତ୍ର ଅନୁକୂଳତା ପାଇ ଶତନେତ୍ର ହୁଏ ଓ ତେଣୁ ସେହି ଅନୁସାରେ ଗ୍ରହଣଦ୍ୱାରମାନେ ଖୋଲିଯାଆନ୍ତି। ବାସନା ସତେ ଅବା କ'ଣ ସବୁ ଘ୍ରାଣ କରିପାରି ତଦନୁରୂପ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ବହନ କରିନିଅନ୍ତି। ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟରେ ଏହିପରି ଏକ ସତତ କୃପାଲାଭର ଉତ୍ସବ ଲାଗି ରହିଥାଏ। ଦୃଶ୍ୟ ତଥା ଅଦୃଶ୍ୟ ଅନେକ ଗୁରୁ, ବହୁବିଧ ପ୍ରେରଣା ସହକରେ ହାତ ଧରି ନେଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି।

ଏବଂ, ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆଦୌ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜଣେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଲାଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏଯାଏ ବାଟ ଦେଖାଇ ଆଣିଥିବା ଆଉ ଜଣେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିନଥାଏ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆପଣଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ-ସୃଷ୍ଟିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଜୀବନ, ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ, ସଙ୍ଗଲାଭ। ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କାମରେ ଲାଗିବା। ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିବା। ଏହି ବୃହତ୍ ପୃଥିବୀରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ନିମିତ୍ତବତ୍ ଦେଇପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟହେବା ହିଁ ଯେ ସକଳ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ସକଳ ସୃଜନଶୀଳତାର ସର୍ବମୂଳ ଧର୍ମ, ସେଇଟିର ଆବିଷ୍କାର। ସେହି ଆବିଷ୍କାରଟି ହିଁ ଭାରି ସହଜ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇ ନେଉଥାଏ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ଉଚିତ ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକ, ଏପରିକି ଉଚିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି। ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ଖାସ୍ ଆଭିମୁଖ୍ୟ

ବୋଲି ନିଜ ଖାତାରେ କିଛିହେଲେ ଲେଖା ହୋଇ ରହିନଥାଏ, ତଥାପି ଆଭିମୁଖ୍ୟମାନେ ରହିଥାଆନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ସାହିତ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ଅଙ୍ଗୀକାରର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ମୋ'ର ଯାହାକିଛି, ତା'ର ଆଖର ଅଧିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ସମାଜ, - ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ । ଅଙ୍ଗୀକାର ନାମରେ କେତେକ ଲେଖକ ନାନାଭଳି ବାଡ଼ ବସାଇବାରେ ଯେଉଁଠି ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ପ୍ରକୃତ ନିଘାଟିଏ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଖୁବ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇଯାଏ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ-ନକ୍ସାଟା ଭିତରେ ଅଙ୍ଗୀକାର ବୋଲି ଯେପରି କିଛି ନଥାଏ : ହୁଏତ ଦୁଃସହ ପରିମାଣର ଏକ ଅହଂ ରହିଥାଏ, - ସଫଳତାଲାଭର ଗୋଟିଏ ନିଶା ରହିଥାଏ ।

ଯାବତୀୟ ସୁସ୍ଥ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଆଣିବାରେ ସହାୟତା ହିଁ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଆଗ ଗୋଟାଏ ବାଦକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟର କର୍ଷଣ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ନ୍ୟାୟତଃ ବାଦୀ ନୁହେଁ, ବିବାଦୀ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ତଥାକଥିତ ବାଦଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ-ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ବାଚନିକାମାନ କରନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ମାପକାଠି ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସବୁବେଳେ ଭାରି ସନ୍ଦିହାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆପଣ ବିଂଶ ଶତକର ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ପ୍ରାବନ୍ଧିକ । ଆପଣ ପ୍ରବନ୍ଧ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର : ପ୍ରଶ୍ନରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିବା 'ଖ୍ୟାତନାମା' ଶବ୍ଦଟିର ସତକୁ ସତ ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ଏହି ଶବ୍ଦଟିଦ୍ୱାରା ଆପଣ ନିଜେ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ? ଯାହାର ପ୍ରବନ୍ଧ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ପଢ଼ନ୍ତି, ସେଇ ଖ୍ୟାତନାମା ? ବସ୍ତୁତଃ, କୌଣସି ସାହିତ୍ୟରେ ହିଁ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ଯାହାଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧର ଅଧିକ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇଥାଏ, ସେଇ ଖ୍ୟାତନାମା ? ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନାଗ୍ରହ ସହିତ କେତେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୁଏ ଯେ, ଜଣେ ପ୍ରବନ୍ଧଲେଖକ ଅଧିକ ଚର୍ଚ୍ଚାର ନିମିତ୍ତଟିଏ ହେବାର ଆଶା ବି କରିବ ? ହଁ, ପରୀକ୍ଷାମାନଙ୍କରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ କଲେଜ ସ୍ତରରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ପିଲାମାନେ ପ୍ରାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମୁକ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ସେହିପରି କଲେ ଅଧିକ ନମ୍ବର ମିଳିବ ବୋଲି ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାଆନ୍ତି ।

ଜଣେ ଲେଖକ ଓ ତେଣୁ ପ୍ରବନ୍ଧଲେଖକ ଖ୍ୟାତନାମା କି ଆଉ କ'ଣ, ସେ କଥା

ନ୍ୟାୟତଃ ପାଠକମାନେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ, ଲେଖକ କିମ୍ବା ପ୍ରବନ୍ଧ-ଲେଖକ ମୋଟେ ନୁହେଁ।

ଏବଂ ପ୍ରବନ୍ଧ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ଓ, ଏପରିକି଼ ଜଣେ ପ୍ରବନ୍ଧ-ଲେଖକ ତାଦ୍ୱାରା କ'ଣ ବୁଝେ, ତାହା ପାଠକମାନେ ହିଁ ବେଶୀ କହିବେ ଏବଂ ପାଠକର ବିଚାର ଅନୁସାରେ ହିଁ ପ୍ରବନ୍ଧର ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ନିର୍ଭର କରିବ। ବିଚାର ଅନୁସାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ତା'ର ରୁଚି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଅନୁସାରେ। 'ଖ୍ୟାତନାମା'କଥାଟିର ଅର୍ଥଟି ମଧ୍ୟ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆପଣଙ୍କ ଲେଖାରେ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି। ଫଳରେ ସାହିତ୍ୟିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ପ୍ରତି ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣ ଉଦାସୀନ - ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବ୍ୟତୀତ କେଉଁ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠି ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ? ସାହିତ୍ୟିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ କ'ଣ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ବାହାରେ ଏକାବେଳକେ ଭିନେ ବସ୍ତୁଟିଏ କି ? ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ତ ସକଳ ଅବକାଶରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଖୋଜେ ଏବଂ ଆପଣାର ଅନ୍ୱେଷଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଉପଲବ୍ଧି ଅନୁସାରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅନୁଭବ କରିଥାଏ।

ଏପରି କୌଣସି କବି, ଲେଖକ ଓ ଏପରିକି ସୃଜନଧର୍ମୀ ମଣିଷ ପୃଥିବୀଯାକରେ କେଉଁଠି ପ୍ରକୃତରେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ମାନବବୋଧ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନ ଆଉ କିଛିର ବିଭ୍ରାନ୍ତିରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଗୋଟିକୁ ଆଉ ଗୋଟିକରୁ ଅଲଗା ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି, ଅଲଗା ବୋଲି ଘ୍ରାଣ କରନ୍ତି ଓ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ବଞ୍ଚନ୍ତି ?

ପ୍ରଶ୍ନ : ସାହିତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ କି ?

ଉତ୍ତର : ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିରନ୍ତର ହେବାରେ ଲାଗିଛି। ଅଧିକ ଚତୁରମାନେ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଯେତେ ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ରହିଛି। ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ନିଜକୁ ଅଧିକ ଚତୁର ବୋଲି ଧରି ନେଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡିକୁ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ ଦେଉଛନ୍ତି ସିନା, ତଥାପି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାଲିଛି।

ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଅଧିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟିକ ସେଥିରେ ସହଯୋଗ କରୁଛି, ସାହିତ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁକୂଳତା

ପାଏ ବୋଲି ସିଏ ସର୍ବଦା ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବ। ଅର୍ଥାତ୍, ସବୁ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ସାହିତ୍ୟକାର କଦାପି ସମାଜ ପରିବର୍ତ୍ତନର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

ପ୍ରଶ୍ନ : କ'ଣ କଲେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଅଧିକ ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ହୋଇପାରିବ ?

ଉତ୍ତର : ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଧେ ମଣିଷ ନିରକ୍ଷର ହୋଇ ରହିଥିବା ହେତୁ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସଂପୃକ୍ତି ନାହିଁ। ଦେଶରେ ଶିଷ୍ଟ ତଥା ଶାସନାଧୀଶମାନେ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଭଦ୍ର ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଭାଗ ନେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ। ତେଣୁ ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାବହାରିକ ଅର୍ଥରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅଗତ୍ୟା ନିର୍ବାସନରୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଯାଉ।

ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକମାନେ ସାହିତ୍ୟରମଣର ନନ୍ଦନବନରେ ପାରିଧି କଲାବେଳେ ସେହି ବଞ୍ଚିତମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ସାମିଲ୍ କରି ଦେଖି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ? ମାତ୍ର ସେଥିଲାଗି ତ ଏକାଧିକ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ନୂଆ ଉପବୀତମାନ ଧାରଣ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡନ୍ତା। ତେଣୁ, ଅନ୍ତତଃ ସେତିକି ମାୟାକୁ ତୁଟାଇ ପୂରା ଓଡ଼ିଶାଟାକୁ ଛୁଇଁ ପାରିଲେ ହେଲା।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆଜିର ତରୁଣବର୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା ପ୍ରତି ବିମୁଖ କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର : ତରୁଣ ବର୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳାପ୍ରତି ଆଦୌ ବିମୁଖ ନୁହନ୍ତି। କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଆମେ ବୃଦ୍ଧମାନେ ଯେତିକି ଯାଏ ବୁଝୁ, ସେମାନେ ତାହାରି ପ୍ରତି ବିମୁଖ।

ନାନା ଭାବପ୍ରବଣତାର ଭେଳିକି ଖେଳାଇ ଦେଇ ଯଦି ଅନ୍ତରରେ ନିହାତି ବୃଦ୍ଧମାନେ ଏତିକି ଭିତରେ ସଦା-କୋପନଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବେ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସିନା ତରୁଣମାନେ ସାମନାକୁ ଆଦୌ କିଛି ବି ରାସ୍ତା ଦେଖିପାରିବେ।

ତେଣୁ, ବୃଦ୍ଧମାନେ ତରୁଣମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ହୋଇ ନପଡନ୍ତୁ। ସାନ୍ତନୁମାନେ ଖାଲି ବୟସର ବାଡ଼ିଟାକୁ ଦେଖାଇ ଭୀଷ୍ମମାନଙ୍କୁ ଜୀବନତମାମ ଅପରିଣିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନ କରନ୍ତୁ।

ପ୍ରଶ୍ନ : କେଉଁ ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବପର ହେବ ?

ଉତ୍ତର : ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ, ଆପେ ସତକୁ ସତ ଚାଲିବାର ପନ୍ଥାଟିଏ ଖୋଜି ବାହାର କରିପାରିଲେ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ସମକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ଅଭିମତ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ମୁଁ କ'ଣ ବାହାରେ ଆଉ କେଉଁଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ଯେ ଅଭିମତଟାଏ ଦେବି ? ମୋର ଲଢ଼େଇ ସେହି ସମକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ । ମୋ'ର ପ୍ରୀତିଟା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ନିଠ ହୋଇ ତାହାରି ସହିତ । କେବଳ outsider ମାନେ ହିଁ ଅଭିମତ ଦେଇ ପାରିବେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷା ତ ପ୍ରକୃତରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ହାତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହନ୍ତା । ଅମଲା ହାକିମମାନଙ୍କ ହାତରେ ମୋଟେ ନଥାନ୍ତା । ବିଚରା ଆମ ଶିକ୍ଷାଦାତାମାନଙ୍କର କୁଳଟା ମଧ୍ୟ ସେହି ଅମଲା ଓ ହାକିମମାନଙ୍କର ମୁରବୀପଣଗୁଡ଼ାକୁ ମାନି ମାନି ଗୋଲାମ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଦରମା ବଢୁ ବୋଲି ଗୋଳ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିକୁ ବି କାଡ଼ ପାଉନାହିଁ ।

ଅସଲ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଆମ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତା । ଏବେ ପ୍ରାୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ରାଜନୀତିକ ଦଳମାନେ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ସେହି ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏପରି କରି ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ଉପକୃତ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାଘରଟା ମାରା ହୋଇ ରହିଛି ।

ମହାମତି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କ'ଣ ସେକଥା ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ? ଖୁବ୍ ଜାଣିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଦର୍ଶନର କି ପ୍ରଭାବ ରହିଛି ?

ଉତ୍ତର : ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଦର୍ଶନ କହିଲେ ଆପଣ କ'ଣ ସତକୁ ସତ ବୁଝନ୍ତି, କିଛି ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆପଣଙ୍କ ସାରାଜୀବନ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନାରେ ଅତିବାହିତ କରିଛନ୍ତି । ଆପଣ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଆପଣଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ?

ଉତ୍ତର : ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ ବା କରିଥାଆନ୍ତା । କେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଖାସ୍ ପ୍ରିୟ, ସେକଥା ମଥାରୁ ବାହାର କରି କହିଲେ ନିଜପ୍ରତି ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟ କରିବି । ତଥାପି, ଯେଉଁଠି ଲେଖକ ସ୍ଥାନୀୟ ନିଜ ଭୂଇଁଟି ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ସାରା ଏହି ଚଳମାନ ପୃଥିବୀକୁ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ରୂପେ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି ଅଥବା, ଏକ ସ୍ୱଭାବସିଦ୍ଧ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଗୋଟା ପୃଥିବୀଯାକ ଉଡ଼ି ବୁଲି ପାରୁଛନ୍ତି ଅଥଚ ନିଜର

ଗୋଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଏହି ତଥାକଥିତ ସ୍ଥାନୀୟ ନିଜ ଭୂମିଟି ଉପରେ ଥାପି ରଖି ପାରିଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କର କୃତିଗୁଡ଼ିକ ମୋର ବିଶେଷ ପ୍ରିୟ।

ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବାରଣ ନାହିଁ, ମୋ' ଭାଷା ଓ ଅନ୍ୟ ଭାଷା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ବାରଣ ନାହିଁ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଆପଣଙ୍କର ତରୁଣ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ସେମାନେ ଧର୍ମତଃ ଆମ ଅତରୁଣମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଆନ୍ତୁ।

ପ୍ରଶ୍ନ : ଓଡ଼ିଶାରେ ତଥା ଭାରତରେ ଦିଆଯାଉଥିବା ନାନା କିସମର ପୁରସ୍କାର ସାହିତ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟତା କରୁଛି କି ସାହିତ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧିରେ ଅନ୍ତରାୟ ହେଉଛି - ଏ ସଂପର୍କରେ କିଛି କହିବେ କି ?

ଉତ୍ତର : ଏଇଟି ପୁରସ୍କାର ପାଉଥିବା ଜୀବଟି ଉପରେ ହିଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ନିର୍ଭର କରୁଛି। ଯିଏ କୌଣସି ପୁରସ୍କାର ପାଇବ ବୋଲି ନିଜଆଡ୍ରୁ ଆପେ ଯୋଗାଡ଼ୀ ହୋଇ ଧାଉଁଛି, ବିଚରା ସେଇ କିଛି ପୁରସ୍କାର ହାସଲ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ଧୋକା ହିଁ ଖାଉଛି। ନିଜର ସାହିତ୍ୟାନୁଗତ୍ୟ ପାଖରେ ଦୋଚାରୁଣୀ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି।

ପ୍ରଶ୍ନ : 'ବର୍ତ୍ତିକା' ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର : ପଚରା ଯାଇଥିବା ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକ ଭାରି commonplace ତଥା stereotyped ବୋଲି ଧରାପଡିଯାଉଛି। ଉତ୍ତର ଦେଲାବାଲା ବେଶ୍ ଫାଙ୍କିଦେଇପାରିବ। ତଥାପି ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଯମ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି।

ଦଶହରା ବିଶେଷାଙ୍କ, ୨୦୦୬

✸

କେତୋଟି ପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା

ସୁନ୍ଦର ଭୂମି ଓ ଲୋକାଚାର ସଂସ୍କୃତି

1. **Land Beautiful-On Orissan Culture.**
   Editors : Jatindra Mohan Mohanty, Bimalendu Mohanty,
   Subarnarekha, Bhubaneswar (2001) ପୃଷ୍ଠା-୨୦୧, ମୂଲ୍ୟ-୨୦୮ଟଙ୍କା
2. **Glimpses of Tribal and Folk Culture**, by Chitrasen Pasayat,
   Anmol Publication Pvt. Ltd., New Delhi (2003)
   ପୃଷ୍ଠା-୧୨୭, ମୂଲ୍ୟ-୩୫୦ଟଙ୍କା

ବହି ଦୁଇଟି; ଅଭିପ୍ରାୟ ଅଲଗା ଅଲଗା ଏବଂ ତେଣୁ ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ଅଭିପ୍ରାୟମାନଙ୍କୁ ପରିଚାଳିତ କରିଥିବା ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ଅଲଗା ଅଲଗା । ପ୍ରଥମଟି ଗୋଟିଏ ସମ୍ପାଦିତ ପୁସ୍ତକ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି ସଂକଳିତ । ଦ୍ୱିତୀୟଟିର ଲେଖକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ଲେଖିଥିବା ଦଶଗୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଏକତ୍ର କରି ସଂକଳନଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବରୁ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂକଳିତ ବହିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ସାରିଛି । ସଂକଳନକାରୀ ଡକ୍ଟର ପଶାୟତ ମୁଖବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିବା ଅନୁସାରେ ଅତୀତରେ ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ତାଙ୍କର ମତାମତରେ ସମୟକ୍ରମେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ସିଏ ତଥାପି ଏ ବହିରେ ବିଶେଷ କିଛି ବଦଳାବଦଳି କରି ନାହାନ୍ତି । କାରଣ ରୂପେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବାର ଅବସରଗୁଡ଼ିକରେ ବହୁ ସମୀକ୍ଷକ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ଆଲୋଚନା କରିଥିବାରୁ ଏହି ନୂଆ ସମଗ୍ରଟିରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅବୟବ ତଥା ସଂରଚନାରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ହେରଫେର କରିବାକୁ ସେ ଉଚିତ ମନେ କରି ନାହାନ୍ତି-ମୂଳତଃ ସେହି ସମୀକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଖାତିରିରୁ ।

ପ୍ରଥମ ପୁସ୍ତକଟିର ନାମକରଣରୁ ହିଁ ତାହାର ମୋଟାମୋଟି ଏକ ପରିଚୟ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯାଉଛି । ସର୍ବମୋଟ ପନ୍ଦରଟି ଲେଖା ମଧ୍ୟରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଟିର ଅବତାରଣା ଓଡ଼ିଶା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ବିଭାଗ, ଯାହାକି ବାହାରର ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ବୁଲି ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ଆକୃଷ୍ଟ

କରିଥାଏ, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରଚାର-ପୁସ୍ତିକାମାନ ରଚନା କରେ । ଗୁଣକୁ ବାରଗୁଣ କରି ପ୍ରଦର୍ଶାଏ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ପୁସ୍ତକର ଆପଣା ଅଂଶଟିରୁ ତାହା ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି । ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାଭଳି ଯେତେ ଥାନ ସରକାରୀ ଏହି ବିଭାଗଟିର ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଛି, ସେହିସବୁ ମୁକାମ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଜଣେ ବହିରାଗତ କିପରି ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ, ଏଥିରେ ତାହାରି ମାର୍ଗନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାନ ରହିଛି । ସରକାରଙ୍କର ପ୍ରଚାରମୁଖା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଛବିସମ୍ବଳିତ ଚକଚକ ତଥ୍ୟକାଗଜଟିଏ ମାଗଣା ବଣ୍ଟାହେବା ଲାଗି ଦପ୍ତରରେ ପଡ଼ିଥାଏ, ସେଇଥିରୁ ଖଣ୍ଡେ ଉଠାଇ ଆଣି ଏହି ସଂଗ୍ରହଟିରେ ଛପାଇ ଦିଆଯାଇଛି କି ? ଆଉ ଟିକିଏ ତଳିଆ ନଜର ସହିତ ଗହୀରକୁ ଦେଖିଲେ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂପାଦନା-ପ୍ରସୂତ ବହିଟିର ଯୋଜନାର ଯାବତୀୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ସରକାରୀ ବିଭାଗଟାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ହିଁ କରାଯାଇଛି କି ବୋଲି ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ ଚିନ୍ତାଟି ମଧ୍ୟ କୋଉଠୁ ଆସି ପଶିଯାଉଛି । ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗର ବିଜ୍ଞାପନଟା ତ ଏକ ପରିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ ରହି ପାରିଥାଆନ୍ତା ! ତେବେ ଅବଶିଷ୍ଟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତାର ବେଢ଼ ଭିତରେ ଅଧିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଇ ଚିହ୍ନି ବି ହେଉଥାନ୍ତା । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଅଧିକ ଲାଭ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା ।

Land Beautiful ବୋଲି ନାମିତ ଏହି ରଚନାସଂଗ୍ରହଟିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଆଗରୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଲିଖିତ ହୋଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବାହାରିଥିଲା ଏବଂ ସମ୍ପାଦକ ଦୁହେଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକଟି ନିମନ୍ତେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ସାଉଁଟି ଆଣିବାକୁ ମନ କଲେ ? ଅଥବା ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ଯୋଜନା କଲେ ଏବଂ ସଂଗ୍ରହଟି ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ରହିବ ବୋଲି ସ୍ୱୟଂ ବାଛିଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତଦ୍‌ବିଦ୍‌ମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଲେଖାଇ ଆଣିଲେ ? ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ମୁଖବନ୍ଧଟିରେ ସେକଥାର କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଜଣା ପଡୁଛି ଯେ, କେତୋଟି ଆଗରୁ ହିଁ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସିଧା ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ବାକିମାନଙ୍କର ଲେଖା ବିଷୟରେ କ'ଣ ସବୁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରିବ ? କେଉଁ ରଚନାଗୁଡ଼ିକ କେଉଁ ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକ ଅଥବା ପତ୍ରିକାରୁ ଆସିଛି, ସଚରାଚର ଅନୁସୃତ କାଇଦାଟି ମାନି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଶ୍ୟ ସୂଚାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଯଦି ପ୍ରଚେଷ୍ଟାଟିକୁ ପ୍ରକୃତରେ କରାଯାଇଥାଏ, ତେବେ ଏତେ ଗହନ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ ଯେ ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ନାହିଁ, ସେହି କଥାଟିକୁ ସହଜରେ ବୁଝି ହୋଇଯିବ ।

ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗର ମାର୍ଗନିର୍ଦ୍ଦେଶିକାଟିଏ ଏଥିରେ ରହିଛି ବୋଲି ଆପାତତଃ ଭୁଲି ଯାଇ ତଥାପି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର କିଞ୍ଚିତ୍ ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବ। ଲେଖକମାନଙ୍କର ଧାଡ଼ିରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଆଲୋଚକ ଏବଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁନୀତି କୁମାର ଚାଟାର୍ଜୀ ଅଛନ୍ତି। ସିଏ ଓଡ଼ିଶାର ଜନଗୋଷ୍ଠୀ, ଭାଷା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତିର ପୃଷ୍ଠଭୂମିଗୁଡ଼ିକର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଛନ୍ତି। ଡକ୍ଟର କରୁଣାସାଗର ବେହେରା ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତିସମ୍ବନ୍ଧୀ ପରମ୍ପରାଟିର ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି। ସେହି କ୍ରମରେ, ପ୍ରଧାନତଃ ତଥ୍ୟ ବିବରଣୀକୁ ମୂଳ ଆବେଦନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଏହି ଭୂମିଟିକୁ ଏକକ ହିସାବରେ ମାନି ତାହାର ନାଟ୍ୟାଭିନୟ, ଚିତ୍ରକଳା, କାରୁଶିଳ୍ପ, ପର୍ବପର୍ବାଣି, ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ନୃତ୍ୟ-ରୀତି, ଧର୍ମୀୟ ନାନା ଆନ୍ଦୋଳନ, ଜଗନ୍ନାଥ-କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଉପାସନା, ସାହିତ୍ୟ, ଆଦିବାସୀ ମୌଖିକ ଗୀତିଧାରା, ଭାଷା, ଓଡ଼ିଶାରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ-ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକେ ଠିକେ ସୂଚାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି। ହଁ, ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର ସାଂସ୍କୃତିକ ଚଳଣିଗୁଡ଼ିକ ଯେ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରଭା ହରାଇ ବସୁଛନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଲେଖାଟିଏ ସେକଥାକୁ ବି ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଉଛି।

ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଂପୃକ୍ତ ତଥ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ବେଶ୍ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିଛନ୍ତି। ତଥାପି, କେତେକ ବିଭାବ ବାଦ୍ ପଡ଼ି ଯାଇଛି ଏବଂ ତେଣୁ ବେଶ୍ ଖଣ୍ଡିଆ ଖଣ୍ଡିଆ ଲାଗୁଛି। ଓଡ଼ିଶାର ମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପତ୍ୟ ବିଷୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲେଖାଟିଏ କ'ଣ ପାଇଁ ରହି ନ ଥାନ୍ତା ? ଏବଂ, ଓଡ଼ିଶାରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପରି ଜୈନ, ଶାକ୍ତ, ଶୈବ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମୀୟ ସଚଳତାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ରହି ପାରିଥାନ୍ତା। ସର୍ବୋପରି ସମ୍ପାଦକ-ମଣ୍ଡଳୀଙ୍କ ତରଫରୁ ସବାଶେଷରେ ମୁଣ୍ଡି ମାରିଲାଭଳି କିଛି ସାରକଥା କୁହାଯାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା। କୌଣସି ଅକ୍ତିଆର-ବାହାର ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଯଦି ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ, ତେବେ ଆମର ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କହିବାର ନଥିବା ଉଚିତ। ବହିଟି ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଥିବାରୁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରିବ ଯେ ବସ୍ତୁତଃ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଜାଣିନଥିବା ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରର ପାଠକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଏହି ଉଦ୍ୟମଟି ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି। ସେମାନେ ଯେଡ଼େ ଆଗ୍ରହରେ ଏଇଟିକୁ ପାଠ କଲେ ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଉଳଟିଏ ଦେଖିବା ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ଆଶା ପୋଷଣ କରିବେ। କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡିଟା ମରା ନ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ହୁଏତ କଳ୍ପନା ହେବେ ଏବଂ ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚିତିଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିଯିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବେ।

ଡକ୍ଟର ଚିତ୍ରସେନ ପଶାୟତଙ୍କର ପୁସ୍ତକଟି ଏକ ଅନ୍ୟ ଜାତର ଏବଂ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରର। ଏଇଟି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆଦୌ ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ। ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖାଯାଇଛି। ଓଡ଼ିଶାର ତୁମ ଆମ ପାଇଁ ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ। ଅଧିକାଂଶ ଲେଖା ସ୍ପଷ୍ଟ କହିଦେଉଛି ଯେ, ଓଡ଼ିଶା ବାହାରର ସମଜାତୀୟ ଆଗ୍ରହୀ ଅଧ୍ୟୟନକାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖାଯାଇଛି। ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ନିର୍ବିବାଦରେ ଗବେଷମାତ୍ମକ ଲେଖା ବୋଲି କହିପାରିବା। ଓଡ଼ିଶାର ଜନାଚାର ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ବହୁତ ଚଳଣି ତଥା ପର୍ବବିଧିମାନ ରହିଛି, ଯାହା କି ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ନାହିଁ। ସେହିଗୁଡ଼ିକର ପରିଚିତିକୁ ଖିଅ ଖିଅ କରି ଦେଖାଇଦେଇ ସେହି ବହିଃସ୍ଥ ସମଗୋତ୍ରୀମାନଙ୍କର ତଥ୍ୟପେଟିକା ଗୁଡ଼ିକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହି କିସମର ଲେଖାମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ। ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦୃଷ୍ଟି ଏହି ବହିଟିରେ ଲୋକପର୍ବଗୁଡ଼ିକ ଉପରେହିଁ ପଡ଼ିଛି। ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତର ଭାବରେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର କେତୋଟି ପର୍ବାନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ, ନୂଆଖାଇ, କରମା, ଡାଲ୍‌ଖାଇ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି। ଦଣ୍ଡନାଟ ତ କ୍ରମଶଃ ରାଜଧାନୀର ଦରବାରୀ ମଂଚଗୁଡ଼ିକରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି ! ତେଣୁ ସେଇଟିକୁ କାହିଁକି କୌଣସି ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ଅମୁକ ଅଞ୍ଚଳର ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ହଁ, ବାକି ଲେଖାଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ କେତେଯାଏ ଆମେ କିଛି ଅନ୍ୟ ସରହଦର ସୂଚନା ନିଶ୍ଚୟ ପାଇଯିବା। ସମଲେଇ ଠାକୁରାଣୀ, ଭୀମଦେବତାଙ୍କର ମନ୍ଦିର, ହୁମାର ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଢଳି କରି ରହିଥିବା ଦେଉଳଟି- ଏଗୁଡ଼ିକର ଆଲୋଚନାରେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ନିଶ୍ଚୟତାର ଅବତାରଣା କରି ଯେଉଁ ମୋଟାମୋଟି ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ କଥା ପ୍ରତି ପାଠକର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଇଛି, ସେହି ସନ୍ଦର୍ଭଟି ହେଉଛି ଯେ, ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଗୁଡ଼ିକରେ tribal ଏବଂ non-tribal ଗୋଳେଇ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ପଶିଛନ୍ତି। ଶ୍ରୀ ପଶାୟତ କେତେ ସ୍ଥଳରେ ସେକଥାଟିକୁ tribe ଓ caste ଉପାଦାନଦ୍ୱୟର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରୂପେ ମଧ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଛନ୍ତି। ସଂକଳନର ସବାଶେଷ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ସମ୍ବଲପୁରୀ 'ସଜନୀ' ଗୀତଗୁଡ଼ିକୁ ଭୂମି ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ପବନଗୁଡ଼ିକର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସେହି ଗୀତ ସବୁ କିପରି ନୂଆ ନୂଆ ମାଟି ଭିତରକୁ ଚେରମାନ ପ୍ରସାରି ଦେଇ ନୂଆ ପୁଷ୍ଟିମାନ ଆହରଣ କଲେଣି, ସେହି ବିଷୟରେ ଆଭାସ ଦିଆଯାଇଛି। ନିତାନ୍ତ ଅସଚେତ ଓ ତେଣୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଜୀବନସଂସ୍କୃତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ଦେଣନେଣ ଲାଗିରହିଛି, ସେହିସବୁ ବିଷୟରେ ଆମକୁ ସଚେତନ କରି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସ କରିବା-ଏଇଟି ମଧ୍ୟ ସମାଜଗବେଷଣାର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ କି ?

ସଂଗ୍ରହଟିରେ ସବା ଆଗରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧଦ୍ୱୟ ସହିତ ବାକିଗୁଡ଼ିକର ସେପରି ବିଶେଷ ସଂହତି ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉ ନାହିଁ। ଆମେ ତଥାପି ହୁଏତ

ଟାଣିଓଟାରି କିଛି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ବାହାର କଲେ, ତାହା ଆଦୌ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସଂଗତ ଲାଗିବ ନାହିଁ। ଲେଖକ ମୁଖ୍ୟ ଆଲୋଚ୍ୟ ବସ୍ତୁ ରୂପେ folk ଓ tribal ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଏକାଡେମିକ୍ ପାର୍ଥକ୍ୟଟିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରିଦେବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି। ଭାରତବର୍ଷୀୟ ଗବେଷଣା ମହଲରେ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ତଥାକଥିତ ଏକାଡ଼େମିକ୍ ସାଗରରେ ବିଦ୍ୟାବିହାର କରୁଛୁ, ଆମେ ଏହି ଭୂମିଟାର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭୂମି କରି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁଛୁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ସଂଜ୍ଞା-ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଅନୁସାରେ ଏହି ଦେଶର ଲୋକଜୀବନ ନିମନ୍ତେ ତତ୍ତ୍ୱ ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରିଯାଉ। ଆମେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ଏକାଡ଼େମିକ ବେଢ଼ାଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବା ପାଇଁ ସେହିମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ଆମର ସବୁଯାକ ଶ୍ରମଫଳକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ରଖିବାର ଏକ ବିଚିତ୍ର ଅନ୍ୟମନସ୍କତାର ଆକର୍ଷଣରେ ସେପରି କରୁଥାଉ କି ? ତେଣୁ Robert Redfield ଯେଉଁ ଅନୁମାନଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି Folk କଥାଟିର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ, ଆମ ଘର ଭିତରେ ଆମ folkମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବାର ପ୍ରୟାସରେ ଆମେ କାହିଁକି ତେଣେ ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ମନ କରିବା ? ଏକାଡ଼େମିକ୍ ବେଢ଼ା ଭିତରେ ବିଶେଷମାନେ ସବା ଆଗ ଏହି ଭୂମିଟିକୁ ତାହାର ସକଳ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ସହିତ ବୁଝିବାର ଏବଂ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥିଲେ, ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଦିଗ୍‌ବଳୟମାନେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇପାରନ୍ତେ।

ଆଲୋଚିତ ହେଉଥିବା ଦୁଇଟିଯାକ ପୁସ୍ତକର ସମ୍ପାଦକ ଓ ଲେଖକଙ୍କ ନିକଟରେ ଆମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବା ଯେ, ସେମାନେ ଏଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମକୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଆହୁରି କେତୋଟି କଥାର ଉତ୍‌ଥାପନ କରିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏକ ସୁଅବସର ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି। ଆରମ୍ଭରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ ଯେ, ଦୁଇଟିଯାକ ବହି ମୂଳତଃ ଓଡ଼ିଶାର ପାଠକମାନଙ୍କ ଲାଗି ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଶାଖାପ୍ରଶାଖାଯୁକ୍ତ କରି ଆସିଥିବା ଓଡ଼ିଆଟିଏ ନିଜର ଏହି ଭୂମିଟିକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଜାଣିବ ସତ, କିନ୍ତୁ ଆଦୌ ଜଣେ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ହିସାବରେ ଜାଣିବ ନାହିଁ, ଅଥବା ଜଣେ ଏକାଡ଼େମିକ୍ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବ ନାହିଁ। ତେଣୁ ତଥ୍ୟ ପଚାରି ତା' ପାଇଁ ସରକାରୀ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ଅଥବା ଏକାଡ଼େମିକ୍ ହର୍ମ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମହକୁମାକୁ ଯିବା ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ନାହିଁ। ଓଡ଼ିଶା କେଡ଼େ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ଯଦି ଏଠି ସବାଆଗ ତା' ଭୂମିର କଥାମାନ ତାହାରି ସକାଶେ ଲେଖା ହେଉଥାନ୍ତା ! ତେବେ, ଏକ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ଓ ଏକାଡ଼େମିକ୍ ମାହାଲଟା ମଧ୍ୟ ବାହାରର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କ'ଣ ସବୁ

ଲେଖନ୍ତେ ବା ନ ଲେଖନ୍ତେ, ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନ୍ୟ ବିବେକ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସ୍ଥିର କରାଯାଉଥାନ୍ତା !

Land Beautiful ନାମକ ବହିଟିରେ କେଡ଼େ ଉପାଦେୟ କଥାମାନ ଲେଖା ହୋଇଛି ! ତାହାକୁ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଏପରି ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଭାବରେ ଅବୟବ ବିସ୍ତାର କରି ରହିଛି ଯେ, ଏହି ଦେଶରେ ପାଠୁଆ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଭୂମିଟି ବିଷୟରେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଯାହା ସବୁ ଲେଖନ୍ତି, ଏକ ନିରାପଦ ଦୂରତା ରକ୍ଷା କରି ଲେଖନ୍ତି, ନିତାନ୍ତ ଅସଂପୃକ୍ତ ଭାବରେ ଲେଖନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ଓଟ ଉପରେ ବସି ଆଉ କେଉଁମାନେ ସାଧାରଣ ଜନଜୀବନ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥାନ୍ତି ! ବହୁବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆନନ୍ଦ କୁମାରସ୍ୱାମୀ ଭାରତବର୍ଷର ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସେହି ଖେଦ-କଥାଟି ବିଷୟରେ କେଡ଼େ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ଚେତାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏବଂ ତମାମ ଭାରତବର୍ଷରେ କେଉଁ ଘାତଚନ୍ଦ୍ର ପଡ଼ିଥିଲା ପରି ସ୍ୱାଧୀନତା-ପ୍ରାପ୍ତିର ପ୍ରାୟ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଏଠି ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ତା' ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ପଦେ ଲେଖିପାରୁ ନାହିଁ-ତା' ନିଜ ବିଷୟରେ କପଟଶୂନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ କହିବା ଲାଗି ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆହୂତ ଚର୍ଚ୍ଚାମଞ୍ଚ ଗୁଡ଼ିକରେ ଠିଆ ହୋଇ ନିଜର କିଛି କହିବା ଲାଗି ପହଞ୍ଚି ପାରୁ ନାହିଁ । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ଅଲଗା ଗବେଷଣା ସଂସ୍ଥା କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରୁ ରହିଲାଣି । ସେହି ସଂସ୍ଥା ତରଫରୁ ହାଉଲେ ହାଉଲେ ଗଦାଏ ବହି ଛପା ହୋଇସାରିଲାଣି । ସେଥିରେ ପ୍ରାୟ ବେକେଯାଏ ପୁସ୍ତକ ଇଂରାଜୀରେ ଛପା ହୋଇଛି । ତୁଚ୍ଛା ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଛପା ହୋଇଛି । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତମାନେ ହିଁ ଉପକୃତ ହେବେ ବୋଲି ଛପା ଯାଇଛି କି ? ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ବାବୁମାନେ ଏତେ ଏତେ କଥା ଆବିଷ୍କାର କରିସାରିଲେଣି ବୋଲି ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେ ପ୍ରତିଶତ ଆଦିବାସୀ ଜାଣିଛନ୍ତି ? ଅର୍ଥାତ୍, ଆଦିବାସୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମେ ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିବା କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଅଧିକ ତଥ୍ୟାଦି ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ସଂସ୍ଥାଟି ତିଆରି ହୋଇଛି, ନା, ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଆଗକୁ କିଛି ବାଟ ଦେଖାଇବାକୁ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ନାନାବିଧ ଭାବରେ ସଜ୍ଞାନ କରିବାକୁ ସେହିସବୁ ମହକୁମାକୁ ସଚଳ ରଖାଯାଇଛି ?

ଯାହା ଥିଲା, ସେତିକିର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ପର୍କରେ ସବୁଯାକ ଚର୍ଚ୍ଚା ? ଗୋଟାଏ ସାମାଜିକ ଏକକାୟତନରେ ଆମେ ଯେତିକି ମଣିଷ ମାଲିକାନାର ବେଢ଼ାଟି ଭିତରେ ରହିଛୁ, ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କୃତିର ଭୋଗାବସର ଗୁଡ଼ିକୁ ସେତିକି ମଣିଷ ଆମ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିବୁ ବୋଲି କ'ଣ ସଂସ୍କୃତିର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୂପ

ସଂଜ୍ଞା ବାହାର କରାଯାଇଛି କି ? ଏବଂ ତାହା ହିଁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ସଭାସ୍ୱୀକୃତ କାରଣ, ଯାହା ନିମନ୍ତେ କି ସଂସ୍କୃତିର ଖଣ୍ଡଶୀର୍ଷକମାନଙ୍କରେ ଆମେ କୋଡ଼ିଏ ବା ପଚିଶି ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେତିକି ତଥା ଯେପରି ଲେଖିଥିଲୁ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚେତନ ଭାବରେ ସେତିକି ସେହିପରି ହିଁ ଲେଖୁଛୁ ? ଏହି ଦେଶରେ ବା ରାଜ୍ୟରେ କ'ଣ ପାଇଁ ଆମ ବରାଦର ସଂସ୍କୃତିଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଜନର ପହୁଞ୍ଚ ମଧ୍ୟକୁ ଆସିପାରି ନାହିଁ ? ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ଶୂଦ୍ରବତ୍ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ଏପରି ବାଛନ୍ଦ ଓ ବାହାର କରି ରଖାଯାଇଛି, ସେହି ଘଟଣାଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହୃଦୟତା ସହିତ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିଁ ଆଖି ସାମନାରେ ଥାପି କିଛି ଆଲୋଚନା କରିବା, ତାହାକୁ କ'ଣ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ନୂଆ ମନ ଏବଂ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ କିଛି ବିକଳ୍ପ ମନୁଷ୍ୟ ବାହାରି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ? ଏଠି ସବୁ ମଣିଷ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ଦିଶନ୍ତେ, ଏହି ଭୂମିଟିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତାରେ ନିଜର ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ଲାଭ କରନ୍ତେ ତଥା ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ବହନ କରନ୍ତେ, ସେ କଥାଟି କ'ଣ ସଂସ୍କୃତି-ଆଲୋଚନାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ, ତାହା ହେଲେ ବହିଟିର ନାମକରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ହୁଏତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏବଂ କମ୍ ଭାବପ୍ରବଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେଥିଲାଗି ସରକାରୀ ପ୍ରଚାର ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତା କାହିଁକି ?

ସମାଜ-ଜୀବନର ସଂହତି ଏବଂ ସଂସ୍କୃତିକୁ ମୁଖ୍ୟ ଆୟତନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ମନୁଷ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡ଼ିକର ଚର୍ଚ୍ଚା, ନୃତତ୍ତ୍ୱବିଜ୍ଞାନର ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟଟିକୁ ନେଇ ତଥ୍ୟ ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା ଓ ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟି-ଏଇଟି ଖୁବ୍ ଅଳପ ଦିନର । ଗୋରା ଶାସକମାନେ ପୃଥିବୀର କେତେକ ଅଣଗୋରା ଭୂଭାଗକୁ ଉପନିବେଶ ରୂପେ ଶାସନ କରୁଥିବା ସମୟର ଏକ ବିଶେଷ ତାତ୍କାଳିକ ପ୍ରୟୋଜନରୁ ତାହାର ଜନ୍ମ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ତଥ୍ୟଟିକୁ ସୂଚାଇ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲେଭି-ଷ୍ଟ୍ରାଉସ୍ (୧୯୦୮-୯୦) ଗୋଟିଏ ଅବକାଶରେ Anthropology is the daughter of this era, of (colonial) violence ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଡକ୍ଟର ପଶାୟତ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ରବର୍ଟ୍ ରେଡ୍‌ଫିଲ୍‌ଡ୍‌ଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ନୃତାତ୍ତ୍ୱିକ ପରିବ୍ରଜ୍ୟା ନିମନ୍ତେ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କରେ ଆଉ ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ରହିଲା ନାହିଁ, ସେତିକି ବେଳେ ସିଏ ଏକ ନୂଆ ପରମିଟ୍ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ପରି ଏଣିକି ନୃତତ୍ତ୍ୱ-ବିଜ୍ଞାନ କୃଷକ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକର ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ବୋଲି ଏକ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ନିଜ କାଗାଘରଟିର ଏକାଧିକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବିଜ୍ଞାନୀ

ସେତେବେଳେ ସେଥିରେ ଖୁବ୍ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲେ । ଆମେ ରେଡ୍‌ଫିଲ୍‌ଡଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବା ଯେ, ସିଏ ସେହି ନୂଆ ପ୍ରୟାସଟି ବଳରେ ନୃତତ୍ତ୍ୱର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ପ୍ରସାରଣକୁ ସମ୍ଭବ ତଥା ସ୍ୱୀକୃତ କରି ଆଣିପାରିଲେ । ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ ସିଏ ନିଜ ପ୍ରଜ୍ଞାର ବୋଲ ମାନି ତାଙ୍କ ସମୟର ନୃତତ୍ତ୍ୱଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଚୁନୌତି ଦେଇ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରର ପଣ୍ଡିତବର୍ଗଙ୍କୁ to put themselves "squarely on the side of mankind"ର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ । "Unashamed", to wish mankind well ବୋଲି ଆହ୍ୱାନ ଦେଲେ । ସେହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଭାରତବର୍ଷ ଯାଏ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇବା ସକାଶେ ଆମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି କୁଣ୍ଠା ଦେଖାଇ ଯୋଉଠି ସେଇଠି ପଡ଼ିରହିଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ତଦନୁରୂପ ଗୋଟିଏ inhibition ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ଝଅକ ମାରି ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି କି ?

ଅଣଆଦିବାସୀ ଉଚ୍ଚତର ସମାଜରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପୋଇଲୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସାଆନ୍ତାଣୀ, ଏମାନେ ପୋଇଲୀ । ନୃତତ୍ତ୍ୱବିଜ୍ଞାନର ଜ୍ଞାନପହଁରାଟା ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କ ପଟେ ରହିଛି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଦ୍ୟାନୁଶୀଳନ ନାମଧେୟ ପ୍ରାୟ ସକଳ ବିନୋଦନ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କର ଅଣ୍ଟାରେ ଚନ୍ଦ୍ରହାର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଆମର ଅଧ୍ୟୟନସକଳ ମୂଳତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଏପରି ତୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ସେହି ଦରବାରଟାର ଚୌକାଠ ଉପରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି କି ? ଦେଶଟା ପରା ଏତେ ବରଷ ହେଲା ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲାଣି ! ଅର୍ଥାତ୍, ଏଠି ତାହା ସାଆନ୍ତାଣୀ ଏବଂ ପୋଇଲି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିଁ ଆମ ବହିଟାର ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ନାଗରିକ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଛି । ଆଦିବାସୀ ପାଖରେ, ଦରିଦ୍ରତମ କୋଟିକୋଟିଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି ବାରତାଟିକୁ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇବାରେ କ'ଣ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିଜ୍ଞାନର କୌଣସି ଭୂମିକା ନାହିଁ ? ଅଥବା ସେକାଳେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଅମଳରେ ଯେପରି ଶାସିତମାନଙ୍କୁ ଏକ ଉପନିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସିଦ୍ଧି ସହକାରେ ମୁହଁ ମଡ଼ାଇ ରଖିବା ଲାଗି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେବାକୁ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ୟାର ଭିଆଣ କରାଯାଇଥିଲା, ଆମେ ସେହିପରି ଆମ ଭୂମିର ଅଧେ ନାଗରିକଙ୍କୁ ଜଳକା କରି ରଖିବାର ଏକ ଦୁଷ୍କାମି ଭିତରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହି ଦେଶର ଅଧ୍ୟୟନ-ଘରମାନଙ୍କୁ ଅଳପଙ୍କର ପୃଥ୍ୱୀଭୋଗ ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଏକ ଖାସ୍ ମାହାଲ କରି ରଖିଛୁ କି ?

ପୃଥ୍ୱୀ-ଅଭିଳାଷର ଚାହିଦା ଅନୁସାରେ ଯଦି ଜ୍ଞାନଶୃଙ୍ଖଳାର ସଂଜ୍ଞା ଓ ଚର୍ଚ୍ଚାର ପରିସରଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ବିସ୍ମୟକର ନାନା ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ତଥା ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ବଦଳି ଯାଉଛି,

ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣା ଓ ଚର୍ଚ୍ଚା ସେହି ବିଷୟରେ କାହିଁକି ସଜ୍ଞାନ ଓ ସକ୍ରିୟ ହେବ ନାହିଁ ? ଓଡ଼ିଶାରେ ସମସାମୟିକ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ୍ ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ହେବା ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସବା ଆଗ ଲୋଡ଼ା, ନୃତତ୍ତ୍ୱ ଚର୍ଚ୍ଚା କ'ଣ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଯଜମାନ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବ ନାହିଁ ? ସେହିମାନଙ୍କର ବୁଝିପାରୁଥିବା ଭାଷାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହୋଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ ? ସେମାନଙ୍କର ପର୍ବ, ପର୍ବାଣି ଓ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ପାଞ୍ଚଟା ତଥ୍ୟପ୍ରଦାନକାରୀ କଥା କହିବାରେ ତାହା କ'ଣ ପାଇଁ ନିଜର ମେଧାକୁ ଖଟାଇ ରଖିବାରେ ଏତେ ମନ ଦେବ ? ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମେ ସେହି ତଥାକଥିତ ଅକିଞ୍ଚନମାନଙ୍କୁ ବଂଚିତ କରି ରଖିଛୁ, ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁ ସୌଭାଗ୍ୟରେ ଭାଗୀ ହେବାର ସମ୍ଭାବନାରୁ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କରି ରଖିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଭାରତବର୍ଷ ନାମକ ଏକ ମନୁଷ୍ୟ-ମହାଖଣ୍ଡର ନବନିର୍ମାଣରେ ଯେତେ ଅଜାଣତରେ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ନିଜକୁ ପ୍ରାୟ ଅକାମୀ କରି ରଖିଛୁ । ଏଠି ବିପୁଳ ସମ୍ଭାବନାମାନ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ଓ ଆମେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ହୁଡ଼ିଯାଇ ନିଜକୁ ପୀଡ଼ା ଦେବାରେ ଲାଗିଛୁ ।

ତେଣୁ, ନୃତତ୍ତ୍ୱ-ସମ୍ପର୍କୀୟ ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନ ଓ ଗବେଷଣା ଆଉ ଦୁର୍ଗଧର୍ମୀ ହୋଇ ନ ରହୁ, ଅଳପ କେତେଟା ଶ୍ରେଣୀର ଅଥବା ଦ୍ୱୀପବାସୀଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ ଲାଗି ପଣ୍ୟମାତ୍ର ହୋଇ ନ ରହୁ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମର ବହୁ ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟରେ ଧାବମାନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆହ୍ଲାଦଗୁଡ଼ିକର ଏଯାଏ ଯେଉଁ ଇତିବୃତ୍ତଟି ଆଗ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଛି, ତାହାର ଏକ ତଦନୁରୂପ ବିପଣିତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆମକୁ ଅତୀତ ଆଡ଼କୁ ଡିଙ୍କିଆ ପଡ଼ି ରହିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି, ବହୁ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିମଳର ଜନକ ହେଉଛି । ଏହି ପରିମଳଟା କ୍ରମେ ଖୁବ୍ ପଦାରେ ଆସି ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ତେଣୁ, ରୀତିଟା ବଦଳିଯିବା ଉଚିତ ଏବଂ ସବା ଆଗ ସମାଜଚର୍ଚ୍ଚାର ଅଳିନ୍ଦଟାରେ ହିଁ ବିକଳ୍ପମାନ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଆସିବା ଉଚିତ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗସ୍ଥ ଏହି ଚଳମାନ ସମୂହଜୀବନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତଟିର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବୁଝିବାର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଲେ, ଆମ ଗୋଡ଼ତଳେ ଯେ ସତକୁ ସତ ନିଦା ଭୂଇଁ ଅରାଏ ରହିଛି, ସ୍ୱଚ୍ଛ ମନରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ମଧ୍ୟ ତେଣିକି ଆଉ ବେଶୀ କଷ୍ଟକର ହେବ ନାହିଁ ।

ଏଷଣା, ଡ଼ିସେମ୍ବର, ୨୦୦୩

✸

ମନସ୍ୱୀ ଗଦ୍ୟ-ସ୍ରଷ୍ଟା ପ୍ୟାରୀମୋହନ

- ଡକ୍ଟର ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହ

ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, କଟକ-୨, ମୂଲ୍ୟ-୧୫୦ ଟଙ୍କା

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧରେ ଆମ୍ଭର ଏହି ପୂର୍ବପଟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯାହାସବୁ ଉଦ୍‌ବେଳନ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ନାନା ଆଭାସ ମିଳୁଛି, ସାହିତ୍ୟ-ସମୀକ୍ଷକମାନେ ତାହାକୁ ଏକ ସ୍ଥୂଳ ନାମାବରଣ ଦେଇ ଏକାଳେ ରେନେସାଁସ୍ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି। ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷକମାନେ। ଏହିଠାରୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଅଧିବାସ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। ଆଲୋଚନାର ଆକାଶରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ନକ୍ଷତ୍ର। ସମସ୍ତେ ହେଉଛନ୍ତି ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ଜଣେ ପୁରୋଗାମୀ। ରାଧାନାଥ, ମଧୁସୂଦନ, ଫକୀରମୋହନ- ଏମାନଙ୍କୁ ଯଦି ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ସାହିତ୍ୟରେ ନେଇ କରି ରଖାଯାଏ, ତେବେ ସାମ୍ବାଦିକତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବାଆଗରେ କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର। ଏବଂ ସେହି ଗହଣରେ ଆହୁରି ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଆଲୋଚିତ ଆଉ କେତେଜଣ। ତା'ରି ଭିତରେ ଜଣେ ବି ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ। ଏବଂ ଦୁର୍ଯୋଗକୁ ସିଏ ମାତ୍ର ତିରିଶି ବର୍ଷ ବୟସରେ ଜୀବନ ସାଙ୍ଗ କରିଥିଲେ। ଦଶ ବର୍ଷର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଯେତେ ଫେଣେଇ କହିବାକୁ ମନ କଲେ ମଧ୍ୟ ବସ୍ତୁତଃ ତଥାପି ଅଳପ କହିବାପରି ନିଶ୍ଚୟ ଲାଗିବ। ତାଙ୍କର ରଚିତ ପୁସ୍ତକ ବୋଲି ଗୋଟିଏ, 'ଓଡିଶାର ଇତିହାସ'। ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ 'ଉତ୍କଳପୁତ୍ର'ର ଅଳପ ସଂଖ୍ୟା କେତୋଟି। ପ୍ରାୟ ସକଳ ଅର୍ଥରେ ସେତିକି ହେଉଛି ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟିକ ପରିଚୟ। ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ତଥାପି ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଅଧିକ ଜାଣିବା ସକାଶେ କୌତୂହଳ ଅବଶ୍ୟ ଜାତ ହେବ। ଡ. ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହ ସତେଅବା ଆମ ଅନେକଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ ବୁଝି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କୁ ବିଷୟ କରି ଯେ ନିଜର ଥିସିସ୍ ଟିକୁ ଲେଖିଲେ, ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଏକ ବହୁତ ସାହସର ବ୍ୟାପାର ହୋଇଥିବ। ଯେତେଦୂର ଲାଗୁଛି, ତାଙ୍କର ମାନ୍ୟାସ୍ପଦ ବିଷୟ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତାଙ୍କୁ ଏହି ଶ୍ରମଟିରେ ବିଶେଷ ସହାୟତା କରିନଥିବେ। ତଥାପି ସର୍ବଦା ସାହସ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଇଥିବେ ଓ ତାଙ୍କୁ ସଚଳ କରି ରଖିଥିବେ।

ସବାଆଗ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକଟି ସମ୍ପର୍କରେ ଆମର ବକ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ସାରିବା ଏବଂ ତା'ପରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବା। ବିଷୟଟି ନିମନ୍ତେ ଉପଲବ୍ଧ ତଥ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ବସ୍ତୁତଃ ଏତେ ଅଳ୍ପ ଯେ, ପ୍ରାୟ ଏକ ପଦ୍ଧତି ନେଇ ଗୋଟିଏ କଥାକୁ ବାରମ୍ବାର କହିବା, ଖଞ୍ଜାଇ କହିବା ଏବଂ ଭାବମାନଙ୍କୁ ବୁହାଇ ଦେବାର ଆଶ୍ରୟ ନିଆ ନଯାଇଥିଲେ ନିବନ୍ଧଟିକୁ ମନବୋଧ ହେଲା ଭଳି ଆକୃତିଟିଏ ଆଦୌ ଦିଆଯାଇ

ପାରିନଥାନ୍ତା । ସମ୍ଭବତଃ, ଏପରିକି, ମାତ୍ର ଏତିକି ପୃଷ୍ଠାରେ ନିବନ୍ଧଟିକୁ ସାରିଦେଲେ ତାହା କିପରି କୋଉ ପରୀକ୍ଷକ ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲଲୋକ ପାଖରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଅସନ୍ତୋଷ ଭିତରୁ ହିଁ ଚାବୁକ୍ ମାରିଲା ପରି ଚେତାଇ ଦେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ଅଗତ୍ୟା ଅଧ୍ୟାୟଗୁଡ଼ିକର ବପୁ ବଢ଼ାଉ ବଢ଼ାଉ ଲେଖକ କେତେବେଳେ ଯେ ଅନୁପାତ ନାମକ ସେହି ଅନ୍ୟ କାଇଦାଟିକୁ ଭୁଲିଗଲେ, ସେକଥା ସିଏ ଆପେ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରିନାହାନ୍ତି । ଏପରିକି କେତେକ ଉଦ୍ଧୃତିର ମଧ୍ୟ ତିନି ତିନି ଥର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶନର ଇତିହାସଟାଏ ଆଣି ଥୋଇବାର ବା କି ପ୍ରୟୋଜନ କାହିଁକି ରହିବ ? (୪ର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ) ତତ୍କାଳୀନ ପତ୍ରିକାଗୁଡ଼ିକର ଦୁଇପୃଷ୍ଠା ବ୍ୟାପୀ ନାମ ତାଲିକା (ପୃଷ୍ଠା ୧୦୩-୪) ଦେବା ମଧ୍ୟ ଅନାବଶ୍ୟକ ଲାଗିଥାନ୍ତା । ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ଏବଂ ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀର ଏକ ବହୁବିସ୍ତାରିତ ଇତିବୃତ୍ତ ଏବଂ ନାମତାଲିକା ।(ପୃଷ୍ଠା ୧୨୫-୮) ସେଇଟି ନଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ବିଷୟ କିମ୍ବା ନିବନ୍ଧଟିର କୌଣସି ହାନି ହୋଇନଥାନ୍ତା । ଭାଷାର ଏକ ସଂଜ୍ଞା-ନିରୂପଣର ମଧ୍ୟ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ଗଦ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଆଲୋଚନାରେ ସେପରି କିଛି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନଥିଲା ଏବଂ ଭାଷାବିତ୍ ନୋଆମ୍ ଚୋମ୍ସ୍କିଙ୍କର ଏକ ଉଦ୍ଧୃତି ଦୁହିଁ ଆଣି ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ ନକରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଖଣ୍ଡିଆ ଲାଗିନଥାନ୍ତା । ପୁନଶ୍ଚ, ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟର ନମୁନା ଦେବାକୁ ମନ କରି ମିଶନାରି ଗଦ୍ୟ କିମ୍ବା ସମସାମୟିକ ସେହିପରି ଆଉ କିଛି ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବା ସହିତ, ଡ. ସିଂହ ସେହି ଧାଡ଼ିରେ ଆହୁରି କିଛି ପଛକୁ ମନ କରି ସଚ୍ଚ ଅରକ୍ଷିତ ଦାସ, ବ୍ରଜନାଥ ବଡଜେନା ଓ ଏପରିକି ରୁଦ୍ରସୁଧାନିଧିର ଗଦ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ କାହିଁକି ଦେଲେ ନାହିଁ କେଜାଣି ! ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟର ବିବର୍ତ୍ତନରେ ଯେ ଆମ ଆଧୁନିକ କାଳର ସାହିତ୍ୟିକ ଗଦ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ କ'ଣ ପାଇଁ ଅସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଲା, ସେହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଝଲକ ଅବଶ୍ୟ ମିଳି ଯାଇଥାଆନ୍ତା ।

ତା'ପରେ ଅତିକଥନ । ଏହି ସମୀକ୍ଷାଟିରେ ସେଥିରୁ ଆପାତତଃ ଦୁଇଟିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟଠାରୁ ବିମୁଖ ହୋଇ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏକ ସମାନ୍ତର ବିଦ୍ୟାଳୟ ସେହି କଟକ ସହରରେ ସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ । ତାହା ଆଦୌ ଏକ ହାଲୁକା କଥା ନୁହେଁ । ଆମର ଏହି ସ୍ୱାଧୀନ ଏକାଳରେ ମଧ୍ୟ ସେପରି ଏକ ଉଦ୍ୟମକୁ ମନ କରିବା ମୋଟେ ସହଜ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ, ସେକାଳରେ ବଙ୍ଗଳା ସହିତ ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଲାଞ୍ଜ ପରି ଯୋଡା ହୋଇଥିବା ଓଡ଼ିଶାରେ ସେପରି ଏକ ଦୁଃସାହସକୁ ସମସାମୟିକ ଅନେକ ଅଧିକ ସାବଧାନ ଗୁରୁଜନ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞତାଶୂନ୍ୟ ତଗଲା ଯୁବକର ଧୃଷ୍ଟତା ବୋଲି ହିଁ ବିବେଚନା କରିଥିବେ । ହଁ, ମାତ୍ର ପଚିଶି ବା ଛବିଶି ବର୍ଷର ଗଜା ଜିଦ୍‌ଖୋର୍

ଟୋକାଟିର ଏହି ଅଭାବନୀୟ ଅବାସ୍ତବ କାର୍ଯ୍ୟଟାକୁ ଦେଖି ଏମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ନାକ ଟେକିଥିବେ। ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ଭିତରେ କେଉଁ ହିମତବାଲା ଭଗବାନଟାଏ ବସି ତାଙ୍କୁ ଏଥିରେ ପରିଚାଳିତ କରିନେବାକୁ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଥିବ କେଜାଣି ! ନୂଆ ଶିକ୍ଷାଳୟଟି ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥର ଉପାୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏକା ଏକା କ'ଣ ସବୁ ନକରିଥିବେ ! ଡ. ସିଂହ ତାଙ୍କର ସେହି ଦିଗଟିକୁ, ସେହି ଅସାଧାରଣତ୍ୱକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ନିଶ୍ଚୟ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ। 'କଟକ ଏକାଡେମୀ ଥିଲା ଏକ ମଣିଷ ତିଆରି କାରଖାନା' (ପୃଷ୍ଠା-୭୬) ଓ 'ଗୋପବନ୍ଧୁ (ବୋଧହୁଏ) ତାଙ୍କରି ଅନୁପ୍ରେରଣାରେ ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ (ପୃଷ୍ଠା-୨୨୯), ଏବାଗିର୍ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରି ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଓ ଗୋପବନ୍ଧୁ ହୁଏତ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ।

ଅତିରଞ୍ଜନ ତ ପୁସ୍ତକଟିର ଏକାବେଳେକେ ବହିଟିର ସର୍ବପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରୁ। ବସ୍ତୁତଃ ବେତାଏ ବେତାଏ ଅତିରଞ୍ଜନ। ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ (ମୁଖ ବନ୍ଧରେ) ପୁଣ୍ୟତୋୟା ମହାନଦୀ କଥା କୁହାଯାଇଛି ଓ ପୁସ୍ତକର ୨୨୫ତମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବି ପୁଣ୍ୟତୋୟା ବିରୂପା ଏବଂ ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳାଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଇଛି। ସେହି ଦୁଇ ଶାଖାନଦୀର ତ୍ରିକୋଣଭୂମି ମାହାଙ୍ଗା-, ସାଲେପୁର ଅଞ୍ଚଳ ସାହିତ୍ୟ-ସଂସ୍କୃତି, ସାମ୍ବାଦିକତା, ସଂସ୍କାର ଓ ଜାତୀୟ ଚେତନାର ଏକ ଉର୍ବର ଭୂମି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି। ସେହି ନହସରେ ଆଉ କିଛି ଲଟେଇ ଯାଇଥିବା ପରି, "ଏହି ମାଟି ପୁଣି ହୋଇଛି ସମନ୍ୱିତ ସଭ୍ୟତାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ। ସାହିତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାଭିମାନ, କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ ବିକାଶର ପବିତ୍ର କ୍ଷେତ୍ର। ବାସ୍ତବିକ ଏହି ଜନବହୁଳ ଅଞ୍ଚଳଟି ରତ୍ନଗର୍ଭା।" ପୁନଶ୍ଚ, "ପଲ୍ଲୀକବି ନନ୍ଦକିଶୋର ବଳ, ଆଦି ନାଟ୍ୟକାର ଜଗମୋହନ ଲାଲା, ଐତିହାସିକ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ବାଗ୍ମୀ ବିଶ୍ୱନାଥ କର, କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର, ନାଟ୍ୟକାର ରାମଶଙ୍କର, ଗଣକବି ବୈଷ୍ଣବ ପାଣି, ସଂସ୍କାରକ ବୈରାଗୀ ମିଶ୍ର ଏହି ମାଟିର ଗୌରବ। (ତତ୍ରୈବ) ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ମାଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ ଏତେ ଗୁଣ ବିଭବର ପରିଚୟ ଧାରଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ବିକାଶରେ ଖାସ୍ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ରୂପେ ଏକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ କି ? ତେଣୁ ଏପରି ଅତିରଞ୍ଜନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମତଃ ଏକ ମୋହାତିଶଯ୍ୟ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯିବ। ଭାରି ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ଦେବାଭଳି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭାବପ୍ରବଣତା, ମାହାଙ୍ଗା ନାମକ ଉକ୍ତ ବିଶେଷ ଭୂମିଟିର ଯେଉଁ ଶିଷ୍ଟ ବିଶେଷ ବିଭୂତିମାନଙ୍କର ନାମକୁ ଲେଖକ ଏଠାରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଉକ୍ତ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭାବରେ ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପରିଚିତ ହେବାବେଳକୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହିଁ

କଟକ ସହରରେ ଡେରା ପକାଇ ସାରିଥିଲେ। ଏବଂ ଏକ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଉତ୍କଟ କଥାଟିଏ ମଧ୍ୟ ହେଉଚି ଯେ, ସେମାନଙ୍କର କାହାରି କୃତିରେ ମାହାଙ୍ଗା-ସାଲେପୁର ନାମକ ସେମାନଙ୍କ ଜନ୍ମଭୂମିଟିର ସମ୍ଭବତଃ- କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲେଖ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ମିଳିବ ନାହିଁ। ଯେକୌଣସି ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଆଲୋଚନାରେ ଏପରି ପ୍ରାୟ ମୋଟେ ଗୋଡ଼ ଠାକି ପାରୁନଥିବା ଭାଷାକୁ ସେପରି କିଛି ବିଶେଷ କାରଣ ନଥିଲେ ଆଦୌ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ।

ତଥ୍ୟର ସ୍ୱଳ୍ପତା ନିତାନ୍ତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଟିଏ ହୋଇ ରହିଥିଲା ବୋଲି ଆମେ ସମାଧାନଟିଏ ଖୋଜୁଥିବା ପରି ପୁନରାବୃତ୍ତି, ଅତିକଥନ ଓ ଅତିରଞ୍ଜନର ଆଶ୍ରୟ ନେବା, ଏଇଟି ଆଦୌ ସମୀଚୀନ ବୋଲାଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ତେଣୁ ଡ. ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହ ନିବନ୍ଧଟିଏ ଲେଖିବାର ବିଚାର କରିବା ପରେ ହୁଏତ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ତେବେ ତାଙ୍କୁ ନିକର ଆଲୋଚନାଟି ନିମନ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ, ପ୍ରସ୍ଥ ଏବଂ ପରିଧିମାନ ମିଳି ଯାଇଥାନ୍ତା। ସିଏ ତତ୍କାଳୀନ ଉପକୂଳାଞ୍ଚଳ ଓଡ଼ିଶାର ନୂତନ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକର ଯଥାସମଗ୍ର ପରିବେଶଟି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ତା'ହେଲେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଅବଦାନଟିକୁ ଅଧିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ବୁଝି ପାରିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ଆମ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତେ। ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କର ଏକ ଅସୁବିଧା ଥିଲା ଯେ ସେ ସେତେବେଳର ଆମ ସ୍ଥାନୀୟ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ତୁଳନାରେ ନିତାନ୍ତ କମ୍ ବୟସର ଥିଲେ। ବୟସରେ ବଡ଼ମାନେ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ କ୍ରିୟାଶୀଳତାର କାହାଣୀରେ ମଝିରେ ଏହି ଶହେବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ କନିଷ୍ଠମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣାର ନଜରରେ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି। ଅର୍ଥାତ୍, ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରିବ ଯେ ଆପଣାର ସମୟଟାରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ପ୍ରାୟ ସର୍ବବିଧ ପ୍ରୟାସ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଡ଼ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିଥିଲେ। ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବଡ଼ମାନଙ୍କର ଅନୁକମ୍ପା ନିଶ୍ଚୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲା, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ସଂକୋଚମୁକ୍ତ dialogueରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା। ତେଣୁ, ଆମେ ଆଲୋଚକମାନେ ସାବଧାନହୋଇ ରହିବା ଏବଂ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କୁ ଅପର ଉଦ୍ୟମଶୀଳମାନଙ୍କ ସହିତ ଗୋଟିଏ ହଣ୍ଡାରେ ଏକତ୍ର ଆଦୌ ଘାଣ୍ଟି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସମଧର୍ମୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳର ଅଭ୍ୟୁଦୟରେ ଲାଗିଥିଲେ ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରିବା ନାହିଁ। ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ମେଧାଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍ତୁଲ୍ୟ ଅବବୋଧରେ ଓଡ଼ିଶାର ଆକଳନ କରୁଥିଲେ। ତରୁଣ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କର ବୟସସୁଲଭ ହୃଦୟଟା ହିଁ ସବାଆଗରେ ଥିଲା। ତେଣୁ, ମେଧାଟି ହୃଦୟର ବୋଇ ମାନୁଥିଲା। ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ତଥା ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଥିଲା। ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ

ଏକ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଥିଲା, ଯାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ କ୍ୱଚିତ୍ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲା ।

ସେହି ଆଲୋକରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଆଲୋଚନାକୁ ଆମେ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମରୁ ଚାଲନ୍ତୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ଡ. ସିଂହ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର ସ୍ମରଣ କରିଛନ୍ତି । ଖୁବ୍ ବୁଝିହେଉଛି ଯେ, ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ନାନା ଦୂରତା ଏବଂ ପାହାଚ ପାହାଚ ଭାବନାର ବାସ୍ତବତାମାନ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କୁ ଆଦୌ ସୁସ୍ଥ ଲାଗିନଥିବ ବା ସୁଖ ବି ଲାଗିନଥିବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ନୂଆ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ଏକାଧିକ ସଂସ୍କାରର ବାର୍ତ୍ତାଟିଏ ବହନ କରି ସତେଅବା ଏକ ନୂତନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନର ଉତ୍ସାହରେ ଯେତେବେଳେ କଲିକତାରୁ କଟକ ଯାଏ ଆସିଲା, ତାହା ତାଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଆକର୍ଷିତ କରିଥିବ । ତଥାପି, ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ କିପରି ପ୍ରାୟ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ନାନା ବିବାଦ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ସାହୀ ସାହୀ ହୋଇଗଲା, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ସେକଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଥିବେ ।"ଆପଣାର ହେତୁ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମପ୍ରସାରିତ ହେବା ସହିତ ସିଏ ହୁଏତ ସେଇଟି ସମ୍ପର୍କରେ ଉତ୍ସାହ ବି ହରାଇ ଦେଇଥିବେ । କାହିଁ ତାଙ୍କ 'ଉତ୍କଳପୁତ୍ର'ରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଚର୍ଚ୍ଚା ବି କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁନାହିଁ ତ ! ଡ. ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ି ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମସମ୍ପୃକ୍ତି ବିଷୟରେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସରୁ ଏକ ଉଦ୍ଧୃତି ଦେଇ ପକାଇଛନ୍ତି ! (ପୃଷ୍ଠା-୨୨୪) ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ନିଶ୍ଚୟ ସମକାଳୀନ ଉଚ୍ଚବର୍ଗଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ କଲିକତାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଏକ ଆଲୋଡ଼ନ ଅବଶ୍ୟ ଆଣିଲା, ମାତ୍ର ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ଉଚ୍ଚସ୍ତରର ବିବାଦୀୟତା ହେତୁ ଅଚିରେ ବିଭାଜିତ ବି ହୋଇଗଲା । ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟ ନିଜ ରଚନାମାନଙ୍କରେ ଯାହା ସବୁର ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ସତ୍ତ୍ୱେ ନିଜର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମୀୟ ନାଡମାନଙ୍କୁ ତଥାପି କାଟି ପାରିନଥିଲେ । ପଇତା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ, ଜାତିଭେଦ ମାନୁଥିଲେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲାଗି ନିଷିଦ୍ଧ କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ସେ ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଜାତିଭୁକ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ଆହାର କେବେ କରୁନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ଟୀକାକାର ଏପରି ଏକ ମନ୍ତବ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ରାମମୋହନ ତାଙ୍କ ପାଲିଙ୍କି କାନ୍ଧେଇ ନେଉଥିବା ବେହେରାମାନଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମସମାଜରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେବାର କଥା ହୁଏତ କସ୍ମିନ୍ କାଳେ ଚିନ୍ତା ହିଁ କରିନଥିବେ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମ ମୁଖ୍ୟତଃ ଧର୍ମ-ବୁଦ୍ଧିର ସ୍ତରରେ ଏକ ବିହରଣପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଗଲା । ସାମାଜିକ ତଥା ରାଜନୀତିକ ସ୍ଥିତି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସାହସ କରିନଥିଲା । ରାଜା ରାମମୋହନ ତ ଏକଦା କେଡ଼େ ପ୍ରସନ୍ନଚିତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେ, ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦୟା ହେତୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଜାତି ଅନୁକମ୍ପା ଦ୍ୱାରା

ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ହିଁ ବହୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଦ୍ୱାରା ସନ୍ତପ୍ତ ବଙ୍ଗଳାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ରାମମୋହନ କେଡ଼େ ଆନୁଗତ୍ୟ ସହିତ ଇଂରେଜ ବାଣିଜ୍ୟିକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଲାଗି ବଙ୍ଗଳାର ଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଶିଳ୍ପକୁ ବନ୍ଦ କରି ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ଲୁଣ ଆମଦାନୀ କରି ଭାରତର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ବିକିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ । ବିହାରର ନୀଳଚାଷୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସାହେବ ମାଲିକଗଣଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ସମୟରେ ସେ ମାଲିକମାନଙ୍କର ହିଁ ସମୃଦ୍ଧି କାମନା କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ଏକ ବଶ୍ୟତା-ସ୍ୱୀକାରକୁ ଦୂର ଓଡ଼ିଶାରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଦୌ ସମର୍ଥନ କରିନଥିବେ । ଏକାଧିକ ବାସ୍ତବ ଅର୍ଥରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏଠି ଓଡ଼ିଶାରେ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ଶାସନର ନିର୍ଭୀକ ଟୀକାକାରର ଭୂମିକାରେ ସେଇ ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଖପତ୍ର 'ଉତ୍କଳ ପୁତ୍ର'ରୁ ଆମକୁ ଏହାର ଭୂରି ଭୂରି ପ୍ରମାଣ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯିବ । କଥିତ ଅଛି, କଟକ ସହରର ଗୋଟିଏ ପିଲା ସଡ଼କରେ ଗୁଡ଼ି ଉଡ଼ାଉଥିବା ସମୟରେ ଜଣେ ସାହେବ ପଦସ୍ଥଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ବୋଲି ତାକୁ ଦୁଇଟା ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଇ ବିଷୟରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ନିଜ କାଗଜରେ 'ଧନ୍ୟରେ ଯଥେଚ୍ଛାଚାର ଶାସନ' ବୋଲି କହି ଗୋଟିଏ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । (ପୃଷ୍ଠା- ୧୩୯)

ଓଡ଼ିଶାର ପୁଅମାନେ କିଞ୍ଚିତ ପାଠ ପଢ଼ି ଚାକିରି କରିବାରେ କିଛି ଉନ୍ନତି ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଚାକିରିରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲେଶମାତ୍ର ରହେନାହିଁ ଏହଂ ସେହି ହେତୁ ବାଣିଜ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ 'ବିଲାତ'ରୁ ବସ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ସାମଗ୍ରୀ ଏଠାକୁ ଆସୁଅଛି । ସେସବୁ ଏଠାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର କିଛି ଯତ୍ନ ହେଉନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଏଠାରେ ସେସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ପ୍ରକୃତ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହେବ । (ପୃଷ୍ଠା ୮୮-୯) ଏତେ ଅଳପ ବୟସରେ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଉ ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି କିଏ ଏପରି ଚିନ୍ତା କରୁଥଲେ ? ନିବନ୍ଧଟିରେ ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ୟକ୍ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପ୍ୟାରୀମୋହନ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ତାଙ୍କ ସମକାଳୀନ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ଆଗରେ ଥିଲେ । ସେ ବାରମ୍ବାର ସମ୍ପୃକ୍ତ ଉତ୍କଳବାସୀଙ୍କୁ ଆଲୋଚନା କର, ଚିନ୍ତା କର ଓ ବିହିତ ପ୍ରତିକାରର ଚେଷ୍ଟା କର ବୋଲି କହୁଥିଲେ । (ପୃଷ୍ଠା-୮୮) ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକଥା କହୁଛନ୍ତି--ରାଜନୀତିରେ ନୁହେଁ, ସାହିତ୍ୟରେ ନୁହେଁ ଅଥବା ଶିକ୍ଷାରେ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । କେଡ଼େ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପାରୀମୋହନ ସେହି ସମୟର ଇଂରାଜୀ-ପଢୁଆଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଘୃଣା ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି ! (ପୃଷ୍ଠା-୮୬) ଆମର ଏକାଳରେ ଏହି ଝଲମଲ ଏତେ ଏତେ ଶିକ୍ଷାର ଘୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନଟା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିସବୁ ନିର୍ଭୀକ କଥାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ

ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଖୁବ୍ ରହିଛି । ବୟସ ତିରିଶି ନ ଟପିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାର କଥା କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କରି ଭାଷାରେ କହିଲେ (ପୃଷ୍ଠା-୧୪୯) : ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର ଅଛି । ଯେତେବେଳେ ଲୋକେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଉପରେ ନିର୍ଭର ନକରି ଆପେ ଆପଣା ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ବିସ୍ତାର କରିବେ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପକ୍ଷରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଦର, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯତ୍ନ ଥିବାର ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । ଏବଂ ଏହିସବୁ ସତ୍ୟୋକ୍ତିର ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନରହିଛି । ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଯେ କେତେ ଆଗକୁ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଲମ୍ବାଇ ଏତେସବୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ କଦାପି ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କ ବାପାବୟସର ପ୍ରବୀଣମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇନଥିବେ । ବରଂ, ସେହି ବାପାମାନେ ସବା ଆଗ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଭୂମିଟିକୁ ଅଧିକ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ତଥା ଗଭୀର ଭାବରେ ଦେଖି ପାରିଥିଲେ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ପାରି ଥାଆନ୍ତେ । ଡ. ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହ ହୁଏତ ତେଣେ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଆଖି ବୁଲାଇ ଆଣି ପାରିଥାନ୍ତେ । ଏପରିକି ସେହି ସମୟର କଲିକତାର ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଖିଏ ଅନ୍ଦାଜ ବଢ଼ାଇଦେଇ ପାରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ କିଛି ସକାରାତ୍ମକ ସୁରାଖ ମିଳି ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ସବାଶେଷରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କର ଗଡ଼ଜାତ ଚର୍ଚ୍ଚା । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ଉପକୂଳ ଆଡେ ଯେତେବେଳେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ମଞ୍ଚଟାଏ ତିଆରି ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗଡ଼ଜାତଗୁଡ଼ିକରେ ମଣିଷମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ସତେଅବା ଜାଣିଶୁଣି ଆମ ନେତାମାନେ ପାସୋରି ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍କଳଗୌରବ ତେଣୁ ରଜାମାନଙ୍କୁ ହକାରି ଆଣି ସମ୍ମିଳନୀର ଉଚ୍ଚାସନମାନଙ୍କରେ ବସାଇଲେ ସିନା, ଗଡ଼ଜାତରେ ବାସ କରୁଥିବା ସାଧାରଣ ସହସ୍ର-ସଂଖ୍ୟକଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେ କିଛି କେବେ କଥା ପକାଉନଥିଲେ । ଆହୁରି ଗୁଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ଯେତେବେଳେ ରାତିଅଧରେ କଟକ ରେଳଷ୍ଟେଶନରେ ସାରା ଭାରତ ବାଛନ୍ଦ କରିଥିବା ସାଇମନ କମିସନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ତରଫରୁ ସ୍ମାରକପତ୍ର ଦିଆଗଲା, ସେତେବେଳେ ସେହି ବାବୁମାନେ ଗଡ଼ଜାତବାସୀଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ହିଁ ଓଡ଼ିଶା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ । ଏବଂ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ଘୋଷଣା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଗଡ଼ଜାତର ରାଜାମାନେ ସିନା ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଗଡ଼ଜାତୀମାନେ ବାହାରେ ରହିଥିଲେ । ୧୮୮୦-୮୫ ବେଳକୁ କେବଳ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ହିଁ ଏକାଧିକ ଅବସରରେ ଗଡ଼ଜାତରେ ରାଜାମାନେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ କରୁଥିବା ଯାବତ ଅତ୍ୟାଚାରର ସମ୍ବାଦ ଦେବାରେ ସର୍ବଦା ସଚେତନ ରହିଥିଲେ । ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କର ଚରିତାଲୋଚନାରେ ଡ. ସିଂହ ସେହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାଟିର ଏକ ବିଶଦ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ ।

କମିଶନର ରେଭେନ୍‌ସା ସାହେବ ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ରିପୋର୍ଟ୍ ଦେଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ଯେ ପ୍ରକୃତ ସ୍ଥିତି ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇନାହିଁ, ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆପଣାର ବହୁ ବକ୍ରୋକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ସୂଚିତ କରି ଦେଇଥିଲେ। ଗଡ଼ଜାତର ରାଜାମାନେ ଏକାଧିକ ପ୍ରକାରେ ବୃଥା ଅମିତବ୍ୟୟୀ ହୋଇ ଯେଉଁ ଧନକୁ ବରବାଦ କରି ଦେଉଛନ୍ତି, ସେହି ଅର୍ଥରାଶି ଦେଶର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ପାରନ୍ତା ବୋଲି ଥରେ ଟୀକା କରି ଲେଖିଥିଲେ। ଓଡ଼ିଶା ସହିତ ଏହି ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକତ୍ର କରାଇବାର ଏକ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା। (ପୃ-୨୩୪) ତାଙ୍କର ଭାଷାରେ ବ୍ୟଙ୍ଗଟା ସର୍ବଦା ଉପରର ଗୋଟିଏ ଆଭରଣପ୍ରାୟ ଶୈଳୀବତ୍ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ଆବେଦନରେ ସେଥିରେ ପ୍ରତିବାଦଟା ହିଁ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ୱର ହୋଇ ରହିଥିଲା। ମନେ ହେଉଛି, ତାଙ୍କର ସମକାଳୀନ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ନେତୃତ୍ୱର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ୱରଟି establishment ତରଫରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ହିଁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧୁତା ସହିତ ନେଉଳଭାଇର ସେହି ବିରଳ ଭୂମିକାଟିଏ ଆପଣା ପାଇଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥିଲେ। ତାହାର କାରଣ ହେଉଛି, ସିଏ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ନିଶ୍ଛଳ ଭାବରେ ସବୁ ଭାବି ପାରୁଥିଲେ ଏବଂ ଭାବନାର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବାଧିକ ସମ୍ଭବ୍ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି ଭାବି ବି ପାରୁଥିଲେ। ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଆଶାବାଦୀ ହିଁ ଥିଲେ। ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାନ୍ତ ଉନ୍ନତି-ପଥରେ ଅଗ୍ରଗତି କରୁଥିବାର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ 'ସମସ୍ତ ଭାରତବାସୀଏ ଏକ ଜାତିତ୍ୱ ଲାଭ କରିବେ' ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ। (ପୃଷ୍ଠା-୨୫୭)

ଯଦି ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏବଂ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ନିଜ ଆୟୁର ଅଶୀବର୍ଷ ହେବାଯାଏ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମ ସହିତ ରହିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ସେହିମାନଙ୍କର ମନୋମତ ନେତୃତ୍ୱଟିଏ ଦେଇ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ଏହି ଭୂମିର ଭାଗ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟଭଳି ହୋଇଥାଆନ୍ତା। ସେହିପରି ନହୋଇ ଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଭାଗ୍ୟଟା ବଙ୍କାଇ ବଙ୍କାଇ କ୍ରମଶଃ ଆଉ ପ୍ରକାରେ ହୋଇଗଲା କି ? ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ଡ. ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଯେଉଁ ଆକଳନଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି, ତେଣୁ ତାହା ଏତିକିରେ ମୋଟେ ସରିଯିବନାହିଁ। ଡ. ସିଂହ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ସହିତ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥିବେ। ପୁରୋଗାମୀ ହୋଇ ଉତ୍ସାହ ଦେବେ। ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କୁ ସେହି କେବଳ ତାଙ୍କରି କାଳଟିର ଦୃଶ୍ୟପଟଟି ଉପରେ ନୁହେଁ, ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନଟି ମଧ୍ୟ ସାମିଲ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆମର ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ନିୟତିର ଆବେଦନକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଆହୁରି ମନନ ଏବଂ ମନ୍ଥନ ଅବଶ୍ୟ ହେବ। ସେହି ମାର୍ଗରେ ଯିଏ ଏକ ପ୍ରଥମ ସାହସ କରି ପାରିଲେ, ଆମେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହିଁ ରହିବା।

ସଚିତ୍ର ବିଜୟା, ଅକ୍ଟୋବର, ୨୦୦୬

✱

ପାନ ଓ ପ୍ରିୟତମା

ଲେଖକ- ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ମହାନ୍ତି
କ୍ୟାପିଟାଲ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ୍ସ୍ ଷ୍ଟୋର୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୦୧,
ପୃଷ୍ଠାସଂଖ୍ୟା-୩୯୪, ମୂଲ୍ୟ- ଦୁଇଶହ ଏକଟଙ୍କା

ଡେର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ମୋ'ର ଛାତ୍ରାବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ଏକ ହିନ୍ଦୀ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରଫେସର୍ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ପାନ ବିଷୟରେ ପ୍ରବନ୍ଧଟିଏ ପଢିଥିଲି । ପ୍ରବନ୍ଧଟି ବହୁତ ଟିକିନିଖି ତଥ୍ୟରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ମୋତେ ବଡ଼ ରସହୀନ ଲାଗିଲା । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ପାନ ବୋଲି ଛାର ଜିନିଷଟାଏ, ତାକୁ ବି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଗବେଷଣାର ବିଷୟରୂପେ ବାଛିବ ଓ ସେଥିପାଇଁ ପଚିଶିଟା ଶାସ୍ତ୍ର ଘାଣ୍ଟିବାକୁ ମନ କରିବ ! ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ଉକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧଟିର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସିଏ ପରେ ସ୍ୱୟଂ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । 'ପାନ ଓ ପ୍ରିୟତମା' ପୁସ୍ତକଟିକୁ ପାଠ କରି ଶେଷ କରିବାପରେ କାହିଁ ମୋଟେ ଆଗପରି ରସହୀନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ତ ! ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁସ୍ତକଟିର ଅସଲ ବିଶେଷତ୍ୱ । ଲେଖକଙ୍କୁ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି । ଏଇଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସିଏ କମ୍ ବହି ଘାଣ୍ଟିନାହାନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତମାନେ ସଚରାଚର ଗବେଷଣା ବୋଲି ଯାହା କହି ଆସିଛନ୍ତି, ଲେଖକ ସେହି ଗବେଷଣାଟିକୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ କରିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ବହୁତ ଗବେଷଣା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମର ଆଲୋଚ୍ୟ ଏ ବହିଟିର ଲେଖକ ମୋଟେ ବଧ୍ୟ ହୋଇ ଗବେଷଣା କରିନାହାନ୍ତି । ସିଏ ଖୁସୀ ହୋଇ ଗବେଷଣା କରିଛନ୍ତି । ବହୁ ଗବେଷଣା-ପୁସ୍ତକ ପଢିବା ସମୟରେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ, ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ସତେଅବା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ପଢିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ପାନ ବିଷୟରେ ପୃଥିବୀଯାକର ତଥ୍ୟକୁ ସାଉଁଟି ଆଣି ଆପଣାକୁ ଏକ ସଂକଳିତ ରୂପ ଦେଇଥିବା ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସତକୁ ସତ ପାନଖଣ୍ଡେ ଖାଉଥିବା ପରି ସହଜ ଓ ସୁଖକର ହିଁ ଲାଗୁଛି ।

କାବ୍ୟରେ ପାନ, ବିଜ୍ଞାନରେ ପାନ, ପାନର ଚାଷ, ଆୟୁର୍ବେଦରେ ପାନ, ଲୋକପରମ୍ପରାରେ ପାନ, ଧର୍ମାଚରଣ ତଥା ପୂଜାନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ ପାନ, ଶବ୍ଦାଭିଧାନ ମାନଙ୍କରେ ପାନର ଭଳି ଭଳି ନାମ, ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ଏବଂ, ପାନ କହିଲେ କେବଳ ପାନପତ୍ରକୁ ନବୁଝାଇ ଯେତେବେଳେ ଏକ ସମଗ୍ର ଚଳଣି ବା ସଂସ୍କାରକୁ ବୁଝାଏ, ସେତେବେଳେ ଗୁଆ, ଖଇର, ଚୂନ, ଗୁଣ୍ଡି, ଲବଙ୍ଗାଦି ମସଲା,-

ଗୁଆକାତି, ପାନବଟା, ପାନବାକ୍ସ, ପିକଦାନୀ ଓ ବଟୁଆ,-ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ମହାନ୍ତି କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ପାସୋରି ଦେଇନାହାନ୍ତି । ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀ ମହାରଥାଙ୍କର ରେଖାଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ସତେଯେପରି ଏକ ସ୍ପର୍ଶସମର୍ଥ ହାର୍ଦ୍ଦିକତା ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ପୁସ୍ତକଟିର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାମାନଙ୍କରେ ସିନା ଲେଖକ ପାନକୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରିୟତମା ମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସରିବା ବେଳକୁ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରସ୍ଥରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସାରିବା ବେଳକୁ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରସ୍ଥରେ ପାନ ହିଁ ପ୍ରିୟତମାଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଗୁଛି । ସାହିତ୍ୟରେ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ କୁଶଳତା ।

କବି ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନା ନିଜପାଇଁ ଭୂମିଖଣ୍ଡେ ମାଗି ଏକଦା ଆଶ୍ରୟଦାତା ତାଙ୍କ ରାଜାଙ୍କୁ ଆବେଦନ-ପତ୍ରଟିଏ ଲେଖି ଜଣାଇଥିଲେ ଏବଂ ମହାମହିମ ରାଜାବାହାଦୁର ଆବେଦନକାରୀକୁ ଭୂମିଟିଏ ଦିଆଗଲା ବୋଲି ସୂଚାଇ ଦେବାଲାଗି ଆବେଦନ ଉପରେ ସିଧା ମୁହଁରୁ ଛିଟାଏ ପାନପିକ ପକାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସଭାର ନିୟମ ସେହିଭଳି ଥିଲା । ଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି ଜାଗାଏ ଘଟଣାଟିର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ସାମନ୍ତବାଦୀ ସମୟରେ ସେହି ଘଟଣାଟି ପାନର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକତାକୁ ମଧ୍ୟ ସୂଚିତ କରୁଛି । ଘାଣ୍ଟିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଅଧିକ ତଥ୍ୟ ମିଳିଯିବ । ଗୁରୁମାନଙ୍କର ଦରଚୋବା ଅଇଁଠା ପାନକୁ ଭକ୍ତଗଣ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ ମାଗିଆଣି ଚୋବାଇବା,-ସେଇଟି ତ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ପାରନ୍ତା । ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକଟି ସେହି ଦିଗଟିକୁ ଛୁଇଁବା ଲାଗି ମନ କରିନାହିଁ ।

'ପାନ ଓ ପ୍ରିୟତମା' ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଲେଖକ-ପ୍ରୟାସରେ ଏକ ନୂତନ ସୋପାନାରୋହଣର ଅବଶ୍ୟ ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିବ । ଆମେ ତାଙ୍କଲାଗି 'ଚରୈବେତି'ର ମନାସ କରିବା ।

✱

ଯା ମନେପଡ଼େ (ଆତ୍ମ ଚରିତ)

ଲେଖକ : ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ବିଦ୍ୟାନିଧି,
ଅନୁବାଦ, ତର୍ଜମା ଓ ସମ୍ପାଦନା : ରବୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା,
ପ୍ରକାଶକ : ଲାର୍କ ବୁକ୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୦୬, ପୃଷ୍ଠାସଂଖ୍ୟା-୪୫୮,
ମୂଲ୍ୟ- ୨୩୦ ଟଙ୍କା

ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକଟିର ଏକ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଏହି ଲେଖାଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି, ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ମଣ୍ଡଣିଯୁକ୍ତ ଉତ୍ସବରେ ଆମ ରାଜଧାନୀରେ ଏକଦା ତାହାର ଉନ୍ମୋଚନ ହୋଇଥିଲା । ପୁରୋଧାସ୍ଥନୀୟ ତିନିଜଣଯାକ ବକ୍ତା ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜନିଜର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଅର୍ଥାତ୍ ବହୁବିଶ୍ରୁତ । ସେମାନଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟମାନଙ୍କରେ ତଥାପି ସେହି ଗୋଟିଏ କଥା ହିଁ ସର୍ବବିଧ ବୁଲା ଓ ବଙ୍କା ସତ୍ତ୍ୱେ ବସ୍ତୁତଃ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଯେ, ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ମୂଳଲେଖକ ଶ୍ରୀ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ପରିଚିତ କରାଇବାରେ ପ୍ରାୟ ଏକା ହିଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା ଓ ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ବିଦ୍ୟାନିଧିଙ୍କର ପୁସ୍ତକଟିର ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା । ସର୍ବମୋଟ କଣ୍ଟାକଣ୍ଟି ପ୍ରାୟ ସାଢେ ଚାରିଶହ ପୃଷ୍ଠାରେ ଏହି ବହିରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଣ୍ଡାଙ୍କର 'ବିଜ୍ଞପ୍ତି'ଟି ହେଉଛି ଚବିଶି ପୃଷ୍ଠା । ଉପର ମଲାଟରେ ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀ ଯାମିନୀ ରାୟଙ୍କର ଅଙ୍କିତ ବିଦ୍ୟାନିଧି ମହାଶୟଙ୍କର ଏକ ରଙ୍ଗୀନ୍ ଚିତ୍ରକୃତି ଏବଂ ପଛ ମଲାଟରେ କଟକ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ମଝି ପଡ଼ିଆର ମଝିରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶୋଭା ପାଉଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଘଣ୍ଟାର ରଙ୍ଗ-ଚକ୍‌ଚକ୍ ଫଟୋଚିତ୍ର । ପ୍ରାୟ ଆଠ ନଅ ଦଶନ୍ଧି ପୂର୍ବେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱୟଂ ସେଇଟିକୁ ଏକ ଭିତ୍ତିକଳ୍ପନା ଦେଇ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ବସାଇ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଆତ୍ମଜୀବନୀବତ୍ ଏହି ବୃହତ୍ ପୁସ୍ତକଟି ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇ ବଡ଼ ନରଖରରେ ଯାହିତାହି ଛାପା ହୋଇଥିଲା ବହୁବର୍ଷ ପୂର୍ବେ । ବଙ୍ଗଭାଷାର ସାହିତ୍ୟିକ ଜଳବାୟୁଟି, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଯାହା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆଦୌ କମ୍ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିବ,- ଏହି ଆତ୍ମଜୀବନୀଟି ତଥାପି ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶକୀୟ ସହାନୁଭୂତି କାହିଁକି ଯେ ଲାଭ କରିପାରି ନଥିଲା, ସେକଥା ଚିନ୍ତା କଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍

ଧୋକାରେ ପଡ଼ିଯିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଣ୍ଡା ନିଜ ଆଡୁ ଏପରି ଆଗ୍ରହଟିଏ ଦେଖାଇ ସ୍ୱୟଂ ଦୂର ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ଆବଶ୍ୟକ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟିକୁ ଯେ ସାଉଁଟି ଆଣି ପାରିଛନ୍ତି, ଆମ ନିଜ ଘର ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ସେପରି ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାପାଇଁ ମିଳିବନାହିଁ । ସେହି କାରଣରୁ, ଚଉକାଠଟିକୁ ଡେଇଁ ଘର ଭିତରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ସାଧୁ ସାଧୁ ବୋଲି କହିବା । ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା 'ବିଜ୍ଞପ୍ତି'ଟିରୁ ହିଁ ତାଙ୍କର ସେହି ଅମାପ ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ତଥାପି, ପ୍ରସ୍ତୁତ ସଂଗ୍ରହଟିର ପ୍ରକୃତ ନାମକରଣଟି ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ସନ୍ଦେହ ରହିଗଲା ପରି ମନେ ହେବ । ଏହି ପ୍ରକରଣରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖରୁ ଯେପରି ସୂଚିତ ହୋଇଯିବ, ମୂଳ ଲେଖକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାନିଧି ମହାଶୟ ଯାହାକୁ 'ଆତ୍ମଚରିତ' ବୋଲି ନାଆଁ ଦେଇଥିଲେ, ସେଇଟିକୁ ଅନୁବାଦକ ପଣ୍ଡା 'ଯା ମନେପଡ଼େ' ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ବରଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଅଧିକ ଉପଯୁକ୍ତ ମନେ ହେଉଛି । ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ୧୯୫୬ ଯାଏ ଇହଦଶାରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ବହୁତ ଆଗରୁ ଏହି ସଂସ୍ମରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଚନ୍ତି, ଅଥଚ କେବଳ ତାଙ୍କର ଓଡ଼ିଶାରେ ଚାକିରି-ସମୟଟି ଶେଷ ହେବାଯାଏ ହିଁ ସିଏ ସେହି ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଶେଷ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ତା'ପରେ ସେହି ପ୍ରୟାସଟିକୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିଛନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ, ପୁସ୍ତକଟିର ସବାମୂଳରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଗୋଟି ଲେଖା ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ପୃଷ୍ଠାର ଏକ ଅବୟବ ଧାରଣ କରିଛି, ସେଇଟିକୁ ଯେତେ ଉଦାରତା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ମଧ୍ୟ କଦାପି ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମଜୀବନୀର ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଅତୀତର ସଂସ୍କରଣ, ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟତୀତର ସଂସ୍କରଣ । ବ୍ୟତୀତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନରେ ଯାହା କିଛି ଅତୀତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ, ସେହି ସବୁକିଛିକୁ ସଜ୍ଜାଟିଏ ଦେଇ ଓ ପୂର୍ବାପରର ଖନ୍ଦାରେ ପକାଇ, କେହି ମୋଟେ ସଂସ୍କରଣଟିଏ ଲେଖେନାହିଁ । କାରଣ, ସମସ୍ତଙ୍କର ସେହି ଏକା କଥାଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଗ୍ରାଧିକାର-ପ୍ରଦାନ ହିଁ ସବାଆଗ ନିୟାମକ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଏକାଧିକ ଅର୍ଥରେ ତାହା ହିଁ ଏହିଭଳି ଏକାଠି ଗୁନ୍ଥା ଯାଇଥିବା ସାମଗ୍ରୀଟିକୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ବେଳେବେଳେ, ବରଂ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ସଂପୃକ୍ତ କୌଣସି ସଂସ୍କରଣରୁ ଆମେ ତାହାକୁ ଲେଖିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ପାରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ରଖି ସଂସ୍କରଣଗୁଡ଼ିକୁ ପାଠ କରୁ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାନିଧି କଦାପି କହିବେନାହିଁ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଗୁଣୀସମାଜରେ ନେଇ ପରିଚିତ କରାଇଦେବା ହିଁ ଏହି

ଆତ୍ମଜୀବନୀଟିକୁ ଲେଖିବା ପଛରେ ତାଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଆଗ୍ରହ ହୋଇ ରହିଥିଲା। ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ 'ସିଦ୍ଧାନ୍ତ-ଦର୍ପଣ'କୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ହିଁ ସିଏ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ମତି ବଳାଇଥିଲେ। ଏକ ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ସେହିବିଦ୍ୟାଟି ମଧ୍ୟକୁ ପଶି ଯାଇଥିଲେ। ଏବଂ, ମୁଖ୍ୟତଃ, ଆପଣାର ଅସଲ ଜୀବିକାରେ ସିଏ ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନ ପଢାଉଥିଲେ। ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ଫରମାସ ଅନୁସାରେ ଆହୁରି ଆଉକେତେଟା ବିଜ୍ଞାନବିଷୟ ପଢ଼ାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନୁଗତ୍ୟ ସହିତ ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରି ନେଇଥିଲେ। ସେତେବେଳର ଗୋଟିଏ ଉପନିବେଶରେ ବିଜ୍ଞାନର କଲେଜପାଠଟା ମଧ୍ୟ କ'ଣ ଅସାଧ୍ୟ ଥିଲା ଯେ, ସିଏ ସେହି ଅଧିକା କର୍ତ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଲାଇବାରେ ଆଦୌ ଅରାଜୀ ବି ହୋଇଥାନ୍ତେ ! ତେଣୁ, ଏକ ସରକାରୀ ଅଧ୍ୟାପକ ନାମକ ଚାକିରିର ଅନୁରୋଧରେ ଆପଣାର ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ଥାନ ବଦଳି ହୋଇଯିବା ଅନୁସାରେ ସେ ଏକାଧିକ କଲେଜକୁ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରି ପାରିଥିଲେ।

ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ ଲାଗେ, ତାଙ୍କର ବହୁପ୍ରସ୍ଥଯୁକ୍ତ ଆଗ୍ରହର ଘରଟି କେତେ ଅବଲୀଳା ସହିତ କେତେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ଡେରା ପକାଇଦେଇ ପାରୁଥିଲା। ଗୋଟିଏ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ। ସତେଅବା ସେହି ବହୁ ଆସ୍ୱାଦନରେ ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ତୃପ୍ତି। ଏବଂ, ହଁ, ମୁଁ ଏଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପାରୁଛି ବୋଲି ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୋଇଯିବା ମାତ୍ରକେ ସେ ସେଇଟିକୁ ଛାଡ଼ି ହୁଏତ ଆଉକିଛିକୁ ନେଇ ତତ୍ପର ରହୁଥିଲେ। ଏହିପରି ଭାବରେ ସିଏ ଯେ କେତେ କ'ଣରେ ହାତ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ନୂଆ ଆଉ କ'ଣସବୁରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି, ସେହି ତାଲିକାଟି ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ତମ୍ଭିତ କରି ପକାଇବା ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘ। ଅଧ୍ୟାପନା ଏବଂ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରଚନା ସହିତ ଜ୍ୟୋତିଷଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ବସ୍ତ୍ରରଞ୍ଜନ ଏବଂ ଚିତ୍ରଣକଳା, ସେତାରବାଦନ ଶିକ୍ଷା, କୁମ୍ଭକଳା, ପେନ୍‌ସିଲ୍ ତିଆରି କରିବା ଓ ପବନଚକ୍ର ବସାଇବା। ପୁଣି ତା' ସହିତ ମିଉନିସିପାଲ୍ କମିଶନର ଓ ସ୍ୱଦେଶୀ। ସତକୁ ସତ ବିସ୍ମିତ କରି ପକାଇବା ଭଳି ଆଗ୍ରହ ଅର୍ଥାତ୍ ସଉକମାନ। ଅନୁବାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଣ୍ଡା ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ଆରମ୍ଭରେ ଲେଖିଥିବା ତାଙ୍କ ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କର ପଟାନ୍ତରହୀନ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ-ଅଧ୍ୟୟନ ବିଷୟରେ ରେଖାଚିତ୍ର ସମ୍ବଳିତ କିଞ୍ଚିତ୍ ଚର୍ଚ୍ଚାର ମଧ୍ୟ ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ, ସିଏ ଗୋଟିଏ ସିଧା କଥାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଥିବେ ଯେ, ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏହି ସାହିତ୍ୟକୃତିଟିକୁ ପଢୁଥିବା ହୁଏତ କୌଣସି ପାଠକ ସେଇଟି ଆଡ଼େ ଆଦୌ ଆଗ୍ରହୀ ହେବେନାହିଁ। ଓଡ଼ିଶାରେ ଆମେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ତଥାକଥିତ ନିଜଭୂମିଟି ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ବିଶେଷ ଧୁରନ୍ଧରମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ-ବିଦ୍ୟାରେ କେତେଯାଏ କ'ଣସବୁ ଜାଣୁ ଯେ, ସାମନ୍ତ

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କର ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥାର୍ଥ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅବଦାନଟିକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ସତକୁ ସତ ଉତ୍ସୁକ ହେବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ବି କରିବା ! ପୁନଶ୍ଚ, ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ-ବିଜ୍ଞାନରେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତି ଏବଂ ତତ୍‌ସମ୍ବନ୍ଧୀ ସମଗ୍ର phenomenaଟି ବିଷୟରେ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା ଓ ବିତର୍କ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି ଏବଂ ସେହି ସାମଗ୍ରିକ ଚର୍ଚ୍ଚାଟିର ସନ୍ଦର୍ଭରେ 'ସିଦ୍ଧାନ୍ତ-ଦର୍ପଣ'ର ମଧ୍ୟ କିପରି କ'ଣ ଆବେଦନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଗୁଣବଖାଣର ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ମଧ୍ୟରେ ସେହି ବିଷୟରେ ପଦେ ବା ଦୁଇପଦ କିଛି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକପ୍ରାୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକେ ହୁଏତ ଭାରି ସାବଧାନତା ସହକାରେ ଭୁଲି ହିଁ ଯାଆନ୍ତି । ନିଜର ଉପକ୍ରମଣିକାଟିରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ସେହି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଆଦୌ କିଛି ହିଁ ଉତ୍‌ଥାପନା କରିନଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପୈତୃକ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ହେଉଛି ଗାଆଁରେ, ସେକାଳର ରାଢ଼ଦେଶରେ, ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳଟି ଏବେ ମେଦିନୀପୁର, ହୁଗୁଳି ଓ ବୀରଭୂମି ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ଜିଲ୍ଲାରୂପେ ପରିଚିତ । ସିଏ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସହରବାସୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସତେଅବା ଗାଆଁରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପିଲାର ଡାଆଣା ଆଖିଟାକୁ ଦେଇ ସବୁକିଛି ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ । ମୋଟେ ସହର ପାଖରେ ବିକି ହୋଇ ଯାଇନଥିଲେ । ଏବଂ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ସିଏ ଏତେ ଅଲଗା କାଟର ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ନିଜର ଜିଜ୍ଞାସାଗୁଡିକୁ କେତେ ନା କେତେ ବହୁବିଧତା ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ସେଇ ସେକାଳେ ସିଏ ନିଜ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମିଶି ପାରୁଥିଲେ । କଟକରେ ନିଜ କଲେଜର ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରଭିମାନ ଭାବରେ ବସି ମୁଡିଉଖୁଡ଼ା ଖାଇବାର ଉଲ୍ଲେଖ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଛି । (ପୃଷ୍ଠା-୧୪୮)

ନିଜ ପିଲାଦିନର ଗ୍ରାମରେ ଅତିବାହିତ ଜୀବନଟି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଗପଭଳି ଲାଗୁଥିବା ବିବରଣୀ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଜାଣି ହେଉଛି ଯେ, ସେତେବେଳେ ବୃହତ୍ ପରିବାର ମାନଙ୍କରେ ବିଧବାମାନେ ଅରଟରେ ସୂତା କାଟୁଥିଲେ । ସେହି ସୂତାକୁ ନେଇ ତନ୍ତୀ ଥାନ ବୁଣି ଦେଉଥିଲା ଏବଂ ତାହା ସେହି ବିଧବାମାନଙ୍କର ପରିଧାନ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । କୁଟୁମ୍ବର ଝିଅମାନେ ପିନ୍ଧୁଥିବା ଏକମୁହାଁ ଶାଢୀ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଗାମୁଛା, ଏହି ସବୁକିଛି ସେହି ସୂତାରୁ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ବାରିକ୍ ସୂତାରୁ ଗୃହକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଧୋତି ତଥା ସଧବାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଶାଢୀ । (ପୃଷ୍ଠା-୧୦୧)

ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଧନୀ ଘରର ପିଲା ଥିଲେ। ତାଙ୍କ ବାପା କ'ଣ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଚାକିରି ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ। ଗ୍ରାମର ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ବହୁତ ବେଶୀ। ଏବଂ, ନିଜର ସେହି ସମାଜରେ ଏକ ନାମୀ ପରିବାର ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ବାର୍ଷିକ ଦୁର୍ଗୋତ୍ସବ ମଧ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା। ୧୮୬୬ ମସିହାର ଆମ ନଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ରାଢ଼ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଅନାହାର ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭୀଷିକାରୁ ବହୁତ କଷଣ ଭୋଗ କରିଥିଲା। ମାତ୍ର, ତଥାପି ବାର୍ଷିକ ଦୁର୍ଗାପୂଜାଟା ମଧ୍ୟ ସବୁବର୍ଷ ଭଳି ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା। ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନିଜ ଘରେ ସେହି ଅବସରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଉତ୍ସବଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ସେ ଖୁବ୍ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ପାଠକମାନଙ୍କ ଆଗରେ କଥାଟିକୁ ଆଣି ବାଢ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି। ସେତେବେଳକୁ ସିଏ ଗାଆଁ ଚାଟଶାଳୀରେ ଜଣେ ଛାତ୍ର। ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କ ଜେଜେବାପାଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧଟା ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଥିଲା। ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ନିଷ୍ଠା ସହକାରେ ଅବଶ୍ୟ ପାଳିତ ହେବ ହିଁ ହେବ। ନଅବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ସାନ ପିଲାର ଆଖିରେ ସେତେବେଳେ ତାହାକୁ ଦେଖିଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ହେତୁ କରି ଆମଲାଗି ସିଏ କେଡ଼େ ବ୍ୟଥାପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀଟିଏ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି : ଓଡ଼ିଶାରେ ମରିଥିଲେ ତିନିଲକ୍ଷ ଲୋକ। ପିତାମହଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧର ଦଶପନ୍ଦର ଦିନ ଆଗରୁ ଆମ ଘରକୁ ଘେରି ପକାଇଛନ୍ତି କାଙ୍ଗାଳୀ,-କଙ୍କାଳୀର ଅପଭ୍ରଂଶ। ସତକୁ ସତ ଅସ୍ଥିଚର୍ମସାର ଦେହ, ଗୋଡ଼ ଚଳୁନାହିଁ କି ହାତ ଚଳୁନାହିଁ। ଯୋଉଠି ପଡ଼ିରହିଛି, ଆଉ ସେଠାରୁ ଉଠି ପାରୁନାହିଁ।....ଏବଂ, ତାପରେ : କିନ୍ତୁ ପିତାମହଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ମହା ସମାରୋହରେ ହେଲା। କେତେ ଆତ୍ମ ଆସିଥିଲେ କେତେ ଅଧ୍ୟାପକ ବ୍ରାହ୍ମଣ। ଆଖପାଖ ଗାଆଁରୁ ସବୁଯାକ ବ୍ରାହ୍ମଣ। ସେହି ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଆମ ଗାଆଁରେ ଲୁଚି ସହିତ ଜଳଯୋଗ ଆହାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା। ନିତାନ୍ତ ଅପାଳକ ସେହି ସମୟଟାରେ ଭଦ୍ର ଓ ଇତର ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ହାହାକାର। ପୁଣି, ନାକଭିତରେ ଆସି ବାଜିଯାଉଛି ଲୁଚି ଛଣା ହେଉଥିବାର ମହମହ ବାସନାଟା। ଖାଇବାଥାନର ଚାରିପଟେ ବାଡ଼ ବନ୍ଧାହୋଇଛି, ପଶ୍ଚିମ ଆଉ ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଆରରେ ନାଲିପଗଡ଼ି ପୋଲିସ୍ ଅଣଆମନ୍ତ୍ରିତ ମାନଙ୍କୁ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ମୋଟେ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହିଁ। ଗାଆଁର ପୂର୍ବଆଡ଼କୁ ଅବସ୍ଥିତ ବ୍ରାହ୍ମଣସାହୀରେ କେତେ ଘର ସେମାନେ ପାଇଥିବା ଖାଦ୍ୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନହୋଇ ଝଙ୍କାକୁ ଝଙ୍କା ଲୁଚି ପାଚେରୀ ଆରପଟକୁ ପାର କରି ଦେବାକୁ ବି ଲାଗିଗଲେ। ଏବଂ, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଗଲା କାଙ୍ଗାଳୀମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ାଓଟରା। କାଙ୍ଗାଳୀମାନେ ଛୁଇଁଦେଲେ ଲୁଚିଗୁଡ଼ାକ ମାରା ହୋଇଯାଉଛି; ମାତ୍ର

ସେଇଟା ଉପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଆଦୌ ଭୃକ୍ଷେପ ନାହିଁ । ....ଅନ୍ନକଷ୍ଟ ପ୍ରବଳ ହେଲେ ଜାତିପତି ବା କିଏ କାହିଁକି ମାନିବ ? (ପୃଷ୍ଠା ୬୬-୬୭)

ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନର ସେହି ମଣ୍ଡଳଟିରେ ବଙ୍ଗଦେଶ ସହିତ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସେତେବେଳେ କଲିକତା ହିଁ ସେଠା ଶାସନରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପେଣ୍ଠରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ଏବଂ କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ, ସେହି କାରଣରୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ବଙ୍ଗଳାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଅଧିକତମ ପରିମାଣରେ ଉପକୃତ ହୋଇଥିଲେ । ଇଂରେଜୀ ଶିକ୍ଷା, ନୂଆ ମାଲିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ସର୍ବବିଧ ତାତ୍କାଳିକ ସୁଯୋଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ବଙ୍ଗବାସୀ ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ଏକଚାଟିଆ ପ୍ରକାରେ ଉପକୃତ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ତେଣୁ ସମକାଳୀନ ଭାରତୀୟ ମାନଙ୍କର ପଂକ୍ତିରେ ନିଜକୁ more equal ବତ୍ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ଏବଂ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଅଳ୍ପବହୁତ ଅର୍ଥରେ ସେହି ବାସ୍ତବଟିକୁ ମାନି ବି ନେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ପୂର୍ବ-ଉପକୂଳର ଯେଉଁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍‌ବୃନ୍ଦ କଲିକତାର ସେହି ଆକର୍ଷଣୀୟ ନିଜର ଭାଗ୍ୟପରୀକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ସେଯାଏ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକଚାଟିଆ ଭାବରେ ସେଠା ବଙ୍ଗବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାଚ଼କ ଓ ପାଲିଙ୍କିବାହକ ବେହେରା ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତୁଲାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କେବଳ ସମୁଦ୍ରପଥରେ ହିଁ ତେଣୁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି ହେଉଥିଲା । ଆଗ କଲିକତାରୁ ଚାନ୍ଦବାଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଷ୍ଟୀମରରେ ଓ ତା'ପରେ ନଦୀ-ପଥରେ କଟକଯାଏ ।

କଟକସ୍ଥ ସରକାରୀ ପଦମାନଙ୍କରେ ବଙ୍ଗଭାଷୀ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନଟି ଏକ ଅଲଗା ସଂସ୍ରବ ମଧ୍ୟରେ ଅତିବାହିତ ହେଉଥିଲା । ଏକ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଆଇନ୍ ବଳରେ କଲିକତାରୁ ନିଲାମ ଧରି ଏଣେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ବଙ୍ଗାଳି ଜମିଦାରମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁସରଣିଆ ପୂରା ପଲଟଣଟାଏ,-ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ନିଜ ଭାଗ୍ୟର ସ୍ଥାୟୀ ମଞ୍ଜିଟିଏ ପୋତି ଏହିଠାରେ ହିଁ ବାସିନ୍ଦା ହୋଇ ରହିସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅଲଗା ସଂସ୍କାରଗତ ବାଡ଼ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ପ୍ରଥମେ ଖୁବ୍ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଏକ ଉଦାର ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରଧାନ ଗ୍ରାମସଂସ୍କୃତି ସେମାନଙ୍କୁ ହାଉଲେ ହାଉଲେ ଓଡ଼ିଶାର ମାଟିଟି ଆଡ଼କୁ ଆଦରି ଆଣିଲା ଏବଂ ସେମାନେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଏଠା ଏକାଧିକ ନବପ୍ରବର୍ତ୍ତନରେ ଅନେକତଃ ପୁରୋଧାମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର, କଟକ ଇତ୍ୟାଦି ସେହି ବିରଳ ଦ୍ୱୀପମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ଚାକିରିଆ ବଙ୍ଗବାସୀମାନେ ଏହି ଭୂମିଟିରୁ ଆପଣାର ଗୋଷ୍ଠୀଟିକୁ ପ୍ରାୟ ଅଲଗା କରି ହିଁ ରଖୁଥିଲେ ଓ ବେଶ୍ ସଚ୍ଚେତନ ପ୍ରକାରେ

ସତେଅବା ଏକ ଦ୍ୱୀପଧର୍ମର ଆଚରଣ କରୁଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଓଡ଼ିଶାରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ନଥିଲେ । ହୁଏତ, ବହୁ ଅବସରରେ ନିଜକୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ସ୍ତରର ଜଣେ ଜଣେ ପ୍ରତିଭୂପ୍ରାୟ ଖୁବ୍ ହାବଭାବ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଉଥିଲେ । ତେଣୁ, ବସ୍ତୁତଃ ବେଶ୍ ସନ୍ତାପିତ ଓ ତେଣୁ ଉଗ୍ରସଚେତନ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲେ । ହଁ, ସମଗ୍ରତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ତତ୍କାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାଟା ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ ଏକାଧିକ କଷଣର କାରଣ ବି ହୋଇଥିବେ । ଠିକ୍ ନିଜପରି ଏତେ ଏତେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ମେଳରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାକୁ ଦୂରଛଡ଼ା ଏବଂ ତେଣୁ ଉଚ୍ଚତର କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି, ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ଅକାରଣ ଭେଦ ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତ ଦୁଃଖମାନଙ୍କର କାରଣ ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦୁଇ ମୁଠରେ କଟକକୁ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସେହି ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ଅବଧି ମଧ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ଏଣେତେଣେ ଗଲେ, ବୁଲିଲେ ଓ ଦେଖିଲେ । ଏବଂ ସେହିସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଯାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଆଖିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆସି ପଡ଼ିଯାଏ, ସେଇଟି ହେଉଛି ଯେ, ସେତେବେଳେ ଏହି ପ୍ରାୟ କୌଣସି ବାଟଘାଟ ନଥିବା ଓଡ଼ିଶାରେ କିଭଳି ଏତେ ବଙ୍ଗାଳି ଆସି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଯେତେ କଚେରି, ବାଚେରି ଓ ଚାକିରି,-ସବୁ ଥାନରେ ସବାଉପରେ ହୁଏତ କେତେଜଣ ଗୋରା ସାହେବ,-ମାତ୍ର ତା'ପରେ ସେଇ ଉପରୁ ତଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଯେତେ ପଦ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତିସ୍ଥାନ,-ସବୁଠାରେ କେବଳ ବଙ୍ଗବାସୀ,-ସିଧା କଲିକତାବାସୀ, ଓଡ଼ିଶାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନିଜ କଲେଜଟାରେ ଧାଡ଼ୀ ଧାଡ଼ୀ ସେଇମାନେ, ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ପୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ସାନ ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ସେଇମାନେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୋକାନୀ ଯେତେ, ସମସ୍ତେ ବହିରାଗତ । କଟକ ସହରରେ ବାସ କରୁଥିବା ବାସିନ୍ଦାମାନେ ସିନା ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ଓଡ଼ିଆ ଲୋକ ହିଁ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ସହରର ଶାସନ ସମ୍ପର୍କରେ ସରକାରଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ମିଉନିସିପାଲ୍ କମିଶନଟି ରହିଥିଲା ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଯାହାର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଭାବେ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାରେ ବଙ୍ଗାଳି ହିଁ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କିଛି ମାରୱାଡ଼ୀ ଥିଲେ, କିଛି ଗୋରା ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଆ ରହିଥିଲେ । ଏବଂ ଏପରିକି, କଲିକତାରୁ ଷ୍ଟିମର୍‌ରେ ଆସି ଲୋକମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଚାନ୍ଦବାଲି ବନ୍ଦରରେ ଅବତରଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କଟକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାକୀ ରାସ୍ତାଟା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେହି କେତେ ଘଣ୍ଟାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସମୟଟାରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝି ଆବଶ୍ୟକ ଆପ୍ୟାୟନ ଇତ୍ୟାଦି ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ଜଣେ ବଙ୍ଗାଳି ହିଁ ହୋଟେଲଟିଏ କରି ରହିଥିଲେ ।

ଯୋଗେଶବାବୁ ଏହି ଯାବତୀୟ ଅବସରର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଯେତେ ଯେତେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି, ସବୁଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ବଙ୍ଗାଳି ନାଆଁ,- ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାଉଯାଉ ହୋଇ କାନରେ ବାଜି ଯାଉଥିଲା ପରି ମନେ ହେବ। ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍କଳବାସୀ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ସବାତଳର ପରିକର-ସ୍ତରମାନଙ୍କରେ ରହି ସର୍ବବିଧ ଭୂମିକାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଶ୍ଚୟ ତୁଲାଉଥିଲେ ସିନା କିନ୍ତୁ ସତେଅବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗାରର ଉପରକୁ ଯିବାସକାଶେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ହୁଏତ ନଥିଲା।

ପ୍ରଥମେ ରାୟସାହେବ ଏବଂ ତା'ପରେ ରାୟବାହାଦୁର ବୋଲି ତତ୍କାଳୀନ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଅଶେଷ ଅଶେଷ ଦକ୍ଷତା ସହିତ ନିଜର କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରକାରର ପରିଚୟ ଦେଇ ପାରିଥିଲେ। ସିଏ ସେକାଳେ ମଧ୍ୟ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ। ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ତଥାପି, ଥରେ ଯାଜପୁରରୁ କଟକ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ବଙ୍ଗଭାଷୀ ପରିବାରର ଆଚରଣ ତାଙ୍କୁ ସୁଧାର ନଲାଗିବାରୁ ସେ ଏକ ଘଟଣାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ତଜ୍ଜନିତ ଧାରଣାଟିଏ ଦେବାପରି ଗୋଟିଏ ସାନ ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ବଙ୍ଗାଳିମାନେ ଅଭଦ୍ର ବୋଲି ଏକ ମନ୍ତବ୍ୟ କରିଛନ୍ତି। ତାଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାଟିର ଉଦ୍ଧାର କରି କହିଲେ : "କଥା ଶୁଣି ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବେଶଭୂଷା ଦେଖି ବୁଝିପାରିଲି ଦମ୍ପତି ଉତ୍କଳବାସୀ ବଙ୍ଗାଳି। ନହେଲେ ଆଚରଣ ଅଶିଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ। ସଭ୍ୟତା, ଭଦ୍ରତା ଆଉ କିଛିହେଲେ ଅବଶିଷ୍ଟ ନାହିଁ। ଗାଆଁଗଣ୍ଡାରେ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରି ବର୍ବର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସି ଯାଇଛନ୍ତି।" (ପୃଷ୍ଠା-୪୨୫) ଉତ୍କଳବାସୀ ବଙ୍ଗାଳୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଶାରେ ହିଁ ସ୍ଥାୟୀ ବାସଟିଏ ଠାବ କରି ନେଇଥିବା ବଙ୍ଗଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକମାନେ। କଲିକତାରୁ କୌଣସି ଏକ ଚାକିରିରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସାମୟିକ ଭାବରେ ଏଠାକୁ ଆସୁଥିବା ବଙ୍ଗାଳୀ ବାବୁମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ପାଇଁ ଏଭଳି ଏକ ନାକଟେକା ଆଖିରେ ଦେଖୁଥିଲେ କେଜାଣି ? ଆପଣାକୁ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଉଚ୍ଚତର ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଦ୍ଧତର ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିଲେ କି ? ସେମାନେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ସତେଅବା ସିଧା ବିଲାତର କୌଣସି ପବିତ୍ର ନଦୀତଟରୁ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ଏଠା ରହଣି ସମୟତକ ନିଜକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଲଗା କଦରରେ ବି ରଖୁଥିଲେ ଏବଂ ପୁନର୍ବାର ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇଲେ ଏଠାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆଉ କେଉଁଠାକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲେ। ବରଂ, ଅଧିକ ସତ୍ୟକଥାଟି ହେଉଛି ଯେ, ସେହି ଅସ୍ଥାୟୀମାନେ ହିଁ ସ୍ଥାନୀୟ ମାଟିଟି ଉପରୁ ଦେଢ଼ଚାଖଣ୍ଡ ଉପରେ ଯାଇ ରହିଥିଲେ। ପୁନଶ୍ଚ, ପ୍ରକୃତ ଘଟଣାମାନେ ସାକ୍ଷୀ ଦେଇ ଯେପରି କହୁଛନ୍ତି, ସେହି ଅସ୍ଥାୟୀମାନେ ହିଁ ଅଧିକତର

କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିମିତ୍ତର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଆଭାଷା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାକୁ ଏଠାରେ ଆଣି ମଡ଼ାଇ ଦେବାର ଖୁବ୍ କାମନାଟିଏ ମଧ୍ୟ ପୋଷଣ କରିଥିଲେ। ଏବଂ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ଓଡ଼ିଶା ତରଫରୁ ଯେଉଁମାନେ ଆଗକୁ ବାହାରିପଡ଼ି ତାହାର ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଏହି ରାଜ୍ୟର ବଙ୍ଗୀୟ ଘରମାନଙ୍କରୁ ବାହାରିଥିଲେ। ସେହି ସତକଥାଟିକୁ କଦାପି କେବଳ ଆକସ୍ମିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ।

ପ୍ରସଙ୍ଗଟିରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଖିଅ ନେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ରଦତ୍ତ ଜୀବନ-ବିବରଣଟିରୁ ଆଉଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ବେଶ୍ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ିବ। କଟକରେ ଅବସ୍ଥାନକାଳରେ ସିଏ କେବଳ ସେହି ଚାକିରିଆ ବଙ୍ଗାଳିମାନଙ୍କର ଘରକୁ ସୁଖଦୁଃଖ ସଂଖୋଳିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ଓ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଟିକିନିଖି କେତେ କେତେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଏହି ବହିଟିରେ ଦେଇଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ, କୌଣସି ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଟିଏ ଏଥିରେ ଆଦୌ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ। ହଁ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ସହିତ ଅବଶ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଗୌରୀଶଙ୍କରଙ୍କର କେବଳ ନାମୋଲ୍ଲେଖ ହିଁ ରହିଛି। କିନ୍ତୁ, ଆଉ କୌଣସି ଓଡ଼ିଆ ନାହାନ୍ତି। ହଁ, ସେ ବାଲେଶ୍ୱର ଯାଇଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଫକୀରମୋହନଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ ନାହାନ୍ତି। ପୁନଶ୍ଚ, ଭକ୍ତକବିଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ସିନା ଥିଲା, ମାତ୍ର କବିବର ରାଧାନାଥ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହାନ୍ତି। ଏବଂ, ଅଧିକ ଦୂରକୁ ଯାଇ ଗଙ୍ଗାଧର ଓ ଭୀମଭୋଇଙ୍କର କଥା ସିଏ କିପରି ବା କହିଥାଆନ୍ତେ ! ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ସେତେବେଳେ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜରେ ପାଠାଗାରର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ ବୋଲି ଏହି ପୁସ୍ତକରୁ କ୍ଷୀଣ ସୂଚନାଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁଛି। ଏହି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଆକସ୍ମିକ ହୋଇ ନପାରେ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦିନେ ଅପରାହ୍ନରେ ସତ୍ୟବାଦୀର ବନବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ, ୧୯୧୫ ମସିହା ସରସ୍ୱତୀପୂଜା ଦିନ। ସେଠା ଅନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ବୃତାନ୍ତ ଆକାରରେ ସିଏ ସେତେବେଳେ କଲିକତାର ଏକ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ବି କରାଇଥିଲେ। ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ସେହି ଲେଖାଟିର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି। ଦାସେ ଆପଣେ ତଥା ସହକର୍ମୀ ମାନଙ୍କର ଗହଣରେ ରହି ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଯାଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ। ମାତ୍ର ତିନୋଟି ଘଣ୍ଟା ସେଠାରେ ରହିଥିଲେ। ଉକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଇତିମଧ୍ୟରେ ବେତା ବେତା ହୋଇ ଯାହାସବୁ ଲେଖା ହୋଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଅଧିକାଂଶତଃ ବିଦ୍ୟାଳୟଟିର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରୁଥିବା ମହାନ୍ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସମ୍ଭବତଃ

ବେଶୀ କଥା କୁହାଯାଇଛି । ମାତ୍ର, ସେଠାରେ ବିଦ୍ୟମାନ୍ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ନାମକ ଜୀବନଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା ସତେଅବା କମ୍ ହିଁ କରାଯାଇଛି । ସେହି ବିଶେଷ ବିଦ୍ୟାଳୟଟିରେ ଛାତ୍ର ହୋଇ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିବା ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଭୁରି ଭୁରି ବର୍ଣ୍ଣନାମାନ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ତଥାପି ବହୁତ ସମୟରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ବର୍ଣ୍ଣନାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ନିଜ ନିଜ ରଙ୍ଗରେ ଭାରି ରଙ୍ଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଆଖିଦେଖା ଚଳନ୍ତି କଥାଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାରର ଏବଂ ଆବେଦନର । ସିଏ ସେଠାରୁ ଫେରିବା ସମୟରେ ରେଳଷ୍ଟେସନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାପାଇଁ ଆଠ ଦଶଜଣ ସାନ ପିଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡାକି ନେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ଭାଷାରେ କହିଲେ, "ରାସ୍ତାରେ ଯାବତ ରକମ ଗପସପ ଚାଲିଲା । ଘର କଥା, ଇସ୍କୁଲ କଥା, ବଗିଚା କଥା । ଦେଖିଲି, ସମ୍ଭ୍ରମ ଅଛି, ସଙ୍କୋଚ ନାହିଁ; ହସହସ ମୁହଁ, ସତେ ଯେମିତି ମୋତେ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି ବହୁ କାଳରୁ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ହସ ମାଡୁଛି । ....ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ବଡ଼ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ କହି ଯାଉଥାନ୍ତି । ଇସ୍କୁଲରେ ମନ କାହିଁକି ଖରାପ ହେବ, ସେମିତି ଅନୁଭବ କରିନାହାନ୍ତି କେତେବେଳେ । ଶିକ୍ଷକ କି ମନ୍ତ୍ର ଶିଖାଇଛନ୍ତି ଜାଣିନାହିଁ, ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ବଣର ଚଢ଼େଇ ପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସଂଯମର ତିଳେମାତ୍ର ଅଭାବ ନାହିଁ ।" (ପୃଷ୍ଠା-୫୦-୫୧) ପ୍ରକରଣଟିରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଆହୁରି ବହୁତ କେତେ କ'ଣ ରହିଛି । ଏବଂ ବାରମ୍ବାର ପାଠ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି, ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ଆପେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଥିବାରୁ ହିଁ ଏତେ ସଂପୃକ୍ତ ଏବଂ, ଏତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଏତେ ଅଳପ ସମୟରେ ଏତେ ଏତେ କଥା ଦେଖି ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ବୁଝି ପାରିଲେ । ଏବଂ, ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିଥିବେ ।

ଏବଂ ସବାଶେଷରେ ଆମେ ଅନୁବାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବା । ଏହି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ କଳାତ୍ମକ ସର୍ଜନାଟି ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ସାଧୁବାଦ ଜଣାଇବା । ଅନୁବାଦ ଭାରି ସହଜ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାୟ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ କିଭଳି ବୁଝାଇଦେଇ କହିହେବ ଯେ, ସାହିତ୍ୟରେ ସବାଆଗର ବସ୍ତୁଟି ହେଉଛି ପ୍ରୀତି । ପ୍ରୀତି ହିଁ ଯେକୌଣସି ସାହିତ୍ୟକୃତିକୁ ଏକ ଶ୍ରମରୁ ଗୋଟିଏ କଳାତ୍ମକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ନେଇଯାଏ । ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ସାଉଁଟି ଆଣି ଓଡ଼ିଆ ପାଠକମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ବାଢ଼ିଦେବାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିରେ ବହୁ ଶ୍ରମସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସବୁକିଛି ପ୍ରୀତିର ସହିତ ହିଁ କରିଛନ୍ତି । ବଙ୍ଗଳା ଓ ଓଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟରେ

ଭାଷାଗତ ବିଶେଷ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ ବୋଲି ସେକାଳେ ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ କହିଥିଲେ ଓ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ହୁଏତ ସମସ୍ତେ ବି ତାହା କହିବା । ମାତ୍ର, ଖୁବ୍‌ସମ୍ଭବ ସେହି କାରଣରୁ ଗୋଟିକୁ ଆରଟିର ପରିଛଦ ପିନ୍ଧାଇବାର ପ୍ରୟାସରେ ଏତେ ଟିକିଏ ଗରହୁସିଆର୍ ହୋଇଗଲେ ହିଁ ଆମେ ପୂରା ଧରା ପଡ଼ି ଯାଇଥାଉ । ଅନୁବାଦକ ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡା ନିଜର ଏକ ପ୍ରୀତିବଳରେ ହିଁ ସେଭଳି କୌଣସି ଖମାଭିତରେ ମୋଟେ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ଆଗରୁ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବହିକୁ ମୁଁ ପାଠ କରିଛି । ଏହି ସ୍ମୃତିକଥାର ଅନୁବାଦଟି ପଢ଼ି ଲାଗୁଛି, ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବଙ୍ଗଳା ଭାଷା ଅନୁବାଦକଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଓଳମଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ପାଠକ ଆମେ ସମସ୍ତେ କେବଳ ଖୁସୀ ହିଁ ହେବା । ଓଡ଼ିଶାରେ ସାହିତ୍ୟ-ଚାଷର ଖାମିନ୍ଦମାନେ,-କବି, ସମୀକ୍ଷକ ତଥା ରସିକ ସମସ୍ତେ,- ସିଧା ଇଂରାଜୀ ମାହାଲଟା ସହିତ ଏତେ ଲୋସଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଯେ, ଏଠାରେ ପଡ଼ିଶାମାନଙ୍କର ଖବର ବି ରଖିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଣେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରୂପେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଣ୍ଡା ଆହୁରି ଅଧିକ ସୌଷ୍ଠବ ସହିତ ଆପଣାର ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।

✸